

**PLAN URZĄDZENIOWO – ROLNY
GMINY TŁUCHOWO**

**Powiat: lipnowski
województwo: kujawsko-pomorskie**

**Załącznik do Uchwały Nr XVI/98/2012
Rady Gminy Tłuchowo
z dnia 20.11.2012r**

**Marszałek Województwa
Kujawsko-Pomorskiego**

**Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji
i Urządzeń Wodnych we Włocławku**

Podstawą opracowania jest realizacja zadania Marszałka Województwa, określonego w ustawie Prawo Geodezyjne i Kartograficzne, z dnia 17 maja 1989r. (jednolity tekst - Dz. U. z 2010r. Nr 193, poz. 1287, art. 7c, pkt. 4 i 5 z 24 listopada 2005r.) oraz Uchwała Nr 58/765/08 Zarządu Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 31 lipca 2008r. powierzająca wykonanie tego zadania Kujawsko-Pomorskiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku.

Umowa Nr 011/U/2012 z dnia 06.06.2012r.

Nazwa opracowania:

**PLAN URZĄDZENIOWO – ROLNY GMINY TŁUCHOWO
Powiat: lipnowski
województwo: kujawsko-pomorskie**

Opracowanie:

Usługi Projektowanie Mirosław Kulczyński, Włocławek

Październik 2012

Spis treści:

I. WSTĘP	7
1 Cel opracowania	7
2 Podstawa opracowania	12
3 Metodologia sporządzania planu urządzeniowo – rolnego	13
II. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO, JAKO FUNDAMENTU DLA WIELOFUNKCYJNEGO ROZWOJU WSI	15
1 Ogólna charakterystyka gminy	16
2 Charakterystyka środowiska przyrodniczego	19
2.1 Budowa geologiczna	19
2.2 Ukształtowanie i rzeźba terenu	19
2.3 Gleby	20
2.4 Klimat	21
2.5 Wody powierzchniowe i podziemne	21
2.6 Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	22
2.7 Surowce naturalne	23
2.8 Krajobraz	23
3 Stan i struktura ludności wiejskiej	25
3.1 Liczba ludności i gęstość zaludnienia	25
3.2 Struktura wiekowa ludności wiejskiej	26
3.3 Poziom wykształcenia	29
3.4 Poziom bezrobocia	30
4 Organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	30
4.1 Użytkowanie gruntów	30
4.2 Gleboznawcza klasyfikacja gruntów	38
4.3 Kompleksy glebowo – rolnicze	45
4.4 Struktura władania gruntami ogółem	45
4.5 Struktura gospodarstw rolnych	48
5 Produkcja rolnicza	53
5.1 Produkcja roślinna	54
5.2 Produkcja zwierzęca	57
6 Obsługa rolnictwa	64
6.1 Obiekty obsługi rolnictwa	64
6.2 Wyposażenie gospodarstw w sprzęt mechaniczny	65
7 Infrastruktura techniczna obszarów wiejskich	65
7.1 Wyposażenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w infrastrukturę techniczną	65
7.2 Wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną	74
8 Infrastruktura społeczna	82
9 Pozarolnicza działalność gospodarcza	93
III. USTALENIA PLANU URZĄDZENIOWO – ROLNEGO	94
1 Plan urządzeniowo – rolny, a istniejące opracowania dotyczące obszaru gminy	95
2 Kształtowanie krajobrazu	103
2.1 Walory przyrodniczo kulturowe z elementami zagospodarowania turystycznego	103
2.2 Zalesienia gruntów	114
2.3 Zadrzewienia i zakrzewienia	117
3 Ocena warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa	120
3.1 Zabezpieczenia przeciwoerozyjne, zadrzewienia ochronne i krajobrazowe	120
3.2 Mała retencja	122
3.3 Ochrona walorów przyrodniczo – ekologicznych	122
3.4 Ocena wpływu otoczenia na stan środowiska przyrodniczego	123
3.5 Rozwój energetyki odnawialnej	124
4 Określenie proponowanych kierunków produkcji	125
4.1 Kształtowanie struktury agrarnej	125
4.2 Możliwość przetwarzania i zbytu surowców rolnych	127
4.3 Produkcja roślinna	127
4.4 Produkcja zwierzęca	127
4.5 Wielofunkcyjny rozwój wsi	128
5 Zakres i wykaz zabiegów urządzeniowo – rolnych	129
5.1 Zabiegi zwiększające produktywność rolniczej przestrzeni produkcyjnej	129
5.2 Poprawa przestrzennej organizacji gospodarstw	131
5.3 Wyposażenie obszaru w urządzenia infrastruktury technicznej	140
5.4 Wyposażenie obszaru w urządzenia infrastruktury społecznej	141
6 Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne	143
6.1 Ocena rozmiaru potrzeb wykonania zabiegów urządzeniowo – rolnych na obszarze gminy	143
6.2 Ogólne koszty i źródła finansowania realizacji podstawowych prac urządzeniowo – rolnych	144
7 Ważniejsze ustalenia planu urządzeniowo – rolnego	155
Literatura i materiały źródłowe:	160

Spis rysunków:

Rysunek 1 System zarządzania i kontroli prac urządzeniowo – rolnych na różnych szczeblach zarządzania	9
Rysunek 2. Podział prac urządzeniowo - rolnych	10
Rysunek 3 Podział prac urządzeniowo - rolnych	11
Rysunek 4 Struktura wiekowa ludności w gminie Tłuchowo	27
Rysunek 5 Struktura wiekowa ludności w poszczególnych obrębach w gminie Tłuchowo	28
Rysunek 6 Struktura użytkowania gruntów	30
Rysunek 7 Struktura użytków rolnych	31
Rysunek 8 Powierzchnia lasów i lesistość	36
Rysunek 9 Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych	38
Rysunek 10 Gleboznawcza klasyfikacja użytków zielonych	39
Rysunek 11 Struktura gospodarstw rolnych w grupach obszarowych – procentowy udział w ogólnej powierzchni	49
Rysunek 12 Hodowla zwierząt (szt. fizyczne)	58
Rysunek 13 Lipnowsko-Rypiński Region Gospodarowania Odpadami Komunalnymi	82
Rysunek 14 Struktura funkcjonalno-przestrzenna – wybrane zagadnienia	101
Rysunek 15 Gmina Tłuchowo na tle obszarów Natura 2000	103
Rysunek 16 Gmina Tłuchowo na tle krajowej sieci ekologicznej ECONET	104
Rysunek 17 Kierunki zagospodarowania przestrzennego	116
Rysunek 18 Wydatki budżetu gminy w latach 2006-2010	148

Spis tabel:

Tabela 1 Liczba ludności w gminie Tłuchowo	26
Tabela 2 Struktura wykształcenia ludności gminy Tłuchowo wg Spisu Powszechnego 2002	29
Tabela 3 Struktura użytkowania gruntów	33
Tabela 4. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych	40
Tabela 5. Gleboznawcza klasyfikacja użytków zielonych	41
Tabela 6 Struktura władania gruntami	46
Tabela 7 Charakterystyka gospodarstw rolnych w grupach obszarowych	48
Tabela 8 Średnia powierzchnia działek rolnych producentów	51
Tabela 9 Charakterystyka producentów wg liczby posiadanych działek	51
Tabela 10 Analiza działek producentów wg obrębów	52
Tabela 11 Uprawy grup roślin w poszczególnych obrębach	56
Tabela 12 Hodowla zwierząt	57
Tabela 13 Gospodarstwa prowadzące hodowlę bydła i trzody chlewnej	60
Tabela 14 Melioracje wodne podstawowe	65
Tabela 15 Melioracje wodne szczegółowe	66
Tabela 16 Drogi w gminie Tłuchowo	67
Tabela 17 Przebieg i stan dróg gminnych w gminie Tłuchowo	68
Tabela 18 Sieć wodociągowa w latach 2006-2010 na tle gmin powiatu lipnowskiego	74
Tabela 19 Zwodociągowanie gminy Tłuchowo na tle gmin powiatu lipnowskiego	75
Tabela 20 Czynna sieć gazowa w latach 2007-2010	76
Tabela 21 Korzystający z sieci gazowej w latach 2009-2010	77
Tabela 22 Sieć kanalizacyjna w latach 2006-2012	79
Tabela 23 Skanalizowanie gminy Tłuchowo na tle gmin powiatu lipnowskiego	79
Tabela 24 Stopień skanalizowania do zwodociągowania na tle gmin powiatu lipnowskiego	80
Tabela 25 Charakterystyka gruntów producentów rolnych zaproponowanych do przeprowadzenia kompleksowych prac scaleniowych – obręb Borowo	133
Tabela 26 Charakterystyka gruntów producentów rolnych zaproponowanych do przeprowadzenia kompleksowych prac scaleniowych – obręb Turza Wilcza	134
Tabela 27 Charakterystyka gruntów producentów rolnych zaproponowanych do przeprowadzenia kompleksowych prac scaleniowych – obręb Trzcianka	135
Tabela 28 Szacunkowy koszt prac urządzeniowo - rolnych	144
Tabela 29 Wydatki budżetu gminy w latach 2006-2010	146

Spis map:

Mapa 1. Gmina Tłuchowo na tle podziału administracyjnego.....	17
Mapa 2. Podział administracyjny gminy Tłuchowo	18
Mapa 3 Struktura użytkowania gruntów	35
Mapa 4 Lesistość	37
Mapa 5. Udział gleb dobrych i średnio-dobrych w powierzchni gruntów ornych.....	42
Mapa 6. Udział gleb słabych i najslabszych w powierzchni gruntów ornych ogółem.....	43
Mapa 7. Struktura użytków zielonych	44
Mapa 8 Struktura władania gruntami.....	47
Mapa 9 Intensywność hodowli zwierząt w sztukach dużych	61
Mapa 10 Wielkość hodowli bydła ogółem (szt. fiz.)	62
Mapa 11 Wielkość hodowli trzody chlewnej ogółem (szt. fiz.)	63
Mapa 12 Infrastruktura społeczna	84
Mapa 13 Gmina Tłuchowo na tle obszarów chronionych	110
Mapa 14 Obiekty zabytkowe	113
Mapa 15 Potrzeby prac scaleniovych	136
Mapa 16 Rozdrobnienie gruntów wybranych producentów – obręb Borowo.....	137
Mapa 17 Rozdrobnienie gruntów wybranych producentów – obręb Turza Wilcza	138
Mapa 18 Rozdrobnienie gruntów wybranych producentów – obręb Trzcianka	139

Spis fotografii:

Fot. 1 Rzeka Skrwa w obrębie Tłuchówek	21
Fot. 2 Rzeka Bobrownica w okolicy Turzy Wilczej.....	22
Fot. 3 Rzeka Skrwa	24
Fot. 4 Zadrzewienie śródpolne w obrębie Koziróg Rieczny	24
Fot. 5 Oczko wodne w okolicy Tłuchowa.....	25
Fot. 6 Koziróg Rieczny – miejsce dzikiej eksploatacji piaskus	25
Fot. 7 Nieczynna piekarnia w Tłuchowie	64
Fot. 8 Droga wojewódzka nr 541.....	72
Fot. 9 Droga powiatowa nr 2732C.....	73
Fot. 10 Przebudowana droga gminna Koziróg Leśny - Wyczałkowo	73
Fot. 11 Droga gminna w Kozirogu Riecznym	74
Fot. 12 Gminne ujęcie wody w Jasieniu	75
Fot. 13 Gminne ujęcie wody w Tłuchowie	76
Fot. 14 Stacja bazowa telefonii komórkowej w Jasieniu	78
Fot. 15 Stacja bazowa telefonii komórkowej przy stacji paliw w Kamieniu Kotowym	78
Fot. 16 Gminna oczyszczalnia ścieków w Tłuchowie	80
Fot. 17 Szkoła w Mysłakówku wraz z kompleksem boisk sportowych i placem zabaw dla dzieci	83
Fot. 18 Szkoła w Tłuchowie wraz z salą gimnastyczną	85
Fot. 19 Przychodnia lekarska w Tłuchowie	85
Fot. 20 Remiza OSP wraz z restauracją w Kozirogu Leśnym	86
Fot. 21 Remiza OSP w Borowie	86
Fot. 22 Remiza OSP wraz ze świetlicą wiejską w Mysłakówku	87
Fot. 23 Remiza OSP w Tłuchowie.....	87
Fot. 24 Remiza OSP w Tłuchówku	88
Fot. 25 Remiza OSP w Trzciance	88
Fot. 26 Remont świetlicy wiejskiej w Źródłach	89
Fot. 27 Świetlica w Turzy Wilczej	89
Fot. 28 Sala sportowa w Tłuchowie	90
Fot. 29 Stadion gminny – boisko do piłki nożnej wraz z budynkiem socjalnym w Tłuchowie	90
Fot. 30 Stacja Paliw w Tłuchowie	91
Fot. 31 Stacja Paliw w Kamieniu Kotowym	91
Fot. 32 Bank Spółdzielczy w Lipnie, Oddział Tłuchowo w Tłuchowie	92
Fot. 33 Komenda Policji w Tłuchowie.....	92
Fot. 34 Gminny Ośrodek Kultury w Tłuchowie	93
Fot. 35 Założenie dworsko-parkowe w Jasieniu	105
Fot. 36 Założenie dworsko-parkowe w Kamieniu Kmiecy	105
Fot. 37 Założenie dworsko-parkowe w Kłobukowie	106
Fot. 38 Kościół parafialny w Tłuchowie	106
Fot. 39 Kościół parafialny w Tłuchowie - dzwonnica	107
Fot. 40 Zespół kościoła parafialnego w Tłuchowie – cmentarz przykościelny	107
Fot. 41 Zespół kościoła parafialnego w Tłuchowie – plebania.....	108
Fot. 42 Dom drewniany z XIX wieku (ul. 15 sierpnia 29a, przebudowany) w Tłuchowie	108
Fot. 43 Dom drewniany z XIX wieku (ul. Sierpecka 1, przebudowany) w Tłuchowie.....	109

Fot. 44 Młyn wodny w Tłuchówku.....	109
Fot. 45 Rzeka Skrwa - meandry.....	111
Fot. 46 Uzupelnienie zadrzewień jako pasa izolacyjnego wzdluz rzeki Bobrownicy.....	118
Fot. 47 Wprowadzenie zadrzewień wzdluz zmodernizowanej drogi gminnej.....	118
Fot. 48 Wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień wzdluz drogi gminnej.....	119
Fot. 49 Uzupelnienie zadrzewień wzdluz drogi powiatowej nr 2734C.....	119
Fot. 50 Uzupelnienia zadrzewień wzdluz drogi wojewódzkiej o nr 541.....	120
Fot. 51 Zadrzewienia i zakrzewienia sródpolne do uzupelnienia w Kozirogu Rzecznym.....	121
Fot. 52 Zadrzewienia sródpolne do uzupelnienia w Turzy Wilczej.....	121
Fot. 53 Świetlica wiejska zmiana sposobu użytkowania i remont) w Źródłach.....	142
Fot. 54 Świetlica w Turzy Wilczej.....	142

Załączniki:

1. Charakterystyka działek rolnych producentów
2. Struktura gospodarstw rolnych wg własności – mapy w skali 1: 10 000

Dokumentacja formalno-prawna oraz mapy „Struktura gospodarstw rolnych wg własności” w skali 1:5000 stanowią dodatkowe załączniki do egzemplarza oznaczonego numerem 1.

I. WSTĘP

1 Cel opracowania

Dokonujące się w naszym kraju przemiany systemowe stwarzają potrzebę stosowania nowych metod zarządzania, które mają na celu określenie przyszłego poziomu rozwoju gminy i dróg jego osiągnięcia. Proces zarządzania rozwojem gminy musi mieć charakter aktywny i być nastawiony na kreowanie jej przyszłości. Pierwszym etapem w skutecznym i efektywnym procesie strategicznego zarządzania rozwojem gminy jest planowanie. W obecnie obowiązującym porządku prawnym w Polsce nie ma regulacji określających sposób opracowania jednego dokumentu, a w samorządach terytorialnych wyróżnić można następujące dokumenty:

- strategia rozwoju gminy, która określa najważniejsze cele i zamierzenia gminy,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w którym uwzględnia się uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, określa kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze.

Cele i sposoby realizacji zawarte w w/w opracowaniach nie pozwalają na właściwe i całościowe urządzenie obszarów wiejskich, a opracowania te są nieodpowiednie dla projektowania rozwoju wsi i obszarów wiejskich. Dlatego też jednym z podstawowych dokumentów strategicznych dla rozwoju gminy może być plan urządzeniowo – rolny (Rysunek 1, Rysunek 2).

Plan urządzeniowo – rolny jest zapisem inwentaryzacji, diagnozy stanu istniejącego, hierarchii celów przebudowy przestrzeni wiejskiej w gminie wraz z propozycją działań, szacunkowymi kosztami oraz możliwościami pozyskania pomocy finansowej na realizację zaplanowanych inwestycji. Plan ten stanowi bardzo szeroki wachlarz zabiegów, które wpływają na poprawę warunków życia i pracy mieszkańców wsi. Ich celem jest także ukształtowanie przestrzeni tak, aby:

- zapewnić stały zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy,
- stworzyć warunki do wielofunkcyjnego rozwoju,
- dbać o ochronę środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza o wysoką jakość gleby, wody, powietrza, klimatu, świata roślinnego i zwierzęcego oraz krajobrazu,
- stworzyć warunki dla obniżenia kosztów produkcji w rolnictwie,
- zapewnić pełne wykorzystanie możliwości produkcyjnych środowiska naturalnego,
- promować te kierunki produkcji rolniczej, które wspomagają ochronę przyrody i kształtowanie krajobrazu kulturowego na obszarach cennych.

Wśród najpopularniejszych prac urządzeniowo – rolnych należy wymienić:

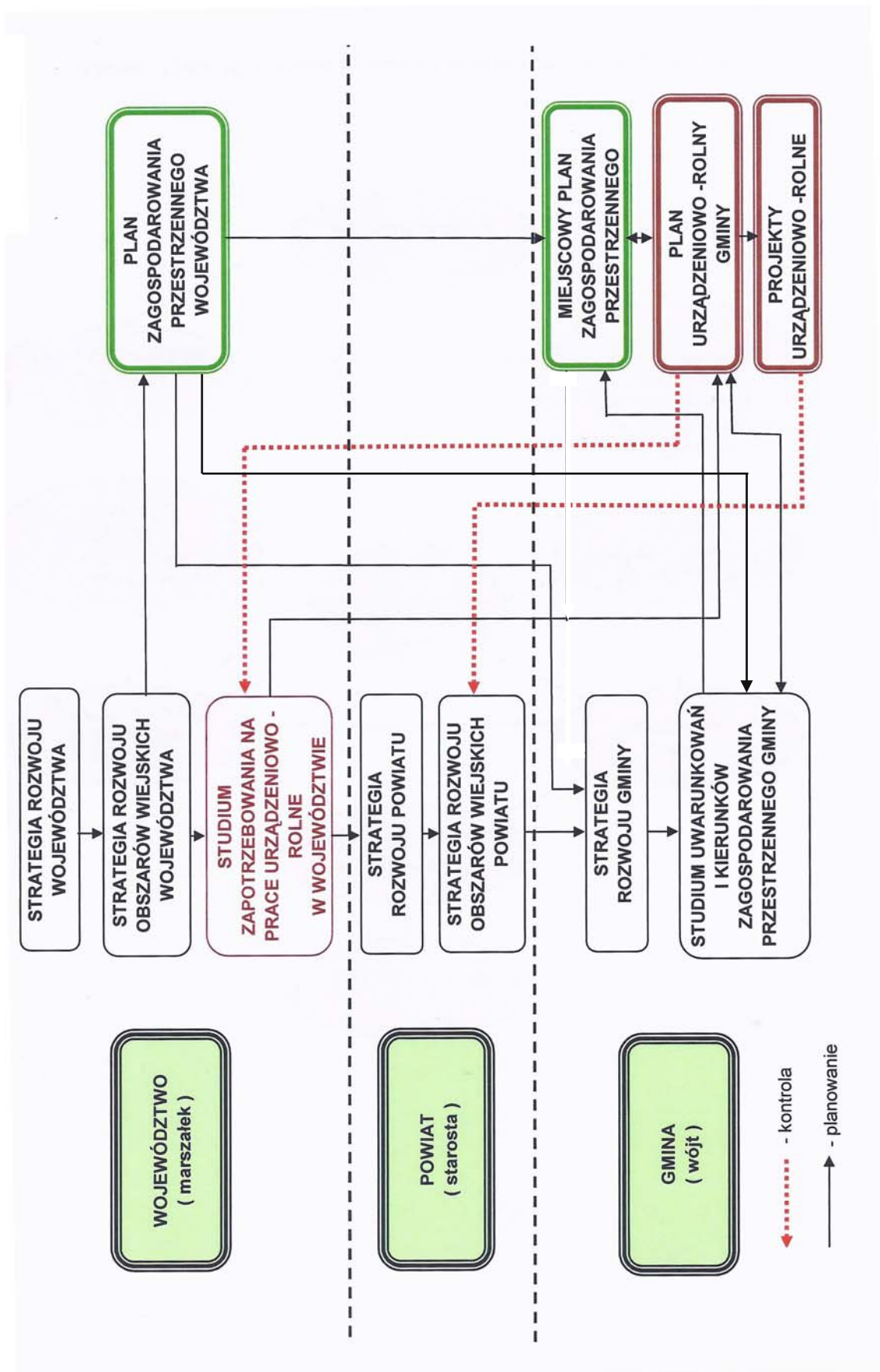
- prace melioracyjne (np.: melioracje wodne i agrotechniczne, fitomelioracje),
- prace rekultywacyjne (rekultywacja lub zagospodarowanie terenów na cele rolne, leśne, rekreacyjne lub inne),
- prace z zakresu kształtowania struktury agrarnej (scalenia i wymiany gruntów, poprawa układu sieci dróg transportu rolnego, zalesianie gruntów rolnych o niskiej produktywności).

Realizacja zestawu prac i zabiegów urządzeniowo – rolnych polegać będzie na wdrażaniu ich w racjonalnej, ekonomicznie uzasadnionej kolejności pozwalającej osiągnąć maksymalne efekty przy minimalnych nakładach. Proces wdrożeniowy będzie długotrwały i wymagać będzie zaangażowania znacznych środków finansowych. Z tego względu nie będzie możliwa równoczesna jego realizacja na całym obszarze gminy. Dlatego pierwszym i podstawowym zadaniem przy opracowaniu planu będzie wyodrębnienie w oparciu o przeprowadzone studia

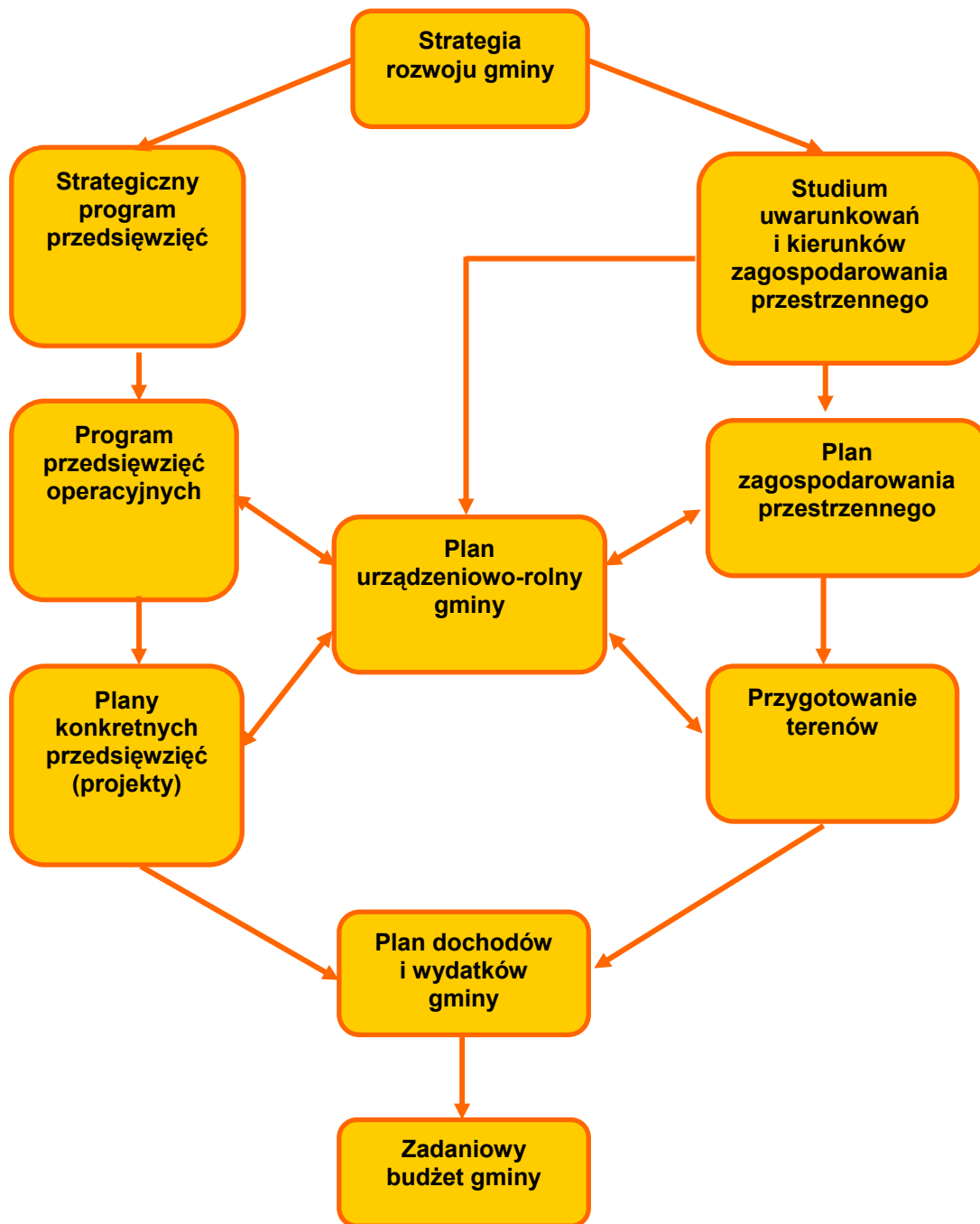
i analizy oraz przyjęte kryteria obszarów o różnym zakresie i stopniu pilności wykonania poszczególnych prac urządzeniowo – rolnych.

Przy realizacji wszystkich tych przedsięwzięć muszą być przestrzegane zasady ochrony środowiska i zachowania walorów krajobrazu.

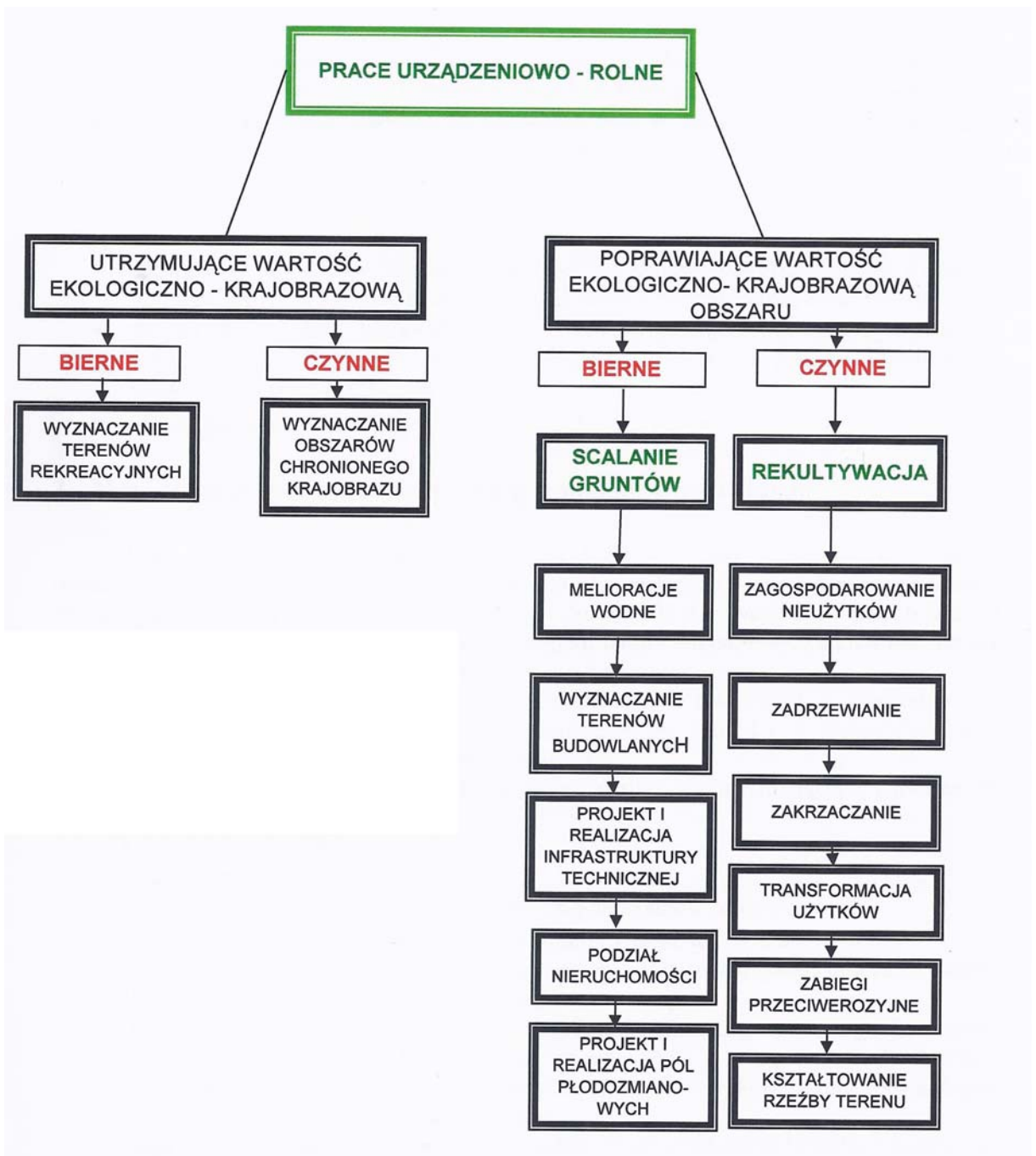
Rysunek 2 określa podział prac urządzeniowo – rolnych, które mają na celu utrzymanie lub poprawianie stanu krajobrazu (według T. Bajerowskiego i R. Cymermana w publikacji pt. „Gospodarowanie krajobrazem”, Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych – 1992r.).

Rysunek 1 System zarządzania i kontroli prac urządzeniowo – rolnych na różnych szczeblach zarządzania

Rysunek 2. System planowania – podstawa zarządzania gminą

Rysunek 3 Podział prac urządzeniowo - rolnych

Niniejszy plan urzędniowo – rolny dla gminy Tłuchowo, posiada bardzo istotne znaczenie dla całości strategii gminy, a w związku z przynależnością Polski do struktur Unii Europejskiej, przemian na obszarach wiejskich należy dokonywać według nowoczesnych metod. Plan ustali zakres potrzebnych prac urzędniowych niezbędnych dla wyrównania szans rozwojowych gminy do poziomu europejskiego. Ułatwi on też zasilanie budżetu gminy funduszami strukturalnymi z przeznaczeniem na dokonywanie zmian w zakresie obszarów wiejskich.

Mając opracowany plan, Wójt Gminy Tłuchowo będzie miał materiał do wdrożenia, w którym będzie wymieniony zestaw zabiegów urzędniowych – rolnych do realizacji w racjonalnej, ekonomicznie uzasadnionej kolejności pozwalającej osiągnąć maksymalne efekty przy minimalnych nakładach. Plan będzie również pomocnym dla Marszałka Województwa, przy podejmowaniu decyzji o różnego rodzaju dofinansowaniu inwestycji z funduszy Unii Europejskiej i budżetu państwa, o które zamierza występować gmina w latach 2007 – 2013 i kolejnym okresie programowania 2014-2020. W latach 2007 -2013 gmina może występować o pomoc w realizacji różnych inwestycji, zgodnie z niżej wymienionymi ustawami i dokumentami:

- ustawą o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich... (Dz. U. Nr 64, poz.427 z 2007r., art.1), która określa zadania oraz właściwość organów i jednostek organizacyjnych w zakresie wspierania rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005r. oraz w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia,
- ustawą o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz. U. Nr 157 poz.1240 z 2009r., art. 237 ust. 2) - wydatki związane z realizacją zadań wspólnych, realizowane są przez jednostki samorządu terytorialnego w drodze umów lub porozumień,
- dokumentem strategicznym Narodowa Strategia Spójności (NSS), określającym priorytety i obszary wykorzystania, system wdrażania funduszy unijnych oraz Programy Operacyjne zarządzane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Regionalne Programy Operacyjne zarządzane przez Zarządy poszczególnych Województw i projekty współfinansowane ze strony instrumentów strukturalnych na lata 2007 -2013,
- dokumentem Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2013, uchwalonym uchwałą Nr 44/626/07 Zarządu Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 12 lipca 2007r.

2 Podstawa opracowania

Podstawą opracowania jest realizacja zadania Marszałka Województwa, określonego w ustawie Prawo Geodezyjne i Kartograficzne, z dnia 17 maja 1989r. (jednolity tekst - Dz. U. z 2010r. Nr 193, poz. 1287, art. 7c, pkt. 4 i 5 z 24 listopada 2005r.) oraz Uchwała Nr 58/765/08 Zarządu Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 31 lipca 2008r. powierzająca wykonanie tego zadania Kujawsko-Pomorskiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku.

Opracowanie sporządzone zostało zgodnie z niżej wymienionymi ustawami:

- Ustawą z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (t.j. Dz. U. z 2010 Nr 193 poz. 1287)
- Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. z 2003 Nr 64 poz. 592 z późn. zm.)
- Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2004 Nr 121 poz. 1266 z późn. zm.)
- Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 Nr 25 poz. 150 z późn. zm.)

- Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2009 Nr 151 poz. 1220 z późn. zm.)
- Ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2012 poz. 145)
- Ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2011 Nr 12 poz. 59)
- Ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (t.j. Dz. U. z 2003 Nr 178 poz. 1749 z późn. zm.)
- Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2012r., poz. 647)
- Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.)
- Ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z 2009 Nr 116 poz. 975)
- Ustawą z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (t.j. Dz. U. 2007 Nr 231 poz. 1700 z późn. zm.)

3 Metodologia sporządzania planu urządzeniowo – rolnego

Plan urządzeniowo – rolny uwzględnia bardzo szeroką problematykę. Jest to opracowanie, które ma charakter planowania rozwoju społeczno – gospodarczego na bazie występujących w niej zasobów, ludzi, tradycji i dorobku kulturowego przy uwzględnieniu zachodzących zmian. Obejmuje on swoim zasięgiem tereny wiejskie wszystkich wsi gminy Tłuchowo. Składa się z części opisowej, tabelarycznej i kartograficznej. Część opisowa zawiera wyciąg ustaleń z opracowań studialnych i programowych wyższego rzędu, wyniki własnych studiów i analiz oraz wnioski i opis ustaleń planu urządzeniowo – rolnego. Część tabelaryczna przedstawia wyniki liczbowe analizy stanu istniejącego i ustaleń do planu.

Część graficzna obejmuje:

- mapy tematyczne,
- mapy rozdrobienia gruntów z wybranych gospodarstw rolnych,
- mapy „Struktura gospodarstw rolnych według własności” w skali 1:5000,
- oraz ilustrację fotograficzną wybranych obszarów i obiektów.

Urządzenie rolne obszaru wiejskiego należy traktować, jako proces i zespół skoordynowanych działań, złożony z trzech etapów:

- etap I – analiza, polegająca na określeniu jakości i aktualnego stanu organizacyjnego rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jej wyposażenia w urządzenia infrastruktury społecznej i technicznej oraz ocenie możliwości wykorzystania posiadanych walorów i przeciwdziałania zagrożeniom,
- etap II – planowanie urządzeniowo – rolne, czyli przełożenie wyników analizy na zestaw proponowanych do realizacji w pożądanej sekwencji zabiegów urządzeniowo – rolnych,
- etap III – realizacja planu urządzeniowo – rolnego, polegająca na podejmowaniu właściwych decyzji realizacyjnych. Dla urzeczywistnienia programów rozwojowych w tym etapie muszą zostać zaangażowane: fundusze strukturalne Unii Europejskiej, budżet, zasoby ludzkie, instytucje i procedury.

W całym okresie prac nad planem urządzeniowo – rolnym dla gminy Tłuchowo, utrzymywane były robocze kontakty z:

- Wójtem i pracownikami Urzędu Gminy w Tłuchowie,
- przedstawicielami jednostek, z których dane były wykorzystane do opracowania planu.

Analiza i diagnoza stanu istniejącego obszarów wiejskich gminy Tłuchowo została przeprowadzona w oparciu o:

- dane ewidencji gruntów,
- dane uzyskane z Urzędu Gminy Tłuchowo,
- dane Agencji Rozwoju i Restrukturyzacji Rolnictwa,
- dane Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku. Biuro Terenowe w Lipnie oraz Gminnej Spółki Wodna w Tłuchowie,
- rozpoznanie obszaru gminy.

Przy opracowywaniu planu dla gminy Tłuchowo, uwzględniono również opracowania dotyczące Województwa Kujawsko -Pomorskiego, Powiatu Lipnowskiego i Gminy Tłuchowo tj.:

- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2020,
- Strategia rozwoju powiatu lipnowskiego na lata 2006 -2016,
- Strategia rozwoju gminy Tłuchowo na lata 2005-2013,
- Zmiana „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo” – projekt – maj 2012;
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Tłuchowo na lata 2011 – 2014 z perspektywą do 2018 roku;
- Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe opracowana w 2008r.
- Plany odnowy miejscowości na lata 2010-2017 - sołectwa: Jasień, Borowo, Tłuchowo, Źródła i Mysłakówko.

Prowadzone analizy dotyczyły:

- walorów środowiska przyrodniczego i organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną i społeczną,
- produkcji rolniczej.

Dane i wskaźniki charakteryzujące tereny wiejskie gminy Tłuchowo, przedstawiono w formie:

- opisu,
- tabel,
- wykresów,
- map tematycznych w skali 1:100 000,
- map ewidencyjnych w skali 1:5 000 i 1:10 000.

Większość analiz przeprowadzono w ujęciu obrębowym, uwzględniając dane pochodzące z: GUS, ewidencji gruntów, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz dane udostępnione przez Urząd Gminy w Tłuchowie. Prace nad planem urządzeniowo-rolnym gminy Tłuchowo zakończono w październiku 2012r.

**II. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO,
JAKO FUNDAMENTU
DLA WIELOFUNKCYJNEGO
ROZWOJU WSI**

1 Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Tłuchowo położona jest we wschodniej części województwa kujawsko –pomorskiego, w powiecie lipnowskim. Pod względem regionalnym należy do mezoregionu Pojezierze Dobrzyńskie, którego granice wyznaczają: od południa i zachodu Wisła, od północy Drwęca, od wschodu Skrwa.

Gmina graniczy z gminami powiatu lipnowskiego:

- od północy z gminą Skępe,
- od południa z gminą Dobrzyń nad Wisłą,
- od zachodu z gminą Wielgie.

oraz z gminami położonymi w województwie mazowieckim:

- od wschodu z gminą Mochowo (powiat sierpecki),
- od południa z gminą Brudzeń Duży (powiat płocki).

Gmina Tłuchowo należy do gmin wiejskich średniej wielkości. Zajmuje powierzchnię 99,3 km².

Pod względem ewidencyjnym teren gminy Tłuchowo został podzielony na dwadzieścia jeden obrębów geodezyjnych. W ich skład wchodzi dwadzieścia cztery miejscowości w dwudziestu sołectwach.

Siedzibą władz administracyjno - samorządowych gminy, najważniejszych usług, placówek kulturalno – oświatowych, a także podmiotów gospodarczych gminy jest miejscowość gminna Tłuchowo.

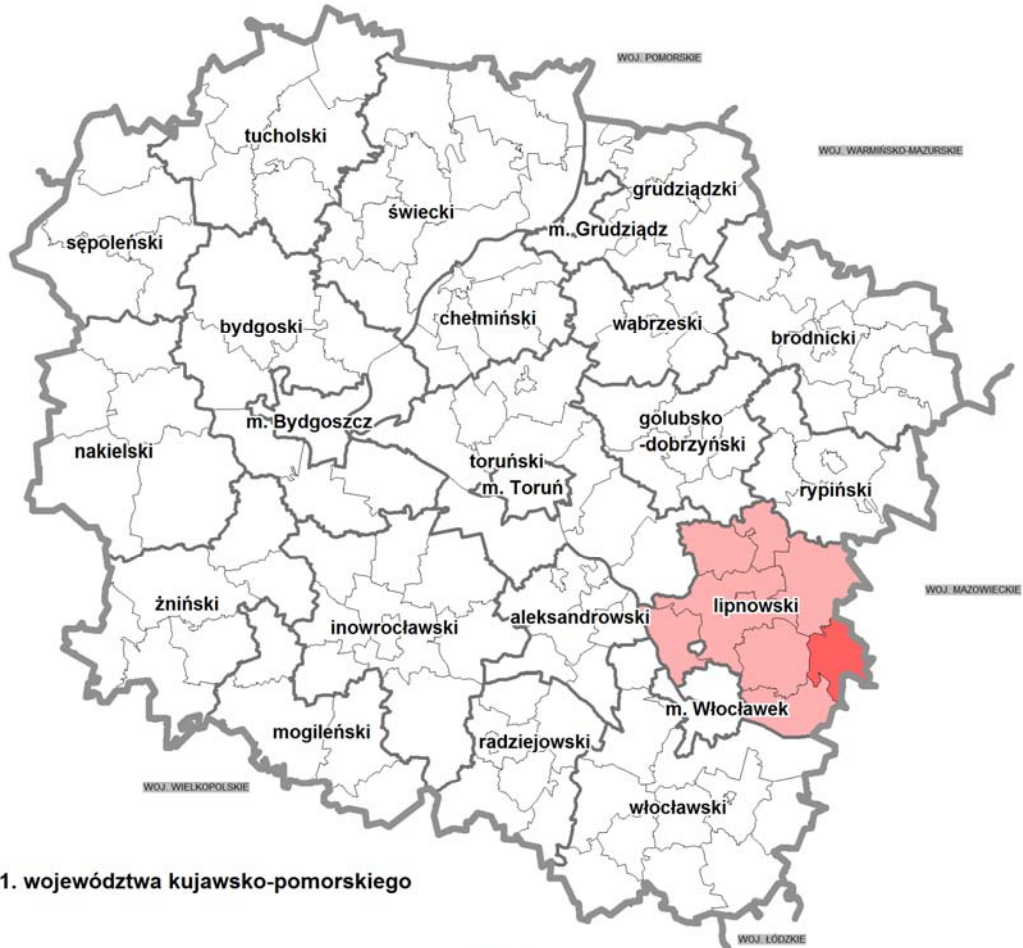
Od Lipna – siedziby Samorządu Powiatowego dzieli miejscowość Tłuchowo 25 km, od Włocławka siedziby Delegatur Administracji Rządowej i Samorządowej szczebla wojewódzkiego 36 km, od Torunia – siedziby Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego 75 km i od Bydgoszczy -siedziby Wojewody i Urzędu Wojewódzkiego Województwa Kujawsko – Pomorskiego 125 km.

Ludność faktycznie zamieszkała w gminie Tłuchowo wg stanu na 31.12.2011r. wynosiła 4698 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła około 47,3 osoby/km².

Gmina w skali województwa pełni funkcję gminy rolniczej z nieznacznie wzrastającym udziałem funkcji gospodarczej.

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

1. województwa kujawsko-pomorskiego

2. powiatu lipnowskiego

Gmina Tuchowo na tle podziału administracyjnego

Mapa 1

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Podział administracyjny gminy Tłuchowo

Mapa 2
skala 1: 100 000

2 Charakterystyka środowiska przyrodniczego

2.1 Budowa geologiczna

Wierzchnie warstwy powierzchni ziemi zbudowane są z osadów czwartorzędowych, związanych głównie z działalnością lądolodu. Osady te osiągają znaczne miąższości - nawet do 180 m; wypełniają głębokie depresje uformowane w osadach trzeciorzędowych. Są to przede wszystkim gliny zwałowe rozdzielone w dolnej części różnowiekowymi osadami trzeciorzędowymi i powierzchniami erozyjno-denudacyjnymi interglacjałów.

Najmłodsze osady holocenu reprezentowane są przez namuły zagłębień bezodpływowych występujące dość często na piaskach wodnolodowcowych lub glinach zwałowych.

Często występują również torfy. Są to torfy niskie ze szczątkami drewna turzyc i trzciny.

Utwory plejstocenu osadziły się w czasie trwania następujących zlodowaceń: podlaskiego, południowopolskiego, środkowopolskiego, północnopolskiego. Są to w przewadze gliny zwałowe.

Na powierzchni terenu gliny tworzą podkład miąższości 6 - 7 m przykryty często osadami wodnolodowcowymi, lodowcowymi - piaski, paski ze żwirem.

Na wschód od Tłuchowa występuje I i II poziom wodnolodowców Skrwy, zwany też Sandrem Skrwy.

Najstarsze udokumentowane utwory to osady kredy i trzeciorzędu (otwory w Tłuchowie, Tłuchówku - Kłobukowie i Małominie).

2.2 Ukształtowanie i rzeźba terenu

Według fizyczno-geograficznego podziału Polski J. Kondrackiego i J. Ostrowskiego obszar gminy Tłuchowo wchodzi w skład mezoregionu Pojezierze Dobrzyńskie, makroregionu Pojezierze Chełmińsko – Dobrzyńskie, podprowincji Pojezierze Południowo-Bałtyckie.

Gmina położona jest na styku dwu jednostek geomorfologicznych: Sandru Skrwy (tereny zachodnie i północno - zachodnie gminy) i Wysoczyzny Dobrzyńskiej.

Rzeźbę terenu ukształtowały procesy akumulacji wodnolodowcowej i lodowcowej północnopolskiego zlodowacenia (ostatniego).

Formy wodnolodowcowe (akumulacyjne i erozyjne) tworzą rozległą powierzchnię o niewielkich deniwelacjach rzędu 3 - 5 m pochyłoną w kierunku południowo - wschodnim, zbudowaną z osadów piaszczystych z niewielką domieszką frakcji grubszych.

Poziom wodnolodowcowy I zajmuje tereny na wysokości 115 - 107 m n.p.m. i rozciąga się na północ i południe od Tłuchowa, natomiast poziom II położony jest na 107 - 100 m n.p.m. i zajmuje największe przestrzenie gminy.

Powierzchnie poziomów wodnolodowcowych urozmaicone są zagłębieniami po martwym lodzie lub rozcięte dolinami wód roztopowych.

- równiny erozyjne wód sandrowych występują na zachód od Tłuchowa (okolice Jasienia, Wyczałkowa, Kamienia Kotowego) oraz na północny wschód od Tłuchowa na wysokości 105 - 106 m n.p.m.;
- terasy kemowe spotkać można na I poziomie wodnolodowcowym Skrwy;
- rynny subglacialne najwyraźniej zarysowują się:
 - od Jez. Tupadłowskiego (gm. Wielgie) do Tłuchowa,
 - od Jasienia do Tłuchowa,
 - poniżej Kamienia Kotowego.

Formy pochodzenia eolicznego występują w okolicach Małomina i Koziegorogu Rzecznego.

Formy pochodzenia rzeczno-erozyjnego to:

- dna dolin,
- akumulacyjna terasa zalewowa rz. Skrwy wznosząca się ok. 2 - 3 m n.p.m.,
- dolinki, parowy, młode rozcięcia erozyjne związane z terasem zalewowym Skrwy oraz rz. Czernicą.

Najbardziej urozmaicona rzeźba występuje w rejonie dolin rzecznych Skrwy i Łachnicy. Deniwelacje osiągają wartości rzędu 20 - 25 m a spadki przekraczają wartość 5 - 10 %. W pozostałej przeważającej części obszaru gminy rzeźba jest monotonna.

Formy utworzone przez roślinność to równiny torfowe. Zajmują dna wytopisk po martwym lodzie, występują na obszarze I poziomu wodnolodowcowego. Są luźno rozrzucone lub łączą się w podłużne ciągi.

2.3 Gleby

2.3.1 Jakość gleb

W gminie Tłuchowo nie występują gleby najwyższych klas bonitacyjnych: I, II. Gleby klasy IIIa to zaledwie 1,2 % powierzchni gruntów ornych. Ogółem udział poszczególnych klas gleb przedstawia się następująco:

III – 10,5 %

IV – 34,9 %

V – 30,25 %

VI – 24,3 %

Znaczący jest udział gruntów rolnych średniej jakości rolniczej (głównie klasy bonitacyjnej III - IVb) – 45,4 % zasobów ogólnych.

Tereny o najsłabszych pod względem rolniczej przydatności kompleksach glebowych (powyżej 70% udziału klas V i VI w powierzchni gruntów ornych) zlokalizowane są w sołectwach: Borowo, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Małomin, Kłobukowo, Trzcianka, Źródła. Natomiast tereny o najlepszych pod względem rolniczej przydatności klasach gleb (powyżej 50% klas III i IV w powierzchni gruntów ornych) zlokalizowane są w sołectwach w centralnej i południowej części gminy: Wyczałkowo, Kamień Kotowy, Kamień Kmiec, Marianki, Mysłakówko, Koziróg Rzeczny, Tłuchowo, Julkowo, Jasień, Tłuchówek.

2.3.2 Kwasowość i skażenie gleb

Ocena stanu czystości gleb użytkowanych rolniczo na podstawie badań monitoringu prowadzonego przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach wskazuje, że gleby gminy Tłuchowo stwarzają dogodne warunki do produkcji wszystkich roślin okopowych, pastewnych i zbóż oraz przeznaczonych do bezpośredniej konsumpcji.

Okręgowa Stacja Chemiczno – Rolnicza w Bydgoszczy, w opracowaniu „Synteza wyników badania gleb w latach 1994-2004, umieściła wyniki badań gleb poszczególnych powiatów województwa kujawsko – pomorskiego, na tle średnich zawartości wojewódzkich i krajowych. W odniesieniu do powiatu lipnowskiego, wyniki wykazały bardzo wysoki odsetek gleb bardzo kwaśnych -22% i kwaśnych -28%. Wskaźnik ten dla średnich województwa kujawsko – pomorskiego wynosi – 11% i 21% oraz całego kraju kształtuje się na poziomie – 23% i 29%. Przyjmuje się, że dane gminy Tłuchowo są porównywalne z danymi dla powiatu lipnowskiego. Odpowiednio wyższe w porównaniu z województwem są potrzeby w zakresie wapnowania. Nie różnią się one od średnich potrzeb w kraju.

Badania na zawartość przyswajalnych form podstawowych makro i mikroelementów, wykazały duży udział gleb o niskiej zawartości większości z nich. Wyjątek stanowi mangan i cynk.

Zawartość metali ciężkich nie przekracza poziomu uznawanego za stan naturalny, bezpieczny dla środowiska.

2.4 Klimat

Pod względem klimatycznym (wg W. Okołowicza) gmina Tłuchowo położona jest na pograniczu Subregionu Nadwiślańsko-Żuławskiego – krainy 21 będącej pod słabym wpływem modyfikującym Morza Bałtyckiego oraz Regionu Mazurskiego – krainy 22, będącej pod silnymi modyfikującymi wpływami kontynentalnymi. Klimat charakteryzuje się następującymi cechami:

• średnia temperatura stycznia	kraina 21 −2,4 ⁰ C	kraina 22 −3 ⁰ C
• średnia temperatura lipca	+18,5 ⁰ C	+17,8 ⁰ C
• średnia temperatura roczna	+8 ⁰ C	
• opad roczny	450-500 mm	500 mm
• czas trwania zimy	85 dni	95 dni
• przeważający kierunek wiatrów	zachodni 40% i pd-zach (dla stacji Głodowo)	

2.5 Wody powierzchniowe i podziemne

Sieć wód powierzchniowych jest stosunkowo uboga. Tworzą ją Skrwa (wraz z dopływami: Bobrownicą i Łachnicą) oraz Czernica, wzdłuż których biegnie granica województw kujawsko-pomorskiego i mazowieckiego.

Fot. 1 Rzeka Skrwa w obrębie Tłuchówek
Fot. własna

Fot. 2 Rzeka Bobrownica w okolicy Turzy Wilczej
Fot. własna

Skrwa, której całkowita długość wynosi 99 km, z tego 14 km w województwie kujawsko-pomorskim jest prawobrzeżnym dopływem Wisły, uchodzącym do niej około 12 km od granic województwa w Biskupicach (woj. mazowieckie).

Czernica jest prawobrzeżnym dopływem Skrwy, wypływa z jeziora Świętego (poniżej Skępego), uchodzi około 200 m na północny wschód od granic gminy Tłuchowo w Rudzie (woj. mazowieckie).

Źródeł, jezior oraz naturalnych wysięków na terenie gminy nie ma, na uwagę zasługuje natomiast dosyć liczna sieć rowów (sztucznych) i niewielkich cieków (naturalnych) bez nazw, o przebiegu głównie równoleżnikowym. W ich ciągach często znajdują się oczka po eksploatacji sprzed kilkudziesięciu laty torfów.

Wody powierzchniowe to także podmokłości występujące na terenach, gdzie zwierciadło wody znajduje się na głębokości 0-2 m. Większe takie obszary występują na północ od Źródeł i Mysłakowa i mogą one stanowić użytki ekologiczne.

Gmina położona jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) wg A.S. Kleczkowskiego, oznaczonego nr 215. Jest to zbiornik trzeciorzędowy o szacunkowych zasobach 300 tys. m³/dobę, przy średniej głębokości dla ujęć 60 m (zasoby rezerwowe). Dla gminy nie wynikają konsekwencje stosowania ograniczeń w gospodarce przestrzennej, z uwagi na występowanie naturalnej warstwy izolacyjnej.

2.6 Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W celu oceny naturalnych warunków produkcji rolnej Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach opracował metodę ich całościowej oceny. W wyniku sumowania ocen cząstkowych poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego takich jak: gleba, agroklimat, stosunki wodne i rzeźba terenu, uzyskano syntetyczny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wartość tego wskaźnika dla gminy Tłuchowo (51,8 pkt w skali 100 punktowej) jest dość niska w porównaniu z innymi gminami województwa kujawsko – pomorskiego. Jest on niższy od średniego wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla województwa kujawsko-pomorskiego, jak również dla całej Polski (odpowiednio 71,0 pkt i 66,6 pkt).

Świadczy to o niezbyt korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa w gminie. Korzystnymi warunkami w ocenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej kształtującymi się powyżej średniej

w województwie wrocławskim są: rzeźba terenu i agroklimat, zaś niekorzystnymi jakością i przydatnością rolnicza gleb oraz warunki wodne.

Należy tu jednak zaznaczyć, że jest to średni wskaźnik dla całej gminy. Najlepszymi, w skali gminy, warunkami dla rolnictwa odznacza się centralna i południowa część gminy. Część północna i północno-wschodnia to obszary kompleksów leśnych.

2.7 Surowce naturalne

Na terenie gminy brak jest udokumentowanych złóż kopalin. Istniejąca eksploatacja surowców dotyczy wyłącznie niewielkich nagromadzeń piasku i piasku ze żwirem o słabej selekcji zaspokajających potrzeby lokalnego budownictwa wiejskiego i drogownictwa.

Wyznaczone do rozpoznania i udokumentowania obszary prognostyczne dotyczące kruszywa naturalnego obejmują obszar Źródła i Trzcianka. Wg obecnego rozpoznania nie ma perspektyw rozwinięcia eksploatacji złóż kopalin na skalę przemysłową.

2.8 Krajobraz

Największe walory krajobrazowe na terenie gminy przedstawiają obszary dolin rzek: Skrwy, Łachnicy, Czarnicy i Bobrownicy. Są to tereny w niewielkim stopniu przekształcone przez działalność człowieka. Charakteryzują się uroczymi dolinkami, parowami, rozcięciami erozyjnymi, itp. Nie posiadają ochrony prawnej. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo zostały określone jako strefy przyrodnicze o wysokim reżimie ochrony występujące obszarowo.

Do terenów chronionych w myśl przepisów ustawy z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880 z późn. zm.) na terenie gminy należą jedynie lasy ochronne (zarządzenie nr 52 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 30.04.1996 r.).

Gmina posiada jednak wiele atrakcyjnych przyrodniczo obszarów na swym terenie, do których należy zaliczyć przede wszystkim:

- malownicze doliny rzek: Skrwy, Łachnicy, Czarnicy, Bobrownicy,
- bagna, mokradła (zlokalizowane poza obszarami dolin rzecznych) w miejscowościach: Suminek, Podole, Jasień, Kłobukowo, Rumunki, Trzcianka, .
- tereny wschodniej część gminy objęte krajową siecią ekologiczną EKONET-POLSKA i choć sieć ta nie ma ona umocowania prawnego jest ona wieloprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym.

Duże walory krajobrazowe przedstawiają również obiekty architektury wkomponowujące się w otaczające środowisko, np. kościół parafialny w miejscowości Tłuchowo.

Większe kompleksy leśne występują głównie w północnej i północno -wschodniej części gminy i stanowią tam dominujący element krajobrazu. Pozostała część gminy zdominowana jest przez krajobraz rolniczy. Występują tutaj zespoły roślinności krzewiastej, wszelkiego rodzaju zadrzewienia przydrożne, śródpolne, przyzagrodowe oraz zieleń cmentarzy.

Nierozłącznym elementem krajobrazu jest oryginalna zabudowa mieszkalno - zagrodowa, a także istniejące założenia parkowo – dworskie i ich pozostałości.

Fot. 3 Rzeki Skrwa
Fot. D. Bógdał (www. tluchowo.com.pl)

Fot. 4 Zadrzewienie śródpolne w obrębie Koziróg Rzeczny
Fot. własna

Fot. 5 Oczko wodne w okolicy Tłuchowa

Fot. własna

Fot. 6 Koziróg Rzeczny – miejsce dzikiej eksploatacji piaskus

Fot. własna

3 Stan i struktura ludności wiejskiej

3.1 Liczba ludności i gęstość zaludnienia

Wg danych Urzędu Gminy Tłuchowo na dzień 31.12.2012r. gminę zamieszkiwało 4761 stałych mieszkańców (Tabela 1), co stanowiło 7 % ludności mieszkającej w powiecie lipnowskim. Najwięcej ludności mieszkało we wsi Tłuchowo (1179), a najmniej w obrębach: Turza Nowa, Małomin, Marianki i Mysłakowo (odpowiednio 69, 78, 85 i 91 osób). Na liczbę ludności zamieszkujących wieś Tłuchowo miały wpływ funkcje, jaką spełnia ta miejscowość w gminie, tj.: ośrodka administracyjnego i mieszkalno – usługowego.

Średnia gęstość zaludnienia dla gminy wynosi 47,3 osoby na 1 km², a dla powiatu lipnowskiego kształtuje się na poziomie 65 osób na 1 km². W gminie Tłuchowo, najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia charakteryzuje się obręb Tłuchowo (125,5 osoby na 1 km²) oraz: Mysłakówko (73), Kamień Kmiecy (70), Kamień Kotowy (69). Najniższy wskaźnik posiada obręb: Rumunki Jasieńskie (12) oraz Turza Nowa (13 osób na 1 km²).

Wg danych GUS w gminie Tłuchowo utrzymuje się w ostatnich latach dodatni przyrost naturalny (0,6/1000 mieszkańców w 2010). Wskaźnik ten dla powiatu i województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 roku był również dodatni i wynosił odpowiednio 1,5 i 1,0. W 2011 roku zarówno w województwie, powiecie jak i w gminie Tłuchowo wskaźnik ten zmalał i wyniósł odpowiednio (0,6; 0,7; -0,2).

Tabela 1 Liczba ludności w gminie Tłuchowo

Lp.	Obręb	Liczba ludności
1	2	
1	Borowo	126
2	Jasień	323
3	Julkowo	201
4	Kamień Kmiecy	177
5	Kamień Kotowy	281
6	Kłobukowo	241
7	Koziróg Leśny	182
8	Koziróg Rzeczny	136
9	Małomin	78
10	Mysłakowo	91
11	Mysłakówko	261
12	Turza Nowa	69
13	Rumunki Jasieńskie	95
14	Suminek	144
15	Tłuchowo	1179
16	Tłuchówek	227
17	Trzcianka	274
18	Turza Wilcza	284
19	Wyczałkowo	121
20	Źródła	185
21	Marianki	86
Razem		4761

Źródło: Bank Danych Lokalnych

3.2 Struktura wiekowa ludności wiejskiej

Analizę struktury wiekowej przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z Urzędu Gminy Tłuchowo- stan na sierpień 2012r.

Analiza struktury ludności wg wieku i płci w gminie Tłuchowo, wykazuje minimalną przewagę liczbową kobiet nad mężczyznami powyżej 18 roku życia. Przewaga ta występuje w 7 obrębach, a w pozostałych obrębach przewagę liczbową stanowią mężczyźni. Wyjątek stanowi obręb Borowo, w którym liczba kobiet i mężczyzn jest na tym samym poziomie.

Ludność w wieku produkcyjnym w gminie Tłuchowo stanowi 61,5% ogółu ludności gminy. Największy procentowy udział ludności w tym wieku występuje w obrębach Turza Nowa (68,8%), Wyczałkowo (66,4%), Mysłakówko (64,6%), Tłuchowo (64,4%).

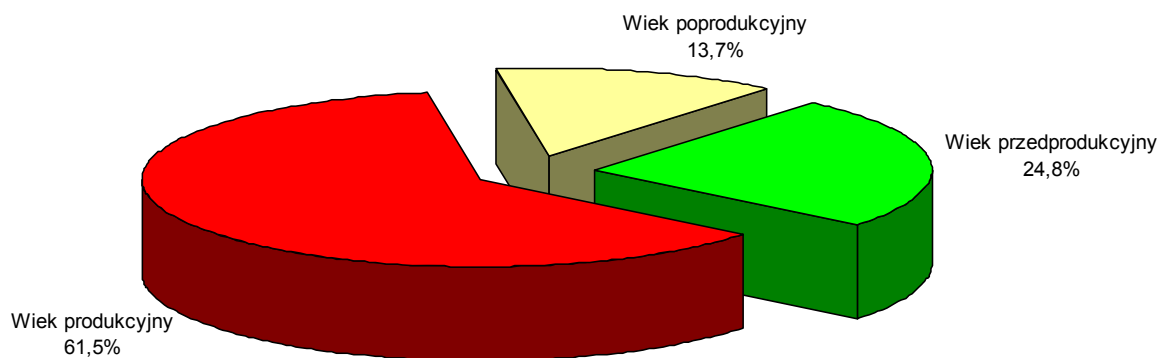
Udział mieszkańców w wieku 0-18 lat w gminie wynosi 24,9%. Najmniejszym udziałem tej grupy wiekowej charakteryzują się obręby: Borowo (18,4%) i Turza Nowa (18,8%).

Ludność w wieku poprodukcyjnym w gminie Tłuchowo stanowi 13,7% wszystkich mieszkańców. Największym udziałem tej grupy wiekowej charakteryzują się obręby: Suminek (20,1%), Borowo (19,2%), Marianki (19,3) i Rumunki Jasieńskie (18,8%).

W grupie ludności w wieku poprodukcyjnym zdecydowanie dominują kobiety, stanowiąc blisko 70 % całej liczebności tej grupy. Dominacja ta występuje we wszystkich obrębach za wyjątkiem Marianek.

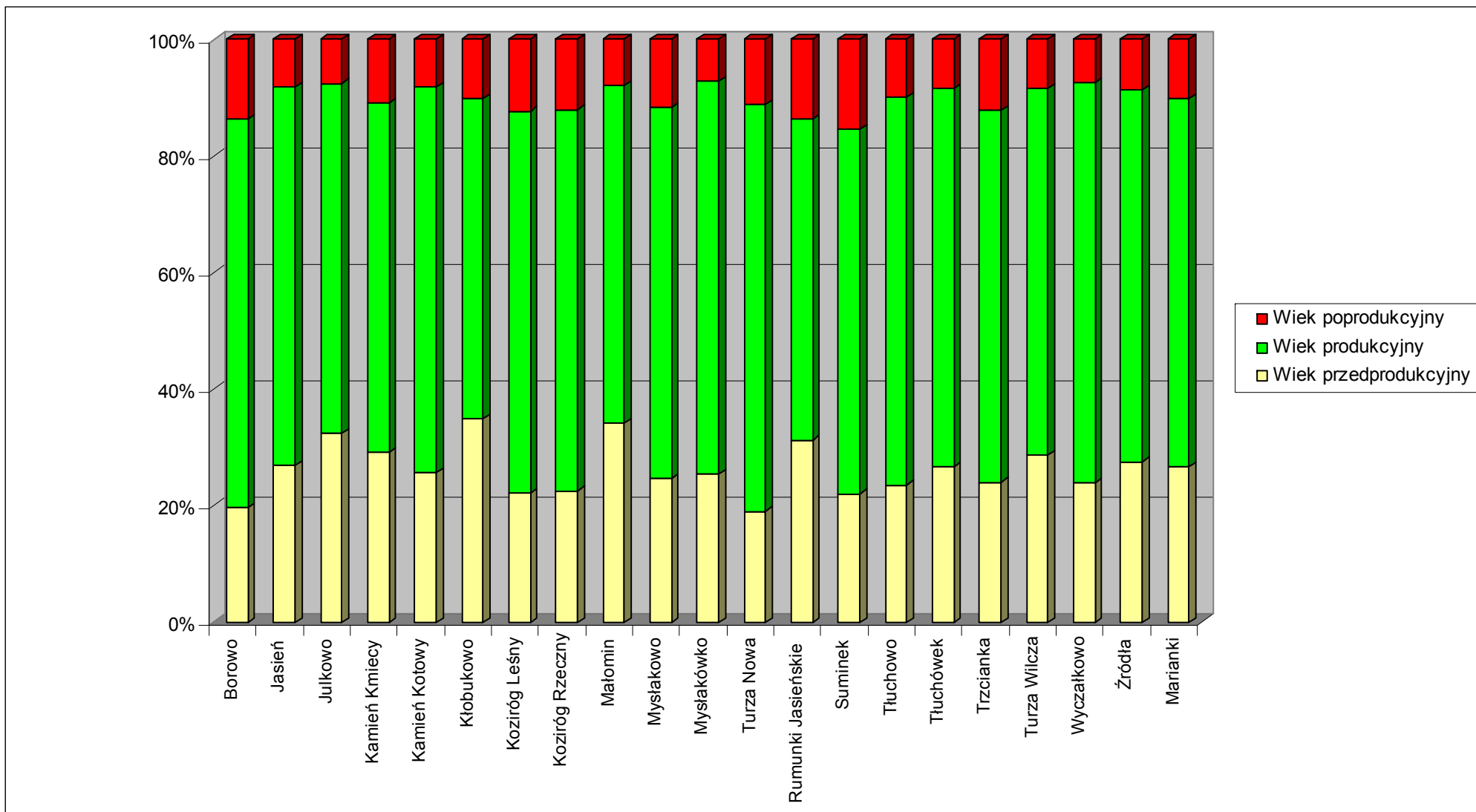
Struktura wiekowa występująca na terenie gminy Tłuchowo kształtuje możliwości rozwoju biologicznego ludności i jej potencjalne walory intelektualno – produkcyjne. Zjawiskiem niekorzystnym jest występowanie wysokiego odsetka ludności w starszym wieku, co wskazuje na starzenie się populacji.

Struktury ludności przedstawiono na rysunkach (Rysunek 4, Rysunek 5)

Rysunek 4 Struktura wiekowa ludności w gminie Tłuchowo

Źródło danych: UG Tłuchowo

Rysunek 5 Struktura wiekowa ludności w poszczególnych obrębach w gminie Tłuchowo

Źródło danych: UG Tłuchowo

3.3 Poziom wykształcenia

Szczegółowa analiza poziomu wykształcenia ludności gminy Tłuchowo, z uwagi na brak dostępności do aktualnych danych, jest niemożliwa. Poziom wykształcenia ludności badany jest podczas spisów powszechnych, dostępne obecnie dane pochodzą ze spisu, który miał miejsce w 2002 roku. Poniżej zestawiono dane dla gminy Tłuchowo z tego spisu (Tabela 2).

Tabela 2 Struktura wykształcenia ludności gminy Tłuchowo wg Spisu Powszechnego 2002

Lp.	Nazwa sołectwa	Ogółem wykształceni	Wyższe		Średnie*		Zasadnicze zawodowe		Podstawowe ukończone		Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Borowo	97	1	1,0	12	12,4	33	34,0	33	34,0	18	18,6
2	Jasień	260	4	1,5	37	14,2	77	29,6	136	52,3	6	2,3
3	Julkowo	138	1	0,7	15	10,9	35	25,4	67	48,6	20	14,5
4	Kamień Kmiec	130	0	0,0	5	3,8	53	40,8	45	34,6	27	20,8
5	Kamień Kotowy	213	6	2,8	41	19,2	72	33,8	89	41,8	5	2,3
6	Kłobukowo	170	0	0,0	8	4,7	66	38,8	75	44,1	21	12,4
7	Koziróg Leśny	168	1	0,6	12	7,1	56	33,3	87	51,8	12	7,1
8	Koziróg Rzeczny	103	0	0,0	12	11,7	23	22,3	55	53,4	13	12,6
9	Małomin	58	1	1,7	5	8,6	18	31,0	29	50,0	5	8,6
10	Mysłakowo	74	2	2,7	9	12,2	22	29,7	34	45,9	7	9,5
11	Mysłakówko	200	7	3,5	32	16,0	58	29,0	93	46,5	10	5,0
12	Turza Nowa	68	0	0,0	4	5,9	14	20,6	33	48,5	17	25,0
13	Rumunki Jasieńskie	74	0	0,0	2	2,7	20	27,0	42	56,8	10	13,5
14	Suminek	106	3	2,8	13	12,3	28	26,4	48	45,3	14	13,2
15	Tłuchowo	897	72	8,0	248	27,6	242	27,0	287	32,0	48	5,4
16	Tłuchówek	271	13	4,8	46	17,0	67	24,7	128	47,2	17	6,3
17	Trzcianka	227	1	0,4	42	18,5	76	33,5	97	42,7	11	4,8
18	Turza Wilcza	205	4	2,0	31	15,1	71	34,6	86	42,0	13	6,3
19	Wyczałkowo	100	3	3,0	13	13,0	31	31,0	45	45,0	8	8,0
20	Źródła	153	1	0,7	16	10,5	35	22,9	71	46,4	30	19,6
Razem gmina		3712	120	3,2	603	16,2	1097	29,6	1580	42,6	312	8,4

* średnie razem: policealne, średnie zawodowe i średnie ogólnokształcące

Źródło: BDL

W strukturze wykształcenia ludności w tym okresie charakterystyczna była dominacja osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, które łącznie stanowiły 80,6%.

Mimo braku aktualnych danych dla gminy Tłuchowo, opierając się na danych dla kraju i województwa kujawsko-pomorskiego należy założyć, że sytuacja w gminie zmieniła się w podobny sposób. Nastąpił znaczący wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym i średnim, niewielki spadek liczby osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz znaczący spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia. Ma to związek zarówno ze zmianami jakie zaszły w systemie oświaty (obowiązkowe gimnazjum) jak również z dostępnością szkół różnych poziomów, kształcących w różnych systemach, w tym szkół dla osób dorosłych.

Jest to zjawisko korzystne, ponieważ wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia ludności, kompetencji zawodowych, rośnie poziom stopy życiowej gospodarstw życiowych a także wzrasta aktywność zawodowa i społeczna ludności, w tym chęć podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej jako alternatywnego zatrudnienia.

Poziom kwalifikacji rolników ma również istotny wymiar w uzyskiwanych przez nich efektach produkcyjnych i ekonomicznych.

3.4 Poziom bezrobocia

Dostrajanie się gospodarki gminy Tłuchowo do funkcjonowania w warunkach rynkowych, stało się przyczyną zmian w sferze zatrudnienia ludności. Podstawowym przejawem tego była zmiana stanu zatrudnienia i ujawnienie znaczących nadwyżek siły roboczej, czyli ukazanie bezrobocia.

Wg danych GUS, na koniec 2011 roku, na terenie gminy Tłuchowo było 443 bezrobotnych, z czego ponad połowę (57,8%) stanowią kobiety.

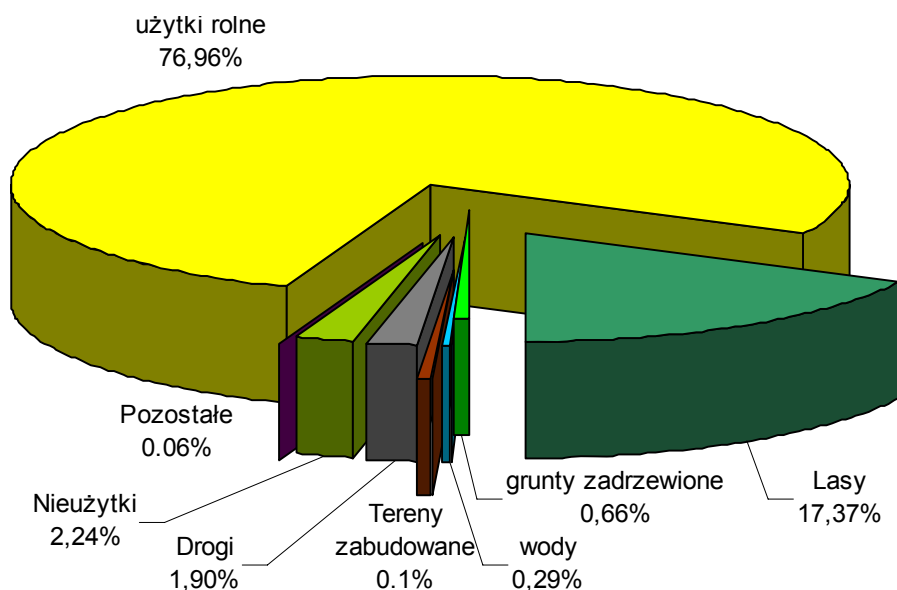
Stopa bezrobocia liczona jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnej zawodowo w końcu 2010 roku (brak danych za 2011 rok) wynosiła 15,9% i była wyższa niż średnia w obszarach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego (11,5%) ale niższa niż w powiecie lipnowskim (17,4%).

Obserwowane bezrobocie dotyka wszystkich mieszkańców gminy, a w dużej mierze dotyczy to ludzi młodych, słabo wykształconych i mało aktywnych. Trudno będzie znaleźć pracę tej grupie ludzi, przy słabo rozwiniętych na dzień dzisiejszy usługach związanych z obsługą rolnictwa czy turystyki.

4 Organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

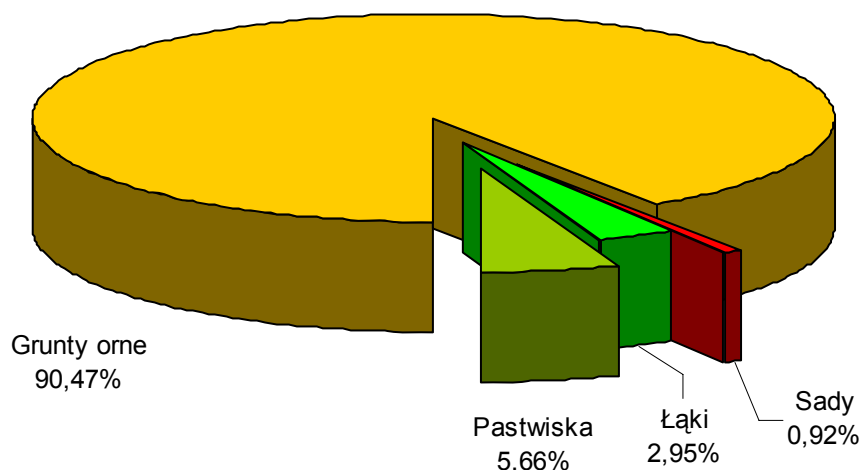
4.1 Użytkowanie gruntów

W strukturze użytkowania gruntów gminy Tłuchowo dominują użytki rolne zajmujące 77% powierzchni gminy (Tabela 3, Rysunek 6). Udział ten w 16 obrębach jest znacznie wyższy od średniej dla gminy. Obręby o największym udziale użytków rolnych w powierzchni ogólnej to: Julkowo (96,8%), Wyczałkowo (96,4%), Koziróg Leśny (95,5%), Mysłakówko (95,3%), Kamień Kmiecy (95%), Mysłakowo (93,6%) i Turza Wilcza (93,1%).

Rysunek 6 Struktura użytkowania gruntów

Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Lipnie

Rysunek 7 Struktura użytków rolnych

Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Lipnie

Zdecydowanie najmniejszy udział użytków rolnych w powierzchni obrębu występuje w Rumunkach Jasięskich (17%), co związane jest ze znacznym udziałem lasów w powierzchni obrębu. Mniejszy od średniej udział użytków rolnych występuje w obrębach: Turza Nowa (50,9%), Suminek (55,4%) i Kłobukowo (58,2%).

W użytkach rolnych na terenie gminy Tłuchowo dominują grunty orne, stanowią one od 78,2% (Borowo) do 94,4% (Julkowo) użytków rolnych.

Łąki i pastwiska łącznie stanowią 8,35% powierzchni użytków rolnych. Największy udział w powierzchni użytków rolnych mają one w obrębie Borowo (16,7%) a powyżej średniej dla gminy w obrębach: Źródła (10,8%), Turza Wilcza (10,4%), Turza Nowa (10,2%) i Małomin (10,0%). Najniższym udziałem charakteryzują się obręby: Julkowo (1,9%), Koziróg Leśny (2,0%) i Marianki (2,3%).

Sady w gminie zajmują zaledwie 0,9% powierzchni użytków rolnych, występują we wszystkich obrębach, a najwięcej w: Kamieniu Kotowym (2,2%), Turzy Wilczej (2,13%), Tłuchówku (1,67%).

Lasy i grunty leśne zajmują w gminie łącznie 1723,5 ha. Gmina charakteryzuje się niskim udziałem lasów w powierzchni gminy ogółem, tj. stopniem lesistości wynoszącym 17,37%, znacząco niższym niż średnia w województwie kujawsko-pomorskim (23,4%). Zdecydowanie największy ich udział występuje w obrębie Rumunki Jasięskie (78,29%), a następnie w obrębach: Suminek (38,91%), Turza Nowa (37,98%) i Kłobukowo (33,83%). W obrębach tych znajduje się 75% wszystkich powierzchni leśnych w gminie. Pozostałe lasy rozsiane są małymi kompleksami po reszcie gminy. Najmniejszy udział lasów w swojej powierzchni ma obręb Wyczałkowo (0,04%).

Nieużytki stanowią 2,24% powierzchni gminy, a najwięcej jest ich w obrębie Turza Nowa (9,35%). W pozostałych obrębach ich udział waha się od 0,23% do 4,13%.

Gmina cechuje się bardzo niskim udziałem wód w powierzchni ogółem – zaledwie 0,29%. Najwyższy udział występuje w obrębie Kłobukowo (1,26%) i związany jest z dość długim odcinkiem płynącej wzdłuż granicy z woj. mazowieckim rzeki Skrwy.

Tereny zabudowane wyraźnie koncentrują się w miejscowości gminnej Tłuchowo, znajduje się tu ponad 70% wszystkich terenów zabudowanych w gminie (tj. 4,35% powierzchni

obrębu). W pozostałych obrębach udział terenów zabudowanych w powierzchni obrębu waha się od 0,02 do 0,41%.

Strukturę użytkowania gruntów w gminie, w poszczególnych sołectwach przedstawia Mapa 3, powierzchnię lasów i lesistość Rysunek 8 oraz Mapa 4

.

Tabela 3 Struktura użytkowania gruntów

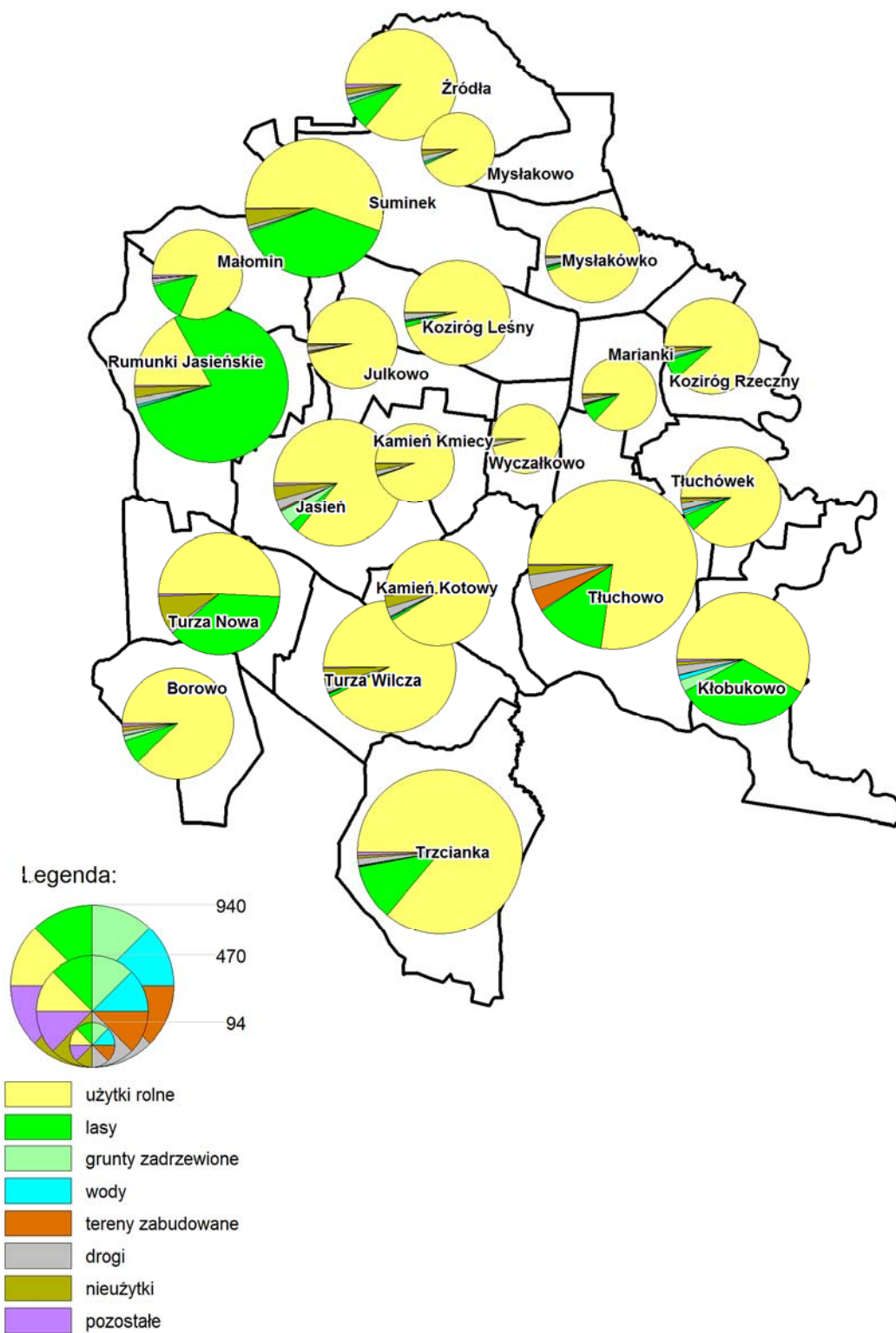
Lp.	Obręb	Jednostka	Powierzchnia obrębu	Użytki rolne								Lasy	Grunty zadrzewione zakrzewione	Wody	Tereny zabudowane	Drogi	Nieuzytki	Pozostałe
				Ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	grunty rolne zabudowane	grunty pod stawami	rowy							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Borowo	ha	441,6577	392,1291	306,6633	0,23	53,9227	19,9462	6,6192	0	4,7477	31,1114	6,101	0	0,5342	5,702	6,08	0
		%	100	88,79	78,2	0,06	13,75	5,09	1,69	0	1,21	7,04	1,38	0	0,12	1,29	1,38	0
2	Jasień	ha	566,5646	491,1489	420,0496	6,04	29,2279	18,4	12,339		5,0924	13,83	22,8477	1,29	2,0515	14,7617	20,5674	0,0674
		%	100	86,69	85,52	1,23	5,95	3,75	2,51	0	1,04	2,44	4,03	0,23	0,36	2,61	3,63	0,01
3	Julkowo	ha	326,5642	316,0753	298,3087	1,44	0	6,3	8,5166	0	1,51	0,52	1,25	0	1,0906	5,8483	1,78	0
		%	100	96,79	94,38	0,46	0	1,99	2,69	0	0,48	0,16	0,38	0	0,33	1,79	0,55	0
4	Kamień Kmiecny	ha	253,2871	240,4649	225,0608	1,05	0	7,3244	5,6797	0	1,35	0,8	0,63	0	0,4876	5,1246	5,78	0
		%	100	94,94	93,59	0,44	0	3,05	2,36	0	0,56	0,32	0,25	0	0,19	2,02	2,28	0
5	Kamień Kotowy	ha	407,2978	375,3455	332,9641	8,2717	19,37	5,4292	5,4738	0	3,8367	3,43	0	1,4	0,9337	10,7286	15,46	0
		%	100	92,16	88,71	2,2	5,16	1,45	1,46	0	1,02	0,84	0	0,34	0,23	2,63	3,8	0
6	Kłobukowo	ha	622,5017	366,2372	322,4439	2,87	1,605	27,7939	7,5743	0	3,9501	210,5961	17,0462	7,86	0,8684	14,1676	5,7262	0
		%	100	58,83	88,04	0,78	0,44	7,59	2,07	0	1,08	33,83	2,74	1,26	0,14	2,28	0,92	0
7	Koziróg Leśny	ha	429,9617	410,6557	388,7376	3,6526	0	8,4556	9,2309	0	0,579	6,06	0,91	1,1	1,2737	8,4437	1,5186	0
		%	100	95,51	94,66	0,89	0	2,06	2,25	0	0,14	1,41	0,21	0,26	0,3	1,96	0,35	0
8	Koziróg Rieczny	ha	339,7193	301,2489	271,4952	3,66	4,83	12,922	6,7217	0	1,62	22,9168	0,7619	2,54	0,2031	6,3086	5,74	0
		%	100	88,68	90,12	1,21	1,6	4,29	2,23	0	0,54	6,75	0,22	0,75	0,06	1,86	1,69	0
9	Małomin	ha	321,6826	264,7769	224,1979	1,4938	4,1635	27,9738	3,2823	0	3,6656	48,2633	1,9375	0	0,4949	5,44	0,77	0
		%	100	82,31	84,67	0,56	1,57	10,57	1,24	0	1,38	15	0,6	0	0,15	1,69	0,24	0
10	Mysłakowo	ha	234,707	219,6831	195,6166	1,238	1,03	16,3198	3,7865	0	1,6922	1,74	0,0928	1,5069	0,5742	6,3	4,81	0
		%	100	93,6	89,04	0,56	0,47	7,43	1,72	0	0,77	0,74	0,04	0,64	0,24	2,68	2,05	0

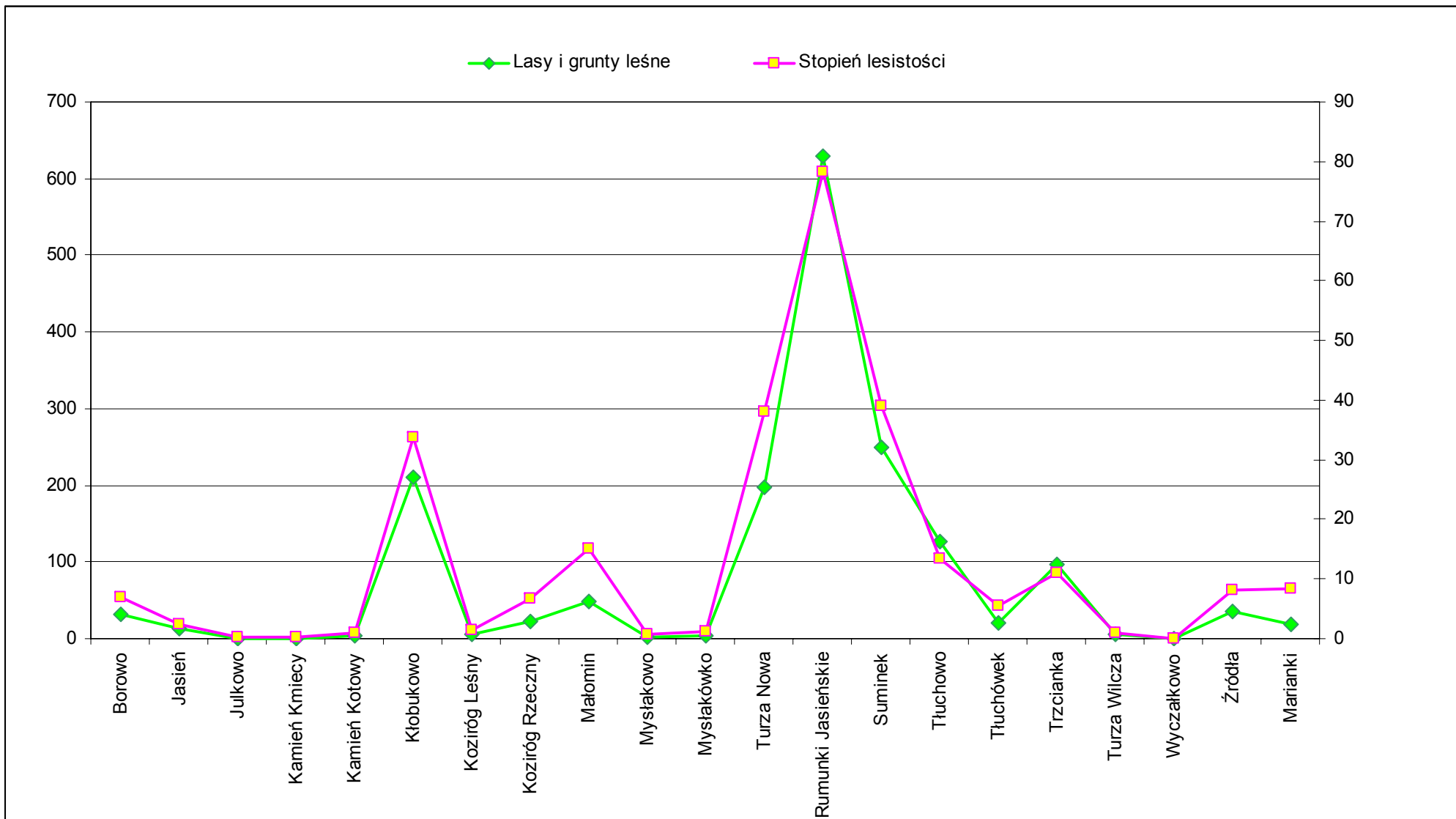
11	Mysłakówko	ha	358,4092	341,7645	317,6586	2,4026	0,3405	11,2464	8,0064	0	2,11	4,1698	0,33	1,7446	0,8285	8,741	0,8308	0
		%	100	95,36	92,95	0,7	0,1	3,29	2,34	0	0,62	1,16	0,09	0,49	0,23	2,44	0,23	0
12	Turza Nowa	ha	518,8944	267,6746	205,2222	1,4	8,21	44,83	4,3024	0	3,71	197,08	0	0	0,19	5,4298	48,52	0
		%	100	51,59	76,67	0,52	3,07	16,75	1,61	0	1,39	37,98	0	0	0,04	1,05	9,35	0
13	Rumunki Jasiońskie	ha	803,2943	140,4024	94,4349	0,44	26,38	11,8835	3,364	0	3,9	628,8949	1,56	3,5564	0,1381	12,7825	15,78	0,18
		%	100	17,48	67,26	0,31	18,79	8,46	2,4	0	2,78	78,29	0,19	0,44	0,02	1,59	1,96	0,02
14	Suminek	ha	642,2993	358,6241	322,9273	1,788	11,89	13,449	5,6703	0	2,8995	249,8899	2,35	0,39	0,1701	6,193	24,6822	0
		%	100	55,83	90,05	0,5	3,32	3,75	1,58	0	0,81	38,91	0,37	0,06	0,03	0,96	3,84	0
15	Tłuchowo	ha	939,7441	726,9802	674,4204	0,1334	10,5574	19,5475	19,0649	0,0176	3,239	125,9667	2,337	0	40,8686	27,0608	16,5308	0
		%	100	77,36	92,77	0,02	1,45	2,69	2,62	0	0,45	13,4	0,25	0	4,35	2,88	1,76	0
16	Tłuchówek	ha	375,2685	333,1964	297,124	5,5629	1,83	17,7466	8,8364	0	2,0965	21	2,34	3,34	1,5548	7,9173	5,92	0
		%	100	88,79	89,17	1,67	0,55	5,33	2,65	0	0,63	5,6	0,53	0,89	0,41	2,11	1,58	0
17	Trzcianka	ha	869,4853	753,4763	649,348	10,3059	20,1526	52,2959	15,0939	0	6,28	96,421	0,55	0,99	0,9382	12,5298	4,58	0
		%	100	86,66	86,18	1,37	2,67	6,94	2	0	0,83	11,09	0,06	0,11	0,11	1,44	0,53	0
18	Turza Wilcza	ha	589,0574	548,2703	461,2778	11,67	0,3	60,89	11,4725	0	2,66	5,12	0,48	0	1,183	9,3041	24,7	0
		%	100	93,08	84,13	2,13	0,05	11,11	2,09	0	0,49	0,87	0,08	0	0,2	1,58	4,19	0
19	Wyczałkowo	ha	200,9231	193,6818	178,2874	2,3551	3,85	3,44	5,1593	0	0,59	0,09	0	0	0,2576	4,7937	2,1	0
		%	100	96,4	92,05	1,22	1,99	1,78	2,66	0	0,3	0,04	0	0	0,13	2,39	1,05	0
20	Źródła	ha	449,7389	393,1289	331,0174	0,79	16,7599	31,9246	6,965	0	5,672	36,2212	3,51	2,4191	1,0648	5,8617	7,5332	0
		%	100	87,41	84,2	0,2	4,26	8,12	1,77	0	1,44	8,05	0,78	0,54	0,24	1,3	1,68	0
21	Marianki	ha	233,1204	203,1438	189,978	1,73	3,94	1,33	4,8258	0	1,34	19,4177	0,5915	0,63	1,391	5,1241	2,8	0,0233
		%	100	87,14	93,52	0,85	1,94	0,65	2,38	0	0,66	8,33	0,25	0,27	0,6	2,2	1,2	0,01
Razem gmina Tłuchowo		ha	9924,179	7638,109	6707,234	68,524	218,3595	419,4484	161,9849	0,0176	62,5407	1723,539	65,6256	28,767	57,0966	188,5629	222,2092	0,2707
		%	100	76,96	87,81	0,9	2,86	5,49	2,12	0	0,82	17,37	0,66	0,29	0,58	1,9	2,24	0

Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Lipnie

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

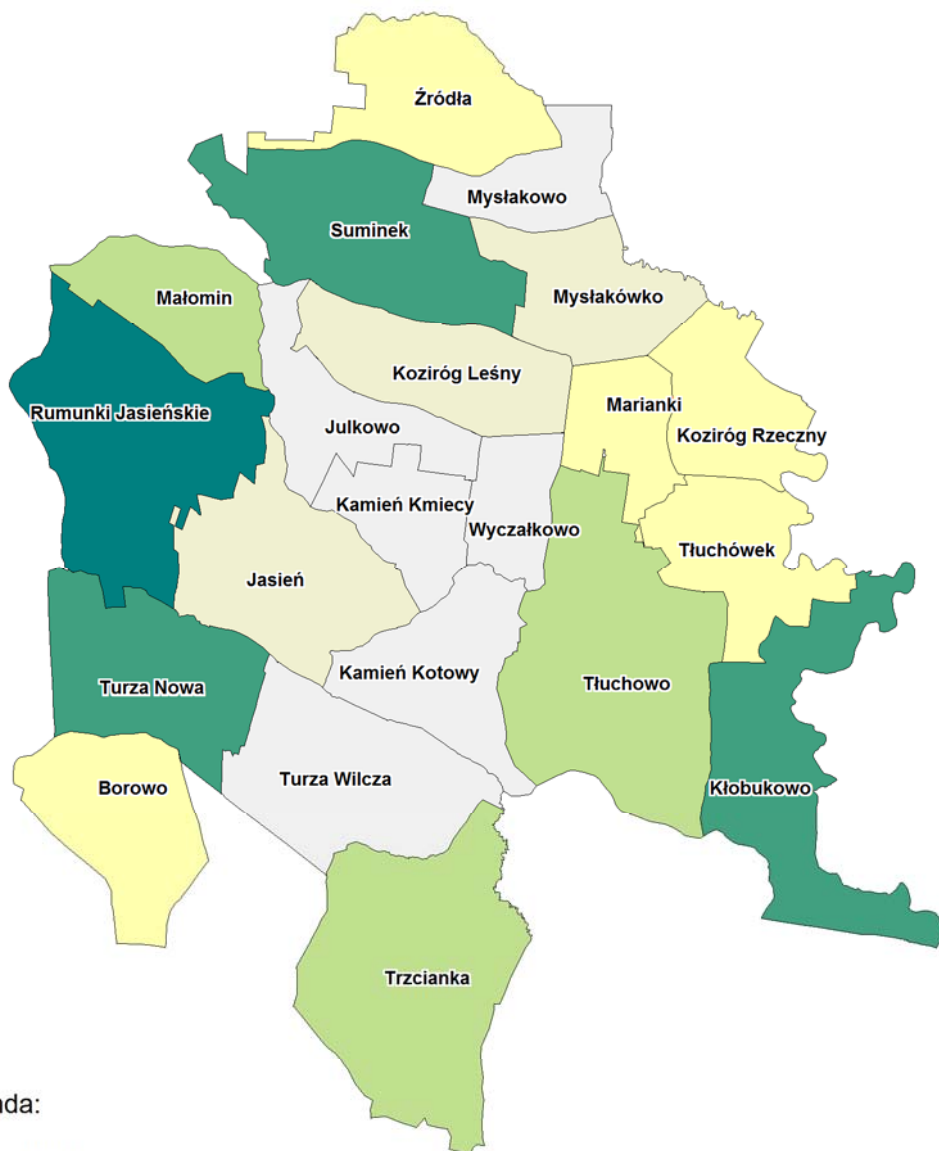

Rysunek 8 Powierzchnia lasów i lesistość
Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Lipnie

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

4.2 Gleboznawcza klasyfikacja gruntów

Głównym miernikiem jakości i przydatności rolniczej gruntów jest gleboznawcza klasyfikacja gruntów. Klasa bonitacyjna gruntu stanowi podstawę do ustalenia wysokości podatku rolnego. Jest ona także jednym z kryteriów wyceny nieruchomości rolnych w obrocie cywilno-prawnym. Podział gruntów na poszczególne klasy bonitacyjne oraz ich udział w gminie Tłuchowo i jej poszczególnych obrębach przedstawiono w tabelach (Tabela 4 grunty orne, Tabela 5 użytki zielone). Procentowy udział poszczególnych klas przedstawiono na rysunkach (Rysunek 9 – grunty orne ogółem i Rysunek 10 – użytki zielone ogółem)

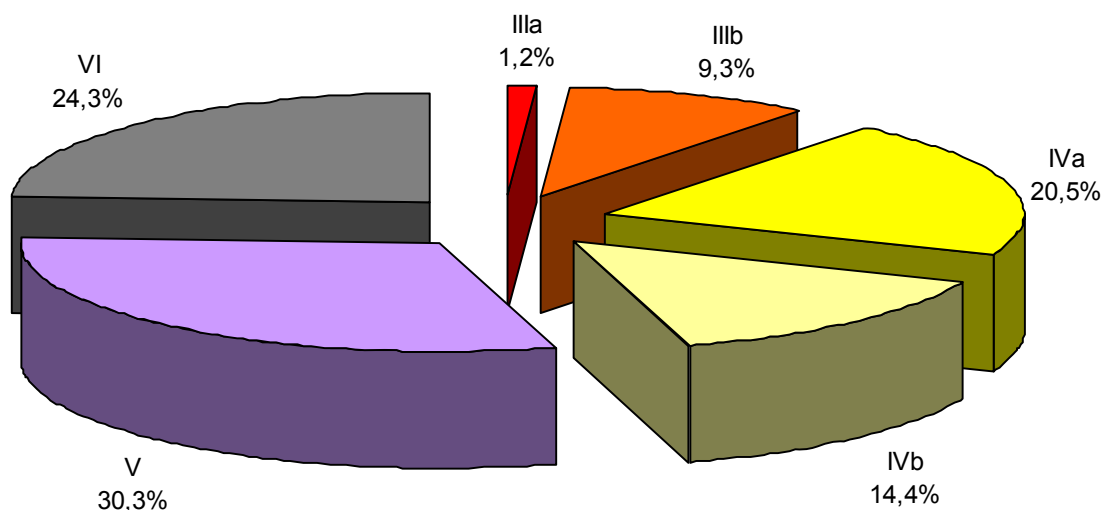
Na terenie gminy Tłuchowo nie występują grunty orne najlepszych klas bonitacyjnych - I i II.

Gleby dobre - klasy bonitacyjnej III a i III b, zajmują 10,5% powierzchni gruntów ornych i występują w głównie w centralnej części gminy. Najwięcej jest ich na terenie obrębów: Koziróg Leśny (32%), Kamień Kmiecy (25%) i Mysłakówko (23%) (Mapa 5).

Grunty średnie – klasy bonitacyjnej IV a i IV b, stanowią 34,9% gruntów ornych gminy. Zajmują ponad połowę gruntów ornych w następujących obrębach: Marianki (64%), Wyczałkowo (61%), Kamień Kotowy (59%) i Julkowie (52%).

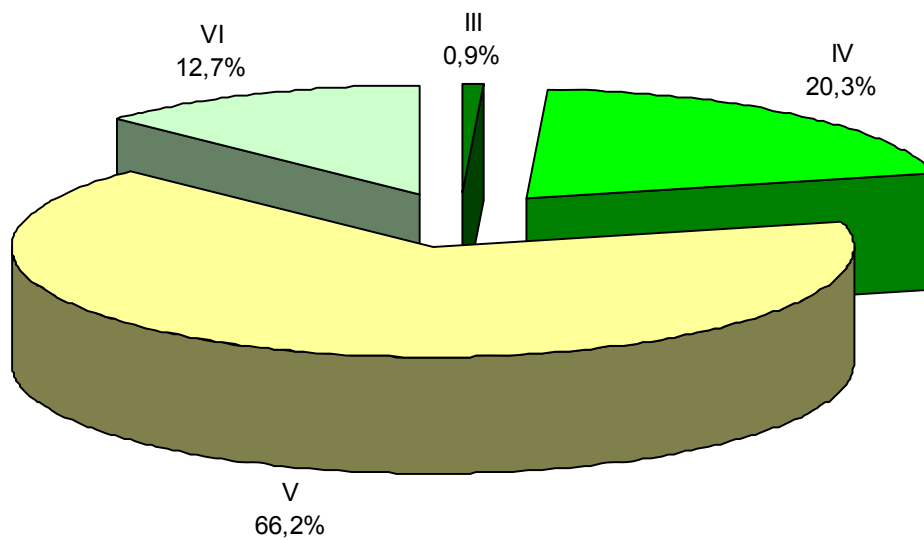
Gleby najłabsze - V i VI klasy bonitacyjnej, zajmują 54,5% gruntów ornych gminy. Ich udział jest bardzo duży przede wszystkim na obrębach położonych w zachodniej części gminy, w sołectwach: Borowo i Rumunki Jasieńskie stanowią one 100% gruntów ornych; w Turzy Nowej i Małominie około 95% (Mapa 6)

Na terenie gminy Tłuchowo przeważają użytki zielone najłabsze, V i VI klasy bonitacyjnej (78,9%) i największy ich udział w użytkach zielonych ogółem jest na terenie obrębów: Turza Nowa, Rumunki Jasieńskie i Małomin (100%) Pozostałe 21,1% powierzchni użytków zielonych stanowią użytki III i IV klasy bonitacyjnej. Największy ich udział w użytkach zielonych ogółem jest na terenie obrębów: Marianki, Mysłakowo, Mysłakówko, Koziróg Leśny, Tłuchówek i Kamień Kmiecy (Mapa 7).

Rysunek 9 Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych

Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Lipnie

Rysunek 10 Gleboznawcza klasyfikacja użytków zielonych
Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Lipnie

Tabela 4. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych

Lp.	Obręb	III a		III b		IV a		IV b		V		VI		Ogółem	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Borowo	0	0	0	0	0	0	0	0	101,99	32,53	211,553	67,47	313,543	100
2	Jasień	2,21	0,5	41,1793	9,41	100,266	22,91	87,5343	20	148,947	34,03	57,5117	13,14	437,649	100
3	Julkowo	0	0	24,61	7,98	93,4544	30,32	65,746	21,33	97,7803	31,72	26,6746	8,65	308,265	100
4	Kamień Kmiec	1,89	0,82	56,4677	24,38	82,2469	35,51	33,0719	14,28	39,8325	17,2	18,1215	7,82	231,631	100
5	Kamień Kotowy	11,1263	3,21	44,0187	12,7	105,963	30,56	99,8062	28,79	59,7757	17,24	26,02	7,5	346,71	100
6	Kłobukowo	0	0	0	0	18,1522	5,47	45,9738	13,85	106,209	31,99	161,653	48,69	331,988	100
7	Koziróg Leśny	26,2636	4,77	148,832	27,04	148,832	27,04	70,4095	12,79	117,765	21,39	38,3611	6,97	550,463	100
8	Koziróg Rzeczny	4,98	1,77	41,1849	14,61	104,4	37,04	28,066	9,96	64,3282	22,82	38,9183	13,81	281,877	100
9	Małomin	0	0	0	0	2,86	1,25	9,53	4,16	51,1655	22,35	165,339	72,23	228,894	100
10	Mysłakowo	0,97	0,49	13,43	6,73	28,8538	14,46	19,0009	9,52	85,527	42,86	51,7893	25,95	199,571	100
11	Mysłakówko	2,61	0,8	72,7387	22,19	97,6251	29,78	40,8707	12,47	96,2071	29,34	17,8065	5,43	327,858	100
12	Turza Nowa	0	0	0	0	1,21	0,57	9,03	4,28	65,7077	31,15	134,977	63,99	210,925	100
13	Rumunki Jasieńskie	0	0	0	0	0	0	0	0	6,41	6,53	91,7689	93,47	98,1789	100
14	Suminek	0	0	5,92	1,79	94,0305	28,46	46,7761	14,16	123,991	37,53	59,6684	18,06	330,386	100
15	Tłuchowo	19,7828	2,85	115,181	16,58	195,905	28,2	100,474	14,46	147,535	21,24	115,763	16,67	694,641	100
16	Tłuchówek	0	0	5,41	1,74	69,3015	22,25	84,9663	27,28	103,686	33,29	48,1395	15,45	311,503	100
17	Trzcianka	11,7912	1,75	26,4882	3,93	64,6413	9,58	55,9806	8,3	230,098	34,11	285,649	42,34	674,649	100
18	Turza Wilcza	0	0	1,69	0,35	48,5344	10,02	165,636	34,19	220,649	45,55	47,9108	9,89	484,42	100
19	Wyczałkowo	0,87	0,47	30,6925	16,53	94,5812	50,93	19,1133	10,29	33,4548	18,01	7,01	3,77	185,722	100
20	Źródła	0,22	0,06	15,3476	4,53	60,9641	18	11,95	3,53	182,671	53,92	67,62	19,96	338,772	100
21	Marianki	0	0	18,5197	9,42	88,9715	45,27	36,4299	18,54	42,7535	21,75	9,8592	5,02	196,534	100
Razem gmina Tłuchowo		82,7139	1,2	643,19	9,34	1411,82	20,5	993,936	14,43	2083,73	30,25	1672,25	24,28	6887,64	100

Źródło: Starostwo Powiatowe w Lipnie

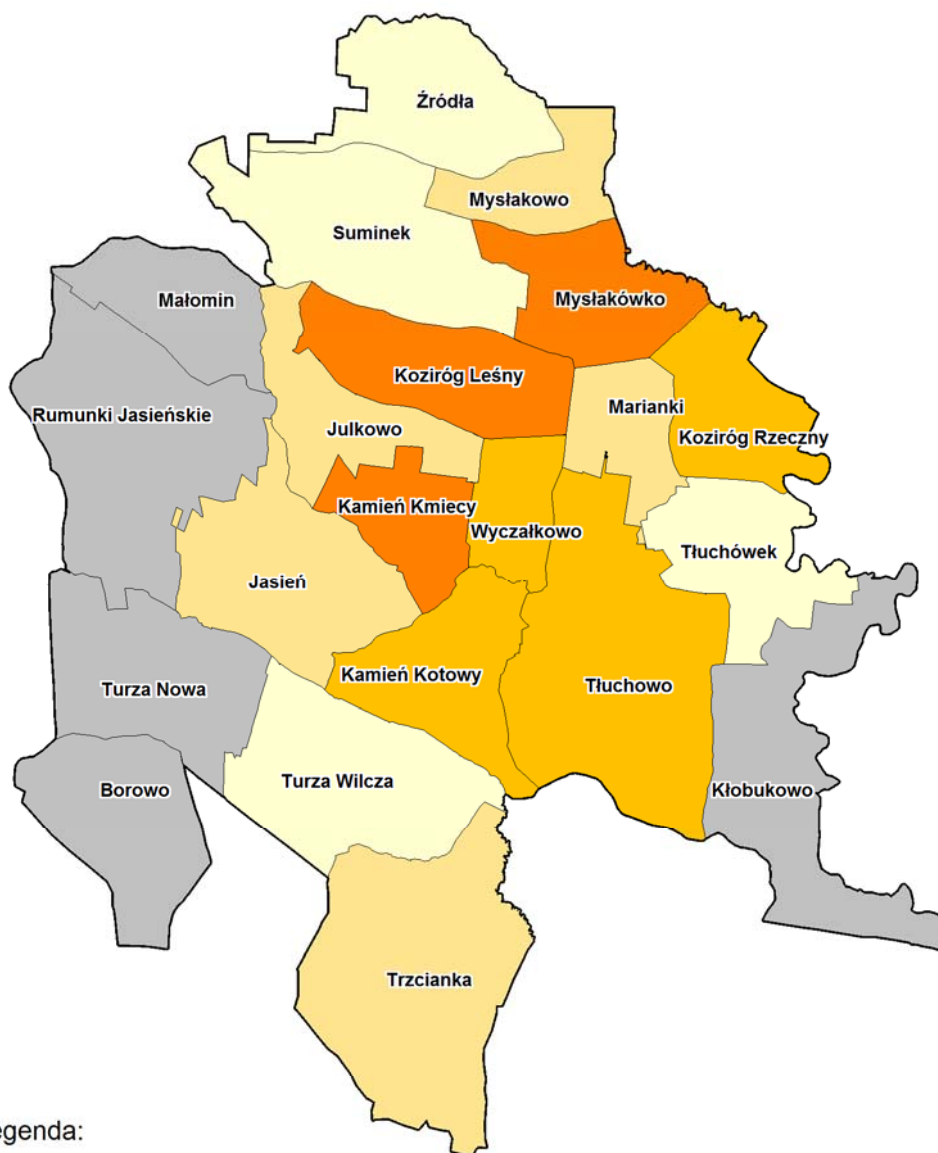
Tabela 5. Gleboznawcza klasyfikacja użytków zielonych

Lp.	Obręb	III		IV		V		VI		Ogółem	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Borowo	0	0	0,8	1,083	68,476	92,699	4,5933	6,2182	73,869	100
2	Jasień	0	0	17,639	36,665	20,19	41,968	10,279	21,367	48,108	100
3	Julkowo	0	0	2,64	41,905	3,48	55,238	0,18	2,8571	6,3	100
4	Kamień Kmiecny	0,612	8,177	4,15	55,449	0,6724	8,984	2,05	27,39	7,4844	100
5	Kamień Kotowy	0	0	6,49	26,17	16,659	67,176	1,65	6,6534	24,799	100
6	Kłobukowo	0	0	2,4355	8,0382	18,479	60,988	9,3848	30,974	30,299	100
7	Koziróg Leśny	0	0	6,52	77,109	1,6024	18,951	0,3332	3,9406	8,4556	100
8	Koziróg Rzeczny	0	0	4,98	28,053	5,342	30,092	7,43	41,854	17,752	100
9	Małomin	0	0	0	0	25,947	80,538	6,27	19,462	32,217	100
10	Mysłakowo	2,31	13,261	9,3316	53,569	5,7783	33,171	0	0	17,42	100
11	Mysłakówko	0,35	2,967	7,6264	64,65	3,64	30,857	0,18	1,5259	11,796	100
12	Turza Nowa	0	0	0	0	37,01	69,778	16,03	30,222	53,04	100
13	Rumunki Jasieńskie	0	0	0	0	35,094	91,572	3,23	8,4282	38,324	100
14	Suminek	0	0	4,879	19,255	16,92	66,775	3,54	13,971	25,339	100
15	Tłuchowo	0	0	9,0253	29,678	16,617	54,64	4,7692	15,682	30,411	100
16	Tłuchówek	0	0	11,86	60,521	6,9366	35,397	0,8	4,0823	19,597	100
17	Trzcianka	2,25	3,1014	11,98	16,513	49,273	67,919	9,0438	12,466	72,547	100
18	Turza Wilcza	0	0	17,26	28,198	43,47	71,018	0,48	0,7842	61,21	100
19	Wyczałkowo	0	0	4,58	62,144	2,79	37,856	0	0	7,37	100
20	Źródła	0	0	6,47	13,29	41,695	85,643	0,5195	1,0671	48,685	100
21	Marianki	0	0	4,18	79,317	1,09	20,683	0	0	5,27	100
Razem gmina Tłuchowo		5,522	0,8696	128,67	20,262	420,07	66,151	80,763	12,718	635,02	100

Źródło: Starostwo Powiatowe w Lipnie

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

Udział % gleb klasy bonitacyjnej IIIa i IIIb
w gruntach ornych

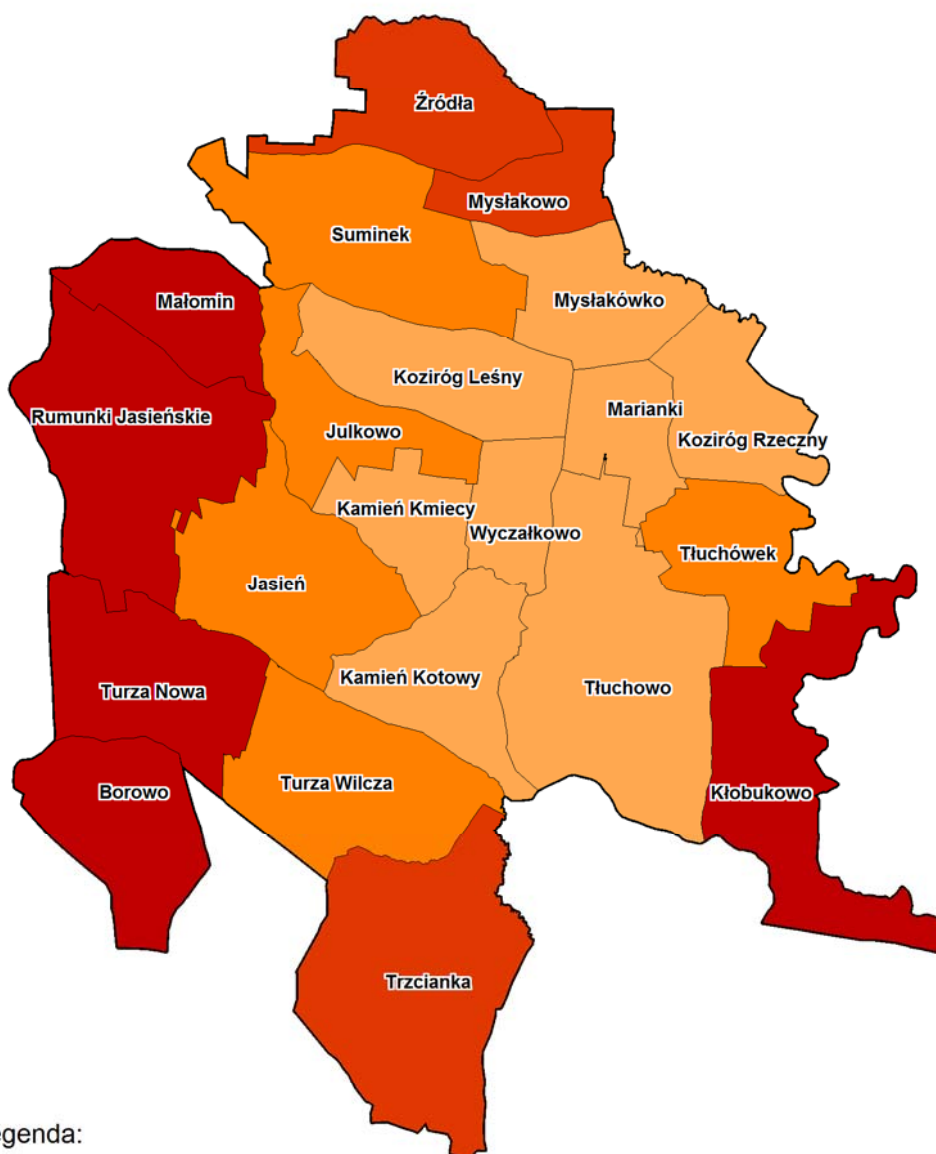
- brak
- do 5%
- 5 - 10%
- 10 - 20%
- 20% i więcej

Udział gleb dobrych w powierzchni gruntów ornych

Mapa 5
skala 1: 100 0000

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

Udział % gleb klasy bonitacyjnej V i VI
w gruntach ornych

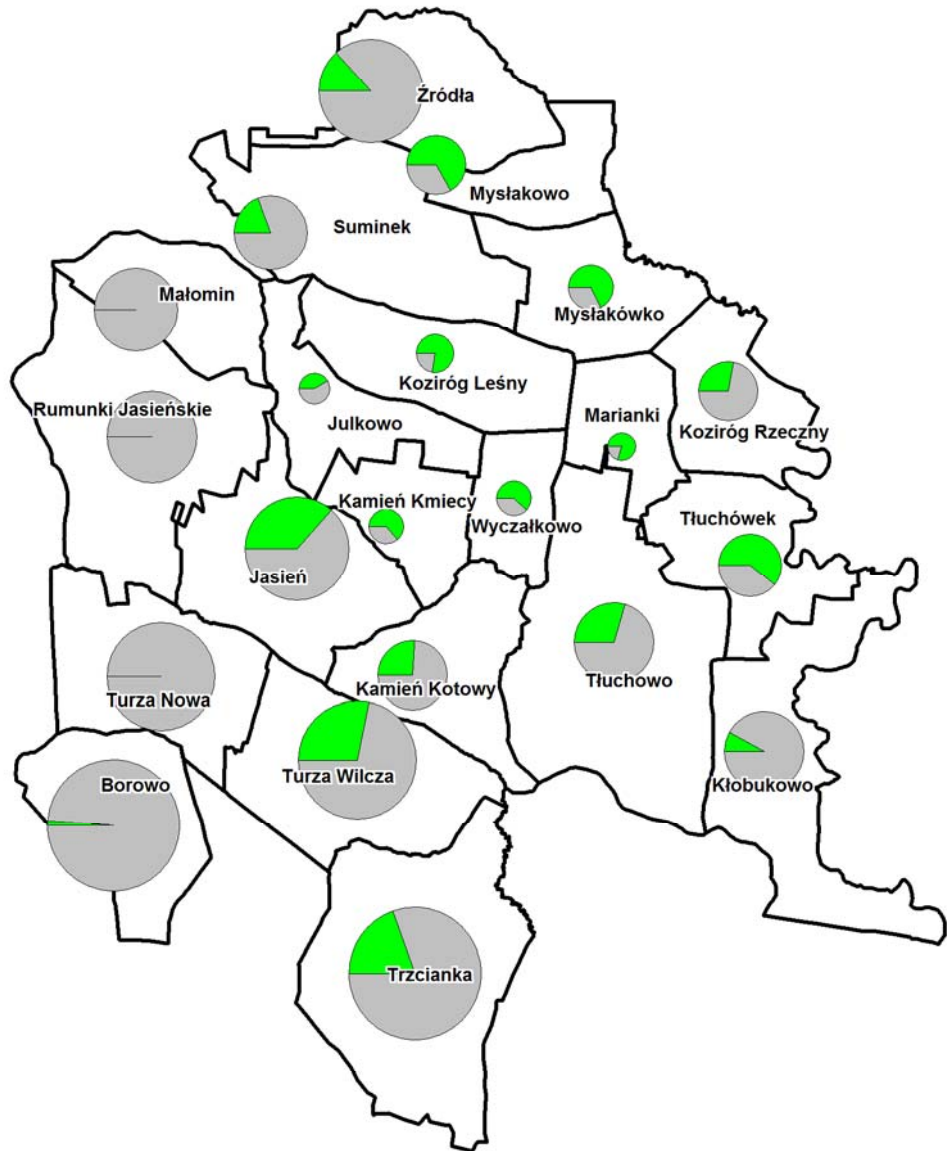
- do 20% (zjawisko nie występuje)
- 20 - 40%
- 40 - 60%
- 60 - 80%
- 80 - 100%

**Udział gleb słabych i najstarszych
w powierzchni gruntów ornych**

**Mapa 6.
skala 1: 100 000**

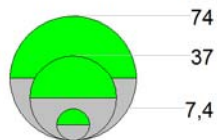

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

Powierzchnia użytków zielonych i udział procentowy klas bonitacy

- klasy III i IV
- klasy V i VI

4.3 Kompleksy glebowo – rolnicze

W granicach gminy Tłuchowo występują następujące grupy typologiczne gleb:

Dz – czarne ziemie zdegradowane i ziemie szare,

B – brunatne właściwe,

Bw – brunatne kwaśne i brunatne wylugowane.

F – mady

Emt – gleby mułowo-torfowe

M – gleby murszowo-mineralne

Największą powierzchnię gleb na użytkach zielonych zajmują gleby mułowo-torfowe, natomiast na użytkach rolnych gleby brunatne kwaśne i gleby brunatne wylugowane oraz bielnicowe i pseudobielnicowe.

Pod względem składu mechanicznego, większą część terenu gminy zajmują bardzo lekkie do uprawy. Zawierają one w poziomie ornopróchnicznym piasek słabogliniasty, piasek gliniasty lekki i piasek luźny. Gleby te wchodzi w skład kompleksów żytniego dobrego, żytniego słabego, żytniego bardzo słabego i zbożowo-pastewnego słabego. Znaczna część zajmują także gleby lekkie i średnio ciężkie do uprawy o składzie mechanicznym wierzchnich warstw piasku gliniastego mocnego i piasku gliniastego lekkiego.

Tereny o najsłabszych pod względem rolniczej przydatności kompleksach glebowych zlokalizowane są w sołectwach: Kłobukowo, Małomin, Turza Nowa, Rumunki Jasieńskie, Źródła. Ogółem w gminie 56 % stanowi kompleks żytni słaby i bardzo słaby.

Wartość gruntów ornych wg kompleksów rolniczej przydatności przedstawia się następująco:

kompleks pszeny dobry	- 0,2 %
kompleks pszeny wadliwy	- 1,0 %
kompleks żytni bardzo dobry	- 8,0 %
kompleks żytni dobry	- 17,0 %
kompleks żytni słaby	- 26,3 %
kompleks żytni bardzo słaby	- 24,8 %
kompleks zbożowo - pastewny mocy	- 1,7 %
kompleks zbożowo - pastewny słaby	- 21,0 %

Niska jest również wartość trwałych użytków zielonych:

kompleks bardzo dobry i dobry	- nie występuje
kompleks średni	- 24,6 %
kompleks słaby i bardzo słaby	- 75,4 %

Na uwagę zasługuje kompleks żytni bardzo słaby zajmujący około 25 % gruntów, najczęściej kwalifikujący się do zalesień.

4.4 Struktura władania gruntami ogółem

W strukturze władania gruntami gminy Tłuchowo dominującym sektorem jest sektor prywatny – 86,4%. Sektor publiczny obejmuje 15,7% powierzchni gminy.

Sektor publiczny zdominowany jest przez grunty Lasów Państwowych (PGL), które stanowią 80,8% wszystkich gruntów tego sektora. Koncentrują się one głównie w obrębach: Rumunki Jasieńskie, Suminek, Turza Nowa i Kłobukowo. Grunty gminne zajmują 10,1% i największy ich udział występuje w obrębie Koziróg Rzeczny (78,7%), Tłuchówku (74,9%) i Julkowie (73,4%) a grunty Skarbu Państwa 8,9% i koncentrują się głównie w obrębie Kamień Kotowy (82,8%) a następnie Marianki (65,8%).

W sektorze prywatnym 93,5% stanowią gospodarstwa rolne a 6,5% nieruchomości o powierzchni do 1ha.

Szczegółowe zestawienie zawiera Tabela 6 a ilustrację graficzną Mapa 8.

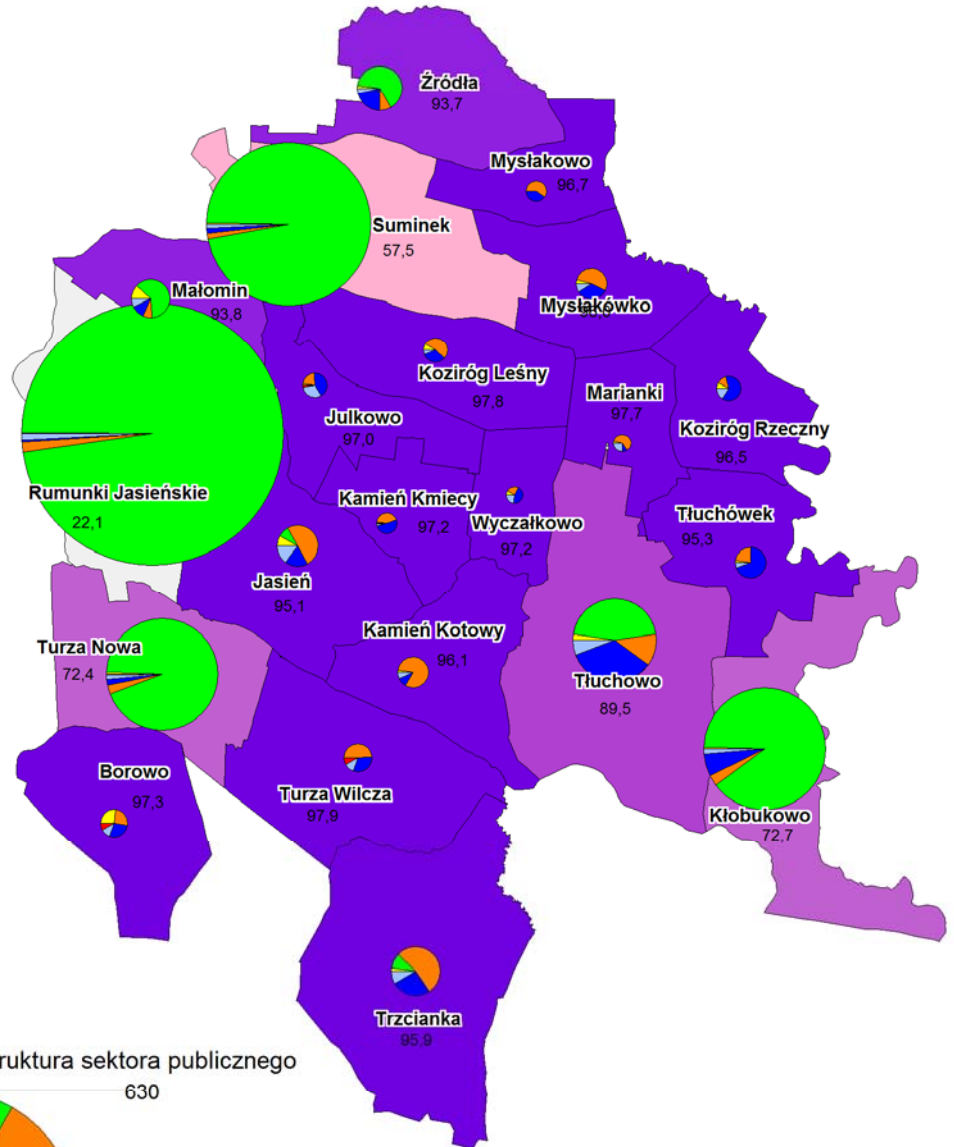
Tabela 6 Struktura władania gruntami

Lp	Obręb	Powierzchnia ogólna obrębu	Sektor publiczny (udział w powierzchni obrębu)														Sektor prywatny (udział w powierzchni obrębu)					
			Razem		Zasób własności rolnej SP		PGL		Pozostałe grunty SP		Gminny zasób nieruchomości		Pozostałe grunty gmin		Powiatowy zasób nieruchomości		Razem		Gospodarstwa rolne		Nieruchomości do 1,00 ha	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	Borowo	441,658	11,7597	2,7%	3,155	0,7%	0	0,0%	3,041	0,7%	3,264	0,7%	1,291	0,3%	1,008	0,2%	429,9	97,3%	401,7	90,9%	28,23	6,4%
2	Jasień	566,565	25,3769	4,5%	2,01	0,4%	2,26	0,4%	12,65	2,2%	4,515	0,8%	3,94	0,7%	0	0,0%	538,6	95,1%	494,1	87,2%	44,48	7,9%
3	Julkowo	326,564	9,6545	3,0%	0,13	0,0%	0	0,0%	2,17	0,7%	4,138	1,3%	2,946	0,9%	0,27	0,1%	316,9	97,0%	310,3	95,0%	6,65	2,0%
4	Kamień Kmiecy	253,287	7,1402	2,8%	0,07	0,0%	0	0,0%	3,172	1,3%	3,556	1,4%	0,202	0,1%	0,14	0,1%	246,1	97,2%	234	92,4%	12,18	4,8%
5	Kamień Kotowy	407,298	16,0096	3,9%	0,31	0,1%	0	0,0%	12,94	3,2%	1,59	0,4%	1,171	0,3%	0	0,0%	391,3	96,1%	377,6	92,7%	13,65	3,4%
6	Kłobukowo	622,502	160,558	25,8%	0,38	0,1%	143,6	23,1%	13,75	2,2%	9,539	1,5%	2,32	0,4%	0	0,0%	452,4	72,7%	431,8	69,4%	20,55	3,3%
7	Koziróg Leśny	429,962	9,2089	2,1%	0,779	0,2%	0	0,0%	4,927	1,1%	2,923	0,7%	0,58	0,1%	0	0,0%	420,6	97,8%	382,4	88,9%	38,21	8,9%
8	Koziróg Rzeczny	339,719	9,3724	2,8%	0,663	0,2%	0	0,0%	1,33	0,4%	5,819	1,7%	1,56	0,5%	0	0,0%	327,8	96,5%	305,3	89,9%	22,53	6,6%
9	Małomin	321,683	20,0608	6,2%	2,391	0,7%	12,33	3,8%	1,58	0,5%	2,21	0,7%	1,55	0,5%	0	0,0%	301,6	93,8%	290,9	90,4%	10,69	3,3%
10	Mysłakowo	234,707	7,8069	3,3%	0	0,0%	0	0,0%	4,677	2,0%	3,13	1,3%	0	0,0%	0	0,0%	226,9	96,7%	218	92,9%	8,889	3,8%
11	Mysłakówko	358,409	14,389	4,0%	0,6	0,2%	0	0,0%	7,645	2,1%	4,763	1,3%	1,381	0,4%	0	0,0%	344	96,0%	329,4	91,9%	14,6	4,1%
12	Turza Nowa	518,894	143,17	27,6%	0,83	0,2%	133,8	25,8%	3,822	0,7%	2,41	0,5%	1,83	0,4%	0,458	0,1%	375,7	72,4%	373,6	72,0%	2,09	0,4%
13	Rumunki Jasieńskie	803,294	625,561	77,9%	0,677	0,1%	610,4	76,0%	7,713	1,0%	1,58	0,2%	5,19	0,6%	0	0,0%	177,7	22,1%	172,1	21,4%	5,676	0,7%
14	Suminek	642,299	273,258	42,5%	0,55	0,1%	264,5	41,2%	3,02	0,5%	2,71	0,4%	2,478	0,4%	0	0,0%	369	57,5%	362,2	56,4%	6,806	1,1%
15	Tłuchowo	939,744	84,9049	9,0%	1,85	0,2%	38,7	4,1%	10,43	1,1%	28,91	3,1%	4,957	0,5%	0,054	0,0%	840,7	89,5%	594,3	63,2%	246,3	26,2%
16	Tłuchówek	375,269	14,4499	3,9%	0,3	0,1%	0	0,0%	3,33	0,9%	9,985	2,7%	0,835	0,2%	0	0,0%	357,5	95,3%	350,2	93,3%	7,276	1,9%
17	Trzcianka	869,485	34,8462	4,0%	0,67	0,1%	3,66	0,4%	18,49	2,1%	8,99	1,0%	3,033	0,3%	0	0,0%	833,4	95,9%	803,2	92,4%	30,18	3,5%
18	Turza Wilcza	589,057	12,1211	2,1%	0	0,0%	0	0,0%	5,982	1,0%	3,698	0,6%	1,404	0,2%	1,038	0,2%	576,9	97,9%	567,4	96,3%	9,547	1,6%
19	Wyczałkowo	200,923	5,5883	2,8%	0,433	0,2%	0	0,0%	1,43	0,7%	2,401	1,2%	1,324	0,7%	0	0,0%	195,3	97,2%	185,2	92,2%	10,12	5,0%
20	Źródła	449,739	28,5329	6,3%	0,47	0,1%	18,56	4,1%	2,421	0,5%	5,962	1,3%	1,12	0,2%	0	0,0%	421,2	93,7%	414,5	92,2%	6,696	1,5%
21	Marianki	233,12	5,294	2,3%	0,17	0,1%	0	0,0%	3,314	1,4%	0,43	0,2%	1,38	0,6%	0	0,0%	227,8	97,7%	225,8	96,9%	2,048	0,9%
Ogółem gmina Tłuchowo		9691,06	1519,06	15,7%	16,44	0,2%	1228	12,7%	118,8	1,3%	112,5	1,2%	40,49	0,4%	2,968	0,0%	8371	86,4%	7824	80,7%	547,4	5,6%

Źródło: Starostwo Powiatowe w Lipnie

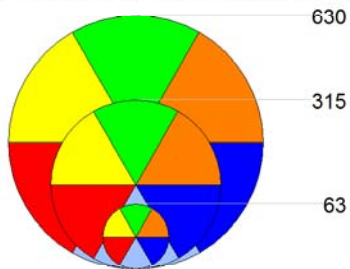

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

Powierzchnia i struktura sektora publicznego

- zasób własności rolnej Skarbu Państwa
- PGL
- pozostałe grunty Skarbu Państwa
- gminny zasób nieruchomości
- pozostałe grunty gmin
- powiatowy zasób nieruchomości

Udział % sektora prywatnego w powierzchni obrębu
liczba przy nazwie obrębu

- 95 do 100 (14)
- 90 do 95 (2)
- 80 do 90 (1)
- 70 do 80 (2)
- 60 do 70 (0)
- 50 do 60 (1)
- 40 do 50 (0)
- 30 do 40 (0)
- 20 do 30 (1)

W nawiasie liczba obrębów w danej grupie

4.5 Struktura gospodarstw rolnych

Strukturę gospodarstw rolnych opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo (karty podatkowe gospodarstw) oraz danych pochodzących z ewidencji gruntów i budynków dla tej gminy.

Analizę poszerzono o charakterystykę działek producentów rolnych opierając się na danych uzyskanych z Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa.

Cała gmina Tłuchowo zakwalifikowana została jako obszar o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) – typ nizinny strefy nizinnej II. Właściciele gruntów mogą korzystać z pomocy w ramach działania – Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), Osi 2 – Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Działanie to jest instrumentem wsparcia finansowego gospodarstw rolnych położonych na obszarach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne.

W związku z powyższym należy założyć, że tylko nieliczni rolnicy nie korzystali z tego typu pomocy w 2011r., a tym samym uznać dane ARiMR za oddające dość dokładnie faktyczny stan gospodarstw w gminie Tłuchowo. Dodatkowym potwierdzeniem tego faktu jest porównanie łącznej powierzchni gruntów gospodarstw w gminie Tłuchowo ujętych w danych ARiMR, która wynosi 7777,8 ha i jest zbliżona do powierzchni gruntów gospodarstw rolnych wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010 (7807 ha). Błąd wynosi 0,38%.

4.5.1 Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych

Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 na terenie gminy Tłuchowo istnieje 598 gospodarstw rolnych, przy czym działalność rolniczą prowadzą 592 gospodarstwa. Łącznie gospodarstwa zajmują powierzchnię 7807,04 ha.

Charakterystykę gospodarstw w grupach obszarowych zawarto w tabeli (Tabela 7) oraz na rysunku (Rysunek 11).

Tabela 7 Charakterystyka gospodarstw rolnych w grupach obszarowych

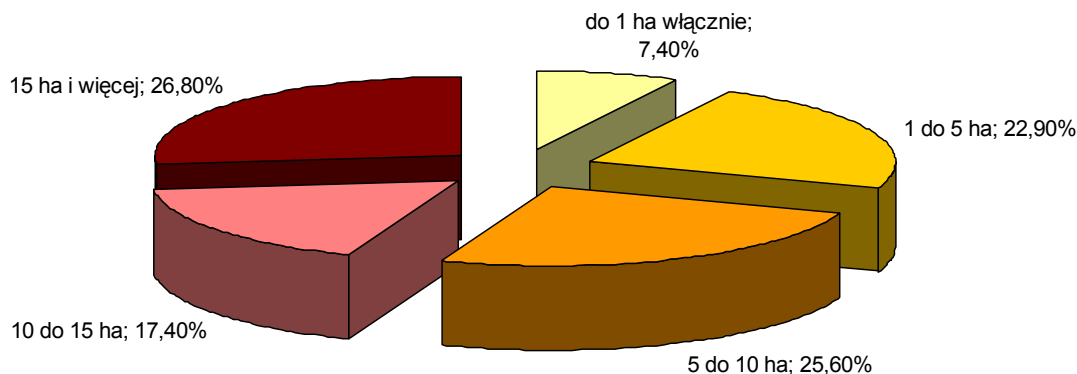
Gupa obszarowa	Liczba gospodarstw	% udział w liczbie ogółem	Łączna powierzchnia gospodarstw	Średnia powierzchnia gospodarstwa
do 1 ha włącznie	44	7,4	56,41	1,3
1-5 ha	137	22,9	474,28	3,5
5-10 ha	153	25,6	1308,52	8,6
10 - 15 ha	104	17,4	1469,04	14,1
15 ha i więcej	160	26,8	4498,79	28,1
	598	100,0	7807,04	13,1

Źródło: dane GUS – PSR2010

Z przyjętych grup obszarowych gospodarstw najliczniejszą grupą są gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej. Stanowią one 26,8 % wszystkich gospodarstw, zajmują powierzchnię 4498,79 ha, co stanowi 57,6 % powierzchni zajmowanej przez wszystkie gospodarstwa.

Gospodarstw o powierzchni 10 ha i więcej jest w gminie łącznie 264 (44,1% gospodarstw) a zajmują 76,4% powierzchni wszystkich gospodarstw.

Dostępne dane GUS nie pozwalają na wyodrębnienie w tej grupie gospodarstw największych, których powierzchnia jest większa niż 50,00 ha.

Rysunek 11 Struktura gospodarstw rolnych w grupach obszarowych – procentowy udział w ogólnej powierzchni

Źródło: dane Urzędu Gminy Tłuchowo

Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w województwie kujawsko-pomorskim w 2011 roku wynosiła 15,04 ha, przy średniej w kraju 10,36 ha (ogłoszenie Prezesa ARiMR w sprawie wielkości średniej powierzchni gruntów rolnych w poszczególnych województwach oraz średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju w 2011 roku (Dz. U. MRiRW z 2011r. Nr 23 poz. 35). Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie Tłuchowo wynosi 13,1 ha, jest więc nieco wyższa niż średnia w kraju ale niższa niż w województwie.

Niska wartość rynkowa gruntów rolnych, a także duże rozdrobnienie gospodarstw nie sprzyjają rozwojowi tendencji konsolidacyjnych w gospodarstwach, gdyż kapitał uzyskany w wyniku sprzedaży ziemi jest zbyt mały do rozpoczęcia jakiegokolwiek działalności gospodarczej lub by zainwestować go w jakieś operacje biznesowe. Właściciel gospodarstwa, szczególnie małego, nie pozbywa się więc ziemi, gdyż dochód, jaki daje, zapewnia podstawowe potrzeby socjalno-bytowe oraz stanowi zabezpieczenie w ekstremalnej sytuacji finansowej. W przypadku takich gmin, jak Tłuchowo, niska wartość gruntu wynika w dużej mierze ze znacznego oddalenia od dużych ośrodków miejskich, co powoduje brak szerszego zainteresowania przekształcaniem gruntów rolnych i przeznaczaniem ich na cele nierolnicze (mieszkaniowe, inwestycyjne).

Poprawa sytuacji dochodowej gospodarstw rolnych dysponujących wysokiej jakości użytkami rolnymi wymaga przede wszystkim zwiększenia skali produkcji poprzez wybranie odpowiedniego kierunku produkcji rolniczej czy też działalności gospodarczej. Wymaga to szeregu działań zmierzających do konsolidacji gospodarstw. Obecność Polski w strukturach Unii Europejskiej powinna znacząco przyczynić się do poprawy sytuacji poprzez realizację szeroko pojętego programu rozwoju obszarów wiejskich.

4.5.2 Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach rolnych

Jak wcześniej wspomniano, analizę rozdrobnienia gruntów przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa, obejmujące gospodarstwa producentów rolnych składających wnioski o płatności w roku 2011. Udostępnione przez

ARiMR dane opisują producenta numerem, który został wygenerowany specjalnie na potrzeby niniejszego opracowania i nie jest tożsamy z numerem producenta nadawanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 2003r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (Dz.U.2004.10.76 ze zm.). Z uwagi na ochronę danych osobowych niemożliwe było uzyskanie nazwisk rolników oraz powiązanie danych z ARiMR z innymi danymi.

Wg danych Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa wnioski o płatności w roku 2011 łącznie w gminie Tłuchowo złożyło 611 producentów, posiadających bądź użytkujących działki rolne o łącznej powierzchni 7777,8 ha. Dane GUS (Bank Danych Lokalnych) podają liczbę 598 gospodarstw posiadających siedzibę na terenie gminy. Różnicę pomiędzy danymi stanowią więc mogą producenci z siedzibą poza gminą Tłuchowo.

Ilość i powierzchnia działek w przyjętych grupach obszarowych są głównymi parametrami rozdrobienia gospodarstw rolnych. Szczegółową charakterystykę liczby, powierzchni oraz położenia działek wchodzących w skład gospodarstw producentów rolnych w gminie Tłuchowo zestawiono w tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszego opracowania, noszącym tytuł: „Charakterystyka działek rolnych producentów – rozdrobienie gruntów”.

Rozmieszczenie działek rolnych poszczególnych producentów na terenie gminy Tłuchowo, przedstawiono na mapach ewidencyjnych w skali 1:5000 i 1:10 000. Mapy te stanowią załącznik nr 2 do niniejszego opracowania, noszący tytuł: „Struktura gospodarstw rolnych wg własności”.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że 611 producentów rolnych posiada łącznie 2700 działek rolnych na terenie gminy Tłuchowo, co oznacza, że średnio na 1 producenta przypada 4,4 działki. Powierzchnia pojedynczej działki rolnej waha się od 0,0054 do 27,73 ha. Łączna powierzchnia działek rolnych producentów wynosi 7777,886 ha; średnia powierzchnia działki rolnej w gminie wynosi zatem 2,88 ha, a średnia łączna powierzchnia działek rolnych producenta 12,73 ha.

Powierzchnia łączna gruntów producenta rolnego waha się od 0,22 ha do 90,40 ha.

475 spośród 611 producentów posiada działki rolne w jednym obrębie. Łącznie posiadają 1717 działek o łącznej powierzchni tych działek 4820,13 ha, co stanowi 63,6% liczby wszystkich działek rolnych i 62% ich łącznej powierzchni.

130 z tych producentów posiada jedną działkę rolną, a 170 z nich więcej niż 3 działki rolne. Podkreślić należy, że największa liczba posiadanych przez producenta działek skupionych w jednym obrębie wynosi 30 (producent nr 247 w Turzy Wilczej). Średnia powierzchnia działki producenta posiadającego działki w jednym obrębie wynosi 2,80ha.

106 spośród wszystkich producentów posiada działki rolne w dwóch obrębach, a liczba posiadanych przez nich działek waha się od 2 do 16.

W trzech obrębach działki w liczbie od 5 do 26 posiada 24 producentów, w czterech obrębach dwóch producentów (po 8 i 20 działek). Największą liczbą obrębów, w których jeden producent posiada swoje działki rolne jest liczba 5. Takich producentów jest w gminie 4 a liczba posiadanych działek wynosi od 11 do 21.

W tabeli poniżej (Tabela 8) zestawiono informacje o liczbie producentów posiadających działki w poszczególnych grupach, ich łącznych powierzchniach i średniej powierzchni działki rolnej.

Tabela 8 Średnia powierzchnia działek rolnych producentów

Grupy obszarowe w ha	Liczba producentów w grupie obszarowej	Liczba posiadanych działek	Średnia liczba działek przypadających na 1 producenta	Łączna powierzchnia działek	Średnia powierzchnia działki rolnej
1	2	3		4	5
poniżej 5,00	155	276	1,78	437,2667	1,58
5,00 - 9,99	160	442	2,76	1172,389	2,65
10,00 - 14,99	128	556	4,34	1566,284	2,82
15,00 – 44,99	153	1212	7,92	3628,144	2,99
50,00 i więcej	15	214	14,26	973,8012	4,55
Razem	611	2700	4,41	7777,885	2,88

Zródło: analizy własne na podstawie danych ARiMR

Ilość i powierzchnia działek w przyjętych grupach obszarowych są głównymi parametrami rozdrobnienia gospodarstw rolnych. Wielkość tych parametrów w gminie wzrasta wraz z przedziałem obszarowym łącznej powierzchni działek producentów. W grupie poniżej 5,00 ha producenci średnio posiadają 1,78 działki o średniej powierzchni 1,58 ha; w grupie 5,00 do 9,99 ha – 2,76 działki o średniej powierzchni 2,65 ha; w grupie od 10,0 do 14,99 ha – 4,34 działki o średniej powierzchni 2,82 ha; w grupie 15,0 do 44,99 ha – 7,92 działki o średniej powierzchni 2,99 ha. W grupie 50 ha i więcej następuje skokowy wzrost wartości tych parametrów. Producenci posiadają tu średnio 14,26 działki rolnej o średniej powierzchni 4,55 ha.

Ze względu na to, że pozyskane dane nie pozwalają na wskazanie miejsca lokalizacji siedziby gospodarstwa poszczególnych producentów nie można dokonać analizy rozdrobnienia gruntów w poszczególnych obrębach. Analiza taka jest możliwa tylko dla gruntów poszczególnych producentów.

Spośród producentów posiadających działki w jednym obrębie największe rozdrobnienie występuje w obrębie Turza Wilcza, w którym odnotowano największą liczbę działek rolnych użytkowanych przez jednego producenta (30, a także 16, 12, 11 działek). Następnie w Trzciance (23, 13, 12 działek), w Jasieniu (19, 13, 10 działek), Turzy Nowej (17, 12, 10 działek), Borowie (17, 12, 11, 11 działek), Suminku (15), Tłuchowie (13), Kamieniu Kotowym (12), Źródłach i w Mysłakówku (po 11). W pozostałych sołectwach największa liczba działek nie przekracza 10.

W tabeli poniżej (Tabela 9) zestawiono producentów wg liczby posiadanych działek a w tabeli (Tabela 10) analizę działek producentów w poszczególnych obrębach.

Tabela 9 Charakterystyka producentów wg liczby posiadanych działek

Liczba posiadanych działek	Liczba producentów	Łączna powierzchnia działek (ha)	Średnia powierzchnia działek rolnych przypadająca na 1 producenta (ha)	Średnia powierzchnia działki producenta (ha)
1	130	681,1085	5,24	5,24
2	108	696,4341	6,44	3,22
3	94	888,6539	9,45	3,15
4	72	837,7056	11,63	2,91
5	45	685,984	15,24	3,05
6	36	581,0144	16,13	2,69
7	20	368,8537	18,44	2,63

8	27	654,2048	24,22	3,02
9	16	337,2644	21,08	2,34
10	14	322,0911	23,00	2,30
11	12	330,0617	27,50	2,50
12	10	297,4846	29,74	2,48
13	9	272,1232	30,23	2,32
14	1	64,0695	64,07	4,58
15	3	84,2695	28,09	1,87
16	3	144,2902	48,09	3,00
17	4	145,0554	36,26	2,13
19	1	21,8783	21,87	1,15
20	2	107,7861	53,89	2,69
21	1	59,9170	59,92	2,85
23	1	90,3959	90,39	3,93
26	1	62,0500	62,05	2,39
30	1	45,1900	45,19	1,51

Źródło: analizy własne na podstawie danych ARiMR

Tabela 10 Analiza działek producentów wg obrębów

Nazwa obrębu	Liczba działek rolnych producentów	Łączna powierzchnia działek rolnych producentów (ha)	Średnia wielkość działki rolnej producentów obrębie (ha)	liczba producentów posiadających działki w obrębie	Średnia łączna powierzchnia działek producenta (ha)	Średnia liczba działek przypadająca na 1 producenta
1	2	3	4	5	6	7
Borowo	173	375,9	2,2	33	11,4	5,2
Jasień	204	477,8	2,3	54	8,8	3,8
Julkowo	103	312,9	3,0	42	7,4	2,5
Kamień Kmiec	63	227,1	3,6	27	8,4	2,3
Kamień Kotowy	151	378,8	2,5	44	8,6	3,4
Kłobukowo	116	395,3	3,4	43	9,2	2,7
Koziróg Leśny	122	428,2	3,5	40	10,7	3,1
Koziróg Rzeczny	83	303,5	3,7	27	11,2	3,1
Małomin	64	215,8	3,4	18	12,0	3,6
Mysłakowo	91	218,8	2,4	29	7,5	3,1
Mysłakówko	143	332,4	2,3	41	8,1	3,5
Turza Nowa	101	296,4	2,9	21	14,1	4,8
Rumunki Jasieńskie	37	191,3	5,2	16	12,0	2,3
Suminek	135	459,3	3,4	34	13,5	4,0
Tłuchowo	223	691,8	3,1	84	8,2	2,7
Tłuchówek	102	320,1	3,1	38	8,4	2,7
Trzcianka	263	780,7	3,0	61	12,8	4,3
Turza Wilcza	234	552,9	2,4	45	12,3	5,2
Wyczałkowo	77	216,0	2,8	24	9,0	3,2
Źródła	180	401,0	2,2	45	8,9	4,0
Marianki	63	202,1	3,2	23	8,8	2,7
Razem	2700	7777,9	2,88			

Źródło: analizy własne na podstawie danych ARiMR

Z powyższej tabeli wynika, że najbardziej rozdrobnione grunty producentów znajdują się w obrębie Borowo i Turzy Wilczej (średnio 1 producent posiada tu 5,2 działki), następnie w Turzy Nowej (4,8) i Trzciance (4,3). Najmniejsza średnia powierzchnia działki występuje w Borowie i Źródłach (2,2 ha), największa zaś w Rumunkach Jasieńskich (5,2 ha).

5 Produkcja rolnicza

Rolnictwo, jedna z najstarszych, podstawowych gałęzi produkcji materialnej, w której wytwarza się produkty żywnościowe i surowce przemysłowe oraz chów i hodowlę zwierząt gospodarskich. Jest to działalność ludzka sterująca procesami biologicznymi i wykorzystująca powierzchnię ziemi, mająca na celu produkcję żywności i innych produktów. W perspektywie kilkunastu lat przeobrażenia zachodzące w rolnictwie będą miały dominujący wpływ na życie gminy Tłuchowo, z uwagi na rolniczy charakter. Rolnicza przestrzeń produkcyjna składająca się z gruntów ornych, sadów i użytków zielonych zajmuje 7638,1 ha, co stanowi 77% ogólnej powierzchni gminy.

Warunki produkcji rolniczej w gminie są zróżnicowane. W przestrzeni gminy wyróżnić można:

- tereny o najniższych pod względem rolniczej przydatności kompleksach glebowych zlokalizowane są w obrębach: Borowo, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Małomin, Kłobukowo, Trzcianka, Źródła. W obszarach tych, z uwagi na niekorzystne uwarunkowania przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa, ograniczone są możliwości produkcji rolnej, która stanowiłaby jedyne źródło utrzymania dla zamieszkującej tam ludności.
- tereny o najlepszych pod względem rolniczej przydatności klasach gleb, głównie o gruntach klas IVa i IVb z udziałem mozaikowo występujących kompleksów gruntów klas IIIa i IIIb, zlokalizowane są w obrębach w centralnej i południowej części gminy: Wyczałkowo, Kamień Kotowy, Kamień Kmiec, Marianki, Mysłakówko, Koziróg Rzeczny, Tłuchowo, Julkowo, Jasień, Tłuchówek.

W gminie Tłuchowo mając na uwadze powyższe uwarunkowania w najbliższych latach prawdopodobnie nastąpi zmiana roli i miejsca oraz funkcji rolnictwa i obszarów wiejskich oznaczające zmniejszenie znaczenia funkcji wyżywieniowej rolnictwa na rzecz zespołu funkcji gospodarki żywnościowej i agrobiznesu. Procesy te wywołane są przez:

- relatywnie tanią żywnością – pogarszanie opłacalności produkcji rolnej,
- współczesną tendencję do przypisywania rolnikom nowej funkcji polegającej na „konserwacji krajobrazu”,
- wyludnianie się obszarów wiejskich wraz z postępującym rozwojem gospodarczym,
- spadek znaczenia produkcji rolnej w stosunku do znaczenia przetwórstwa żywności i handlu żywności,
- świadomie kształtowany trend do rozszerzania zakresu funkcji obszarów wiejskich o nowe sfery gospodarki.

Reasumując, na strukturę i koniunkturę w rolnictwie wpływ będzie miała postępująca globalizacja w produkcji żywności i procesy zachodzące w Unii Europejskiej. Podstawowe problemy wynikające z tych procesów to ekonomiczna presja na koncentrację i ukierunkowanie produkcji, powodująca zmiany w strukturze gospodarstw i liczbie ludności żyjącej z uprawy ziemi. Problemy zwiększa jeszcze słaba jakość gleb, głównie w zachodniej części gminy, relatywnie niska suma opadów, brak lub też niesprawne melioracje, brak systemu nawadniania, dosyć słabe wyposażenia w sprzęt rolniczy i nieuregulowane stosunki własnościowe w części gospodarstw. Należy zdać sobie sprawę z tego, że niezależnie od warunków dla produkcji rolniczej, rolnictwo nie będzie w stanie przynosić wystarczających dochodów wielu rodzinom rolniczym. Nastąpi też obniżenie zatrudnienia w rolnictwie. W związku z powyższym o prawidłowym funkcjonowaniu rolnictwa decydować będzie kierunek, rodzaj i wielkość produkcji rolniczej oraz sytuacja na rynku, kształtowanie się popytu i podaży na produkty, relacje cenowe, opłacalność produkcji czy wahania koniunktury. Dlatego też problemem w rolnictwie nie jest produkcja rolnicza, a sprzedaż wytworzonych surowców

rolniczych i gotowej żywności. Pewnym ułatwieniem może tu być organizacja rynku podstawowego poprzez grupy rolników.

5.1 Produkcja roślinna

Produkcja roślinna jest głównym kierunkiem wykorzystania gruntów ornych. Charakterystyki upraw prowadzonych w gminie Tłuchowo dokonano na podstawie danych otrzymanych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Zawierają one faktycznie użytkowane na gruncie uprawy na które w 2011 roku składany był wniosek o płatności obszarowe. Z uwagi na gromadzenie danych przez ARiMR grupami roślin a nie gatunkami roślin, niemożliwe jest dokonanie szczegółowej analizy produkcji roślinnej.

Otrzymane dane zostały przekształcone na potrzeby niniejszego planu i przedstawione w tabeli (Tabela 11). Z przeprowadzonej analizy wynika, że w 2011 roku złożonych zostało 3959 wniosków o jednolite płatności obszarowe (JPO) na grunty o łącznej powierzchni 6541,23 ha, co stanowi 85,6% użytków rolnych w gminie.

Rodzaje roślin objęte płatnością szczegółową określone są w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2009r. w sprawie rodzajów roślin objętych płatnością uzupełniającą oraz szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz.U.2009.40.326 z późn. zm.)

Wnioski o płatność uzupełniającą do powierzchni grupy upraw podstawowych złożone zostały przez 585 producentów w liczbie 3070 i obejmowały 5514,65 ha gruntów, co stanowi 72,2% użytków rolnych. Największy udział tych upraw w powierzchni użytków rolnych występuje w obrębie Koziróg Leśny (87,5%), Jasień (84%), Suminku (82,1%) oraz w Mariankach (80,2%). Najniższy zaś w obrębie: Rumunki Jasieńskie (33,1%) a następnie Małominie (47,0%).

Na terenie gminy wyróżnić można pięciu producentów, którzy wnioskowali o płatność uzupełniającą do grupy upraw podstawowych na powierzchnię co najmniej 50 ha. Są to producenci o nr 77, 234, 108, 61, 153 i producent o nr 152, który wnioskował o największą powierzchnię, tj. 64,63 ha. Producent nr 153 ma swoje gospodarstwo w Trzciance, pozostali działki rozproszone w kilku obrębach.

O płatność uzupełniającą do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę, uprawianych na trwałych użytkach zielonych złożonych zostało 489 wniosków przez 200 producentów na łączną powierzchnię 464,53 ha, co stanowi 72,8% powierzchni trwałych użytków zielonych. Największy procentowy udział tych upraw w powierzchni użytków rolnych występuje w obrębie Źródła (16,5%) oraz w Rumunkach Jasieńskich (14,7%). Najniższy zaś w obrębach Marianki i Wyczałkowo (1,1%).

Spośród dwustu producentów wnioskujących o płatność do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę, uprawianych na trwałych użytkach zielonych czterech prowadzi uprawy na powierzchni co najmniej 10 ha. Są to producenci o nr 278, 153, 129, 199.

Rośliny strączkowe i motylkowate drobnonasienne uprawiane były przez 133 producentów na powierzchni 295,19 ha (228 wniosków), w tym przez jednego (nr 415) na powierzchni powyżej 10 ha. Największa powierzchnia tych upraw występuje w obrębie Borowo (56,39 ha, co stanowi 14,4% użytków rolnych w tym obrębie).

Owoce miękkie uprawiane są natomiast przez jednego producenta w obrębie Marianki na powierzchni zaledwie 0,22 ha.

Wg danych GUS – PSR2010 produkcję roślinną w gminie Tłuchowo prowadzi 558 gospodarstw rolnych na łącznej powierzchni 5635,24 ha.

Podstawową uprawę stanowią zboża, uprawiane przez 536 gospodarstw na powierzchni 4274,57 ha, co stanowi 75,85% powierzchni wszystkich upraw. Średnia wielkość upraw 7,97 ha.

Ziemniaki uprawiane są przez 193 rolników na powierzchni 108,07 ha – zaledwie ok. 2% powierzchni upraw (średnia powierzchnia uprawy - 0,56ha). Uprawy przemysłowe zajmują powierzchnię 260,4 ha (4,6%), prowadzone są przez 36 rolników.

Rzepak i rzepik łącznie zajmują 233,02 ha (4,14), średnia powierzchnia uprawy 7,77ha – 30 gospodarstw.

Rośliny strączkowe jadalne na ziarno razem uprawiane są przez 3 rolników na łącznej powierzchni 4,8 ha.

Powierzchnia upraw warzyw gruntowych wynosi 27,23 ha i prowadzona była przez 9 producentów (średnia pow. 3,002ha).

Tabela 11 Uprawy grup roślin w poszczególnych obrębach

Lp	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych (ha)	JPO			ST			TUZ			UPO			owoce miękkie		
			Liczba wniosków	Łączna pow. (ha)	% powierzchni UR	Liczba wniosków	Łączna pow. (ha)	% pow. UR	Liczba wniosków	Łączna pow. (ha)	% pow. UR	Liczba wniosków	Łączna pow. (ha)	% pow. UR	Liczba wniosków	Łączna pow. (ha)	% pow. UR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Borowo	392,1291	241	322,25	82,2	47	56,39	14,4	39	37,71	9,6	181	257,63	65,7			0,0
2	Jasień	491,1489	280	411,82	83,8	20	31,80	6,5	47	38,43	7,8	203	335,91	68,4			0,0
3	Julkowo	316,0753	153	289,74	91,7	14	22,74	7,2	12	13,55	4,3	135	265,43	84,0			0,0
4	Kamień Kmiecicy	240,4649	103	218,59	90,9	9	4,05	1,7	14	16,57	6,9	82	184,33	76,7			0,0
5	Kamień Kotowy	375,3455	231	334,33	89,1	5	8,70	2,3	40	33,43	8,9	175	276,27	73,6			0,0
6	Kłobukowo	366,2372	194	276,24	75,4	12	6,89	1,9	27	20,83	5,7	135	198,31	54,1			0,0
7	Koziróg Leśny	410,6557	179	385,95	94,0	2	2,63	0,6	10	10,17	2,5	158	359,46	87,5			0,0
8	Koziróg Rzeczny	301,2489	111	258,74	85,9	7	12,04	4,0	17	20,70	6,9	90	229,29	76,1			0,0
9	Małomin	264,7769	88	164,62	62,2	3	3,28	1,2	20	22,90	8,6	63	124,32	47,0			0,0
10	Mysłakowo	219,6831	152	203,56	92,7	1	0,15	0,1	22	20,52	9,3	111	163,21	74,3			0,0
11	Mysłakówko	341,7645	205	308,47	90,3	10	13,15	3,8	16	13,73	4,0	178	269,87	79,0			0,0
12	Turza Nowa	267,6746	148	195,87	73,2	8	6,99	2,6	18	13,86	5,2	108	146,05	54,6			0,0
13	Rumunki Jasieńskie	140,4024	71	84,82	60,4	7	4,87	3,5	23	20,62	14,7	32	46,51	33,1			0,0
14	Suminek	358,6241	185	327,17	91,2	9	17,60	4,9	16	13,30	3,7	155	294,42	82,1			0,0
15	Tłuchowo	726,9802	294	617,72	85,0	16	21,39	2,9	14	12,04	1,7	256	568,16	78,2			0,0
16	Tłuchówek	333,1964	166	277,29	83,2	6	8,61	2,6	13	9,27	2,8	142	258,25	77,5			0,0
17	Trzcianka	753,4763	384	657,26	87,2	23	34,74	4,6	45	39,30	5,2	293	562,70	74,7			0,0
18	Turza Wilcza	548,2703	300	499,61	91,1	15	19,63	3,6	37	38,44	7,0	233	424,91	77,5			0,0
19	Wyczałkowo	193,6818	93	176,63	91,2	8	10,48	5,4	4	2,09	1,1	70	141,77	73,2			0,0
20	Źródła	393,1289	287	354,70	90,2	5	8,60	2,2	51	64,80	16,5	189	245,00	62,3			0,0
21	Marianki	203,1438	94	175,85	86,6	1	0,46	0,2	4	2,27	1,1	81	162,85	80,2	1	0,22	0,1
	Razem gmina Tłuchowo	7638,1088	3959	6541,23	85,6	228	295,19	3,9	489	464,53	6,1	3070	5514,65	72,2	1	0,22	0,0

Źródło: Analiza własna na podstawie danych ARIMR

JPO - Jednolita Płatność Obszarowa

UPO - Płatność uzupełniająca do powierzchni grupy upraw podstawowych

TUZ - Płatność uzupełniająca do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę, uprawianych na trwałych użytkach zielonych

ST - Płatność do upraw roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych

5.2 Produkcja zwierzęca

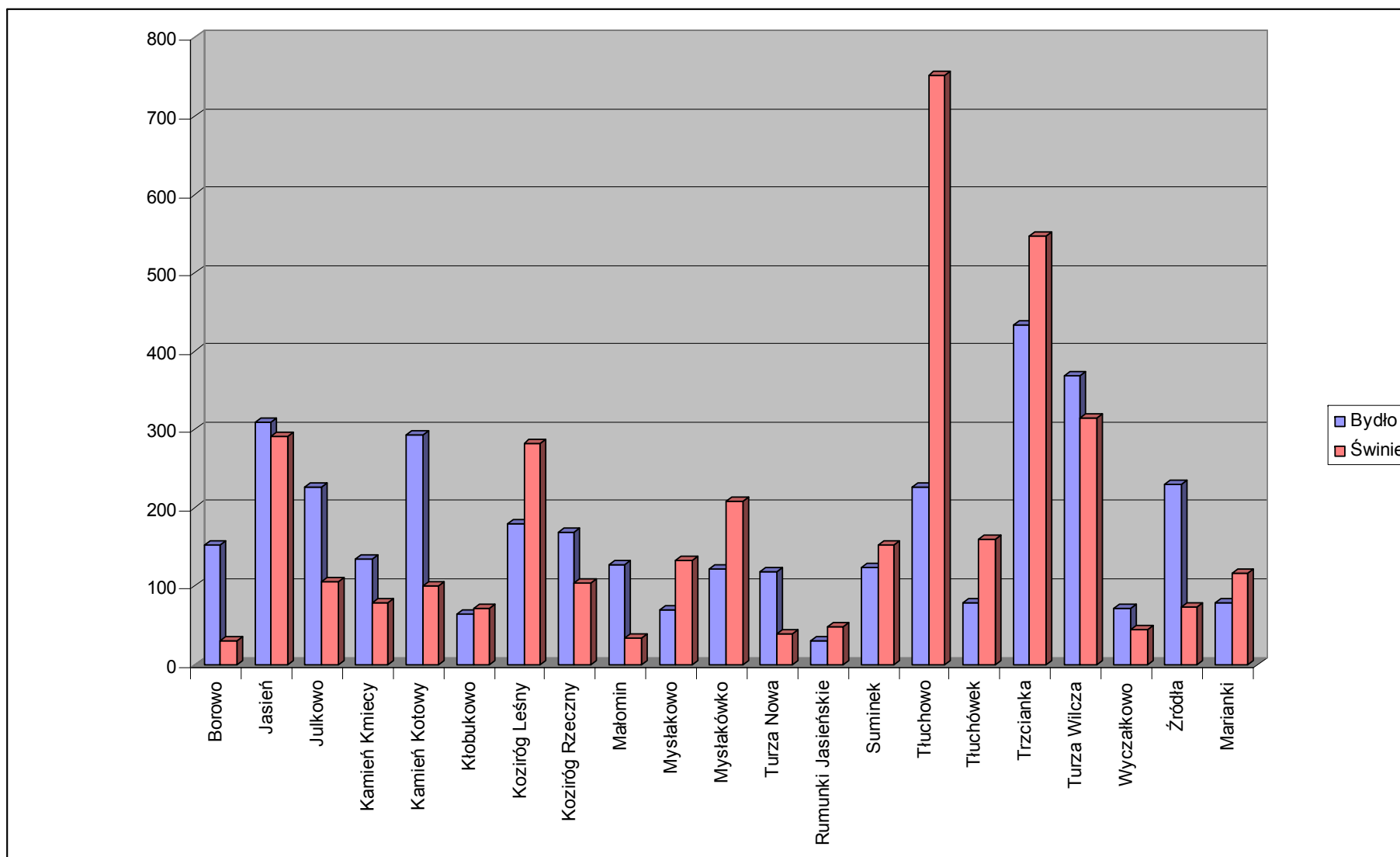
Liczbę występującego w gminie Tłuchowo pogłowia zwierząt (według stanu na 01.07. 2012r.) uzyskano z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Oddział Regionalny w Toruniu. Uzyskane informacje o liczbie bydła, trzody chlewnej i kóz w poszczególnych obrębach są z ustawą z dnia 2 kwietnia 2004r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (t.j. Dz.U. z 2008 roku, Nr 204 poz. 1281 z późn. zm).

Na podstawie uzyskanych danych dokonano przeliczenia inwentarza na sztuki duże (SD) oraz określono ilość zwierząt, w sztukach fizycznych w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych (Tabela 12, Rysunek 12).

Tabela 12 Hodowla zwierząt

Lp	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych ogółem	Bydło w sztukach		Trzoda chlewna w sztukach		Kozy	Sztuki duże	
			Ogółem	Intensywność hodowli	Ogółem	Intensywność hodowli		Ogółem	Intensywność hodowli
		ha	szt. fiz.	szt./100 ha UR	szt. fiz.	szt./100 ha UR	szt. fiz.	SD	SD/100 ha UR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Borowo	387,4114	153	39,5	31	8,0	0	157,34	40,6
2	Jasień	485,7565	310	63,8	291	59,9	1	350,89	72,2
3	Julkowo	314,5653	226	71,8	106	33,7	2	241,14	76,7
4	Kamień Kmiec	239,1149	134	56,0	78	32,6	1	145,07	60,7
5	Kamień Kotowy	371,5088	293	78,9	100	26,9	0	307	82,6
6	Kłobukowo	362,2871	64	17,7	72	19,9	0	74,08	20,4
7	Koziróg Leśny	410,0767	180	43,9	283	69,0	0	219,62	53,6
8	Koziróg Rzeczny	299,6289	169	56,4	104	34,7	0	183,56	61,3
9	Małomin	261,1113	128	49,0	33	12,6	4	133,22	51,0
10	Mysłakowo	217,9909	69	31,7	133	61,0	1	87,77	40,3
11	Mysłakówko	339,6545	122	35,9	208	61,2	2	151,42	44,6
12	Turza Nowa	263,9646	119	45,1	40	15,2	0	124,6	47,2
13	Rumunki Jasieńskie	136,5024	30	22,0	49	35,9	0	36,86	27,0
14	Suminek	355,7246	124	34,9	152	42,7	1	145,43	40,9
15	Tłuchowo	725,052	226	31,2	752	103,7	2	331,43	45,7
16	Tłuchówek	331,0999	79	23,9	160	48,3	3	101,85	30,8
17	Trzcianka	747,1963	434	58,1	546	73,1	1	510,59	68,3
18	Turza Wilcza	545,6303	368	67,4	314	57,5	2	412,26	75,6
19	Wyczałkowo	193,0918	72	37,3	45	23,3	0	78,3	40,6
20	Źródła	387,4569	230	59,4	73	18,8	0	240,22	62,0
21	Marianki	201,8038	78	38,7	116	57,5	1	94,39	46,8
Razem gmina Tłuchowo		7576,6289	3608	47,6	3686	48,6	20	4126,89	54,5

Źródło: Dane ARIMR – stan pogłowia na dzień 01.07.2012r.

Rysunek 12 Hodowla zwierząt (szt. fizyczne)

Źródło: Dane ARIMR

Obsada zwierząt hodowlanych ogółem dla gminy wynosiła 54,5 SD/100 ha UR, osiągając najwyższą wartość w obrębach: Kamień Kotowy (82,6), Julkowo (76,6), Turza Wilcza (75,6), Jasień (72,2). Najniższą obsadą charakteryzowały się obręby: Kłobukowo (20,4), Rumunki Jasieńskie (27,0), Tłuchówek (30,8) (Mapa 9).

Wskaźnik intensywności hodowli bydła ogółem w gminie wynosi 47,6 szt./100ha UR, a dla trzody chlewnej wynosi 48,6.

Łącznie w gminie hodowanych było 3608 szt bydła. Obsada bydła w poszczególnych obrębach jest znacznie zróżnicowana i wynosi: od 434 sztuk w Trzciance do 30 szt. w Rumunkach Jasieńskich (Mapa 10). Największa intensywność hodowli bydła ma miejsce w obrębach: Kamień Kotowy (78,9 sztuk/100 ha UR) i Julkowie 71,8 sztuk/100 ha UR).

Bydło w gminie Tłuchowo hodowane było w 318 stadach. Najwięcej stad stanowią stada liczące 1- 5 sztuk bydła (141 stad), 5-10 szt. bydła (60 stad) oraz 10-20 szt. bydła (58 stad). Stada liczące powyżej 40 sztuk bydła znajdują się w Borowie (1), Jasieniu (3), Julkowie (2), Kamieniu Kotowym (1), Kozirogu Leśnym (1), Kozirogu Rzecznym (1), Małominie (1), Tłuchowie (1), Turzy Wilczej (3), Mariankach (1). Największe stado, liczące ponad 100 sztuk bydła hodowane jest w obrębie Trzcianka.

Można założyć, że stada liczące poniżej 10 sztuk będą ulegać likwidacji. Gospodarstw z tak małą liczbą zwierząt nie stać na inwestycje niezbędne przy produkcji mleka, a zakłady mleczarskie niechętnie odbierają małe partie mleka. Krajowa kwota na mleko dostawców indywidualnych nie jest wykorzystywana i ulega zmniejszeniu z każdym rokiem. Proces zaniku małych stad bydła nasilił się w ostatnich latach w całym kraju [Sass 2008, Lewandowski 2010, Sych-Winiarek 2010].

Największy odsetek bydła – 31,5%, utrzymywano w stadach liczących od 21 do 50 sztuk.

Łącznie w gminie hodowanych było (wg stanu na 01.07.2012r.) 3684 szt. trzody chlewnej. Ich liczba w poszczególnych obrębach jest również zróżnicowana i wynosi: od 752 szt. w Tłuchowie do 31 w Borowie (Mapa 11). Największa intensywność hodowli trzody chlewnej miała miejsce w Tłuchowie (103,7 szt. na 100 ha UR) a następnie w Trzciance i Kozirogu Leśnym (odpowiednio 73,1 i 69 szt. na 100 ha UR).

Trzoda chlewna w gminie Tłuchowo hodowana jest w 296 stadach. Najwięcej stad stanowią stada liczące 1-5 szt. (73 stada), 5-10 sztuk (61 stad). Stada liczące powyżej 40 sztuk znajdują się w: Jasieniu (2), Kozirogu Leśnym (2), Mysłakowie (1), Mysłakówku (1), Tłuchowie (5), Trzciance (1), Turzy Wilczej (2), Źródłach (1) i Mariankach (1).

W gminie łącznie hodowano 20 kóz, najwięcej w Małominie (4 szt.)

Wg danych pochodzących z ARiMR, 189 gospodarstw na terenie gminy prowadzi hodowlę zarówno bydła jak i trzody chlewnej. Wśród tych gospodarstw 36 prowadzi hodowlę co najmniej 10 sztuk bydła i równocześnie co najmniej 10 sztuk trzody chlewnej. Zestawienie liczbowe takich gospodarstw w poszczególnych obrębach zawarto poniżej (Tabela 13).

Tabela 13 Gospodarstwa prowadzące hodowlę bydła i trzody chlewnej

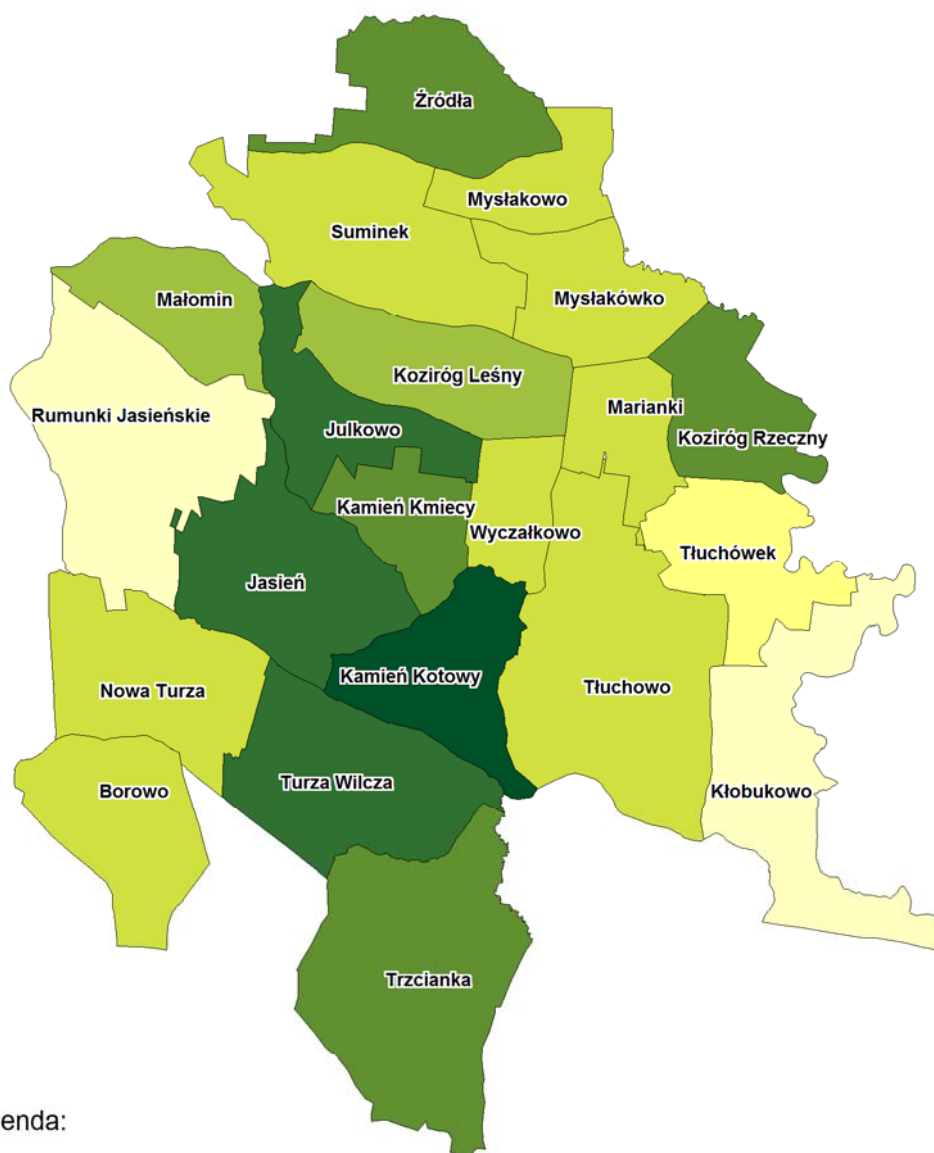
Lp.	Nazwa obrębu	Liczba hodowców	Hodowle liczące co najmniej 10 sztuk bydła i 10 sztuk trzody chlewnej
1	2	3	4
1	Borowo	9	3
2	Jasień	14	3
3	Julkowo	11	2
4	Kamień Kmiecny	7	1
5	Kamień Kotowy	8	3
6	Kłobukowo	9	1
7	Koziróg Leśny	8	2
8	Koziróg Rieczny	6	1
9	Małomin	4	1
10	Mysłakowo	6	0
11	Mysłakówko	13	1
12	Turza Nowa	5	4
13	Rumunki Jasieńskie	5	1
14	Suminek	14	2
15	Tłuchowo	12	3
16	Tłuchówek	9	1
17	Trzcianka	16	1
18	Turza Wilcza	15	2
19	Wyczalkowo	2	0
20	Źródła	13	2
21	Marianki	3	0
Razem gmina Tłuchowo		189	36

Źródło: dane ARIMR

W produkcji rolnej na obszarze gminy obserwuje się tradycyjność w uprawach polowych oraz w chowie zwierząt inwentarskich. Brak ukierunkowania na specjalizację produkcji wynika z braku polityki rolnej, słabo rozwiniętego lokalnego przetwórstwa rolno – spożywczego, przechowalniczego, peryferyjnego położenia obszaru gminy w stosunku do dużych aglomeracji miejskich, jako bezpośredniego rynku zbytu pierwotnej produkcji rolnej.

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

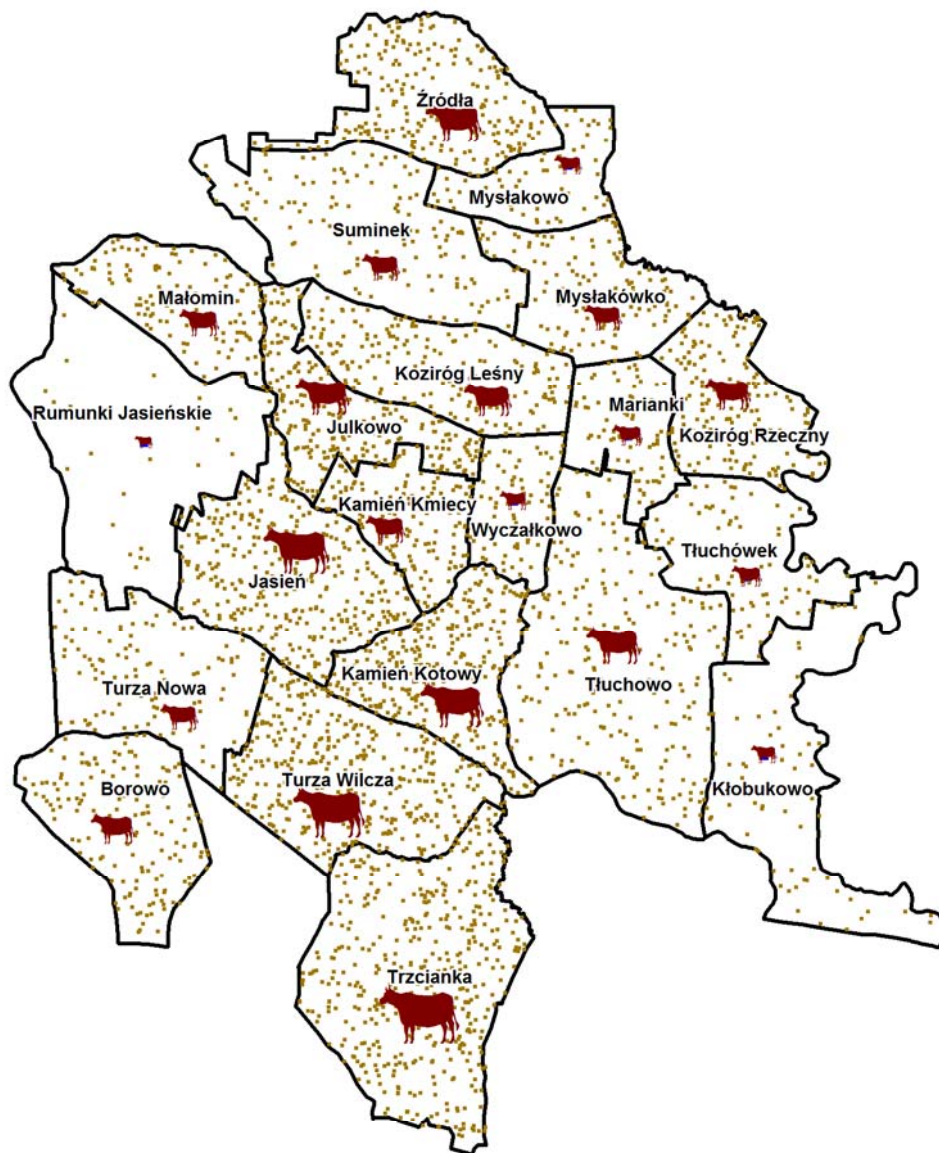
Legenda:

Sztuki duże SD/100 ha UR

- 20 do 30 (2)
- 30 do 40 (1)
- 40 do 50 (8)
- 50 do 60 (2)
- 60 do 70 (4)
- 70 do 80 (3)
- 80 i więcej (1)

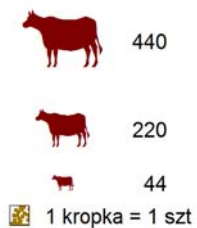

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

Bydło w sztukach fizycznych

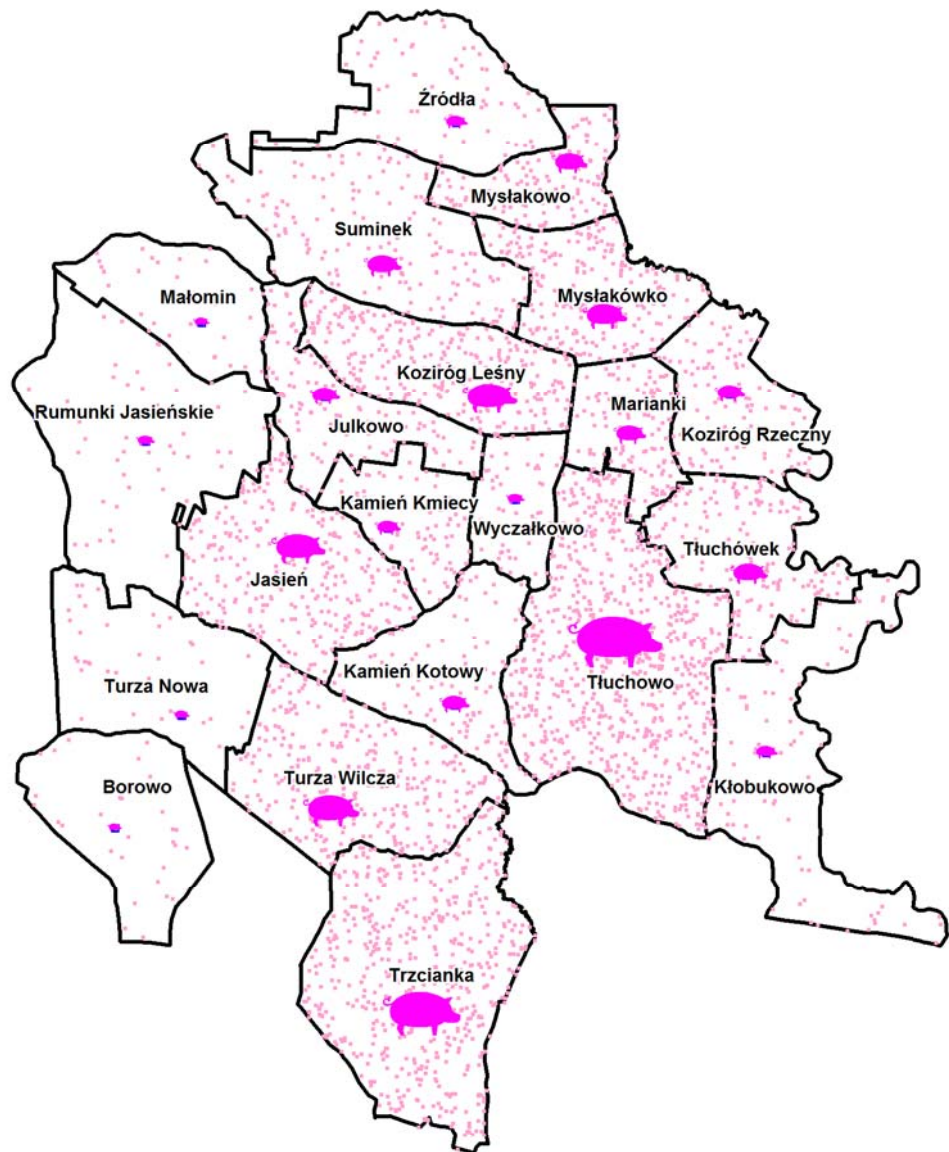

Bydło w sztukach fizycznych

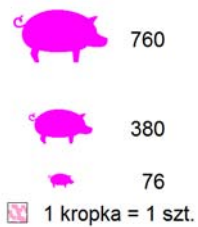
Mapa 10
skala 1: 100 000

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

6 Obsługa rolnictwa

6.1 Obiekty obsługi rolnictwa

Aktualna sytuacja gospodarcza kraju oraz słabo rozwinięte przetwórstwo rolno – spożywcze na obszarze gminy Tłuchowo powoduje, że wytworzony potencjał surowcowy w postaci pierwotnej produkcji rolnej, zagospodarowany jest poza jej granicami. Sprzyjają temu również powiązania gospodarczo – przestrzenne z obszarami gmin i powiatów ościennych gminy. Dotyczy to głównie takich płodów, jak:

- skupy mleka: *AGROMLECZ Sp. z o.o. w Lipnie, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Sierpcu, KeSeM Kujawska Spółdzielnia Mleczarska we Włocławku, Proszkownia Mleka Sp. z o. o. w Piotrkowie Kujawskim, BROMILK Sp. z o. o. w Brodnicy*
- skup zbóż: *Młyn w Dobrzyniu nad Wisłą, mieszalnia pasz SKĘP-Pasz Sp. z o.o. w Skępem, Cargill Polska Sp. z o.o. Oddział w Sierpcu, Matplo Sp. zo.o. w Fabiankach, Al.-Samer sp. z o.o. Włocławek (elewator),*
- skup rzepaku: *Zakłady Tłuszczowe Kruszwica S.A.*
- skup ziemniaka przemysłowego: *Przedsiębiorstwo Przerobu Ziemniaków, Krochmalnia Radomice Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Przemysłu Ziemniaczanego Trzemeszno*
- skup buraka cukrowego: *British Sugar Overseas Polska S.A. w Gliniojecku*
- owoce i warzywa: *Kujawskie Zakłady Przemysłu Owocowo – Warzywnego Włocławek (Agrosnova), Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego Dawtona, Zakład Produkcyjny w Lipnie, Elsner – Produkt Sp. Z o.o. - zakład produkcyjny zamrażalnia owoców i warzyw Lipno*

Lokalni przetwórcy:

- *Piekarnia Ciastkarnia s.c. Zdzisław Kurowski, Ryszard Kurowski.*

Fot. 7 Piekarnia w Tłuchowie

Fot. własna

6.2 Wyposażenie gospodarstw w sprzęt mechaniczny

Wg danych GUS (PSR 2010) 410 gospodarstw w gminie Tłuchowo (68,5%) posiada łącznie 599 ciągników rolniczych. Średnio 1 ciągnik przypada na 12,75 ha UR.

Średni wskaźnik liczby traktorów na 100 ha UR wynosi: 7,84.

Mimo iż w gminie Tłuchowo większy niż w województwie kujawsko-pomorskim ogółem i w powiecie lipnowskim odsetek gospodarstw rolnych posiada ciągnik (odpowiednio 57,5% i 53,6%) to powierzchnia UR przypadająca na jeden ciągnik jest wyższa niż średnie dla województwa i powiatu lipnowskiego, które wynoszą odpowiednio 8,29 i 9,18 ha.

7 Infrastruktura techniczna obszarów wiejskich

7.1 Wyposażenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w infrastrukturę techniczną

7.1.1 Melioracje podstawowe

Na podstawie informacji uzyskanych z Kujawsko – Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku, Biura Terenowego w Lipnie. Łącznie na terenie gminy występuje 26,10 km cieków naturalnych, w tym 17,609 km uregulowanych. W tabeli (Tabela 14) przedstawiono listę cieków melioracji podstawowych na terenie gminy Tłuchowo i ich ogólną charakterystykę.

Przedstawione cieki są w większości ciekami o niewielkim przekroju, małym przepływie lecz na przeważającej długości uregulowane. Zlewnie największych z nich mają typowo rolniczy charakter z dominującym udziałem gruntów ornych. Rzeki te nie są objęte monitoringiem wód powierzchniowych. W gminie nie występują jeziora.

Tabela 14 Melioracje wodne podstawowe

Lp.	Nazwa cieku	Długość m	Charakter cieku		Miejscowości, przez które przepływa ciek	
			uregulowany	nieuregulowany	Miejscowość	km
1	2	3		4	5	6
1	Czernica	6800	4314	2486	Mysłakowo Mysłakówko	6+800 5+900
2	Łachnica	11400	10295	1105	Tłuchówko Tłuchowo Kamień Kmiecy	0+800 3+200 6+200
3	Bobrownica	7900	3000	4900	Turza Wilcza Rumunki Jasieńskie	11+400 16+400
Razem gmina Tłuchowo		26103				

Źródło: Analiza własna na podstawie danych Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku. Biuro Terenowe w Lipnie

7.1.2 Melioracje szczegółowe

Informacje o melioracjach szczegółowych w gminie Tłuchowo pozyskano z Biura Terenowego w Lipnie, Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku oraz Spółki Wodnej w Tłuchowie. Dane te ilustruje tabela (Tabela 15).

Tabela 15 Melioracje wodne szczegółowe

Nazwa obiektu melioracji wodnych szczegółowych	Obręby	Powierzchnia gruntów zmeliorowanych (ogółem) ha	Rok wykonania
1	2	3	5
Źródła	Źródła	b.d.	stare
Czernica-Moczaźła	Źródła	12,68	1996-2000
Tłuchowo	Tłuchowo	1 459,08	1976-1982
	Mysłakowo		
	Mysłakówko		
	Koziróg Leśny		
	Tłuchówek		
	Julkowo		
	Kamień Kmiecy		
	Wyczałkowo		
	Koziróg Rzeczny		
	Jasień		
	Małomin		
	Suminek		
	Kamień Kotowy		
Tłuchówek	Tłuchówek	b.d.	stare
Koziróg Rzeczny I	Koziróg Rzeczny	418,64	stare
Koziróg Rzeczny II		837,67	
Koziróg Rzeczny III		67,79	
Jasień	Jasień	233,21	stare
	Rumunki Jasięskie		1982-1984
Rumunki Jasięskie	Rumunki Jasięskie	b.d.	stare
Kamień Kotowy	Kamień Kotowy	b.d.	stare
Trzcianka	Trzcianka	116,96	stare
Chalin-Ruszkowo	Trzcianka	b.d.	1997, 1998
Chalin-Ruszkowo II	Trzcianka	112,69	2004
	Turza Wilcza		2003
Kłobukowo	Kłobukowo	37,02	stare
Borowo	Borowo	11,29	stare
Jasień - Turza Wilcza	Turza Wilcza	44,57	2003
Razem		3 351,60	

Źródło: dane Spółki Wodnej w Tłuchowie

Grunty zmeliorowane zajmują w gminie powierzchnię 3855 ha, co stanowi 51,8% użytków rolnych. Z tego grunty zdrenowane obejmują 3383,5 ha, tj. 87,8% wszystkich gruntów zmeliorowanych.

W większości obrębów melioracje wykonane zostały w latach 1976-1982, w niektórych (Kamień Kotowy, Borowo, Kłobukowo, częściowo w Trzciance, Jasieniu, Rumunkach Jasięskich, Tłuchowie i Tłuchówku) pochodzą one jeszcze sprzed 1939 roku. Do nowszych, wykonanych na przełomie XX i XXI wieku należą obiekty: Czernica – Moczaźła, Jasień – Turza Wilcza i Chalin – Ruszkowo II.

Rowy melioracyjne na terenie gminy tworzą sieć o długości całkowitej 107,282 km. W rowach tych zbiera się woda z obiektów melioracyjnych obejmujących kompleksy trwałych użytków zielonych oraz gruntów ornych.

Brak odpowiednich zasobów finansowych istniejącej Gminnej Spółki Wodnej powoduje, że w działaniach podejmowanych w zakresie inwestycji melioracyjnych oraz bieżącej konserwacji istniejących urządzeń brak jest systematyczności. W konsekwencji działania te mają charakter dorywczy i lokalny, koncentrując się głównie na najpilniejszych potrzebach.

7.1.3 Drogi gminne (transportu rolnego)

Na sieć drogową na terenie gminy Tłuchowo składają się drogi o zróżnicowanym stanie technicznym, podlegające jednostkom różnych szczebli administracji. Łączna długość tych dróg to ca 246 km. Podział dróg na poszczególne kategorie, ich udział w ogólnej długości a także udział dróg o nawierzchni twardej przedstawia Tabela (Tabela 16). Najwyższa kategoria dróg przebiegających przez gminę to droga wojewódzka; nie ma tu odcinków dróg krajowych i autostrad.

Biegące na terenie gminy trzy odcinki dróg wojewódzkich – nr 539, 541 i 559, pełnią rolę regionalnych szlaków komunikacyjnych. Drogi te w 100 % posiadają nawierzchnię twardą.

Funkcję głównych szlaków komunikacyjnych w gminie i łącznika pomiędzy gminami powiatu lipnowskiego pełnią drogi powiatowe - nr 2728C, 2732C, 2733C, 2734C, 2735C, 2736C. Tylko ca 1,6 km drogi powiatowej 2728C na terenie gminy nie posiada nawierzchni twardej – odcinek w Jasieniu.

Sieć dróg gminnych obejmuje drogi lokalne między poszczególnymi wsiami gminy. Zapewniają one łączność z centrum społeczno – administracyjnym, jakim jest wieś Tłuchowo oraz umożliwiają dojazd do pól uprawnych.

Przeważająca część dróg gminnych o łącznej długości 189,838 km to drogi transportu rolnego. Z tego zaledwie 46,2 km (24,3 %), stanowią drogi o nawierzchni twardej. Większość to drogi gruntowe nieulepszone, lokalnie o silnie zdewastowanej nawierzchni, podsypane żużlem paleniskowym.

Tabela 16 Drogi w gminie Tłuchowo

Kategoria drogi	Ogółem		W tym o nawierzchni twardej	
	km	%	km	%
1	2	3	4	5
Drogi wojewódzkie	21,8	8,8	21,8	100
Drogi powiatowe	34,4	13,9	32,8	95,3
Drogi gminne	189,838	77,3	46,2	24,3
Ogółem drogi	246,0	100	100,8	41,0

Na podstawie dostępnych danych i informacji uzyskanych w Urzędzie Gminy w Tłuchowie, drogi gminne zestawiono w tabeli (Tabela 17) wraz z rodzajem ich nawierzchni. Za drogi w dobrym stanie technicznym należy uznać drogi bitumiczne i o nawierzchni z kostki brukowej (długość 33 km). Tłuczniowe, żwirowe i wzmocnione żwirem lub żużlem należy uznać za drogi o średnim stanie technicznym (długość 115 km). Natomiast drogi gruntowe są drogami o złym stanie technicznym (długość 41,838 km).

Tabela 17 Przebieg i stan dróg gminnych w gminie Tłuchowo

Nr drogi	Przebieg	Długość drogi	Bitumiczna	Tłuczniowa	Żwirowa	Wzmocniona żwirem, żuzłem	Gruntowa
1	2	3	4	5	6	7	8
170901C	Mysłakowo - Źródła	2,135	2,135	0	0	0	0
170902C	Źródła - Kol. Źródła	1,759	0	0	0	1,759	0
170903C	Źródła	1,868	0,276	0,097	0	1,495	0
170904C	Źródła - Podole	2,596	0,545	0	0	2,051	0
170905C	Suminek - Koziróg Leśny	2,604	0	0,257	0	2,347	0
170906C	Mysłakowo	1,943	0	0,12	0	1,823	0
170907C	Koziróg Leśny	0,878	0	0	0	0,878	0
170908C	Koziróg Leśny - Julkowo	1,681	0	0	0	1,681	0
170909C	Julkowo - Koziróg Leśny	1,632	1,632	0	0	0	0
170910C	Koziróg Leśny - Wyczałkowo	1,319	0,507	0	0	0,812	0
170911C	Małomin - Huta	1,262	0	0,237	0	1,025	0
170912C	Jasień - Julkowo	1,667	0,888	0	0	0,779	0
170913C	Borowo - Turza Nowa	3,548	0	0	1,841	1,707	0
170914C	Rumunki Będzień - Borowo - Mokówko	2,619	1,244	0,283	0	1,092	0
170915C	Kamień Kotowy - Wyczałkowo	1,241	0	0	0	1,241	0
170916C	Turza Wilcza - Turza Nowa	3,932	0	2,532	0	1,4	0
170917C	Turza Nowa - Borowo	2,09	0	0	0	0	2,09
170918C	Turza Wilcza - Seperunki - Turza Wilcza	1,825	0	0,287	0	1,538	0
170919C	Turza Wilcza	1,434	0	0	0	1,434	0
170920C	Trzcianka - Popowo	4,307	1,28	0	0	3,027	0
170921C	Trzcianka - Chalin	1,915	0,075	0	0	0	1,84
170922C	Popowo - Trzcianka	2,204	0	0	0	2,204	0
170923C	Popowo	2,041	0	0	0,264	1,777	0
170924C	Trzcianka - Turza Wielka	1,158	0	0	0	1,158	0
170925C	Mysłakówko - Koziróg Rzeczny	2,45	0	0	0	2,45	0
170926C	Mysłakówko - Marianki	3,809	3,809	0	0	0	0
170927C	Tłuchówek - Marianki	1,562	0	0	0	0,772	0,79
170928C	Tłuchowo - Tłuchówek Rumunki	2,218	2,218	0	0	0	0
170929C	Tłuchówek - Obręb	2,17	2,17	0	0	0	0
170930C	Tłuchowo - Kłobukowo	0,789	0	0	0	0,789	0
170931C	Tłuchowo /Leśna/ - Turza Wielka	3,159	3,159	0	0	0	0
170932C	Mysłakówko - Koziróg Leśny	2,238	0	0	0	2,238	0
170933C	Rumunki Jasieńskie - Będzień	1,679	0	0	0	1,679	0
170934C	Małomin - Huta	0,391	0	0	0	0,391	0
170935C	Kamień Kołowy - Kamień Kmiecy	1,48	0	0	0	1,48	0
170936C	Kamień Kmiecy - Koziróg Leśny	2,483	2,483	0	0	0	0
170937C	Tłuchowo - Wincentowo	2,37	0	0	0	2,37	0
170938C	Tłuchówek - Gaje	2,35	0,54	0	0	1,81	0
170939C	Jasień	0,613	0,613	0	0	0	0
170940C	Tłuchówek - Młyn	0,686	0	0	0	0	0,686
170941C	Tłuchowo ul. Zastodólna	1,093	1,093	0	0	0	0
170942C	Mysłakowo - Osiek	1,511	0	0	0	1,511	0

Nr drogi	Przebieg	Długość drogi	Bitumiczna	Tłuczniowa	Żwirowa	Wzmocniona żwirem, żużłem	Gruntowa
1	2	3	4	5	6	7	8
170943C	Mysłakowo - Suminek	1,464	0	0	0	1,464	0
170944C	Kamień Kmiecy - Julkowo	2,242	0	0	0	2,242	0
170945C	Kamień Kmiecy	0,844	0	0	0	0,844	0
170946C	Kamień Kotowy - Baka	0,697	0	0	0	0,697	0
170947C	Kamień Kotowy	0,621	0	0,3	0	0,321	0
170948C	Turza Wilcza - Trzcianka	2,165	0	0	0	2,165	0
170949C	Tłuchówek - Kłobukowo	1,738	0,248	0	0	1,49	0
170950C	Tłuchowo - Nowe Osiedle	0,211	0,211	0	0	0	0
170951C	Tłuchowo - Spokojna	0,613	0,336	0	0,098	0	0
170952C	Borowo	1,277	0	0	0	1,277	0
170953C	Tłuchowo - Tłuchówek	0,615	0,1595	0	0	0,2355	0,22
170954C	Tłuchówek - Kłobukowo	2,447	0	0	0	1,945	0,502
170955C	Koziróg Rzeczny	1,241	0	0	0	1,241	0
170956C	Kłobukowo Rumunki	1,315	0	0	0	1,315	0
170957C	Tłuchowo - Wspólna	0,35	0,173	0	0	0	0,177
170958C	Koziróg Rzeczny - Tłuchówek	0,383	0	0	0	0	0,383
170959C	Tłuchówek	0,986	0	0	0	0	0,986
170960C	Tłuchowo - Sportowa	0,243	0,243	0	0	0	0
170961C	Tłuchowo - Cicha	0,144	0,144	0	0	0	0
170962C	Tłuchowo - Sierpecka 1	0,235	0,235	0	0	0	0
170963C	Tłuchowo - Krótka	0,092	0,092	0	0	0	0
170964C	Tłuchowo - Miła	0,084	0	0	0	0,084	0
170965C	Tłuchowo - Sierpecka 4	0,235	0	0	0	0	0,235
170966C	Kłobukowo - Turza Mała	1,926	0	0	1,926	0	0
170967C	Tłuchowo - Kwiatowa	0,075	0,075	0	0	0	0
170968C	Koziróg Rzeczny	0,548	0	0	0	0,548	0
170969C	Trzcianka	0,986	0	0	0	0,198	0,788
170970C	Tłuchówek Rumunki - Kłobukowo Rumunki	2,654	0	0	0	2,654	0
170971C	Poświętne - Wyczałkowo	2,338	0	0	0	2,338	0
170972C	Mysłakówko	1,347	0	0	0	1,347	0
170973C	Kamień Kotowy - Tłuchowo Rumunki	1,274	0	0	0	1,274	0
170974C	Borowo - Chalin	0,741	0	0	0	0,741	0
170975C	Tłuchowo Rumunki - Kłobukowo	2,165	0	0	0	0	2,165
170976C	Kłobukowo	1,59	0	0	0	1,59	0
170977C	Źródła - Graniczna	0,588	0	0	0	0	0,588
170978C	Źródła - Krótka	0,102	0	0	0	0	0,102
170979C	Źródła - Przedmiejska	0,2	0	0	0	0	0,2
170980C	Mysłakowo - Krótka	0,238	0	0	0	0	0,238
170981C	Mysłakowo - Malanówko	0,275	0	0	0	0	0,275
170982C	Mysłakowo - Przygraniczna	1,104	0	0	0	0	1,104
170983C	Podole - Krzywie	1,02	0	0	0	0	1,02
170984C	Mysłakówko - Centrum	1,003	0	0	0	0	1,003
190985C	Mysłakówko - Graniczna						

Nr drogi	Przebieg	Długość drogi	Bitumiczna	Tłuczniowa	Żwirowa	Wzmocniona żwirem, żużlem	Gruntowa
1	2	3	4	5	6	7	8
170986C	Mysłakówko – Polna	1,118	0	0	0	0	1,118
170987C	Mysłakówko – Kolonia	0,769	0	0	0	0,769	0
170988C	Mysłakówko – Łączna	0,555	0	0	0	0	0,555
170989C	Koziróg Rzeczny – Rolna	0,336	0	0	0	0	0,336
170990C	Marianki – Krótka	0,238	0	0	0	0,135	0,103
170991C	Marianki – Mysłakówko	0,696	0	0	0	0,696	0
170992C	Koziróg Leśny – Prosta	0,967	0	0	0	0,967	0
170993C	Marianki - Wspólna	0,386	0	0	0	0,386	0
170994C	Marianki – Polna	1,183	0	0	0	1,183	0
170995C	Marianki – Wieś	0,58	0	0	0	0	0,58
170996C	Koziróg Rzeczny Polna	0,52	0	0	0	0,52	0
170997C	Koziróg Rzeczny – Łączna	0,569	0	0	0	0	0,569
170998C	Koziróg Rzeczny – Kręta	0,895	0	0	0	0	0,895
170999C	Koziróg Rzeczny – Łęg	0,67	0	0	0	0	0,67
1709100C	Tłuchówek – Łączna	0,32	0	0	0	0	0,32
1709101C	Tłuchówek – Rzeczna	0,26	0	0	0	0,26	0
1709102C	Tłuchówek – Leśna	0,26	0	0	0	0,26	0
1709103C	Marianki – Wiejska	0,324	0	0	0	0,324	0
1709104C	Wyczałkowo – Polna	0,556	0	0	0	0	0,556
1709105C	Wyczałkowo – Krótka	0,37	0	0	0	0	0,37
1709106C	Koziróg Leśny – Łączna	0,286	0	0	0	0	0,286
1709107C	Koziróg Leśny – Piaskowa	0,55	0	0	0	0,55	0
1709108C	Julkowo – Polna	0,941	0	0	0	0,533	0,408
1709109C	Julkowo – Wyczałkowo	1,916	0	0,304	0	1,612	0
1709110C	Julkowo – Budowlana	0,61	0	0	0	0,61	0
1709111C	Suminek I	0,222	0	0	0	0	0,222
1709112C	Suminek II	0,972	0	0	0	0,972	0
1709113C	Suminek III	0,356	0	0	0	0	0,356
1709114C	Małomin – Polna	0,8	0	0	0	0	0,8
1709115C	Małomin – Kolonia	1,111	0	0	0	1,111	0
1709116C	Małomin – Krótka	0,325	0	0	0	0	0,325
1709117C	Małomin – Leśna	0,394	0	0	0	0,394	0
1709118C	Rumunki Jasieńskie – Graniczna	0,766	0	0	0	0	0,766
1709119C	Rumunki Jasieńskie – Łączna I	0,803	0	0	0	0	0,803
1709120C	Rumunki Jasieńskie – Łączna II	0,586	0	0	0	0	0,586
1709121C	Rumunki Jasieńskie – Długa	1,786	0	0	0	0	1,786
1709122C	Rumunki Jasieńskie – Leśna	0,78	0	0	0	0	0,78
1709123C	Rumunki Jasieńskie – Krótka	0,24	0	0	0	0	0,24
1709124C	Rumunki Jasieńskie – Rumunki Bę	1,202	0	0	1,202	0	0
1709125C	Rumunki Jasieńskie	0,6	0	0,152	0	0,448	0
1709126C	Jasień – Rumunki Jasieńskie	0,92	0	0	0	0,433	0,487
1709127C	Jasień – Osiedlowa	0,213	0	0,213	0	0	0

Nr drogi	Przebieg	Długość drogi	Bitumiczna	Tłuczniowa	Żwirowa	Wzmocniona żwirem, żużlem	Gruntowa
1	2	3	4	5	6	7	8
1709128C	Jasień – Wieś	0,306	0	0	0	0	0,306
1709129C	Jasień – Bagienna	0,76	0	0	0	0	0,76
1709130C	Jasień – Leśna	1,45	0	0,079	0	1,371	0
1709131C	Jasień – Polna	1,203	0	0	0	0	1,203
1709132C	Kamień Kmiecy – Polna	0,336	0	0	0	0,336	0
1709133C	Kamień Kmiecy – Parkowa	0,346	0	0	0	0,346	0
1709134C	Kamień Kotowy – Łączna	0,713	0	0	0,278	0	0,435
1709135C	Kamień Kotowy – Śródpolna	0,56	0	0	0	0	0,56
1709136C	Kamień Kotowy – Bagienna	0,738	0	0	0	0	0,738
1709137C	Turza Nowa – Kolonia	1,24	0	0	0	0,071	1,169
1709138C	Turza Nowa – Leśna	0,947	0	0	0	0	0,947
1709139C	Turza Nowa – Przygraniczna	0,784	0	0	0	0	0,784
1709140C	Turza Nowa – Łączna	0,142	0	0	0	0	0,142
1709141C	Turza Wilcza – Kolonia	0,691	0	0	0	0	0,691
1709142C	Turza Nowa – Wiejska	1,18	0	0	0	1,18	0
1709143C	Borowo – Polna	1,237	0	0	0	0	1,237
1709144C	Borowo – Krótka	0,489	0	0	0	0	0,489
1709145C	Borowo – Krzywie	0,43	0	0	0	0	0,43
1709146C	Borowo – Leśna	0,339	0	0	0	0,339	0
1709147C	Borowo Graniczna	1,059	0	0	0	0	1,059
1709148C	Turza Wilcza – Wspólna	0,207	0	0	0	0	0,207
1709149C	Turza Wilcza – Krótka						
1709150C	Turza Wilcza – Bagienna	0,943	0	0	0	0	0,943
1709151C	Turza Wilcza – Polna	0,805	0	0	0	0	0,805
1709152C	Trzcianka – Kolonia	0,584	0	0	0	0	0,584
1709153C	Trzcianka – Rolna	0,426	0	0	0	0	0,426
1709154C	Trzcianka – Leśna	1,682	0	0	0	0	1,682
1709155C	Popowo	0,634	0	0	0	0	0,634
1709156C	Popowo – Graniczna						
1709157C	Trzcianka – Żwirowa	0,19	0	0	0	0	0,19
1709158C	Kamień Kotowy – Rolna	0,476	0	0	0	0,476	0
1709159C	Kłobukowo – Patrze	0,655	0	0	0	0,22	0,435
1709160C	Kłobukowo – Polna	0,519	0	0	0	0,519	0
1709161C	Kłobukowo – Turza Mała	0,77	0	0	0	0	0,77
1709162C	Tłuchówek – Krótka	0,408	0	0	0	0,408	0
1709163C	Kłobukowo Rumunki I	0,629	0	0	0,629	0	0
1709164C	Kłobukowo Rumunki II	0,183	0	0	0	0,183	0
1709155C	Michałkowo – Przyrzecze	0,162	0	0	0,162	0	0
1709166C	Tłuchowo – Wiejska III	0,953	0	0	0	0,834	0,119
1709167C	Tłuchowo – Wiejska II	1,04	0	0	0	1,04	0
1709168C	Tłuchowo – Wiejska I	0,459	0	0	0	0,459	0
1709169C	Tłuchowo – Rolna	0,289	0	0	0	0	0,289

Nr drogi	Przebieg	Długość drogi	Bitumiczna	Tłuczniowa	Żwirowa	Wzmocniona żwirem, żużlem	Gruntowa
1	2	3	4	5	6	7	8
1709170C	Tłuchowo – Sosnowa	1,082	0	0	0	0,177	0,905
1709171C	Tłuchowo – Zalesie	0,581	0	0	0	0,581	0
1709172C	Tłuchowo – Ostatnia	0,243	0	0,08	0	0	0,163
1709173C	Tłuchowo Leśna – Spółdzielcza	1,204	0	0	0	1,204	0
1709174C	Tłuchowo – Wesoła	0,192	0	0	0	0	0,192
1709175C	Tłuchowo – Łączna	0,174	0	0,02	0	0,154	0
1709176C	Tłuchowo – Budowlana	0,09	0	0	0	0	0,09
1709177C	Koziróg Leśny – Dworek	0,27	0	0	0	0,27	0
1709178C	Tłuchowo – Zacisze	0,541	0	0	0	0,397	0,144
1709179C	Tłuchowo – Piaskowa	0,08	0	0	0	0	0,08
1709180C	Tłuchowo – Polna	0,115	0	0	0	0	0,115
1709181C	Tłuchowo – Świerkowa	0,353	0	0	0	0	0,353
1709182C	Tłuchówek - Osiedlowa	0,383	0	0	0	0	0,383

Źródło: dane UG Tłuchowo

Obecnie na terenie gminy brakuje wydzielonych tras przeznaczonych tylko do poruszania się rowerami. Jedyny odcinek istnieje wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 559 od strony Lipna (od lasu) w kierunku Jasienia. Powstanie takich ścieżek na terenach posiadających znakomite warunki przyrodniczo -krajobrazowe może być ważnym bodźcem dla rozwoju turystyki i wypoczynku.

Głównym środkiem transportu na terenie gminy pozostaje samochód. Dotyczy to zarówno komunikacji indywidualnej, jak i zbiorowej, obsługiwanej przez PKS i przewoźników prywatnych.

Na terenie gminy nie biegnie żadna linia kolei normalnotorowej. Najbliższą linią kolejową jest linia biegnąca przez Lipno, gdzie znajduje się również dworzec osobowo towarowy. W podobnej odległości znajduje się linia kolejowa i dworzec we Włocławku.

Fot. 8 Droga wojewódzka nr 541
Fot. własna

Fot. 9 Droga powiatowa nr 2732C
Fot. własna

Fot. 10 Przebudowana droga gminna Koziróg Leśny - Wyczałkowo
Fot. własna

Fot. 11 Droga gminna w Kozirogu Rzeczny
Fot. własna

7.2 Wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną

7.2.1 Sieć wodociągowa

Gmina Tłuchowo czerpie wodę z dwóch ujęć. Pierwsze z nich znajduje się w samym Tłuchowie. Ujęcie wyposażone jest w dwie studnie. Ich wydajność szacuje się na 480 m³/dobę. Na drugie ujęcie, w Jasieniu, również składają się dwie studnie. Wydajność osiąga taki sam poziom jak ujęcie w Tłuchowie. Oba ujęcia wody czerpią wodę z utworów czwartorzędowych. Woda poddawana jest procesom uzdatniania na pionowych filtrach. Gmina Tłuchowo nie korzysta z ujęć wód powierzchniowych.

Woda jest dostarczana siecią wodociągową, która w gminie Tłuchowo liczy 125,1 km długości, wykonanych jest 858 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych (78,4% budynków) i zbiorowego zamieszkania. Korzysta z niej 3716 osób, tj. 80,7 % (ok. 81%) mieszkańców gminy (dane BDL za 2010r.). Jest to wskaźnik o 2% niższy niż średni w powiecie lipnowskim i o 10% niższy niż średni dla województwa kujawsko – pomorskiego (Tabela 18, Tabela 19).

Tabela 18 Sieć wodociągowa w latach 2006-2010 na tle gmin powiatu lipnowskiego

L.p.	Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci rozdzielczej				
		2006 km	2007 km	2008 km	2009 km	2010 km
	Kujawsko-pomorskie	20396,5	20802,5	21254,1	21556,7	21782,0
	<i>Powiat lipnowski</i>	<i>1233,7</i>	<i>1301,7</i>	<i>1388,4</i>	<i>1398,5</i>	<i>1454,7</i>
91	Lipno - miasto	28,7	28,8	29,5	30,2	32,2
92	Bobrowniki	44,8	66,1	65,4	65,4	78,1
93	Chrostkowo	116,4	132,3	132,3	132,3	132,6
94	Dobrzyń nad Wisłą	181,3	183,1	248,0	248,2	248,2
95	Kikół	155,0	155,0	163,5	164,2	164,2
96	Lipno	308,4	314,3	319,3	322,8	324,0
97	Skępe	106,4	129,4	132,8	133,9	171,7
98	Tłuchowo	124,5	124,5	124,8	125,1	125,1
99	Wielgie	168,2	168,2	172,8	176,4	178,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Tabela 19 Zwodociągowanie gminy Tłuchowo na tle gmin powiatu lipnowskiego

L.p.	Jednostka terytorialna	stopień zwodociągowania	
		2009	2010
		%	%
	<i>Kujawsko-pomorskie</i>	91	91
	<i>Powiat lipnowski</i>	83	83
91	Lipno - miasto	94	95
92	Bobrowniki	72	73
93	Chrostkowo	80	80
94	Dobrzyń nad Wisłą	89	89
95	Kikół	82	82
96	Lipno	79	80
97	Skępe	76	79
98	Tłuchowo	81	81
99	Wielgie	71	72

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Należy również zaznaczyć, że niektórzy mieszkańcy gminy korzystają ze studni przydomowych. Dotyczy to głównie takich miejscowości jak Rumunki Jasińskie i Kłobukowo.

Fot. 12 Gminne ujęcie wody w Jasieniu

Fot. Własna

Fot. 13 Gminne ujęcie wody w Tłuchowie

Fot. własna

7.2.2 Sieć gazowa

Gospodarstwa domowe położone na terenie gminy Tłuchowo, funkcjonują głównie w oparciu o gaz bezprzewodowy. Długość sieci gazowej przesyłowej na terenie gminy wynosi 16781m a rozdzielczej 3747m. Od 2008 roku trwa rozbudowa sieci gazowej - rośnie liczba przyłączy, odbiorców gazu i korzystających z sieci gazowej. W 2010 roku czynnych było 41 przyłączy do budynków mieszkalnych, 27 odbiorców, w tym 16 odbiorców wykorzystujących gaz do celów grzewczych. Z sieci korzystało łącznie 95 mieszkańców gminy co stanowi 2,06% (dane BDL). Gmina Tłuchowo jest jedyną gminą w powiecie lipnowskim na terenie której zapoczątkowany został proces gazyfikacji gazem przewodowym.

Tabela 20 Czynna sieć gazowa w latach 2007-2010

L.p.	Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci ogółem w m			
		2007	2008	2009	2010
		m	m	m	m
	<i>Kujawsko-pomorskie</i>	3386054	3507599	3634610	3705047
	<i>Powiat lipnowski</i>	75039	77728	77908	78786
1	Lipno - miasto	4877	0	0	0
2	Bobrowniki	9157	9157	9157	9157
3	Chrostkowo	0	0	0	0
4	Dobrzyń nad Wisłą	34855	34855	34855	34855
5	Kikół	0	0	0	0
6	Lipno	0	4877	4877	4877
7	Skepe	0	0	0	0
8	Tłuchowo	13034	15723	15903	16781
9	Wielgie	13116	13116	13116	13116

Źródło: Bank danych lokalnych

Tabela 21 Korzystający z sieci gazowej w latach 2009-2010

L.p.	Jednostka terytorialna	procent ludności korzystającej z sieci gazowej	
		2009	2010
		%	%
	<i>Kujawsko-pomorskie</i>	<i>44,83</i>	<i>44,78</i>
	<i>Powiat lipnowski</i>	<i>0,07</i>	<i>0,14</i>
1	Lipno - miasto	0,00	0,00
2	Bobrowniki	0,00	0,00
3	Chrostkowo	0,00	0,00
4	Dobrzyń nad Wisłą	0,00	0,00
5	Kikół	0,00	0,00
6	Lipno	0,00	0,00
7	Skępe	0,00	0,00
8	Tłuchowo	1,00	2,06
9	Wielgie	0,00	0,00

Źródło: Bank danych lokalnych

7.2.3 Sieć energetyczna

Gmina Tłuchowo jest zasilana w energię elektryczną z Głównego Punktu Zasilania 110/15 kV(GPZ) w Lipnie. Od GPZ w Lipnie do stacji transformatorowych na terenie gminy prowadzą magistrale napowietrzne 15 kV. Od stacji transformatorowych prowadzi sieć niskiego napięcia bezpośrednio do odbiorców energii.

Stan techniczny poszczególnych elementów sieci zasilającej, przede wszystkim stacji transformatorowych jest zadowalający, jednak ze względu na nadmiernie wydłużoną linię magistralną 15 kV występują spadki napięć poniżej dopuszczalnej wartości i nieskuteczność zerowania u końcowych odbiorców. Niektóre odcinki wymagać będą wymiany lub modernizacji. Dostawę energii, sprawność i bieżącą eksploatację elementów sieci energetycznej na obszarze gminy zapewnia ENERGA-OPERATOR S.A. Oddział w Toruniu.

7.2.4 Telekomunikacja

W zakresie stacjonarnej telefonii przewodowej teren gminy Tłuchowo jest obsługiwany przez kilku operatorów: Orange Polska (dawniej Telekomunikacja Polska S.A.) oraz Netia, Tele 2 i Dialog. Mieszkańcy gminy często rezygnują z telefonii stacjonarnej ponieważ coraz powszechniejsza staje się komunikacja bezprzewodowa. W gminie zlokalizowane są trzy stacje bazowe telefonii komórkowej (Jasień, Kamień Kotowy, Tłuchówek). W niektórych rejonach notuje się jednak problemy z zasięgiem sieci telefonii komórkowej, szczególnie w miejscowościach położonych peryferyjnie w stosunku do miejsc lokalizacji masztów takich jak: Kłobukowo, Źródła i Małomin.

Fot. 14 Stacja bazowa telefonii komórkowej w Jasieniu
Fot. własna

Fot. 15 Stacja bazowa telefonii komórkowej przy stacji paliw w Kamieniu Kotowym
Fot. własna

W ramach uzyskanych przez Polskę funduszy unijnych związanych z rozwojem infrastruktury społeczeństwa informacyjnego wybudowana została w województwie kujawsko – pomorskim szerokopasmowa sieć teleinformatyczna jako element budowy społeczeństwa informacyjnego w regionie. W ramach w/w przedsięwzięcia, w celu zapewnienie powszechnego dostępu mieszkańców regionu do usług teleinformatycznych, w każdym powiecie, również w Lipnie (powiat lipnowski) utworzony został węzeł dystrybucyjny. Rozwinięta sieć telekomunikacyjna, a w konsekwencji możliwości w zakresie porozumiewania się i szybkiej transmisji danych są wyznacznikiem możliwości rozwoju gospodarczego gminy.

7.2.5 Gospodarka ściekowa

Funkcjonująca gminna oczyszczalnia ścieków położona jest w miejscowości Tłuchowo, zmodernizowana w 2009r. Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy wynosi 7,9 km i od wielu lat w zasadzie nie ulega zmianie (w 2002r. – 7,7 m, od 2009r. 7,9 km). W 2010 roku z sieci kanalizacyjnej korzystało 826 mieszkańców gminy, tj. zaledwie 2,1% (wzrost o 29 osób w stosunku do 2002r.).

Stan techniczny aktualnie użytkowanej sieci kanalizacji sanitarnej ocenia się jako dobry.

Tabela 22 Sieć kanalizacyjna w latach 2006-2012

L.p.	Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci kanalizacyjnej				
		2006	2007	2008	2009	2010
		km	km	km	km	km
	<i>Kujawsko-pomorskie</i>	5995,0	5351,7	5666,8	6044,5	6365,4
	<i>Powiat lipnowski</i>	92,1	92,2	95,2	103,3	104,8
1	Lipno - miasto	29,0	29,0	29,3	29,3	30,1
2	Bobrowniki	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
3	Chrostkowo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4	Dobrzyń nad Wisłą	7,6	7,6	8,2	9,4	9,2
5	Kikół	16,0	16,0	18,1	18,2	18,2
6	Lipno	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7	Skępe	21,4	21,5	21,5	21,5	21,5
8	Tłuchowo	7,7	7,7	7,7	7,9	7,9
9	Wielgie	6,4	6,4	6,4	13,0	13,9

Źródło: Bank danych lokalnych

Gmina Tłuchowo skanalizowana jest w ok. 18% i jest to wskaźnik znacznie niższy niż średni dla powiatu lipnowskiego (30%) i prawie czterokrotnie niższy niż średni dla województwa kujawsko-pomorskiego (64%).

Tabela 23 Skanalizowanie gminy Tłuchowo na tle gmin powiatu lipnowskiego

L.p.	Jednostka terytorialna	stopień skanalizowania	
		2009	2010
		%	%
	Kujawsko-pomorskie	64	64
	<i>Powiat lipnowski</i>	30	30
91	Lipno - miasto	74	74
92	Bobrowniki	12	12
93	Chrostkowo	0	0
94	Dobrzyń nad Wisłą	26	26

95	Kikół	19	19
96	Lipno	1	1
97	Skępe	36	36
98	Tłuchowo	18	18
99	Wielgie	18	18

Źródło: Bank danych lokalnych

Tabela 24 Stopień skanalizowania do zwodociągowania na tle gmin powiatu lipnowskiego

L.p.	Jednostka terytorialna	stosunek stopnia skanalizowania do zwodociągowania	
		2009	2010
	<i>Kujawsko-pomorskie</i>	<i>0,70</i>	<i>0,71</i>
	<i>Powiat lipnowski</i>	<i>0,36</i>	<i>0,36</i>
1	Lipno - miasto	0,78	0,78
2	Bobrowniki	0,17	0,16
3	Chrostkowo	0,00	0,00
4	Dobrzyń nad Wisłą	0,29	0,30
5	Kikół	0,24	0,24
6	Lipno	0,01	0,01
7	Skępe	0,47	0,45
8	Tłuchowo	0,22	0,22
9	Wielgie	0,26	0,26

Źródło: Bank danych lokalnych

Z powyższej tabeli wynika, że wskaźnik skanalizowania do zwodociągowania na terenie gminy wynosi około 0,22 co oznacza, że na każdych 100 osób korzystających z sieci wodociągowej 22 osoby korzystają z sieci kanalizacyjnej. Jest to wskaźnik nieco niższy niż średni dla powiatu lipnowskiego(0,36) i zdecydowanie niższy niż wskaźnik dla województwa (0,71).

Fot. 16 Gminna oczyszczalnia ścieków w Tłuchowie
Fot. Własna

Zgodnie z art. 7 dyrektywy Rady 91/271/EWG, ścieki komunalne z aglomeracji mniejszych od 2 000 RLM wyposażonych w sieci kanalizacyjne w dniu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (tj. w dniu 1 maja 2004 r.), odprowadzające ścieki do śródlądowych wód powierzchniowych i estuariów powinny być przed zrzutem do tych wód poddane odpowiedniemu oczyszczaniu. Polska w Traktacie Akcesyjnym zobowiązała się do realizacji tego zadania, to jest: wyposażenia do końca 2015 r. aglomeracji poniżej 2 000 RLM w oczyszczalnie ścieków zapewniające odpowiedni poziom oczyszczania. Przyjęte w w/w. art. 7 sformułowanie odpowiedniego oczyszczania ścieków przed zrzutem do wód oznacza, że stopień oczyszczania powinien:

- ✓ zapobiegać zanieczyszczeniu i degradacji wód odbiorników oraz wód podziemnych,
- ✓ chronić i poprawiać stan ekosystemów wodnych,
- ✓ umożliwić wodom odbiornika osiągnięcie celów jakościowych i zapewnić wypełnianie postanowień dyrektywy Rady 91/271/EWG i innych odpowiednich dyrektyw, a w szczególności Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Na terenie gminy Tłuchowo wyznaczony został obszar aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców RLM – 861.

Na terenie gminy jest wiele miejscowości o rozproszonej zabudowie, na terenie których wykonanie sieci kanalizacyjnych nie ma ekonomicznego uzasadnienia. W tej sytuacji rozwiązaniem są małe przydomowe oczyszczalnie ścieków, których na terenie gminy jest 324. Część z nich wybudowano w korzystając z pożyczki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

7.2.6 Gospodarka odpadami stałymi

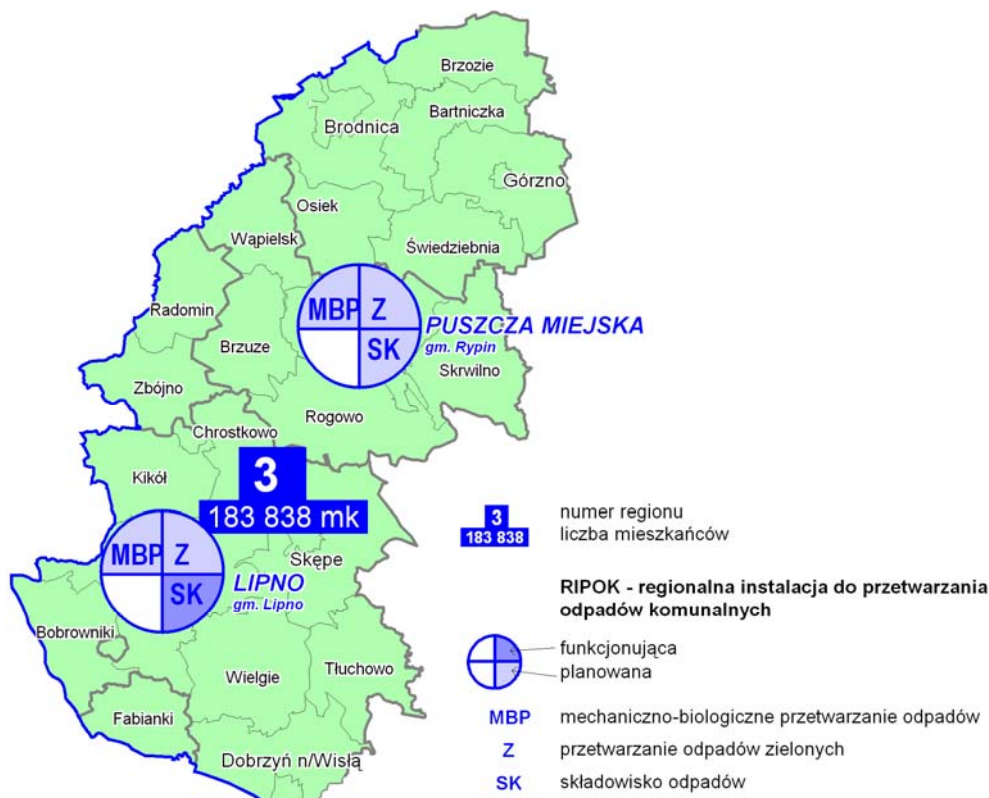
Zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia, zdrowia ludzi i ochronę środowiska określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185 poz. 1243 z późn. zm.).

Podstawowym dokumentem w zakresie gospodarowania odpadami na terenie gminy Tłuchowo do końca 2011r. „Plan gospodarki odpadami dla gminy Tłuchowo na lata 2008-2011 z perspektywą do 2015 roku”. Zgodnie ze zmianami w ustawie o odpadach obowiązującymi od 1 stycznia 2012r. nie sporządza się gminnych planów gospodarki odpadami, zasady gospodarowania odpadami reguluje wojewódzki plan gospodarki odpadami oraz regulamin o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.

W granicach gminy, w miejscowości Tłuchowo, znajduje się zamknięte już i zrehabilitowane składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Zgodnie z Kpgo 2014, w wojewódzkich planach gospodarki odpadami wyznacza się regiony gospodarki odpadami komunalnymi. Gminy wchodzące w skład regionów zobowiązane są do prowadzenia wspólnej gospodarki odpadami komunalnymi oraz do zapewnienia wybudowania i utrzymania infrastruktury gospodarki odpadami, w szczególności zakładów zagospodarowania odpadów.

W Planie gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023” gmina Tłuchowo należy do regionu 3 Lipnowsko-Rypińskiego, w którym wyznaczone są dwie regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych: w mieście Lipno i w Puszczy Miejskiej (gm. Rypin) zapewniające: mechaniczno-biologiczne przetwarzanie odpadów, przetwarzanie odpadów zielonych i składowanie odpadów.

Rysunek 13 Lipnowo-Rypiński Region Gospodarowania Odpadami Komunalnymi

Źródło: Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023

8 Infrastruktura społeczna

Gmina Tłuchowo wyposażona jest w następujące obiekty infrastruktury społecznej:

- z zakresu oświaty:
 - Szkoła Podstawowa w Tłuchowie,
 - Szkoła Podstawowa w Mysłakówku
 - Gimnazjum w Tłuchowie
 - Przedszkole publiczne w Tłuchowie
- z zakresu usług zdrowia:
 - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ARSMED w Tłuchowie, świadczący usługi w zakresie podstawowej opieki medycznej,
 - 2 apteki zlokalizowane w Tłuchowie
- z zakresu kultury:
 - Gminny Ośrodek Kultury w Tłuchowie
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Tłuchowie,
 - Kościół w Tłuchowie
- z zakresu sportu:
 - kompleks boisk sportowych przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Tłuchowie oraz przy Szkole Podstawowej w Mysłakówku
 - pełnowymiarowa sala sportowa przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Tłuchowie
 - stadion gminny – boisko do piłki nożnej
 - kompleks boisk sportowych „Moje boisko – Orlik 2012”

- Inne:
 - Dwie przychodnie weterynaryjne w Tłuchowie,
 - Ochotnicza Straż Pożarna (Tłuchowo, Tłuchówek, Trzcianka, Borowo, Mysłakówko, Koziróg Leśny i Źródła – zmiana sposobu użytkowania na świetlicę – w remoncie),
 - Komenda Policji w Tłuchowie,
 - Stacje Paliw w Tłuchowie oraz Kamieniu Kotowym,
 - Bank: Bank Spółdzielczy w Lipnie, Oddział Tłuchowo.

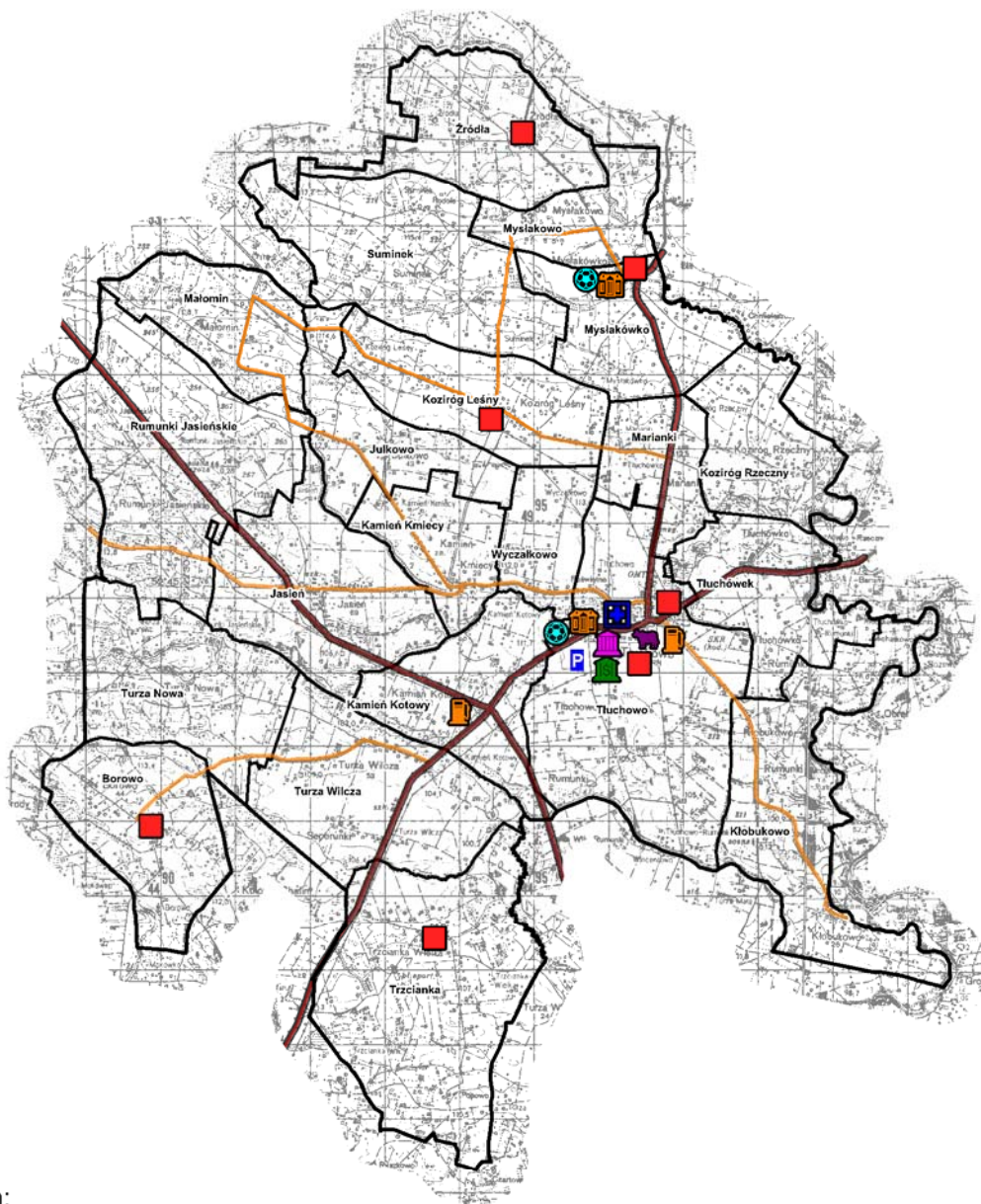
Rozmieszczenie wskazanych wyżej placówek i punktów usługowych wskazano na mapie (Mapa 12).

Fot. 17 Szkoła w Mysłakówku wraz z kompleksem boisk sportowych i placem zabaw dla dzieci
Fot. własna

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

Usługi oświaty

- szkoła podstawowa (Tłuchowo, Mysłakówko)
- gimnazjum (Tłuchowo)
- przedszkole publiczne (Tłuchowo)

Usługi zdrowia

- ośrodek zdrowia, apteki (Tłuchowo)

Usługi kultury

- ośrodek kultury, biblioteka publiczna, kościół (Tłuchowo)

Usługi sportu

- kompleks boisk sportowych (przy szkołach w Tłuchowie i Mysłakówku)
- sala sportowa (Tłuchowo)
- stadion gminny (Tłuchowo)

Pozostałe:

- 2 przychodnie weterynaryjne (Tłuchowo)
- Ochotnicza Straż Pożarna (Tłuchowo, Tłuchówek, Trzcianka, Borowo, Mysłakówko, Koziróg Leśny, Zródła)
- Komenda Policji (Tłuchowo)
- stacja paliw (Tłuchowo, Kamień Kotowy)
- bank (Bank Spółdzielczy - Tłuchowo)

Infrastruktura społeczna

Mapa 12
skala 1: 100 000

Fot. 18 Szkoła w Tłuchowie wraz z salą gimnastyczną
Fot. Urząd Gminy w Tłuchowie

Fot. 19 Przychodnia lekarska - Niepubliczny Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej Arsmed w Tłuchowie
Fot. Urząd Gminy w Tłuchowie

Fot. 20 Remiza OSP wraz z restauracją w Kozirogu Leśnym
Fot. Własna

Fot. 21 Remiza OSP w Borowie
Fot. Własna

Fot. 22 Remiza OSP wraz ze świetlicą wiejską w Mysłakówku
Fot. Własna

Fot. 23 Remiza OSP w Tuchowie
Fot. Własna

Fot. 24 Remiza OSP w Tłuchówku
Fot. Urząd Gminy w Tłuchowie

Fot. 25 Remiza OSP w Trzciance
Fot. Własna

Fot. 26 Remont świetlicy wiejskiej w Źródłach
Fot. Urząd Gminy w Tłuchowie

Fot. 27 Świetlica w Turzy Wilczej
Fot. Własna

Fot. 28 Sala sportowa w Tłuchowie
Fot. Własna

Fot. 29 Stadion gminny – boisko do piłki nożnej wraz z budynkiem socjalnym w Tłuchowie
Fot. Własna

Fot. 30 Stacja Paliw w Tłuchowie
Fot. Własna

Fot. 31 Stacja Paliw w Kamieniu Kotowym
Fot. Własna

Fot. 32 Bank Spółdzielczy w Lipnie, Oddział Tłuchowo w Tłuchowie
Fot. własna

Fot. 33 Komenda Policji w Tłuchowie
Fot. własna

Fot. 34 Gminny Ośrodek Kultury w Tłuchowie
Fot. własna

9 Pozarolnicza działalność gospodarcza

Wskaźnik przedsiębiorczości liczony jako liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowaną w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców wynosi w gminie Tłuchowo 486 (BDL – stan 2011r.). Jest on zdecydowanie niższy niż w powiecie lipnowskim (564) oraz województwie kujawsko-pomorskim (691).

Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w sekcji F i G (wg PKD 2007), tj. budownictwo i handel hurtowy i detaliczny.

Obrębem, w którym zarejestrowanych jest najwięcej podmiotów jest Tłuchowo (106) a następnie Kamień Kotowy (15), Jasień (14), Turza Wilcza (12).

**III. USTALENIA
PLANU URZĄDZENIOWO –
ROLNEGO**

1 Plan urzędniowo – rolno, a istniejące opracowania dotyczące obszaru gminy

Zagadnienia ujęte w Planie urzędniowo-rolnym gminy Tłuchowo są w większości uszczegółowieniem zagadnień zawartych w aktualnych, niżej wymienionych, opracowaniach strategicznych i planistycznych województwa kujawsko-pomorskiego, powiatu lipnowskiego jak i gminy Tłuchowo:

- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2020,
- Strategia rozwoju powiatu lipnowskiego na lata 2006 -2016,
- Strategia rozwoju gminy Tłuchowo na lata 2005-2013,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego
- Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018.
- Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023.
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Tłuchowo na lata 2011 – 2014 z perspektywą do roku 2018.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo – projekt – maj 2012r.
- Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe opracowana w 2008r.
- Plany odnowy miejscowości na lata 2010-2017 - sołectwa: Jasień, Borowo, Tłuchowo, Źródła i Mysiakówko.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020 (Załącznik do Uchwały Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005r. – obecnie w trakcie aktualizacji) jako cel nadrzędny działań prorozwojowych w województwie wskazuje „poprawę konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”. Strategia wyznacza trzy priorytetowe obszary działań strategicznych, a w nich działania strategiczne (cele strategiczne) i następnie główne kierunki działań strategicznych (cele operacyjne). Część z nich bezpośrednio dotyczy obszarów wiejskich:

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki, a w nim:

- działanie 1.2. Wzmocnienie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej poprzez poddziałania:
 - 1.2.1. Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania na współczesnych rynkach rolnych oraz
 - 1.2.2. Wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego,

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu, a w nim:

- działanie 2.6. Zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego poprzez poddziałania:
 - 2.6.1. Utrwalanie, wzbogacanie systemu ekologicznego regionu oraz
 - 2.6.2. Rewaloryzacja środowiska przyrodniczego

Strategia Rozwoju Powiatu Lipnowskiego na lata 2006 -2016, (Uchwała Nr XXXIII/148/2001 z dnia 16.11.2001 Rady Powiatu w Lipnie). Misją Strategii Rozwoju Powiatu są wykształceni i zdrowi mieszkańcy, modernizująca się produkcja i przetwórstwo, turystyka oraz żywność ekologiczna, jako droga do wzrostu poziomu życia i konkurencyjności powiatu.

W strategii wskazano sześć strategicznych obszarów działań, w tym jako trzeci: „Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich”. Strategia realizowana będzie poprzez 13 celów operacyjnych, w tym dwa dedykowane obszarom wiejskim:

- 3.1. tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 3.2. rozwój gospodarstw rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego

Strategia rozwoju gminy Tłuchowo na lata 2005-2013 (Uchwała Nr XXI/120/2005 Rady Gminy Tłuchowo z dnia 22 marca 2005r.), określająca cel strategiczny gminy jako „rozwój gospodarczy i społeczny” możliwy do osiągnięcia po zrealizowaniu celów operacyjnych, w tym:

- modernizacja i unowocześnienie istniejących gospodarstw rolnych,
- ukierunkowanie rolnictwa na produkcję zdrowej żywności,
- rozwój usług poza rolniczych,
- rozwój agroturystyki,
- duża świadomość ekologiczna,
- tworzenie zachęt sprzyjających rozwojowi rolnictwa ekologicznego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013 Uchwała nr 70/892/07 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 23 października 2007 r.

RPO WK-P wyznacza oś priorytetową 2 „Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska”. Celem tej osi jest poprawa jakości środowiska przyrodniczego, jego racjonalne kształtowanie i zachowanie zasobów naturalnych dla polepszenia warunków życia mieszkańców i stanowienia korzystnych warunków dla rozwoju gospodarki, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju. Zmierzając do osiągnięcia standardów jakościowych stanu środowiska przyrodniczego określonych dyrektywami UE, wynikających z Traktatu Akcesyjnego w zakresie ochrony środowiska, jako celowe uznaje się działania skierowane na rozwój i unowocześnienie infrastruktury ochrony i racjonalnego użytkowania środowiska oraz zapobiegania zagrożeniom. Poważnym źródłem zagrożeń środowiska przyrodniczego województwa, zwłaszcza wód powierzchniowych i podziemnych jest m.in. niewłaściwie rozwiązana gospodarka wodno-ściekowa.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (Uchwała Nr XI/135/2003 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26.06.2003r.) przyjmujący jako podstawowy cel ekologiczny „zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia jego mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa. Kierunki zagospodarowania województwa kujawsko - pomorskiego odnoszące się do gminy Tłuchowo to:

- w zakresie rolnictwa
 - ✓ rozwój instytucji obsługi rolnictwa stosownie do wielkości i rangi obsługiwanego obszaru oraz ośrodków wiejskich w zależności od charakteru produkcji i potrzeb związanych z obsługą rolnictwa,
 - ✓ rozwój i modernizację przetwórstwa rolno-spożywczego, głównie mięsnego, mleczarskiego, zbożowo-młynarskiego, owocowo - warzywnego oraz rozwój małych przetwórnictw przetwarzających surowce pochodzące z gospodarstw ekologicznych,
 - ✓ tworzenie warunków do przekształceń struktury agrarnej m.in. w oparciu o obrót ziemią własności indywidualnych gospodarstw rolnych, głównie we wschodniej i południowej części województwa,
 - ✓ aktywizację działalności pozarolniczych przy tworzeniu korzystnych warunków prawnych, planistycznych, ekonomicznych do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i prowadzoną z zachowaniem ochrony gruntów rolnych wysokoprodukcyjnych przed zainwestowaniem,

- ✓ zmiana użytkowania gruntów o niskiej przydatności dla produkcji rolnej ze wskazaniem do dolesień,
- ✓ koncentrację i specjalizację produkcji rolnej ukierunkowanej na: chów zwierząt gospodarskich oraz uprawy warzywnicze i sadownicze,
- w zakresie ochrony środowiska
 - ✓ poprawa jakości wód,
 - ✓ ustalenie i przestrzeganie standardów zagospodarowania oraz reżimów ochronnych terenów ponad zbiornikami wód podziemnych,
 - ✓ zalesianie gruntów o niskiej przydatności rolniczej, wyłączanych z produkcji rolnej,
- w zakresie infrastruktury komunalnej
 - ✓ rozbudowa sieci wodociągowej,
 - ✓ uporządkowanie gospodarki ściekowej.

Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018

(Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011r.)

Jako podstawowy cel ekologiczny na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego przyjmuje się zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia jego mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa.

Jako naczelną zasadę ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego, podobnie jak polityki ekologicznej państwa, przyjmuje się sformułowaną w Konstytucji RP zasadę zrównoważonego rozwoju.

Osiągnięcie podstawowego celu ekologicznego będzie realizowane za pomocą sformułowanych czterech celów ekologicznych, które są zbieżne z celami Polityki ekologicznej państwa:

- poprawa jakości środowiska,
- zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,
- ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych,
- działania systemowe w ochronie środowiska.

Cele ekologiczne wyznaczają określone priorytety ochrony środowiska i przyczyniają się do minimalizacji lub likwidacji zidentyfikowanych problemów ekologicznych.

Poprawa jakości środowiska

Minimalizacja lub likwidacja zidentyfikowanych problemów przebiegać będzie poprzez realizację następujących priorytetów:

- Poprawa jakości wód;
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego i ochrona klimatu;
- Poprawa klimatu akustycznego;
- Ochrona przed polami elektromagnetycznymi;
- Ochrona przed poważnymi awariami i poważnymi awariami przemysłowymi;
- Zarządzanie środowiskiem w aspekcie ochrony zdrowia.

Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

Aby doprowadzić do zrównoważonego i optymalnego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii na terenie województwa wyodrębniono szereg działań ujętych w trzech priorytetach ekologicznych:

- Materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość;
- Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy;
- Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych

Zapewnienie ochrony i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych na terenie województwa wymaga zastosowania następujących priorytetów ekologicznych:

- Prawna ochrona przyrody i krajobrazu;
- Ochrona i zrównoważony rozwój lasów;
- Ochrona powierzchni ziemi i gleb;

- Ochrona zasobów kopalin.

Działania systemowe w ochronie środowiska

Polityka Ekologiczna Państwa określa siedem kierunków w temacie działań systemowych w ochronie środowiska. Cztery priorytety realizujące niniejszy cel ekologiczny uwzględniają takie działania kierunkowe nakreślone w polityce ekologicznej poziomu krajowego, których realizacja może być wspierana przez samorząd województwa i jednocześnie nie wynika z oczywistej konieczności przestrzegania prawa.

Realizacja Działań systemowych w ochronie środowiska przyrodniczych na terenie województwa wymaga zastosowania następujących priorytetów ekologicznych:

- Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w ochronie środowiska;
- Rozwój badań i postęp techniczny;
- Planowanie przestrzenne w ochronie środowiska;
- Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska.

Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko – pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023

(Uchwała Nr XXVI/434/12 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2012r.)

Celem nadrzędnym jest dojście do systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami, który przyczyni się do osiągnięcia wysokiej jakości życia w czystym i bezpiecznym środowisku, poprzez:

- ✓ zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz ograniczenia ich właściwości niebezpiecznych,
- ✓ odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystywanie odpadów, wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów,
- ✓ unieszkodliwianie poprzez składowanie tylko w przypadku gdy odpadów nie można poddać procesom odzysku.

Uwzględniając politykę ekologiczną państwa i Kpgo 2014 przyjęto następujące cele główne:

- ✓ zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska,
- ✓ zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- ✓ wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.

Celem nadrzędnym polityki ekologicznej w zakresie gospodarowania odpadami na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego jest zapobieganie powstawaniu odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów nie wykorzystanych w inny sposób.

Warunkiem realizacji tego celu jest zmniejszenie materiało- i energochłonności produkcji (stosowanie czystych technologii), wykorzystywanie alternatywnych odnawialnych źródeł energii, stosowanie pełnego „cyklu życia” produktu (produkcji, transportu, opakowania, użytkowania, ewentualnego ponownego wykorzystania i unieszkodliwiania).

W świetle powyższego celem wojewódzkiego planu gospodarki odpadami jest określenie zakresu zadań koniecznych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami na obszarze regionu, w sposób zapewniający ochronę wszystkich elementów środowiska, z uwzględnieniem obecnych i przyszłych możliwości technicznych, organizacyjnych oraz uwarunkowań ekonomicznych, jak również z uwzględnieniem poziomu technicznego istniejącej infrastruktury.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Tłuchowo na lata 2011 – 2014 z perspektywą do roku 2018 2018 (uchwała nr XII/68/2012 z dnia 12 kwietnia 2012r.) wskazująca jako cel główny ochrony środowiska w gminie: „Zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego gminy w celu poprawy jakości życia jej mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności tak gminy, jak i regionu”.

Do priorytetów ekologicznych realizujących gminny program ochrony środowiska należeć będą:

- rozwój ekoturystyki, turystyki wiejskiej i agroturystyki, który doprowadzi do zwiększenia liczby podmiotów gospodarczych świadczących usługi,
- zwiększenia lesistości na terenie gminy oraz poprawa kondycji drzewostanu,
- zwiększenie świadomości ekologicznej oraz dobrych praktyk wśród rolników, co przełoży się na większą ilość osób korzystającą z możliwości, jakie dają PROW,
- wprowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona korytarzy ekologicznych na terenie gminy,
- ochrona strefy ochrony bociana czarnego,
- poprawa komfortu akustycznego – wprowadzanie zadrzewienia wzdłuż dróg oraz poprawa stanu dróg.

Realizacja tych celów pozwoli na optymalny rozwój całego obszaru gminy zarówno biorąc pod uwagę aspekty środowiskowe, jak również społeczne i ekonomiczne.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo, opracowywane było w latach 1998-1999 dla całego obszaru gminy – obecnie w trakcie zmiany. Projekt dokumentu z maja 2012 roku jako cel nadrzędny przyjmuje: „Wykorzystanie przestrzeni gminy Tłuchowo dla rozwoju gospodarczego i społecznego przy zachowaniu równowagi ze środowiskiem przyrodniczym i kulturowym”, który realizowany będzie przez trzy cele główne:

- Zwiększenie konkurencyjności przestrzeni poprzez kształtowanie prawidłowej struktury przestrzennej, w tym m.in.: kształtowanie strefy rolniczej dla racjonalnej i wysokiej jakości produkcji rolnej, kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej, kształtowanie przestrzeni dla turystyki, przebudowa i dalsze wyposażanie terenu gminy w sieci infrastruktury technicznej, zachowanie ładu przestrzennego,
- Poprawa spójności i dostępności gminy, w tym m.in.: wzmacnianie zewnętrznego i wewnętrznego systemu komunikacyjnego,
- Osiągnięcie, utrzymanie w dobrym stanie wartości naturalnych i kulturowych środowiska, tym m.in.: kształtowanie systemu przyrodniczego gminy – korytarzy ekologicznych, ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego, racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska.

Ze względu na dominującą na terenie gminy Tłuchowo funkcję rolniczą, w zakresie kształtowania strefy rolniczej i wysokiej jakości produkcji rolnej w studium wyznacza się bezwzględna potrzebę zachowania i ochrony przestrzeni produkcyjnej poprzez umożliwienie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych III klasy bonitacyjnej (brak na terenie gminy gruntów klasy I-II) na cele nierolnicze. Wyznaczone zostały dwie strefy rolniczej przestrzeni produkcyjnej: RP – strefa do intensywnej produkcji rolnej z ograniczeniem wprowadzenia wszelkiej zabudowy, RO – strefa rolna aktywizacji działań wielofunkcyjnych.

Dla strefy RP studium ustala zakaz wprowadzenia nowej zabudowy nie związanej z prowadzeniem gospodarstwa rolnego na terenach wysokiej wartości rolniczej (klasa III). Dla strefy RO natomiast ustala: wprowadzenie ekologicznych metod produkcji rolnej, rozwój bazy obsługi rolnictwa szczególnie w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego oraz nakaz rozwoju zabudowy w obrębie istniejących osiedli wiejskich lub w bezpośrednim z nimi powiązaniu.

W zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej studium wyznacza również dwie strefy: ZL – strefę leśną i ZLd – strefę do zalesień (rolno-leśną).

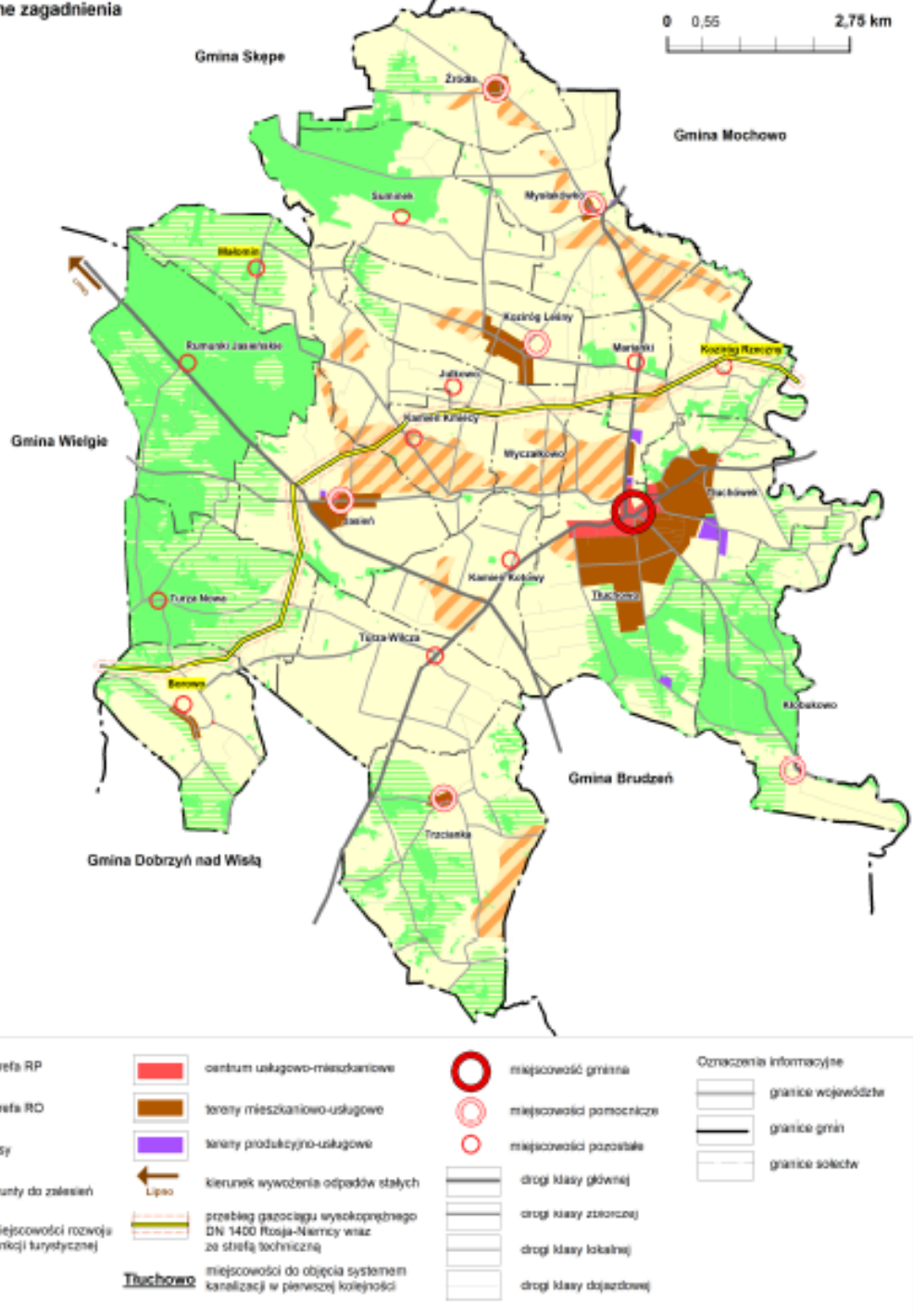
Dla strefy ZL studium ustala: dążenie do utworzenia ciągłości ekosystemów leśnych, wykluczenie wszelkich działań inwestycyjnych nie związanych z gospodarką leśną oraz

wzbogacenie struktury drzewostanów. Dla strefy ZLd natomiast ustala systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo oraz nakaz rozwoju zabudowy w obrębie istniejących osiedli wiejskich lub w bezpośrednim z nimi powiązaniu.

W zakresie kształtowania przestrzeni dla turystyki, dla pełnienia funkcji turystycznej studium wyznacza miejscowości: Małomin, Borowo, Tłuchówek, Kłobukowo, Koziróg Rieczny. Walory przyrodnicze i kulturowe gminy są podstawą dla rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej w zakresie turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej: piesza, rowerowa i konna; wypoczynku sobotnio-niedzielnego i pobytowego opartego na wynajmie kwater w zabudowie zagrodowej (agroturystyka i turystyka wiejska); edukacji ekologicznej – prowadzenie zielonych szkół (placówki dydaktyczne prowadzące zajęcia dla uczniów z innych regionów).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo

Struktura funkcjonalno-przestrzenna
wybrane zagadnienia

Rysunek 14 Struktura funkcjonalno-przestrzenna – wybrane zagadnienia

Źródło: projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo (maj 2012)

Wybrane sołectwa w gminie Tłuchowo posiadają opracowane plany odnowy miejscowości na lata 2010-2017, których celem jest odtworzenie atrakcyjności wsi jako miejsca zamieszkania i zaplanowanie oraz przeprowadzenie tego w sposób oczekiwany i popierany przez lokalną społeczność. Są to sołectwa: Jasień, Borowo, Tłuchowo, Źródła i Mysłakówko.

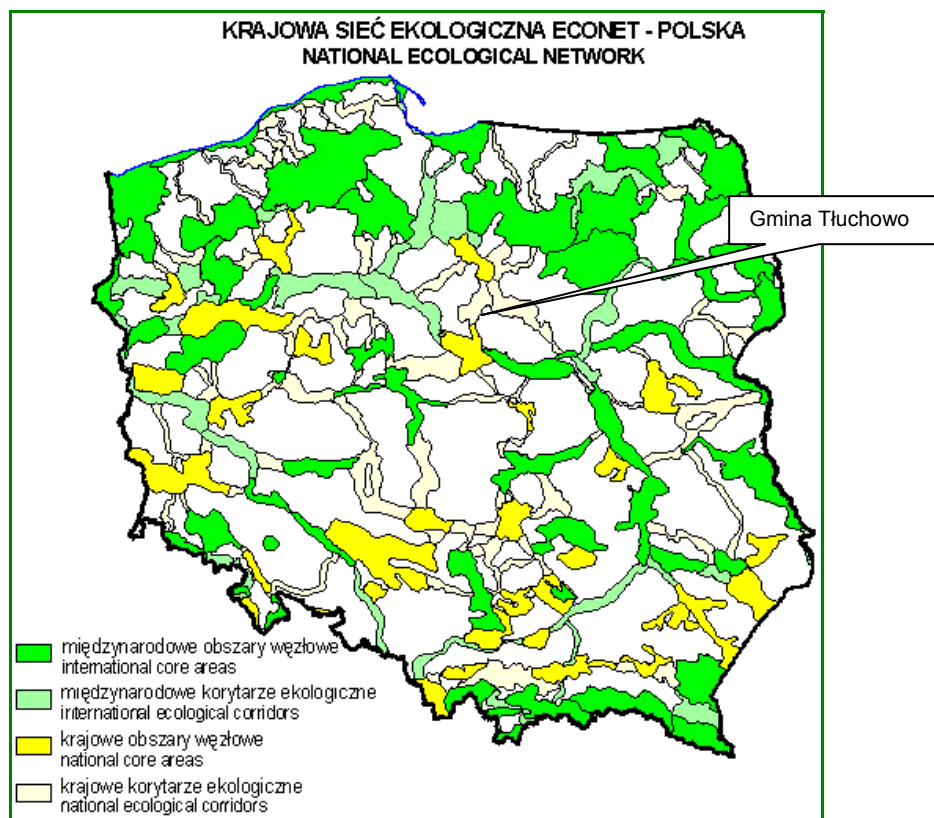
Gmina Tłuchowo należy do Stowarzyszenia Lokalnych Grup Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe. LGD swoim zasięgiem obejmuje 7 gmin, w tym 2 gminy miejsko – wiejskie. **Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe** opracowana w 2008r. określa trzy cele główne oparte na przeprowadzonej analizie SWOT oraz specyfice obszaru LGD a w nich 8 celów szczegółowych:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz jego wykorzystanie dla zrównoważonego rozwoju regionu:
 - stworzenie i rozwój zintegrowanego systemu informacji i promocji turystycznej,
 - tworzenie, upowszechnianie, promocja i ochrona produktów markowych, kulturowych i regionalnych,
 - zagospodarowanie, ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i historycznych dla rozwoju turystyki i rekreacji,
- różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy:
 - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o lokalny potencjał społeczno-gospodarczy,
 - różnicowanie dochodów na terenach wiejskich,
- poprawa jakości życia:
 - opracowanie ofert dla mieszkańców w zakresie sportu, kultury i rekreacji oraz rozwój bazy w tych dziedzinach,
 - aktywizacja społeczności lokalnej poprzez podnoszenie kwalifikacji oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
 - rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich.

Wymieniając wszystkie wyżej wymienione opracowania strategiczne i planistyczne, należy wspomnieć również o istniejącym w gminie Towarzystwie Przyjaciół i Rozwoju Gminy Tłuchowo. Stowarzyszenie istnieje od 2002r. a jego celem jest wszechstronny rozwój gminy Tłuchowo i współpraca z organizacjami o podobnym charakterze w kraju i za granicą.

Podstawowe oraz nadrzędne kierunki rozwoju gminy wytyczone w wyżej wymienionych opracowaniach wzajemnie się uzupełniają i formułują przyszłościową wizję gminy. Nakreślone cele ukazują do jakiego przyszłego stanu gmina chce dążyć wykorzystując atuty i ograniczając negatywny wpływ barier rozwoju oraz w jaki sposób zamierza osiągnąć pożądaną stan i jaki potrzebny jest okres czasu do zrealizowania tych zamierzeń. W ten sposób kształtuje się wizja rozwoju, która powinna być realistyczna i odważna. W opracowaniach tych dominujące miejsce muszą zająć również przedsięwzięcia i zadania, które gmina może podjąć sama lub we współdziałaniu z innymi podmiotami działającymi na jej terenie.

Pomocnym w realizacji powyższych celów, będzie opracowany plan urzędniowo – rolny. Plan ten jest kolejnym etapem działań planistycznych, który przyczyni się do realizacji określonych celów szczegółowych, a te z kolei pozwolą osiągnąć cel główny wizji zrównoważonego rozwoju gminy.

Rysunek 16 Gmina Tłuchowo na tle krajowej sieci ekologicznej ECONET

Źródło: Instytut Ochrony Środowiska (www.ios.edu.pl)

Do granic gminy od strony wschodniej przylega obszar chronionego krajobrazu „Przyrzecze Skrwy Prawej”. W niewielkiej odległości od północnych granic gminy położony jest obszar chronionego krajobrazu „Jezioro Skępskie” (Uchwała Nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu, opublikowana w Dz. Urz. Woj. Kuj. -Pom. Nr 99, poz. 793 z dnia 22 kwietnia 2011 r.). Od południa, w odległości ok. 4 km, znajduje się „Brudzeński Park Krajobrazowy”.

Duże znaczenie przyrodnicze i krajobrazowe posiadają zadrzewienia śródpolne i przydrożne. Są miejscem bytowania wielu gatunków zwierząt. Kompleksy leśne na obszarze gminy rozmieszczone są bardzo nierównomiernie, a skład gatunkowy drzewostanów jest mało zróżnicowany. Na uwagę zasługują parki podworskie, które wzbogacają i urozmaicają środowisko przyrodnicze krajobrazu rolniczego na obszarach wiejskich.

Ważny element w układzie przestrzennym wsi, a także w krajobrazie naturalnym stanowią zasoby zabytkowe (Mapa 14) oraz inne o wartościach kulturowych związanych z ośrodkami wiejskimi. Tworzą one w powiązaniu z elementami przyrodniczymi, ciekawy krajobraz przyrodniczo – kulturowy. Na terenie gminy Tłuchowo brak jest obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wśród obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków wymienić należy:

- zespoły dworsko – parkowe w Jasieniu, Kamieniu Kmiecym, Kłobukowie i Kozirogu Rzecznym,
- dwór murowany w Tłuchowie,
- zespół kościoła parafialnego w Tłuchowie obejmujący m.in. murowany kościół rzymskokatolicki, murowaną dzwonicę (z lat 1886-1888), plebanię z końca XIX wieku i przykościelny cmentarz z połowy XIX wieku,
- jedyny zachowany obiekt techniki – drewniany młyn wodny w Tłuchówku,

W niewielkim stopniu zachowały się również pozostałości tradycyjnej zabudowy XIX-wiecznej wsi w miejscowości Tłuchowo. Są to 3 domy drewniane i 1 murowany, które częściowo straciły swój zabytkowy charakter przez przeprowadzane remonty.

Fot. 35 Założenie dworsko-parkowe w Jasieniu
Fot. własna

Fot. 36 Założenie dworsko-parkowe w Kamieniu Kmiecy
Fot. własna

Fot. 37 Założenie dworsko-parkowe w Kłobukowie
Fot. własna

Fot. 38 Kościół parafialny w Tłuchowie
Fot. własna

Fot. 39 Kościół parafialny w Tłuchowie - dzwonnica
Fot. własna

Fot. 40 Zespół kościoła parafialnego w Tłuchowie – cmentarz przykościelny
Fot. własna

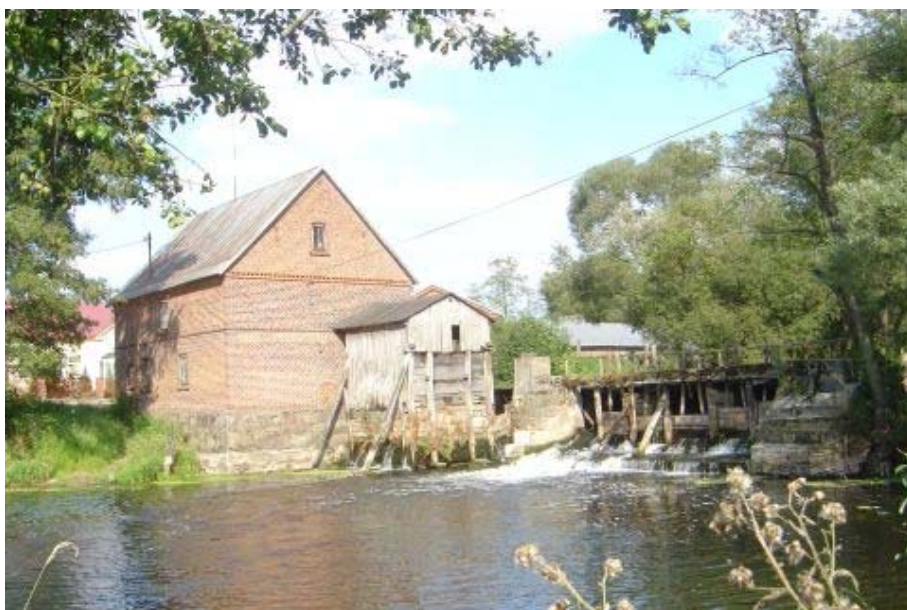
Fot. 41 Zespół kościoła parafialnego w Tłuchowie – plebania
Fot. Własna

Fot. 42 Dom drewniany z XIX wieku (ul. 15 sierpnia 29a, przebudowany) w Tłuchowie
Fot. własna

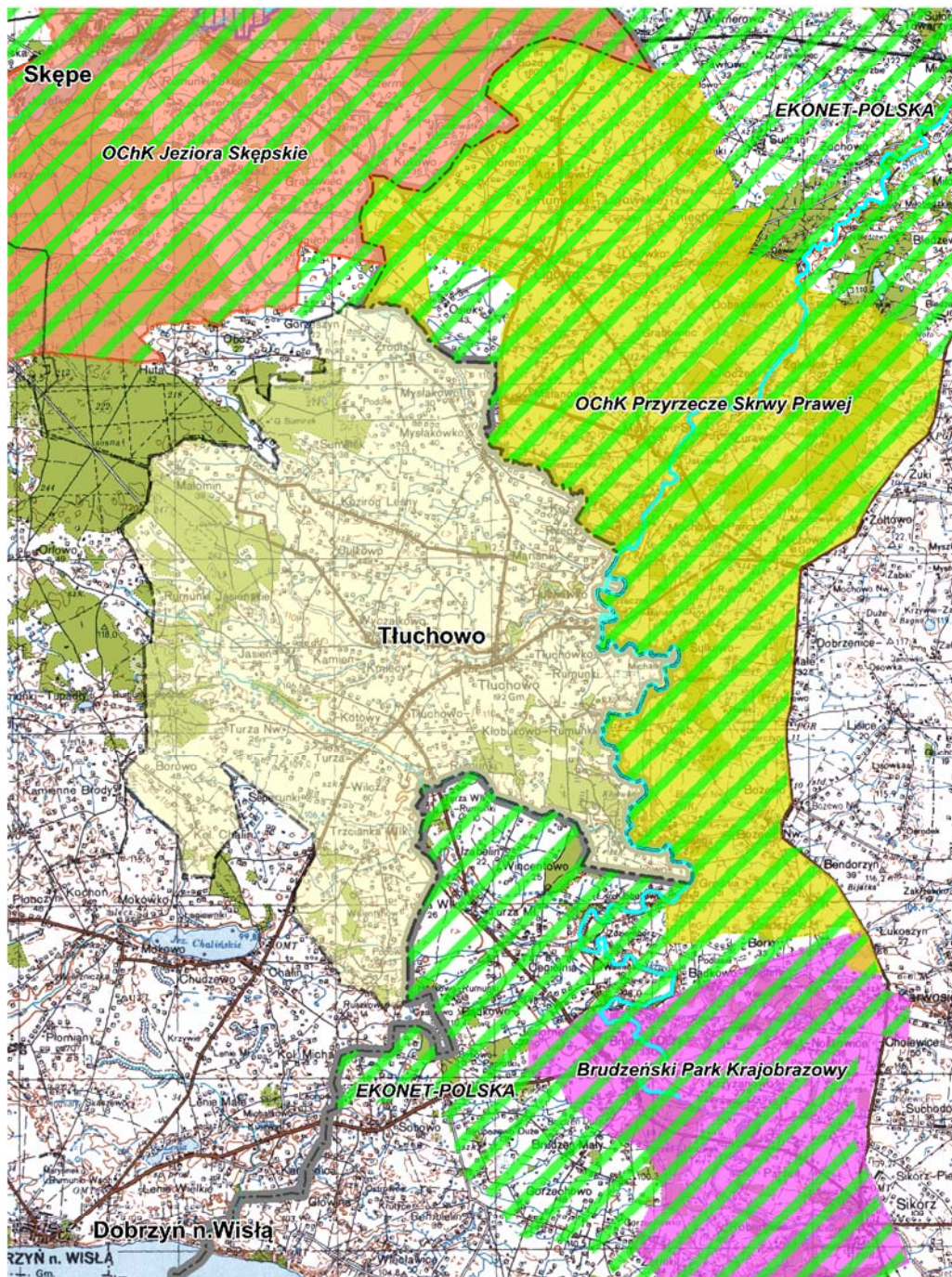
Fot. 43 Dom drewniany z XIX wieku (ul. Sierpecka 1, przebudowany) w Tłuchowie
Fot. własna

Fot. 44 Młyn wodny w Tłuchówku
Fot. D. Bógdał (www.tluchowo.com.pl)

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Gmina Tłuchowo na tle obszarów chronionych

Mapa 13
skala 1: 150 000

Obszar gminy, to w przeważającej części grunty rolne, obejmujące gleby zróżnicowane pod względem genetycznym i bonitacyjnym. Występują tu, już wspomniane duże powierzchnie leśne, kompleksy łąk i pastwisk. Znaczącym elementem przestrzennym jest również osadnictwo wiejskie. Sieć osadnicza ukształtowała się w oparciu o rozwój społeczno - gospodarczy gminy i wyróżnia się w niej trzy poziomy:

1. wieś Tłuchowo w zespole z miejscowością Tłuchówek – wielofunkcyjny ośrodek gminny o znaczeniu lokalnym, siedziba władz samorządowych, główne centrum usługowe gminy,
2. wsie: Jasień, Mysłakówko, Trzcianka, Źródła, Kłobukowo i Koziróg Leśny pełniące funkcję ośrodków pomocniczych, uzupełniających wieś gminną, siedziby różnych usług,
3. pozostałe miejscowości: Kamień Kmiecy, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Suminek, Julkowo, Borowo, Koziróg Rzeczny, Małomin, Marianki, Wyczałkowo.

Wsie: Koziróg Rzeczny, Tłuchówek, Kłobukowo, Borowo i Małomin wskazuje się do rozwoju funkcji turystycznych.

Fot. 45 Rzeka Skrwa - meandry

Fot. D. Bógdał (www. tluchowo.com.pl)

Walory przyrodniczo – krajobrazowe, istniejące obiekty dziedzictwa kulturowego i stan usług turystycznych, mają wpływ na podstawowy potencjał turystyczny w gminie. Obecnie jest on dość skromny, co ogranicza jego wykorzystanie, również jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. Sukcesywne inwestycje w obiekty i urządzenia turystyczne, dbałość o dobra kultury i krajobraz oraz dobrze prowadzona działalność promocyjna mogą tą sytuację poprawić. Turystyka może stać się dodatkowym źródłem dochodów dla mieszkańców. Obserwowane i przewidywane zmiany społeczno – gospodarcze w skali makro pozwalają przypuszczać, że teren gminy może stać się w przyszłości atrakcyjnym „miejscem do życia” oraz w pewnej mierze również wypoczynku.

Funkcja turystyczno-wypoczynkowa w gminie może być rozwijana w zakresie: turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej (pieszej, rowerowej, konnej), wypoczynku sobotnio-niedzielnego i pobytowego opartego na wynajmie kwater w zabudowie zagrodowej (agroturystyka i turystyka wiejska), edukacji ekologicznej (zielone szkoły). Wymagać to będzie:

- realizacji ogólnodostępnego zagospodarowania turystycznego: wytyczenia szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych,
- wyposażenia atrakcyjnych krajobrazowo fragmentów gminy w urządzenia pozwalające na właściwą ekspozycję walorów przyrodniczo-krajobrazowych, a w szczególności: budowę punktów widokowych,
- budowy infrastruktury towarzyszącej – parkingów, miejsc postojowych, punktów gastronomicznych, tablic informacyjnych itp.,
- rozwinięcia działalności gospodarstw agroturystycznych,
- prowadzenia działalności promocyjnej – publikowanie folderów, map, przewodników itp., realizacja specjalnego serwisu internetowego poświęconego promocji gminy.

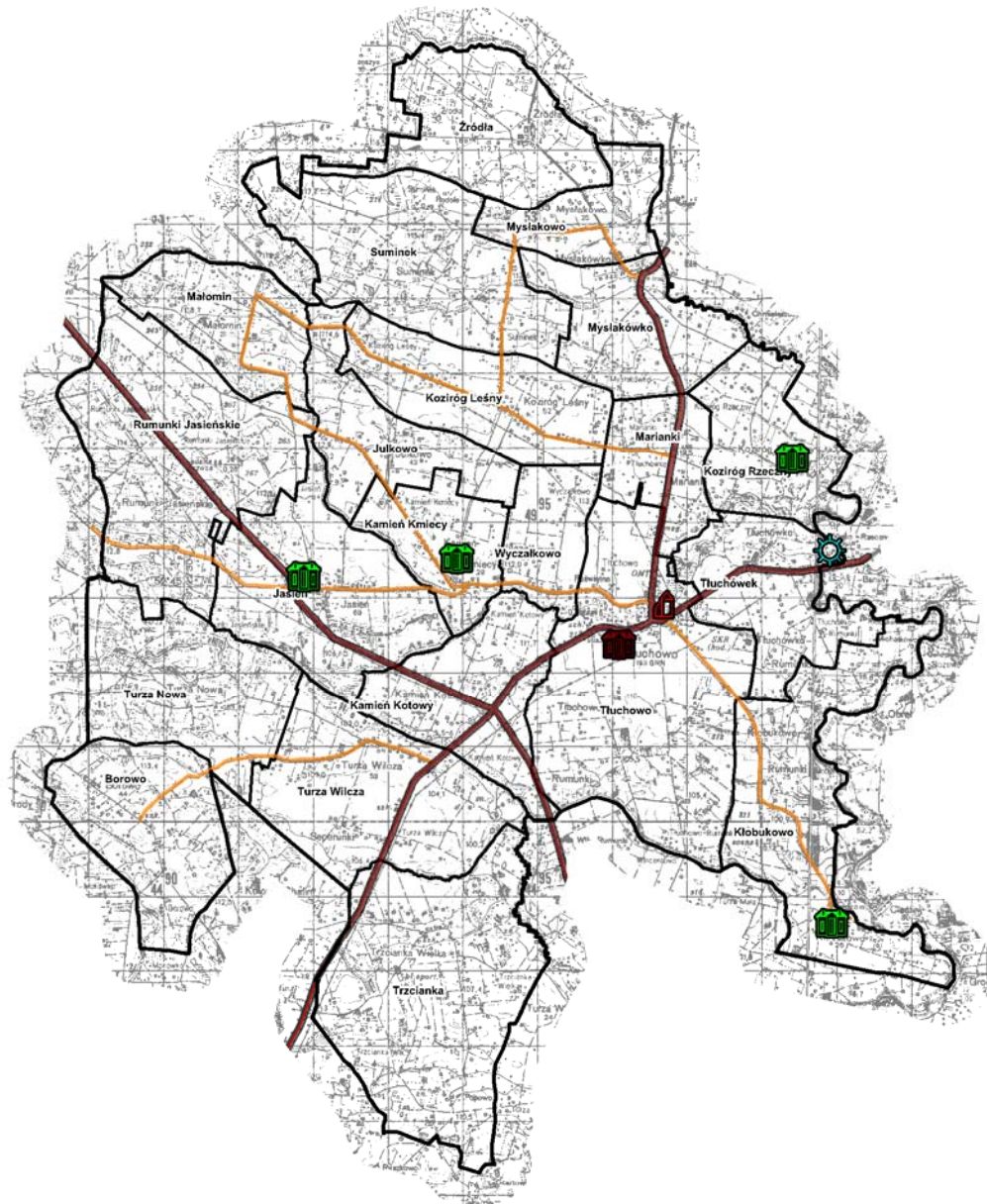
Ochrona krajobrazu przyrodniczo – kulturowego wymaga umiejętnego wprowadzenia nowych inwestycji, zabudowy i innych elementów zagospodarowania. Elementy te nie powinny kolidować z zachowanymi walorami kulturowymi, przestrzennymi i przyrodniczymi, aby funkcja rolnicza gminy po wprowadzeniu funkcji turystycznej została zachowana.

Niezbędne jest zatem:

1. zapewnienie ochrony i eksponowanie cech środowiska,
2. utrzymanie równowagi ekologicznej i zdolności ekosystemów do odtworzenia zasobów przyrody,
3. ochrona ekosystemów przed szkodliwym oddziaływaniem czynników wewnętrznych i zewnętrznych,
4. kształtowanie harmonijnego krajobrazu współczesnego,
5. zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych i dbałość o ich stan,
6. ochrona obiektów i obszarów o wysokich wartościach kulturowych.

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

Legenda:

- zespół dworsko - parkowy (Jasień, Kamień Kmiecny, Kłobukowo, Koziróg Rieczny)
- dwór murowany (Tłuchowo)
- zespół kościoła parafianego (Tłuchowo)
- zabytek techniki - młyn wodny (Tłuchówek)

Obiekty zabytkowe

Mapa 14
skala 1: 100 000

Obszary rolniczej przestrzeni podlegają permanentnej antropopresji, niosącej za sobą liczne zagrożenia dla środowiska. W związku z tym niezbędna jest na terenie gminy ekologizacja wymienionych wyżej obszarów. Powinna ona polegać na wprowadzeniu innych zasad gospodarowania w zakresie stosowanych zabiegów agrotechnicznych i agrochemicznych, ale także wzbogacaniu ła przyrodniczego. Zespoły tej roślinności wzbogacą walory krajobrazowe i staną się miejscem egzystencji dla licznej drobnej fauny. Grunty klasy bonitacyjnej V i VI, ze względów ekonomicznych, jak i ekologicznych, powinny być przeznaczane pod inne funkcje niż rolnicze, tj. pod zalesienia lub zadrzewienia. Obszary zurbanizowane powinny posiadać zadrzewienia i zakrzewienia przydomowe i przydrożne oraz ogólnodostępne tereny zielone. Minimum 50% udział takich terenów w terenach zainwestowanych, zapewni równowagę ekologiczną, jak również wpłynie korzystnie na walory estetyczno-krajobrazowe osiedli wiejskich w obrębie całej gminy.

Wymienione wyżej działania potrzebne są, aby nie pogłębiały się negatywne zmiany krajobrazowe oraz aby nie następował spadek różnorodności biologicznej. Procesy te zachodzą bowiem bardzo intensywnie, a ich powstrzymanie jest w wielu przypadkach trudne lub niemożliwe. Mając to na uwadze, należy temu zapobiegać, ponieważ atrakcyjność krajobrazowa gminy Tłuchowo, stwarza perspektywę do promowania tej gminy przez miejscową ludność, co przyczyniłoby się do pozyskania dodatkowych źródeł dochodu. Należy również pamiętać, aby rozwój w tym kierunku nie był w sprzeczności ze środowiskiem naturalnym.

2.2 Zalesienia gruntów

Lasy są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą, nierozzerwalnie związaną z polskim krajobrazem. Tworzą one warunki do wypoczynku, rekreacji i poprawy zdrowia. Dlatego też, właściciele gruntów rolnych mogą występować o zalesianie swoich gruntów, na podstawie ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64 poz. 427) i Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2009r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 48 poz. 390).

Wnioski o przyznanie pomocy finansowej na zalesianie gruntów rolnych, składa się od 1 czerwca do 31 lipca danego roku. Pomoc na zalesienie w ramach Programu może być przyznawana jednemu rolnikowi do powierzchni nie większej niż 100 ha i dzieli się na:

- wsparcie na zalesienie,
- premię pielęgnacyjną,
- premię zalesieniową.

Zalesianie gruntów jest również jedną z możliwości uzyskania dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych.

Dla gminy Tłuchowo w 1994r., ówczesne Wojewódzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Włocławku opracowało projekt granicy polno – leśnej. Jest ona rodzajem studium planistycznego, którego ustalenia powinny być wprowadzone do planów zagospodarowania przestrzennego. Stanowi projekt kompleksowego zagospodarowania gruntów w kierunku leśnym oraz wyznacza linię rozgraniczającą perspektywiczne grunty użytkowane leśne i użytki rolne. Interesem właściciela lasu jest to, aby granica polno – leśna była jak najkrótsza. Granica taka ułatwia gospodarkę leśną, ogranicza penetrację ludzi i zasięg szkód łowieckich. Wydłużaniem granicy nie jest również zainteresowane rolnictwo nastawione na maksymalizację produkcji rolnej. Jednak względy krajobrazowe i widokowe mogą wymuszać dążenie do wydłużania i różnicowania tej granicy.

Za podstawę do ustalenia linii polno – leśnej, przyjęto właściwości glebowo – przyrodnicze z uwzględnieniem wartości bonitacyjnej i przydatności rolniczej gleb oraz granice naturalne i

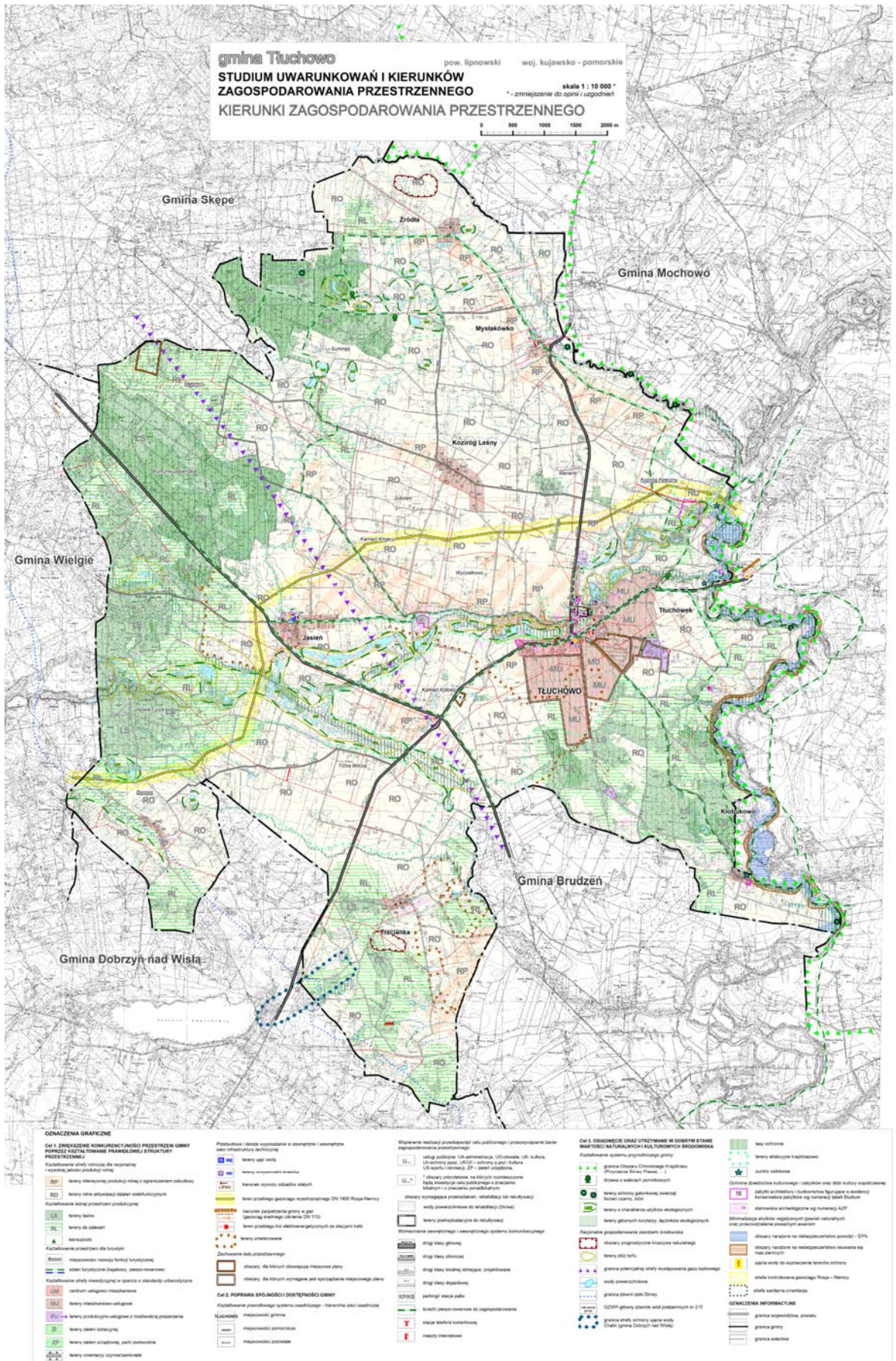
fizjograficzne. W trakcie opracowywania „ granicy” badaniem pod kątem przydatności do zalesienia objęto głównie następujące kompleksy gruntów rolnych:

- grunty nieprzydatne do produkcji rolniczej i nie użytkowane rolniczo, klas V -VI oraz nieużytki rolnicze, nadające się do zalesienia,
- grunty położone w enklawach i półenklawach leśnych przylegające bezpośrednio do kompleksów leśnych lub znajdujące się w szachownicy z użytkami leśnymi, narażone na znaczne szkody przez zwierzynę leśną,
- grunty wymagające zabezpieczenia przed szkodliwym działaniem erozji, o ile zalesienie lub zadrzewienie jest jedyną możliwością do przyjęcia tego zabezpieczenia,
- mniejsze powierzchnie, do 0,5 ha, gleb lepszych (klasy IVb i V), położonych w kompleksach gleb najłabszych.

W wyniku przeprowadzonego rozpoznania i dokonanych uzgodnień projektu granicy polno – leśnej gminy Tłuchowo, w ostatecznym dokumencie do zalesienia proponowano przeznaczyć ok. 1470 ha głównie w sołectwach: Małomin, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Borowo, Trzcianka, Kłobukowo, Tłuchowo. W efekcie gmina powinna uzyskać około 32% lesistości.

Granica, rozgraniczająca lasy i grunty przeznaczone do zalesienia od gruntów wykorzystywanych rolniczo, pozwoli na uporządkowanie i efektywniejsze zagospodarowanie przestrzeni rolnej i leśnej.

Grunty przeznaczone do zalesień wynikające z granicy polno – leśnej uwzględnione zostały w projekcie sporządzanego obecnie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – stanowiącego politykę przestrzenną gminy (Rysunek 17).

Rysunek 17 Kierunki zagospodarowania przestrzennego
 Źródło: Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo (maj 2012)

Zgodnie z kolei z Uproszczonym planem urządzeniowym lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa na lata 01.01.1999 do 31.12.2008 na terenie gminy nie były przewidywane zalesienia na terenie gruntów prywatnych.

Realizacja projektowanych zalesień na obszarze gminy Tłuchowo, poprzez zalesienie gruntów rolniczo nieprzydatnych zapewni:

- prowadzenie gospodarki w istniejących lasach zgodnie z planami urządzeniowymi gospodarki leśnej,
- wykluczenie wszelkich działań inwestycyjnych, poza niezbędnymi dla obsługi gospodarki leśnej,
- pozostawienie wszystkich oczek wodnych, torfowisk i bagien, aby nie dopuścić do odwodnienia lasu,
- ochronę przed zmianą użytkowania,
- możliwość lokalizowania działalności rekreacyjnej, wypoczynkowej i turystycznej, jako działalności uzupełniającej,
- wzbogacenie struktury drzewostanów.

Przy wykonywaniu zalesień należy zwrócić szczególną uwagę na dostosowanie składu gatunkowego do możliwości produkcyjnych siedlisk i wprowadzanie gatunków biocenotycznych. Będzie to miało na celu zwiększenie bioróżnorodności i naturalnej odporności przyszłych drzewostanów na zagrożenia pożarowe oraz na dostosowaniu obszarów leśnych do funkcji rekreacyjnej, naukowej, dydaktycznej i ochronnej lasów. Funkcje te uzależnione są od racjonalnej praktyki ekologicznej, edukacji ekologicznej oraz poziomu kultury społeczeństwa. Lasy w krajobrazie rolniczym oddziałują buforująco na warunki mikroklimatyczne, a zbiorowiska roślinne, szczególnie ściana lasu, to miejsce schronienia dla wielu gatunków roślin i zwierząt nie znajdujących odpowiednich siedlisk wśród pól uprawnych. Należy też pamiętać, że przyszłe pokolenia nie będą rozliczały nas z dokonań w zakresie postępu technicznego, lecz z naszego stosunku do środowiska naturalnego.

2.3 Zadrzewienia i zakrzewienia

Na obszarze gminy zaleca się wprowadzenie pasów zadrzewień i zakrzewień przydrożnych oraz zadrzewień w formie remiz śródpolnych, które w wielu miejscach powinny być uzupełnieniem istniejących. Zadrzewienia i zakrzewienia winny być wprowadzone z uwagi na:

- ożywienie i zwiększenie walorów krajobrazu,
- warunki przyrodnicze, tj. w celu utworzenia korytarzy ekologicznych między skupiskami leśnymi i planowanymi zalesieniami bądź też remizami śródpolnymi,
- ochronę dróg transportu rolnego, w tym zaplanowanych do przebudowy,
- tereny zabudowane i przeznaczone pod inwestycje nie rolnicze,
- cele rekreacyjno-turystyczne, np. wzdłuż planowanych tras rowerowych i szlaków turystycznych.

Proponuje się następujące rozwiązania;

- bieżące uzupełnianie i pielęgnacja istniejących zadrzewień, szczególnie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych między miejscowościami, w obszarze o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i o niskim stopniu lesistości,
- uwzględnienie funkcji ochronnej, jaką mogą pełnić zadrzewienia na terenach wiejskich:
 - ochrona przed zaoraniem dla dróg rolnych,
 - naturalna retencja wodna na terenach podmokłych,
 - jako tereny izolacyjne dla cieków naturalnych, stawów i zbiorników wodnych,
 - ochrona przed zanieczyszczeniem i hałasem w okolicach terenów przemysłowych i zainwestowanych wskazanych w projekcie studium,

- wykorzystanie istniejących zadrzewień w rozwoju rekreacji, turystyki i w celach dydaktycznych,
- nawiązanie nowych pasów zadrzewień (w zależności od możliwości) do istniejących gatunków drzew występujących w miejscowym krajobrazie, co przyniesie duże korzyści przyrodnicze i estetyczne dla całego środowiska.

Nie wskazuje się konkretnych terenów do wprowadzenia zadrzewień i zakrzewień, winny one być sukcesywnie realizowane zgodnie z w/w zaleceniami.

Fot. 46 Uzupelnienie zadrzewień jako pasa izolacyjnego wzdłuż rzeki Bobrownicy

Fot. własna

Fot. 47 Wprowadzenie zadrzewień wzdłuż zmodernizowanej drogi gminnej

Fot. własna

Fot. 48 Wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień wzdłuż drogi gminnej
Fot. własna

Fot. 49 Uzupełnienie zadrzewień wzdłuż drogi powiatowej nr 2734C
Fot. Własna

Fot. 50 Uzupełnienia zadrzewień wzdłuż drogi wojewódzkiej o nr 541
Fot. własna

3 Ocena warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa

3.1 Zabezpieczenia przeciwoerozyjne, zadrzewienia ochronne i krajobrazowe

Najbardziej sprzyjające warunki dla występowania zjawiska erozji gleb na terenie gminy Tłuchowo występują głównie w jej wschodniej części, w obrębie doliny rzeki Skrwy oraz w rejonie miejscowości Tłuchowo i Koziróg Rieczny.

Dominacja gruntów ornych wysokich klas bonitacyjnych w strukturze użytków rolnych, bogata rzeźba, duże spadki terenu, to podstawowe czynniki wpływające na występowanie erozji gleb, a przede wszystkim erozji wodnej powierzchniowej i wąwozowej. Na terenach odsłoniętych, o małych spadkach, o przewadze gruntów ornych zagrożeniem jest erozja eoliczna. W zachodniej części gminy, problem erozji gleb nie występuje lub jest on nieznaczny ze względu na dużą powierzchnię lasów i trwałych użytków zielonych. Grunty orne (przeważnie niskiej jakości) nie tworzą dużych kompleksów i występują w otoczeniu lasów, użytków zielonych i nieużytków.

Głównymi środkami przeciwdziałającymi zjawisku erozji wodnej na obszarze wysoczyzny są: orka stosowana w poprzek stoku (wzdłuż warstw), wprowadzenie użytków zielonych zamiast gruntów ornych na stokach o bardzo dużym nachyleniu oraz pasów różnego rodzaju, tj.: zakrzaczeń i zadrzewień lub też kombinacja tych środków. Podstawowym środkiem zapobiegającym erozji wietrznej są wszystkie możliwe formy zadrzewień i zakrzaczeń, np. pasowe, kępowe, itp.

Fot. 51 Zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne do uzupełnienia w Kozirogu Rzecznym
Fot. Własna

Fot. 52 Zadrzewienia śródpolne do uzupełnienia w Turzy Wilczej
Fot. własna

Ważnym elementem będzie również stosowanie specjalnych płodozmianów przeciwoerozyjnych, jako jednego z działań w ramach programów rolno - środowiskowych. Najskuteczniejszą formą ochrony i stabilizacji gleb najsłabszych są zalesienia. Większość z wymienionych form ochrony gleb przed erozją, pełni w pejzażu wiejskim bardzo ważną funkcję krajobrazotwórczą. Dodatkowo można tu jeszcze wymienić szereg elementów nie pełniących funkcji czysto ochronnej, występujących na terenach zabudowanych, np. parki wiejskie, aleje i szpalery drzew, stare sady przydomowe, parki podworskie itp.

3.2 Mała retencja

Gmina Tłuchowo posiada ubogą sieć wód powierzchniowych. Składają się na nią rzeki charakteryzujące się niewielkim przekrojem poprzecznym i przepływem wody. W gminie brak jezior.

Konieczne będą tu działania zmierzające do zatrzymania, jak największej ilości wód opadowych i roztopowych we wszystkich możliwych naturalnych lub sztucznych obiektach małej retencji rozproszonych na terenie gminy. Obiekty te to różnego rodzaju polodowcowe śródpolne oczka wodne, niewielkie podtopione nieużytki wodne, bagna, stawy i „błotka” przydomowe, wyrobiska po eksploatacji kruszyw naturalnych, zbiorniki przeciwpożarowe, itd. Mimo niewielkich rozmiarów, zbiorniki te wraz z kompleksami łąkowo bagiennymi przyczyniają się do złagodzenia tej sytuacji, wpływając miejscami na poprawę bilansu wodnego.

Podczas prac nad rozwojem obszarów wiejskich, należy dążyć by oprócz ściśle retencyjnych, projektowane zbiorniki spełniały dodatkowe funkcje, takie, jak:

- produkcyjne -hodowla ryb słodkowodnych,
- klimatyczne -poprawa mikroklimatu w otoczeniu zbiornika,
- krajobrazowe -nowy, atrakcyjny element urozmaicający istniejący krajobraz,
- przeciwpożarowe -zbiornik wody do celów przeciwpożarowych.

W Programie małej retencji dla województwa mazowieckiego” opracowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w lutym 2008 roku przez Przedsiębiorstwo Geologiczne POLGEOL S.A. wśród cieków wytypowanych do realizacji programu udrażniania rzek dla ryb dwuśrodowiskowych wskazana została rzeka Skrwa. Z wymagań Prawa wodnego oraz Ramowej Dyrektywy Wodnej wynikają zalecenia dotyczące małej retencji – wszystkie nowopowstające oraz modernizowane budowle piętrzące (za wyjątkiem rowów melioracyjnych) muszą być wyposażone w dostosowaną do warunków lokalnych przepławkę wraz z niezbędnymi urządzeniami naprowadzającymi.

3.3 Ochrona walorów przyrodniczo – ekologicznych

W gminie Tłuchowo nie występują obszary i obiekty objęte ochroną prawną na mocy przepisów Ustawy o ochronie przyrody (wyjątek stanowią lasy ochronne i ochrona gatunkowa bociana czarnego).

Brak jest tu przede wszystkim rozpoznanych i uznanych użytków ekologicznych, czyli obszarów stanowiących pozostałości ekosystemów istotnych dla zachowania unikatowych zasobów genowych i środowisk np.: jeziora, oczka wodne, bagna, torfowiska, kępy roślinności drzewiastej i krzewiastej. Wytypowanie takich obszarów umożliwić powinna szczegółowa analiza i ocena zasobów przyrodniczych. Najbardziej perspektywicznym pod tym względem wydaje się być obszar na północ od Źródeł i Mysłakowa.

Mimo braku obiektów i obszarów prawnie chronionych środowisko przyrodnicze gminy jest dość zróżnicowane.

Najbogatsze pod względem florystycznym są tereny leśne i podmokłe, gdzie największą osobliwość w skali regionu stanowią relikty glacialne. Występują one przede wszystkim na torfowiskach niskich i przejściowych i należą tu takie gatunki, jak: fiołek torfowy, brzoza niska, gwiazdnica grubolistna, turzyca strunowa, wierzba borówkolistna czy wierzba śniada.

Na terenach ubogich w lasy, intensywnego rolnictwa, ostoją drobnego ptactwa i ssaków są zadrzewienia przydrożne i śródpolne, gdzie pospolitymi gatunkami są: bażant, kuropatwa, przepiórka, jaskółka i inne. Tereny zabudowane (wysokie drzewa, dachy zabudowań inwentarskich) obfitują w miejsca gniazdowania bociana białego. Gatunki ptaków drapieżnych występują głównie na obszarach leśnych i ich obrzeżach.

W zachodniej części gminy koncentrują się zasoby leśne, należące do Nadleśnictwa Skrwilno. W drzewostanie przeważa sosna z pewnym udziałem brzozy na pobrzeżach kompleksów leśnych. Na terenach wokół zbiorników wodnych i nisko położonych, większy jest udział gatunków liściastych odpornych na wysoki poziom lustra wody, jak: olcha, wierzba i topola.

Szczególną uwagę należy zwrócić na parki podworskie, jako szczególnego rodzaju enklawy przyrodniczo - ekologiczne, wzbogacające środowisko terenów typowo rolniczych głównie pod względem florystycznym. Drzewostan wielu z nich, mimo wpisu do rejestru zabytków, ulega jednak stałej degradacji i wymaga nadzoru konserwatorskiego oraz rewitalizacji.

3.4 Ocena wpływu otoczenia na stan środowiska przyrodniczego

Na stan środowiska przyrodniczego gminy Tłuchowo wpływa oddziaływanie szeregu czynników. Najistotniejsze z nich wynikają z dominującej na większości terenów gminy funkcji rolniczej. Zabiegi w zakresie podstawowej uprawy roli, przede wszystkim orka na gruntach o dużych spadkach terenowych oraz na gruntach niskiej jakości, powodują ich degradację, która jest wynikiem procesów erozji gleb wystawionych na działanie wiatru i wody i innych czynników fizyko -chemicznych. Dominująca jest tu erozja wodna i wietrzna. Coraz większe zagrożenie stanowią czynniki związane z intensyfikacją i koncentracją produkcji rolniczej zarówno roślinnej jak i zwierzęcej. Nieracjonalnie stosowane dawki nawozów sztucznych oraz środki ochrony roślin powodują skażenie wód powierzchniowych i gruntowych. Monokulturowy w przypadku wielu roślin charakter uprawy, bez jakichkolwiek elementów zmianowania, prowadzi do wyjałowienia i zmęczenia gleby.

Koncentracja produkcji zwierzęcej, stwarza problem polegający na zagospodarowaniu płynnych nawozów, tzw. gnojowicy. Ze względu na wysokie stężenie składników pokarmowych, ich mobilność i specyficzne właściwości fizyko -chemiczne (przede wszystkim zapachowe), ich niewłaściwe zastosowanie ma wielokierunkowy negatywny wpływ na środowisko, przede wszystkim na jakość wód gruntowych.

Wpływ powyższych czynników na obszarach szczególnie podatnych, tj.: trwałych użytkach zielonych, terenów wokół zbiorników wodnych i cieków wodnych oraz obszarów o wysokich spadkach terenu, powinien ulec znacznemu zmniejszeniu dzięki realizacji zadań w ramach pakietów rolno – środowiskowych, jakie obejmuje działanie program rolno-środowiskowy, wchodzący w skład Osi 2 -Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich, ujętej w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Działanie to obejmuje 9 pakietów rolno-środowiskowych. W ramach każdego pakietu znajdują się warianty rolno-środowiskowe, które zawierają zestawy zadań wykraczających poza obowiązujące podstawowe wymagania i które nie pokrywają się z innymi instrumentami Wspólnej Polityki Rolnej.

Rolnicy mogą korzystać z następujących pakietów rolno-środowiskowych:

- rolnictwo zrównoważone,
- rolnictwo ekologiczne,
- ekstensywne trwałe użytki zielone,
- ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000,
- zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie,
- zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie,
- ochrona gleb i wód,
- strefy buforowe.

Gospodarka ściekowa na terenie gminy Tłuchowo ma charakter coraz bardziej uporządkowany i ścieki komunalne większości gospodarstw domowych podlegają oczyszczeniu i neutralizacji w gminnej oczyszczalni ścieków lub w przydomowych oczyszczalniach. Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku stałych odpadów komunalnych, których gromadzenie, segregacja i wywóz ma charakter zorganizowany w oparciu o indywidualne pojemniki na śmieci lub kontenery do zbiórki wybranego asortymentu odpadów. Problem, stanowią nielegalne wysypiska odpadów oraz śmieci porzucane w miejscach publicznych.

Źródła zanieczyszczeń powietrza tzw. „wysokiej emisji” położone są poza terenem gminy i na ich wielkość gmina nie ma wpływu. Poziom tych zanieczyszczeń zdecydował o zakwalifikowaniu gminy do średnio korzystnej klasy B (co najmniej jedna z substancji, jakie są klasyfikowane przekracza poziom dopuszczalny). W odniesieniu do „emisji niskiej”, jej źródłem jest spalanie dla celów grzewczych stałych paliw kopalnych, drewna i odpadów drewnopochodnych w piecach konwencjonalnych. Działania takie, jak: modernizacja istniejących kotłowni, budowa kotłowni na olej opałowy i gaz ziemny, doprowadzenie gazu przewodowego oraz rozwój energetyki niekonwencjonalnej wykorzystującej odnawialne źródła energii, przyczynią się lokalnie do poprawy czystości powietrza. Duży udział gruntów ornych, dominujący udział zbóż w strukturze zasiewów, obecność lasów wskazują na znaczne możliwości pozyskiwania energii w oparciu o biomasę, na którą w warunkach wiejskich składają się odpady drzewne, drewno, słoma i inne odpady roślinne, a także materiał pozyskiwany ze specjalnych upraw energetycznych (wierzba, rzepak, niektóre zboża - biopaliwa). Rozwijanie energetyki lokalnej basującej na biomase wytworzonej przez rolnictwo i jego otoczenie, może być również sposobem na rozwój rolnictwa.

Zanieczyszczenia i hałas komunikacyjny na terenie gminy są niewielkie i dotyczą obszaru najbardziej zurbanizowanego przy drodze wojewódzkiej 539 i 541 w miejscowości Tłuchowo. W zakresie oddziaływania na środowisko promieniowania elektromagnetycznego nie stwierdzono na obszarze gminy, występowania jego źródeł (stacje i linie wysokiego napięcia, ponad 110 kV). Jedynym potencjalnym źródłem szkodliwego promieniowania, jakie podlega nadzorowi, są stacje bazowe telefonii komórkowej. Usytuowaniu tych obiektów, nie powoduje istotnego przekroczenia dopuszczalnych norm promieniowania.

Przez teren gminy przebiega tranzytowy gazociąg wysokoprężny Jamał-Europa Zachodnia Dn 1400. Potencjalne zagrożenie związane jest przede wszystkim z możliwością poważnej awarii, jaką może wywołać próba niekontrolowanego, nielegalnego odwiertu w celu podłączenia się tego rurociągu.

Potencjalne dla gminy, zagrożenie awarią przemysłową, stwarza zakład „Anvil” S.A. we Włocławku. Na jego terenie znajdują się znaczne ilości substancji, które po uwolnieniu do atmosfery, stwarzają zagrożenie dla środowiska i dla ludzi w znacznej odległości od Włocławka.

3.5 Rozwój energetyki odnawialnej

Do odnawialnych źródeł energii (OZE) zalicza się m.in.: słońce, wiatr, wody płynące, ciepło geotermalne i biomasę.

Wyrazem polityki regionalnej samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie OZE jest dokument przyjęty przez Zarząd Województwa w dniu 23.03.2010r. noszący tytuł: „Odnawialne źródła energii – zasoby i możliwości wykorzystania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego opracowany przez Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku. Dokument zwraca uwagę m.in. na następujące aspekty:

- właściwe rozwijanie produkcji energii elektrycznej opartej o odnawialne źródła energii, głównie energetyki wiatrowej i hydroenergetyki, wymaga gruntownej modernizacji sieci elektroenergetycznych oraz racjonalnego gospodarowania przestrzenią, które zniweluje potencjalne konflikty społeczne i środowiskowe,
- szczególnej uwagi wymaga rozwój energetyki wiatrowej, jako najbardziej „inwazyjnej” w zagospodarowanie i ład przestrzenny. Należy minimalizować ewentualne negatywne skutki jej rozwoju właściwą polityką przestrzenną, tak na poziomie regionu jak i na poziomie lokalnym. Polegać może ona jedynie na niewspieraniu tej formy produkcji energii poprzez umieszczenie odpowiednich zapisów w dokumentach strategicznych i planistycznych.

Pomimo tego, że gmina Tłuchowo na mapie „Strefy energetyczne wiatru w Polsce” (IMGW) położona jest w II - bardzo korzystnej strefie, na terenie gminy nie ma elektrowni wiatrowych.

Energia słoneczna jest wykorzystywana głównie do ogrzewania budynków i podgrzewania wody; na terenie gminy nie ma dotychczas większych instalacji wykorzystujących tą energię ale możliwa jest ich realizacja głównie w budynkach mieszkalnych.

Wśród cieków na terenie gminy najlepsze warunki zagospodarowania hydroenergetycznego posiada rzeka Skrwa.

Złoża wód geotermalnych występują na całej powierzchni gminy jednak nie są one wykorzystywane; wymagają szczegółowych badań uściślających ich zasoby.

Gmina o charakterze rolniczym jaką jest Tłuchowo, posiada znaczne zasoby biomasy w postaci odpadów organicznych i odchodów zwierzęcych, która w warunkach beztlenowego kompostowania i fermentacji umożliwia pozyskiwanie biogazu. Na terenie gminy nie ma takich instalacji.

Gmina Tłuchowo nie posiada planów zagospodarowania przestrzennego na realizację inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej, nie wydano również żadnych decyzji na realizację takich inwestycji.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo (projekt dokumentu z maja 2012r.), będące wyrazem polityki przestrzennej samorządu gminy, nie odnosi się w sposób szczególny do problemu rozwoju energetyki odnawialnej. Nie zostały wskazane obszary, na których mogłyby powstać większe instalacje wykorzystujące OZE. Należy więc założyć, że rozwój energetyki odnawialnej będzie miał tutaj wyłącznie charakter indywidualny, ukierunkowany na zaspokojenie własnych potrzeb inwestorów (głównie instalacje w budynkach mieszkalnych).

4 Określenie proponowanych kierunków produkcji

Gmina Tłuchowo jest typową gminą rolniczą, w której zachowano tradycyjny charakter produkcji, prowadząc w większości produkcję wielokierunkową, a niska intensywność produkcji nie wpłynęła znacząco na przekształcenie środowiska i krajobrazu przez rolnictwo. Utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego oraz prawidłowe gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, prowadzić będą do wzrostu aktywności gospodarczej, konkurencyjności produkcji ekologicznego dostosowaniu do wymogów obowiązujących w UE. Kierunki produkcji rolnej realizowane będą poprzez:

- rozwój instytucji obsługi rolnictwa w zakresie doradztwa i informacji, w tym szczególnie dotyczących przepisów i wymogów unijnych obrotu produktami rolnymi,
- tworzenie warunków dla przekształceń wielkościowych struktury agrarnej w kierunku tworzenia gospodarstw powyżej 20 ha,
- tworzenie warunków dla rozwoju rolnictwa niekonwencjonalnego, w tym przetwórstwa surowców pochodzących z gospodarstw ekologicznych,
- ograniczenie produkcji rolnej na gruntach rolnych niskiej wartości rolniczej ze wskazaniem innego sposobu użytkowania,
- ograniczenie wprowadzania nowej zabudowy na terenach rolnych wysokiej wartości rolnej, głównie klasy bonitacyjnej III a i III b oraz na gruntach pochodzenia organicznego.

4.1 Kształtowanie struktury agrarnej

Rolnictwo to dział gospodarki, którego działalność produkcyjna oparta jest o naturalne warunki przyrodnicze, a głównie glebę i wodę oraz poza przyrodnicze związane z wykorzystaniem pracy człowieka, posiadanego potencjału materialnego i intelektualnego. Walory użytkowanej rolniczo przestrzeni produkcyjnej gminy rzutują na kierunki produkcji rolnej, jej rozmiary, organizację, wydajność i dochód rolniczy. Efekty produkcyjno – ekonomiczne rolnictwa zależą więc od doboru kierunków produkcji i jej struktury, tak aby najlepiej mogły być wykorzystane potencjalne możliwości produkcyjne siedlisk rolniczych.

W gminie Tłuchowo z uwagi na średnio korzystne uwarunkowania przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa, ograniczone są możliwości intensywnej produkcji rolnej. Dlatego też, cała strefa rolna wskazana jest do aktywizacji działań pozarolniczych przy intensywnej produkcji rolnej wynikającej głównie z warunków glebowych, poprzez:

- rozwój lokalnego przetwórstwa rolno – spożywczego, w tym przetwarzającego surowce pochodzące z gospodarstw ekologicznych,
- rozwój bazy obsługi rolnictwa w zakresie skupu i przechowywania surowców rolniczych, instytucji doradczych, informacyjnych i szkoleniowych,
- rozwój gospodarstw agroturystycznych o wysokim standardzie bazy noclegowej, oraz usług gastronomii, kultury, sportu i innych dla obsługi ruchu turystycznego,
- rozwój produkcji surowców nie stanowiących produktów rolniczych, np. uprawa rzepaku dla produkcji biopaliw,
- lokalizację urządzeń infrastruktury technicznej wynikających z potrzeb gminy.

Dlatego też, społeczność gminy będzie musiała poradzić sobie ze złagodzeniem społecznych skutków zmian agrarnych, koniecznością znalezienia dodatkowych źródeł dochodów dla niektórych grup rolników i zapewnienia nowych miejsc pracy dla tych, którzy przestaną być rolnikami. Dla rolników wiążących swoją przyszłość z rolnictwem, podstawową kwestią jest znalezienie sposobów zdobycia i utrzymania rynków zbytu na swoje produkty, jak również zapewnienia opłacalności produkcji rolnej w swoim gospodarstwie. Produkty rolnicze, stanowiące surowiec dla przemysłu rolno – spożywczego, nie dają się długo przechowywać. Konieczność sprzedaży tych produktów (tuż po wyprodukowaniu) sprawia, że mały jest wpływ producentów rolnych na uzyskiwane ceny zbytu produkcji towarowej. Niskie ceny produktów rolnych oraz rozwarte nożyce cenowe pomiędzy cenami produktów rolnych, a cenami środków i maszyn do produkcji rolnej powodują, że gospodarstwa rolne nie posiadają wolnych środków, które mogłyby przeznaczyć na zakup ziemi rolniczej. Chcąc powiększyć swoje gospodarstwa rolnicy najczęściej korzystają muszą z kredytów bankowych, obciążonych wysoką stopą procentową. Koszty transakcji zwiększają dodatkowo opłaty notarialne, sądowe oraz za przygotowanie niezbędnej dokumentacji.

Obrót ziemią na terenie gminy Tłuchowo będzie przebiegał także w wyniku przekazywania gruntów w oparciu o ustawę o rentach strukturalnych. Możliwość pozyskania gruntów prywatnych przekazanych za rentę, wynikają z:

- Ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427),
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 19 czerwca 2007r., Dz. U. Nr 109, poz. 750 z późn. zm., w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Renty strukturalne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.
- Działanie „Renty Strukturalne”, jest jednym z instrumentów łagodzących skutki przemian agrarnych na obszarach wiejskich i poprzez zapewnienie źródła dochodów osobom rezygnującym z prowadzenia towarowej produkcji przyczyni się do poprawy rentowności rolnictwa, jakości życia na obszarach wiejskich oraz pośrednio do zmniejszenia bezrobocia wśród młodych na wsi. Na lata 2007-2013:
 - wysokość renty strukturalnej została obniżona do kwoty przybliżonej do wysokości średniego świadczenia emerytalno – rentowego przyznawanego rolnikom w ramach systemu ubezpieczeń społecznych, tj. 150% kwoty najniższej emerytury,
 - renta strukturalna jest wypłacana producentowi rolnemu, który ukończył 55 lat, ale tylko do osiągnięcia wieku 65 lat, czyli krócej niż miało to miejsce w poprzednim okresie programowania,
 - płatność z tytułu renty strukturalnej ma formę płatności miesięcznej.

Analiza struktury wiekowej ludności wiejskiej w gminie Tłuchowo przeprowadzona w oparciu o dane GUS wskazuje na to, że przynajmniej 500 mieszkańców gminy (10,7%), spełnia kryterium wiekowe i mogłaby skorzystać z tego typu udogodnień.

4.2 Możliwość przetwarzania i zbytu surowców rolnych

System i organizacja instytucji zajmujących się obsługą rolnictwa w ostatnich latach uległ drastycznej redukcji. Likwidacji uległy stałe punkty skupu płodów rolnych i żywca, a także punkty świadczące usługi mechanizacyjne. Obecnie różnorodność asortymentowa pierwotnej produkcji rolnej nie znajduje miejsca w zagospodarowaniu jej na terenie własnej gminy z uwagi na brak istniejącej bazy przetwórczej. Dlatego też sprzedaż wytworzonych surowców rolniczych i gotowej żywności staje się dużym problemem. Wyprodukowany surowiec rolniczy w gminie, przetwarzany jest poza jej granicami. Obsługą rolników zajmują się prywatni przedsiębiorcy. Sytuacja ta w okresie perspektywicznym może jednak ulec zasadniczej zmianie. Rozwiązania wymaga system obsługi rolnictwa w zakresie zorganizowanego skupu i zagospodarowania pierwotnej produkcji rolnej przez rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego i rzemiosła przemysłowego. Wymusi to tworzenie działalności gospodarczej na zasadzie samo - zatrudnienia lub innych niewielkich firm. Istnieje więc potrzeba wspierania szeroko rozumianej przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Będzie on organizowany w wyznaczonych obszarach funkcjonalnych, produkcyjno – usługowych opartych głównie na surowcach lokalnych, w oparciu o istniejące zainwestowanie oraz w nowych obszarach rozwojowych na terenie wsi: Tłuchowo i Tłuchówek.

Korzystnym byłby rozwój małych zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego, rzemiosła produkcyjnego, baz, składów i magazynów. Efektem tych działań, będzie zbył produkcji rolnej w formie przetworzonej i półprzetworzonej oraz rozwój przechowalnictwa. Inną formą rynku rolnego jest rozwój ogrodnictwa, zaopatrzenia i zbytu, usług mechanizacyjnych.

4.3 Produkcja roślinna

Ziemia, stanowiąca rolniczą przestrzeń produkcyjną na obszarze gminy wykorzystywana jest głównie do uprawy roślin podstawowych, tj. zbóż (żyta), roślin pastewnych i ziemniaków. Dlatego też w produkcji roślinnej nadal dominować powinien ten kierunek produkcji roślinnej.

4.4 Produkcja zwierzęca

W produkcji zwierzęcej zdecydowanie powinien rozwijać się kierunek chowu bydła, przy uzupełniającym chowie trzody chlewnej. Kierunki te mają zapewniony zbył swoich produktów. Docelową wielkość produkcji zwierzęcej jest trudno ustalić. Zależać ona będzie od jej opłacalności, sposobu organizacji zbytu i promocji. Rozwój produkcji zwierzęcej nie dokona się, bez zewnętrznej pomocy dla rolników. Powinno się przede wszystkim dążyć do wypracowania właściwych modeli gospodarstwa rolno – hodowlanego mającego na celu nie tylko produkt końcowy, ale także towarzyszące jego powstawaniu produkty i zjawiska uboczne. Do czasu ustabilizowania rynku płodów rolnych należy sugerować rolnikom prowadzenie co najmniej dwóch kierunków produkcji rolniczej. W takim przypadku skutki gwałtownego załamania jednego z nich (np. tzw. „świński dołek”) byłyby łagodzone przez kierunek drugi, w danym momencie stabilny.

4.5 Wielofunkcyjny rozwój wsi

Jednym z głównych celów polityki przestrzennej samorządu gminy Tłuchowo, określonym w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (projekt dokumentu z maja 2012r.), jest „zwiększanie konkurencyjności przestrzeni poprzez kształtowanie prawidłowej struktury przestrzennej”. Realizowany on będzie poprzez 6 celów pomocniczych, tj.:

1. kształtowanie strefy rolniczej dla racjonalnej i wysokiej jakości produkcji rolnej,
2. kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej,
3. kształtowanie przestrzeni dla turystyki,
4. kształtowanie strefy inwestycyjnej w oparciu o standardy urbanistyczne,
5. przebudowa i dalsze wyposażenie gminy w sieci infrastruktury technicznej,
6. zachowanie ładu przestrzennego.

Ład przestrzenny jest podstawą działań związanych z kształtowaniem polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym przeznaczeniem terenów pod różne funkcje oraz zasadami ich zagospodarowania.

Preferencjami rozwoju przestrzennego gminy Tłuchowo w zakresie inwestowania są grunty niskich klas bonitacyjnych, obszary o dobrych i dogodnych warunkach fizjograficznych, tereny stanowiące własność komunalną i państwową, a przede wszystkim tereny uzbrojone i z możliwością łatwego przyłączenia do sieci infrastruktury technicznej.

Zgodnie z projektem zmiany studium na terenie gminy wyznaczone zostały trzy podstawowe kategorie terenów inwestycyjnych: teren centrum usługowo-mieszkaniowe w Tłuchowie (UM), tereny mieszkaniowo-usługowe (MU) i tereny produkcyjno-usługowe (PU). Działania inwestycyjne koncentrować się będą w miejscowości gminnej Tłuchowo oraz w bezpośrednim jej sąsiedztwie – miejscowości Tłuchówek, która może w niedalekiej przyszłości stanowić wraz z miejscowością gminną zespół wsi Tłuchowo-Tłuchówek. Rozmieszczenie przestrzenne w/w terenów przedstawia rysunek 14 *Struktura funkcjonalno-przestrzenna – wybrane zagadnienia*.

W efekcie realizacji tak określonej polityki powinno nastąpić odejście od monofunkcyjności na rzecz wielofunkcyjności, polegającej na umiejętnym wkomponowaniu w wiejską przestrzeń nowych funkcji pozarolniczych.

Wielofunkcyjny rozwój wsi polegać powinien na:

- tworzeniu nowych miejsc pracy, łagodząc przez to jawne i ukryte bezrobocie,
- rozwoju edukacji, dostosowując profil nauczania do potrzeb gminy i regionu,
- konkurencyjności pierwotnej produkcji rolnej,
- rozwoju różnych form turystyki i agroturystyki,
- promowaniu walorów gminy na zewnątrz, celem przyciągnięcia inwestorów zewnętrznych (krajowych i zagranicznych),
- rozwoju infrastruktury technicznej.

Walory przyrodniczo – krajobrazowe gminy, umożliwiać powinny również rozwój agroturystyki, jako kolejnej formy rozwoju wielofunkcyjnego wsi w gminie. Agroturystyka jest ściśle związana z propagowaniem gospodarstw prowadzących gospodarkę biodynamiczną, polegającą na zrównoważonym rozwoju w symbiozie ze środowiskiem przyrodniczym.

Obecnie na terenie gminy nie ma typowych gospodarstw agroturystycznych. Gmina chcąc rozwinąć tą formę powinna między innymi:

- wykonać niezbędne prace do wyeksponowania miejsc widokowych,
- wyznaczyć i oznakować trasy turystyczne oraz wyposażyć je w niezbędne urządzenia,
- dokonać renowacji obiektów zabytkowych i cennych kulturowo,

- przygotować drogi transportu rolnego do wykorzystania ich, jako ścieżek rowerowych lub spacerowych.

Kolejnym systemem gospodarowania w rozwoju wielofunkcyjnego jest integrowana produkcja. Jest to system gospodarowania, w którym producent prowadzi produkcję roślin wykorzystując zrównoważony postęp techniczny i biologiczny w uprawie, ochronie roślin i nawożeniu, zwracając szczególną uwagę na ochronę środowiska i zdrowie ludzi. Rozwój integrowanej produkcji jest bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na ochronę środowiska i produkcję bezpiecznej żywności oraz podnoszącym świadomość rolniczą i ekologiczną producentów rolnych. Rozwój integrowanej produkcji, stanowi podstawę gospodarowania w krajach UE. W związku z powyższym wszystkie działania zmierzające w kierunku zachęcenia producentów do podejmowania działań w celu wdrażania tego sposobu gospodarowania są najbardziej celowe. Ponadto integrowana produkcja wpływa korzystnie na środowisko naturalne oraz umożliwia łatwiejszy zbyć bardzo dobrej jakości certyfikowanych produktów rolnych na polskim i wspólnotowym rynku.

Rolnicy mogą również korzystać ze wsparcia na realizację uczestnictwa w dobrowolnych systemach jakości żywności finansowego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Wsparcie systemów żywności wysokiej jakości jest bardzo ważne. Wytwarzanie produktów objętych ww. systemami umożliwia zmianę sposobu konkurencji – zamiast wytwarzania dużej ilości produktów homogenicznych produkuje się wysokojakościowe wyroby. Poziom rozpoznawalności produktów wysokiej jakości jest niski, co obecnie ogranicza możliwość uzyskania wyższych dochodów dla producentów tych produktów. Dlatego też, pomoc państwa polegać będzie na wsparciu pokrycia wyższych kosztów produkcji do czasu, kiedy będą one odzwierciedlone w wyższej cenie produktów na rynku.

Podsumowując należy stwierdzić, że rolnictwo w gminie Tłuchowo jest i pozostanie głównym działem gospodarki, z wyraźną tendencją do różnicowania źródeł dochodów mieszkańców, przez rozwijanie działów pozarolniczych.

Należy też zwrócić uwagę na fakt, że teren gminy Tłuchowo, położony jest w obszarze o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). Właściciele gruntów rolnych mogą korzystać z pomocy w ramach działania – Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), Osi 2 – Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Działanie to jest instrumentem wsparcia finansowego gospodarstw rolnych położonych na obszarach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne. Dopłaty wyrównawcze dla gospodarstw rolnych położonych na obszarach górskich, nizinnych i ze specyficznymi naturalnymi utrudnieniami, kompensują istniejące utrudnienia w stosunku do gospodarstw położonych poza granicami ONW.

5 Zakres i wykaz zabiegów urządzeniowo – rolnych

5.1 Zabiegi zwiększające produktywność rolniczej przestrzeni produkcyjnej

5.1.1 Melioracje podstawowe

Cieki melioracji podstawowych występujące na terenie gminy Tłuchowo mają na przeważającej długości uregulowany charakter.

Wszystkie działania podejmowane w celu modernizacji i regulacji cieków, nie mogą prowadzić do zniszczenia lub degradacji obszarów o wysokich walorach przyrodniczo - krajobrazowych, przez które przepływają. Mając to na uwadze wszystkie inwestycje zmierzające do poprawy działania tych cieków, jako odbiorników wody z systemów melioracyjnych na obszarach z przeważającym udziałem użytków rolnych wymagają

dokonania oceny wpływu tych inwestycji na środowisko przez kompetentne organy i instytucje, mimo braku prawnie chronionych obiektów na tych terenach.

Bieżące prace konserwacyjne na odcinkach uregulowanych, będących w złym stanie technicznym powinny przebiegać wg harmonogramu przyjętego przez Kujawsko -Pomorski Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, Oddział w Toruniu, Biuro Terenowe w Lipnie, przy ścisłej współpracy z Urzędem Gminy w Tłuchowie oraz Gminną Spółką Wodną. Prace te w żadnym wypadku nie mogą naruszać obecnego systemu hydrologicznego gminy.

5.1.2 Melioracje szczegółowe

W województwie kujawsko-pomorskim realizowany jest „Program potrzeb inwestycji wodno-melioracyjnych w zakresie melioracji szczegółowych na lata 2007-2015”. Wg danych zawartych w Programie gmina Tłuchowo posiada 3733 ha gruntów zmeliorowanych, w tym 3367 ha stanowią grunty orne, 366 ha użytki zielone. Powierzchnia użytków rolnych wymagających melioracji wynosi 3471 ha. Stopień zaspokojenia potrzeb melioracji wynosi 51,82% i jest niższy niż średnia w województwie (67,04%).

W wykazie inwestycji zamieszczonym w ww. dokumencie znajdują się zadania planowane do przeprowadzenia na terenie gminy Tłuchowo. Są to:

1. zadanie pod nazwą: „Melioracje gruntów rolnych Jasień Turza Wilcza I A” obejmujące swym zakresem 284,37 ha użytków rolnych,
 2. zadanie pod nazwą: „Melioracje gruntów rolnych: Jasień Turza Wilcza IIA” obejmujące swym zakresem 134,33 ha użytków rolnych,
 2. zadanie pod nazwą: „Melioracje gruntów rolnych: Chalin - Ruszkowo I i III” obejmujące swym zakresem 63,17 ha użytków rolnych (część na obszarze gminy Dobrzyń nad Wisłą),
- Powyższe prace mają na celu regulację stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleb; ułatwienie jej uprawy. Prace w obrębach Jasień i Turza Wilcza są na ukończeniu.

Na podstawie danych Biura Terenowego w Lipnie, Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych oraz danych Spółki Wodnej w Tłuchowie, można stwierdzić na terenie gminy Tłuchowo znaczne zapotrzebowanie na prace w zakresie melioracji szczegółowych, w tym na prace drenarskie.

Modernizacji istniejących urządzeń melioracyjnych wymaga 542 ha gruntów zmeliorowanych, położonych głównie w obrębie Koziróg Rzeczny.

Potrzeby budowy nowych melioracji dotyczą, w mniejszym lub większym stopniu, wszystkich obrębów. Za najpilniejsze uznano zmeliorowanie gruntów w obrębie: Turza Wilcza oraz częściowo w obrębach: Tłuchowo, Tłuchówek i Jasień.

Nowe melioracje i modernizacja istniejących, nie mogą naruszać istniejącej równowagi oraz stanowić zagrożenia dla walorów przyrodniczo -krajobrazowych.

5.1.3 Rekultywacje

Rekultywacja to proces polegający na przywróceniu wartości użytkowych gruntom zdegradowanym, przez poprawienie ich właściwości fizycznych i chemicznych, a także właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, wprowadzenie zieleni okrywowej, umocnienie skarp i wybudowanie niezbędnych dróg dojazdowych itp.

Na terenie gminy Tłuchowo nie występują grunty zdegradowane i przekształcone w wyniku działalności przemysłowej człowieka (hutnictwo, górnictwo odkrywkowe, ciężka chemia, itp.) wymagające podjęcia agresywnych prac rekultywacyjnych, obejmujących szereg działań technicznych o różnym stopniu zaawansowania.

5.2 Poprawa przestrzennej organizacji gospodarstw

5.2.1 Scalanie gruntów

Zabieg scalenia i wymiany gruntów jest najpopularniejszym zabiegiem. Prowadzi on do likwidacji uciążliwego w produkcji rolnej rozdrobnienia i rozproszenia gruntów w gospodarstwie rolnym. Najistotniejsze są efekty ekonomiczne poprawy kształtu gospodarstwa rolnego, które związane są z kształtem pojedynczego pola uprawnego oraz odległością do zabudowań gospodarczych, czyli tzw. ośrodka gospodarczego. Obecnie zabiegi nazywane scaleniami są całkowicie różne od tych przeprowadzanych przed kilkudziesięciu laty. Wtedy głównym celem była komasacja gruntów w duże powierzchniowo pola. Dzisiaj w wyniku zmniejszenia liczby działek ewidencyjnych, uzyskuje się poprawę efektywności gospodarowania poprzez zmniejszenie kosztów transportu oraz ułatwienie mechanizacji upraw polowych, zapewniając jednocześnie każdej z poscaleniowych działek ewidencyjnych dostęp do urządzeń infrastruktury technicznej. Do chwili obecnej tradycyjna metoda scaleń nie zapewniała tak radykalnej restrukturyzacji rolnictwa i nie niwelowała różnic cywilizacyjnych między wsią i miastem. Mimo znacznych efektów gospodarczych scaleń klasycznych, optymalne ukształtowanie rozłogów uzyskuje się jedynie w wyniku kompleksowej przebudowy struktury przestrzennej, tj. kompleksowego realizowania prac urządzeniowo – rolnych.

Plan urządzeniowo-rolny wskazuje jedynie potencjalne potrzeby scaleń, a przed wykonaniem takiego zabiegu należy wykonać szczegółową dokumentację jak **założenia do projektu scalenia** na etapie której określa się obszar scalenia oraz rodzaj i zakres prac z zagospodarowania poscaleniowego. Tym samym szczegółowe określenie oddziaływania scalenia na środowisko nie jest możliwe do przeprowadzenia. Prace scaleniowe realizowane w terenie polegają głównie na wytyczeniu nowych granic działek, korekcie istniejących granic oraz tworzeniu nowych rozłogów gruntów. Projektowany układ dróg transportu rolnego (szkielet będący podstawą do wytyczenia działek) będzie bazował na drogach istniejących po ich ewentualnych korektach odnośnie szerokości i przebiegu. Część starych dróg ulegnie likwidacji, a ich powierzchnia może pełnić rolę stref buforowych. Ponadto po realizacji scalenia, uwzględniając wymogi środowiska naturalnego przeprowadza się prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego terenu. Prace te obejmują urządzenie dróg transportu rolnego rekultywację gruntów zaniedbanych, itp.

Pomoc na realizację projektu zabiegu scaleniowego jest udzielana w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 -2013, osi: poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, działania: poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa.

Scalenie gruntów proponuje się przeprowadzić na obszarach charakteryzujących się:

- niekorzystnym ukształtowaniem rozłogu gruntów, szczególnie należących do gospodarstw rolnych,
- rozdrobnieniem i rozproszeniem działek, gdzie grunty rozmieszczone są w tzw. „szachownicy”, które utrudnia dobrą organizację produkcji i zwiększa koszt transportu rolnego,
- nadmiernym wydłużeniem działek,
- złą strukturą obszarową gospodarstw rolnych i możliwościami jej poprawy,
- nieprawidłowym i niefunkcjonalnym układem dróg transportu rolnego,
- potrzebą poprawy rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zmierzającej do jej efektywniejszego zagospodarowania.

Postępowanie scaleniowe może być wszczęte na wniosek min. 50% właścicieli gospodarstw rolnych, położonych na projektowanym obszarze scalenia lub na wniosek właścicieli

gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia. Realizacja projektu scaleniowego, mającego na celu szeroko rozumiany rozwój wsi oraz poprawę życia na terenach wiejskich, będzie wsparta poprzez koszty kwalifikowane dotyczące w szczególności następujących elementów:

- opracowania projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno – prawnej),
- zagospodarowania poscaleniowego związanego z organizacją przestrzeni produkcyjnej.

Podczas dokonanej na obszarze gminy inwentaryzacji terenowej oraz analizy struktury działek rolnych producentów, a także po zasięgnięciu opinii Wójta Gminy Tłuchowo i Komisji Rolnictwa Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska Rady Gminy Tłuchowo wskazano do przeprowadzenia prac scaleniowych grunty w następujących obrębach, przy średniej ilości działek przypadających na 1 producenta i średniej powierzchni działki producenta:

- obręb Borowo – 5,2 i 2,2 ha,
- obręb Turza Wilcza – 5,2 i 2,4 ha
- obręb Trzcianka – 4,3 i 3,0 ha.

Grunty producentów najbardziej rozdrobnione w powyższych obrębach poddano analizie pod względem ilości, powierzchni łącznej działek rolnych i średniej powierzchni działki. Uzyskane dane umieszczono w tabelach (Tabela 25, Tabela 26, Tabela 27) i na mapie (Mapa 15). Na podstawie sporządzonych tabel zaznaczono rozdrobnienie tych gospodarstw na mapach ewidencji gruntów w skali 1:5 000 pomniejszonych do skali 1:10 000 pt. „Rozdrobnienie gruntów wybranych producentów” (Mapa 16, Mapa 17, Mapa 18). Dla obrębów tych w przypadku przystąpienia do prac scaleniowych, obliczono przyjmując średnią cenę tych prac w wysokości 4000 zł/ha, przybliżony koszt przeprowadzenia scalenia gruntów z zagospodarowaniem poscaleniowym, który dla powyższych miejscowości przedstawia się następująco:

Borowo – 1 500 000 zł,
Trzcianka – 2 210 000 zł
Turza Wilcza – 3 120 000 zł

Pomoc finansowa pokrywać będzie koszty sporządzenia dokumentacji geodezyjnej i prawnej, wytyczenia i urzędzenia funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz wydzielania gruntów ekwiwalentnych dla rolników, położonych w niewielkiej odległości od siedziby gospodarstwa rolnego. W ramach projektów scaleniowych prowadzone są również prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego, uwzględniające wymogi ochrony środowiska naturalnego.

Przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z póź. zm.) oraz § 3 ust. 1 pkt 85b) Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r., w sprawie rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213 poz. 1397), stanowią, że scalenie gruntów, w których obszar użytków rolnych jest większy niż 100 ha należy do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i może wymagać przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przeprowadza organ administracji właściwy do wydania decyzji zatwierdzającej projekt scalenia gruntów na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982r., o scaleniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 1989r.. Nr 58, poz. 349, z póź. zm.) – Starosta Powiatu.

Tabela 25 Charakterystyka gruntów producentów rolnych zaproponowanych do przeprowadzenia kompleksowych prac scaleniowych – obręb Borowo

Lp.	Nr producenta	Liczba działek rolnych producenta w obrębie	Łączna pow. działek rolnych producenta w obrębie	Średnia powierzchnia działki rolnej producenta	Numery działek	Działki w pozostałych obrębach*	Łączna pow. działek rolnych producenta	Średnia pow. działki rolnej producenta
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	118	6	14,67	2,4	206/2,207/5,119/3,108/3,41,12	Trzcianka (3)	22,67	2,5
2	244	6	4,55	0,8	155,157,90,88,84	Turza Wilcza (8)	16,98	1,2
3	283	6	13,94	2,3	37,14,9,5,104,193	-	13,94	2,3
4	284	17	20,7	1,2	212,145,147,150,153,110,116/1,120/3,117,109/1,96,97,43,42,16,8,86	-	20,7	1,2
5	285	12	26,35	2,2	189/5,192/4,217/2,83,79,123/3,128/1,123/1,101/9,100/3,93,17	-	26,35	1,2
6	286	12	18,84	1,6	213,222/1,234/1,238,235/1,171/2,130/1,51,121/3,44,209	-	18,84	1,6
7	287	6	10,12	1,7	223/2,224/3,224/6,134/4,132/2,224/4	-	10,12	1,7
8	288	7	21,01	3	124,128/6,68,38,11,105,50/1	Turza Nowa (12)	24,01	2,4
9	289	9	21,4	2,4	252/4,176,173,174,148,158/1,196/1,52,55	-	21,4	2,4
10	291	6	11,8	2	218/6,228,219/1,221/1,129/1,70/1	-	11,8	2
11	294	12	24,67	2,1	185,188/2,59,49/3,277/3,48/2,24/3,27/3,46/3,277/2,26,47/5	Mysłakówko (2), Turza Nowa (1)	28,56	1,9
12	346	8	11,66	1,5	261,135,137,140,167,165,163,78	-	11,66	1,5
13	376	10	20,84	2,1	230/1,232,233/1,239/2,245,253/7,253/11,283,133,126,131/2	-	20,84	2,1
14	436	8	21,31	2,7	247,250/1,244/2,254/2,262/2,255,182,249/1	-	21,31	2,7
15	608	9	15,68	1,7	76,75,73,63/1,60,125,62/1,72	-	15,68	1,7

* w nawiasie podana liczba działek

Tabela 26 Charakterystyka gruntów producentów rolnych zaproponowanych do przeprowadzenia kompleksowych prac scaleniowych – obręb Turza Wilcza

Lp.	Nr producenta	Liczba działek rolnych producenta w obrębie	Łączna pow. działek rolnych producenta w obrębie	Średnia powierzchnia działki rolnej producenta	Numery działek	Działki w pozostałych obrębach*	Łączna pow. działek rolnych producenta	Średnia pow. działki rolnej producenta
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	240	6	8,32	1,4	220,221/2,238,233,259,255	-	6	1,4
2	244	8	12,4	1,6	244/3,206/3,232,254,168,193,198,181/2	Borowo (6)	16,98	1,2
3	245	5	4,29	0,9	180,187/1,182,185,181/1	-	4,29	0,9
4	246	5	7,6	1,5	157,267,268,139,270	-	7,6	1,5
5	247	31	45,23	1,5	147/3,148,152,150,146,265,145,101,99,98,97/2,143,132,115,174,118,173,175,176,177,178,179,195,134,135,136,137,138,151/1,119	-	45,23	1,5
6	248	16	28,31	1,8	282,3,4,2,5,52/2,51,52/1,50,285,58,56/2,56/1,57,55/2,59/2	-	28,31	1,8
7	250	16	39,21	2,5	6/2,9,287,27,28,79/2,84,73,71,70,64/13,64/15,62/4,75/4,125,108	Borowo (1), Turza Nowa (9)	62,05	2,4
8	278	11	42,98	3,9	203,204,205,207/4,209/3,298,246,245,224,76/1,207/3	-	42,98	3,9
9	281	7	10,7	1,5	29,30,86/2,72/2,77/2,106,123	-	10,7	1,5
10	496	7	16,31	2,3	243,240,229,261,169,194,199	Turza Nowa (5), Trzcianka (5)	63,08	3,7
11	517	12	21,99	1,8	281,266,300,144/2,100,95,93/3,80/5,126/3,110/3,113,130	-	21,99	1,8
12	519	5	6,1	1,2	117,133/1,116,171,172	-	6,1	1,2
13	539	8	16,24	2	6/1,64/7,64/6,54/1,64/9,64/1,647/10,64/12	-	16,24	2
14	540	8	18,64	2,3	7,8,10,94,82/2,68/2,129,112	Trzcianka (2)	27,99	2,8
15	575	5	6,87	1,4	40/5,45,217,163,156/4	-	6,87	1,4
16	602	6	10,09	1,7	222,223/2,231,230,253,252	-	10,09	1,7

* w nawiasie podana liczba działek

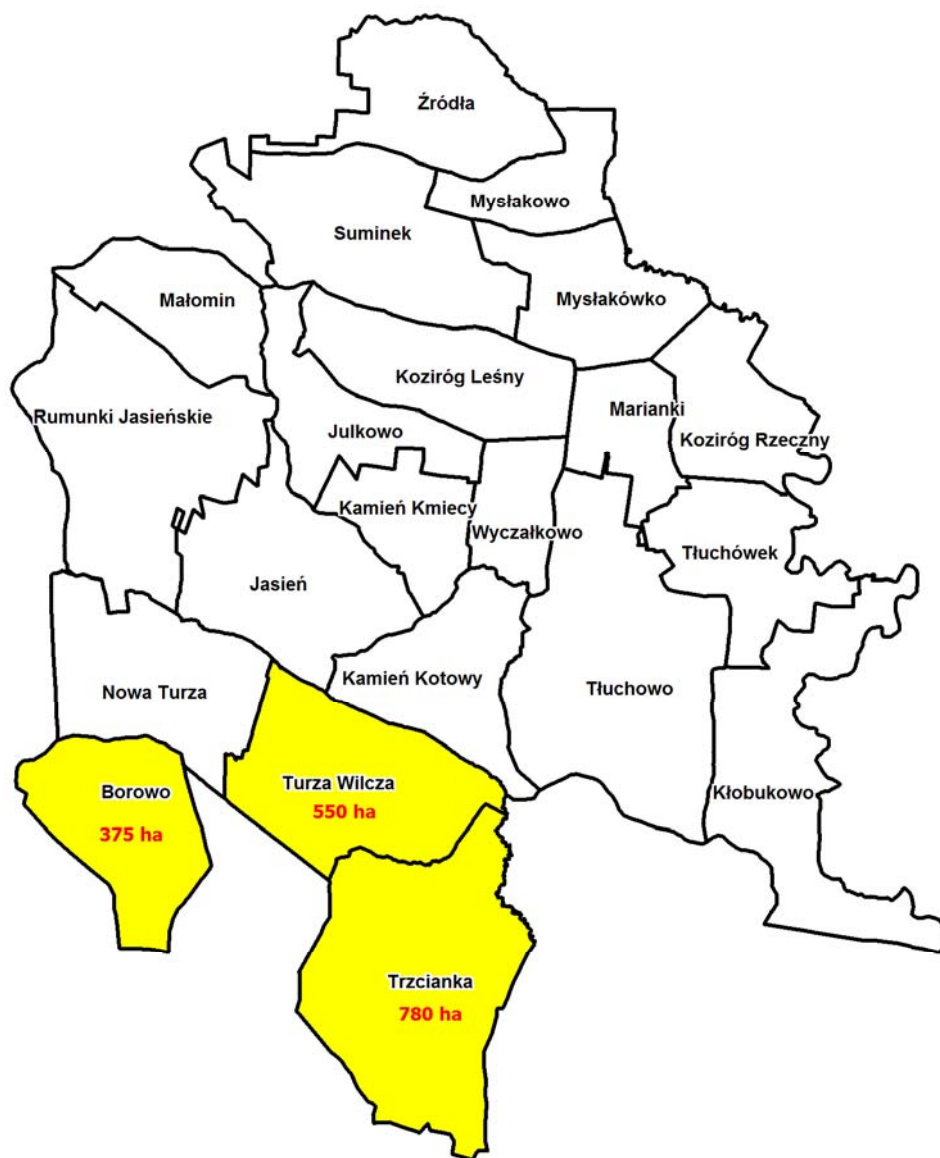
Tabela 27 Charakterystyka gruntów producentów rolnych zaproponowanych do przeprowadzenia kompleksowych prac scaleniowych – obręb Trzcianka

Lp	Nr producenta	Liczba działek rolnych producenta w obrębie	Łączna pow. działek rolnych producenta w obrębie	Średnia powierzchnia działki rolnej producenta	Numery działek	Działki w pozostałych obrębach*	Łączna pow. działek rolnych producenta	Średnia pow. działki rolnej producenta
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	100	6	12,67	2,1	142,117,182,179,143,223	-	12,67	2,1
2	109	6	18,97	3,2	208,209,229,232,213,231	-	18,97	3,2
3	110	6	12,2	2	49,165,171,172,169,176	-	12,2	2
4	111	13	32,86	2,5	20/3,20/2,17/2,147,155/10,181,207,222,238,155/9,155/8,155/7,155/6	-	32,86	2,5
5	117	7	28,52	4,1	331,300,293,295,296,294,325	-	28,52	4,1
6	153	23	90,39	3,9	282,308,306,301,200,186/2,194,220,164,166,139,170,203,204/9,204/10,204/4,244/2,241,246/2,246/1,252,323,360/2	-	90,39	3,9
7	156	5	9,06	1,8	314,315,319/2,254,258	-	9,06	1,8
8	157	6	15,65	2,6	112,124,273,280,279,111	-	15,65	2,6
9	158	6	10,57	1,8	329/6,329/11,329/10,329/12,329/13,347	-	10,57	1,8
10	162	12	21,69	1,8	305,304,189,198,196,195,137,161,322,272/2,188,191	-	21,69	1,8
11	238	10	19,83	2	99/1,56,63,88,89,80,81,129,31,346	Turza Wilcza (3)	30,99	2,4
12	265	8	21,16	2,6	45,43,102,42,101,34,52,27	-	21,16	2,6
13	270	6	11,95	2	94,36,59,55,128/1,30	-	11,95	2
14	315	12	32,56	2,7	290/4,291,290/1,329/7,329/8,329/5,335/1,332,329/4,336,326,290/3	Kamień Kmiecy (3)	47,74	3,2
15	431	5	4,69	0,9	106/1,108/2,126,122,106/2	-	4,69	0,9
16	514	6	15,8	2,6	98,35,54,121,29,73	-	15,8	2,6
17	541	8	20,17	2,5	130/1,131,378/2,79,78,77/2,190/2,197	-	20,17	2,5
18	99	7	11,64	1,7	311,157,211,185,218,259,261	-	11,64	1,7

* w nawiasie podana liczba działek

PLAN URZĄDZENIOWO - ROLNY GMINY TŁUCHOWO

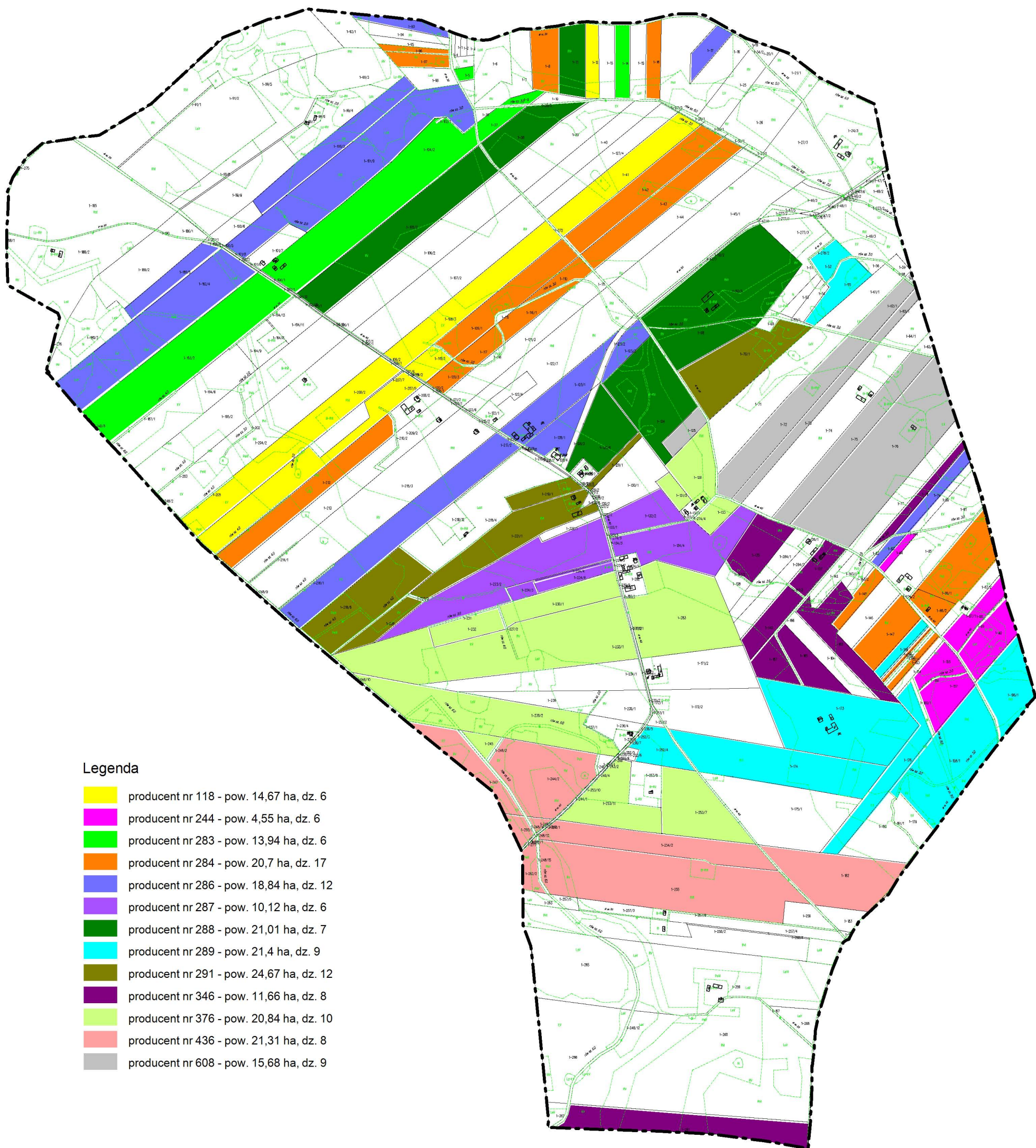
obręby, w których przewidziano prace scaleniowe

590 ha

orientacyjna powierzchnia gruntów planowanych do objęcia scaleniami

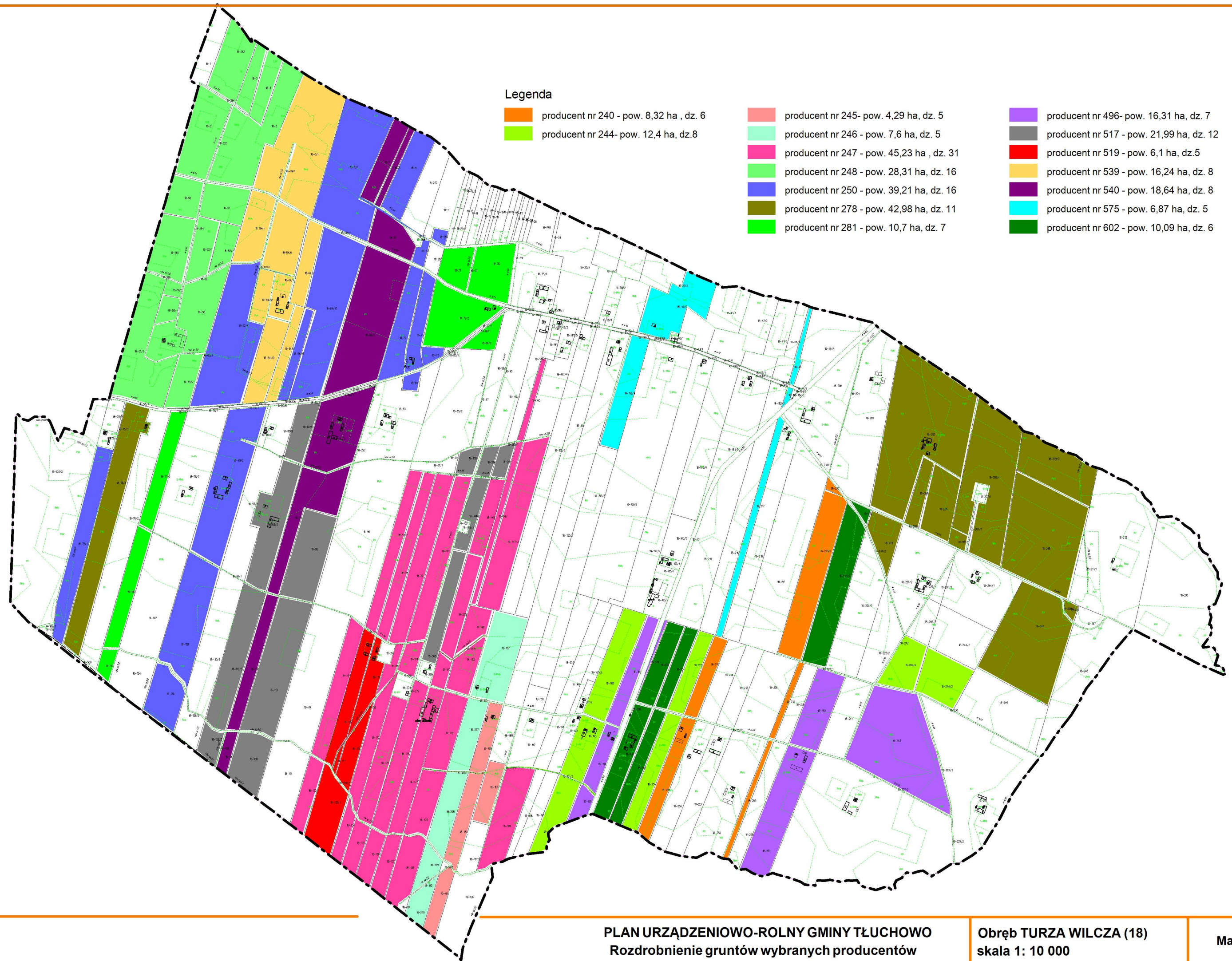
Potrzeby prac scaleniowych

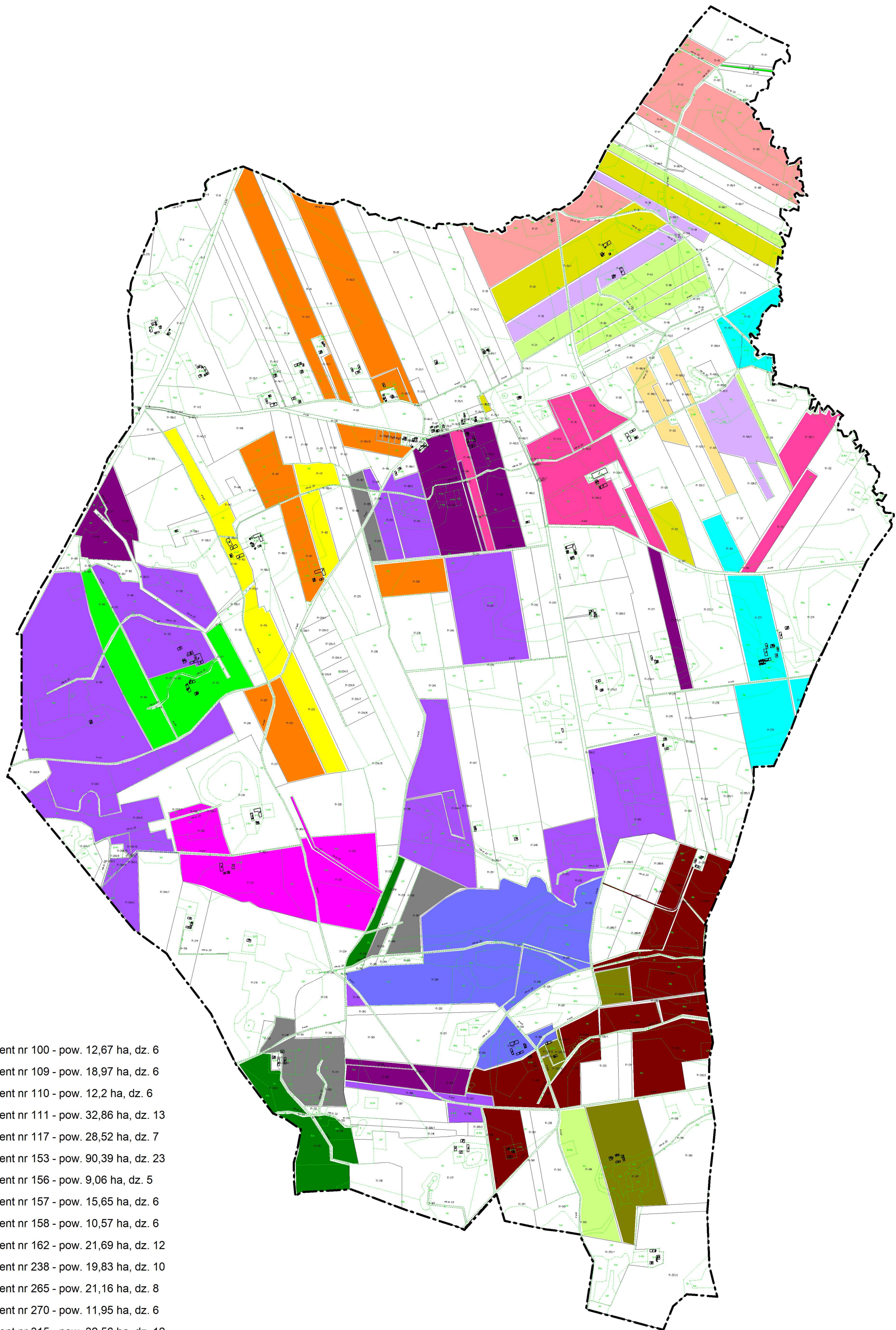
Mapa
skala 1: 100 0000

Legenda

- producent nr 118 - pow. 14,67 ha, dz. 6
- producent nr 244 - pow. 4,55 ha, dz. 6
- producent nr 283 - pow. 13,94 ha, dz. 6
- producent nr 284 - pow. 20,7 ha, dz. 17
- producent nr 286 - pow. 18,84 ha, dz. 12
- producent nr 287 - pow. 10,12 ha, dz. 6
- producent nr 288 - pow. 21,01 ha, dz. 7
- producent nr 289 - pow. 21,4 ha, dz. 9
- producent nr 291 - pow. 24,67 ha, dz. 12
- producent nr 346 - pow. 11,66 ha, dz. 8
- producent nr 376 - pow. 20,84 ha, dz. 10
- producent nr 436 - pow. 21,31 ha, dz. 8
- producent nr 608 - pow. 15,68 ha, dz. 9

Legenda

- producent nr 100 - pow. 12,67 ha, dz. 6
- producent nr 109 - pow. 18,97 ha, dz. 6
- producent nr 110 - pow. 12,2 ha, dz. 6
- producent nr 111 - pow. 32,86 ha, dz. 13
- producent nr 117 - pow. 28,52 ha, dz. 7
- producent nr 153 - pow. 90,39 ha, dz. 23
- producent nr 156 - pow. 9,06 ha, dz. 5
- producent nr 157 - pow. 15,65 ha, dz. 6
- producent nr 158 - pow. 10,57 ha, dz. 6
- producent nr 162 - pow. 21,69 ha, dz. 12
- producent nr 238 - pow. 19,83 ha, dz. 10
- producent nr 265 - pow. 21,16 ha, dz. 8
- producent nr 270 - pow. 11,95 ha, dz. 6
- producent nr 315 - pow. 32,56 ha, dz. 12
- producent nr 431 - pow. 4,69 ha, dz. 5
- producent nr 514 - pow. 15,8 ha, dz. 6
- producent nr 541 - pow. 20,17 ha, dz. 8
- producent nr 99 - pow. 11,64 ha, dz. 7

5.3 Wyposażenie obszaru w urządzenia infrastruktury technicznej

5.3.1 Drogi gminne (transportu rolnego)

Przebudowa i modernizacja infrastruktury drogowej jest złożonym i kosztownym zadaniem urzędniowym. Mimo jednak wysokich kosztów przeprowadzenia tych prac gmina Tłuchowo, jako typowa gmina wiejska, może dużo zyskać dzięki poprawie standardu dróg wszystkich kategorii, a gminnych w szczególności.

Gmina sukcesywnie realizuje nowe inwestycje drogowe, poprawiając standard dróg na swoim terenie. Za najpilniejsze uznano zrealizowanie poniższych odcinków dróg:

- Turza Wilcza w kierunku Trzcianki – ok. 1,000 km,
- Julkowo – ok. 1,000km,
- Borowo – ok. 0,350km,
- Mysłakówko-Koziróg Leśny – 2,233 km,
- Kamień Kmiec- Kamień Kotowy - 1,497km.

Kolejność przebudowy i modernizacji dróg gminnych będzie wynikała z przeprowadzanych co roku analiz i potrzeb w tym zakresie, wskazane byłoby zrealizowanie rocznie 2-3 km dróg.

5.3.2. Urządzenia infrastruktury technicznej

Celem polityki rozwoju infrastruktury technicznej jest zagwarantowanie bezpieczeństwa funkcjonowania systemów zasilających i obsługujących wszystkie tereny zabudowy (istniejące i przeznaczone pod zabudowę), a w pierwszej kolejności tereny zabudowy zwartej oraz osiągnięcie odpowiedniej jakości środowiska przyrodniczego.

Jednym z celów polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody o jakości odpowiadającej normom wody do spożycia oraz niezbędnej ilości na potrzeby socjalno – bytowe. Docelowy układ gminnej sieci wodociągowej zasilany będzie z istniejących ujęć wody (Tłuchowo, Jasień) i stacji wodociągowych, modernizowanych, gdy zajdzie taka potrzeba. W projekcie zmienianego studium planuje się rezerwację terenu pod nowe ujęcie wody w Tłuchowie. Przebudowa i rozbudowa sieci wodociągowej związana z rozwojem gminy (rozbudowa osiedli mieszkaniowych w miejscowości Tłuchowo) zagwarantuje nieprzerwane dostawy wody mieszkańcom gminy, zmniejszy ilość występujących awarii sieci wodociągowych oraz wpłynie na obniżenie kosztów eksploatacji sieci i zapewni poprawę jakości wody.

W zakresie systemu kanalizacji głównym kierunkiem rozwoju jest objęcie systemem kanalizacji sanitarnej miejscowości Tłuchowo, Tłuchówek i Wyczałkowo. W terenach gdzie jest niemożliwa technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona budowa sieci kanalizacyjnej zakłada się budowę lokalnych systemów oczyszczania ścieków, w tym biologicznych oczyszczalni przydomowych lub inne rozwiązana zgodnie z przepisami prawa.

Zmiany zachodzące w udziale paliw w zaopatrzeniu w ciepło, polegające na wycofywaniu się ze spalania węgla na rzecz gazu, oleju oraz korzystania z energii elektrycznej do celów grzewczych zmieniają strukturę pokrycia zapotrzebowania na ciepło przez poszczególne media. Prawo swobodnej konkurencji mediów energetycznych jako wyróżnik będzie miało koszty, ograniczenia wynikające z ochrony środowiska oraz pewność dostawy. Na terenie gminy powinna następować sukcesywna przebudowa urządzeń grzewczych w celu zastosowania paliw niskoemisyjnych i bezemisyjnych oraz instalowania sprawnych urządzeń zmniejszających emisję szkodliwych substancji do atmosfery.

Mając na uwadze wysokie walory gazu ziemnego jako czynnika energetycznego, umożliwiającego realizację polityki proekologicznej i podnoszenie standardu życia ludności w

zakresie gazownictwa przewiduje się systematyczną rozbudowę sieci gazowej na terenie gminy.

Gmina nie posiada wystarczająco rozwiniętego systemu zaopatrzenia w energię elektryczną. Problemy w zasilaniu w energię elektryczną będą rozwiązywane poprzez przebudowę starych linii energetycznych w celu zwiększenia pewności i jakości zasilania jak również budowę nowych sieci w terenach inwestycyjnych wyznaczonych w studium. Przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących w/w urządzenia energetyczne, należy uwzględniać tereny pod budowę i rozbudowę tych obiektów. Korzystne z punktu widzenia systemu energetycznego jest działanie w kierunku istotnego zwiększenia skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepłej (opartej na paliwie gazowym). Byłoby to zgodne z aktualnymi trendami w energetyce krajowej, zmierzającymi do minimalizacji udziału węgla kamiennego i brunatnego w produkcji energii elektrycznej.

Kształtowanie systemu gospodarki odpadami na terenie gminy Tłuchowo prowadzone będzie w oparciu o Lipnowsko-Rypiński Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi wyznaczony Planie gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023. Należy dążyć do objęcia 100% mieszkańców gminy selektywną zbiórką odpadów.

Rozwijająca się sieć telekomunikacyjna, poza wykorzystaniem przyłączy do prowadzenia rozmów, musi również umożliwiać korzystanie z wachlarza nowoczesnych usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, które zaspakajają potrzeby użytkowników telefonów i jednocześnie komputerów. Na terenie gminy wskazana jest dalsza rozbudowa sieci telekomunikacyjnych zarówno w formie tradycyjnej jak i wykorzystując nowe technologie, rozbudowa i modernizacja infrastruktury światłowodowej i objęcie całej gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej z zachowaniem w lokalizacji wymogów ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych.

5.4 Wyposażenie obszaru w urządzenia infrastruktury społecznej

Infrastruktura społeczna na obszarach wiejskich wykazuje cechy niedoinwestowania i niedostosowania do istniejących potrzeb. Niedostateczny rozwój dotyczy szczególnie placówek kulturalnych, turystycznych, ale też szkół i placówek służby zdrowia. W zakresie infrastruktury społecznej i osadnictwa, należałoby między innymi:

- rozbudować i poprawić otoczenie OSP w Jasieniu,
- przeprowadzić remont świetlicy wiejskiej w Źródłach i poprawić jej otoczenie,
- dokonać zmiany sposobu użytkowania budynków OSP w Borowie, Trzciance i Jasieniu na świetlice wiejskie.

Fot. 53 Świetlica wiejska (zmiana sposobu użytkowania i remont) w Źródłach
Fot. Urząd Gminy w Tuchowie

Fot. 54 Świetlica w Turzy Wilczej
Fot. Własna

Powyższe działania mogą przyczynić się do zaktywizowania ludności wiejskiej w tych miejscowościach, ułatwić nawiązywanie kontaktów społecznych, a tym samym mogłyby to doprowadzić do zatrzymywania młodych ludzi na wsi.

Pomoc dla mieszkańców gminy w tym zakresie może być udzielana z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, w ramach działania Odnowa i rozwój wsi. Realizacja działania tworzy warunki dla rozwoju społeczno – ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej przez wsparcie inwestycyjne przyznawane na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

6 Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne

6.1 Ocena rozmiaru potrzeb wykonania zabiegów urządzeniowo – rolnych na obszarze gminy

Na podstawie uzyskanych danych z Urzędu Gminy w Tłuchowie, wybranych opracowań planistycznych statystycznych, obserwacji w terenie i przeprowadzonych analiz ustalono rodzaj i zakres niezbędnych do wykonania prac urządzeniowo – rolnych.

W zakresie zarządzania obszaru wiejskiego gminy najbardziej potrzebne są następujące inwestycje:

- wykonanie nowych melioracji
- modernizacja istniejących melioracji
- scalanie gruntów
- modernizacja dróg transportu rolnego

Wdrożenie ustaleń niniejszego planu urządzeniowo – rolnego poprzez systematyczną realizację nakreślonych zadań, przyczyni się w znaczny sposób do poprawy infrastruktury związanej bezpośrednio z problematyką rolną, leśną czy rekreacyjną, która dokonywana będzie przy ścisłym przestrzeganiu prawa i zasad ochrony środowiska naturalnego.

Analiza warunków przyrodniczych i społeczno-gospodarczych, a także zapotrzebowanie na przeprowadzenie niezbędnych zabiegów urządzeniowych, pozwoliła na dokonanie oceny stopnia zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne.

Do oceny posłużyły przedstawione niżej kryteria:

- w zakresie potrzeb wykonania zabiegów urządzeniowo – rolnych uwzględniono:
 - poprawę warunków wodnych (melioracje szczegółowe, w tym budowę nowych i modernizację istniejących drenowań),
 - modernizację dróg transportu rolnego,
 - zalesianie gruntów.
- w zakresie organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniono:
 - przeciętną ogólną powierzchnię gospodarstw,
 - rozczłonkowanie gruntów wykazane liczbą działek i ich usytuowaniem,
 - średnią powierzchnię działki.

Realizacja kompleksowego zarządzania obszarów wiejskich spowoduje uruchomienie niezbędnych mechanizmów prawnych, organizacyjnych i finansowych potrzebnych do przebudowy obszarów poszczególnych obrębów. Kompleksowe przeobrażenie struktury przestrzennej w analizowanych obrębach będzie wymagać określenia czasu realizacji oraz możliwości uzyskania najlepszych rezultatów ekonomicznych, wynikających ze stopnia pilności potrzeb poszczególnych prac urządzeniowo – rolnych. Decyzje z tym związane powinna podjąć Rada Gminy Tłuchowo, po uwzględnieniu opinii przedstawicieli samorządów i liderów lokalnych społeczności.

Należy podkreślić, że prace urządzeniowo – rolne, a zwłaszcza scalanie gruntów, nie powodują naruszenia dotychczasowej stabilności środowiska. Zabiegi te są wskazywane jako instrument służący wyrównywaniu i kompensacji strat. Przeprowadzenie ich sprzyja poprawie środowiska przyrodniczego i często inicjują procesy korzystne dla zasobów odnawialnych przyrody.

6.2 Ogólne koszty i źródła finansowania realizacji podstawowych prac urządzeniowo – rolnych

Dla niezbędnych prac urządzeniowo – rolnych, biorąc pod uwagę ich rozmiar i zakres, określono szacunkowo koszty proponowanych zabiegów.

- melioracji wodnych szczegółowych:
 - budowa nowych urządzeń melioracyjnych – 30 000 zł/ha
 - modernizacja istniejących urządzeń melioracyjnych – 20 000 zł/ha,
- modernizacja dróg transportu rolnego – 1 200 000 zł/km
- scalenia gruntów – 4000 zł/ha

Największe koszty na realizację omawianych prac poniesione będą w obrębach: Kamień Kotowy, Tłuchowo, Tłuchówko, Jasień, Turza Wilcza – ze względu na duże powierzchnie przeznaczone do drenowania gruntów oraz obręby Borowo, Trzcianka i Turza Wilcza z uwagi na możliwość przeprowadzenia na ich terenie procesu scalenia gruntów.

Zestawienie szacunkowych kosztów prac urządzeniowo – rolnych zawarto w tabeli poniżej (Tabela 28).

Tabela 28 Szacunkowy koszt prac urządzeniowo - rolnych

Rodzaj prac	Orientacyjna powierzchnia	Obręb	Szacunkowy koszt jednostkowy	Łączny koszt prac
budowa melioracji szczegółowych	1540 ha*	Kamień Kotowy (ok. 300 ha), Turza Wilcza (ok. 470 ha), Tłuchowo (ok. 490 ha), Tłuchówko (ok. 130 ha), Jasień (ok. 150 ha)	30 000 zł/ha	46 200 000 zł
modernizacja melioracji szczegółowych	542 ha**	Koziróg Rzeczny	20 000 zł/ha	9 040 000 zł
scalenia gruntów	1705 ha	Borowo (375) Turza Wilcza (550) Trzcianka (780)	4000 zł/ ha	4 262 500 zł
drogi transportu rolnego – modernizacja	6,080 km	Turza Wilcza w kierunku Trzcianki (1,000 km), Julkowo (1,000km), Borowo (0,350km), Mysłakówko-Koziróg Leśny (2,233 km), Kamień Kmiecycy- Kamień Kotowy (1,497km)	1 200 000 zł/1km	7 296 000 zł
Razem				66 798 000 zł

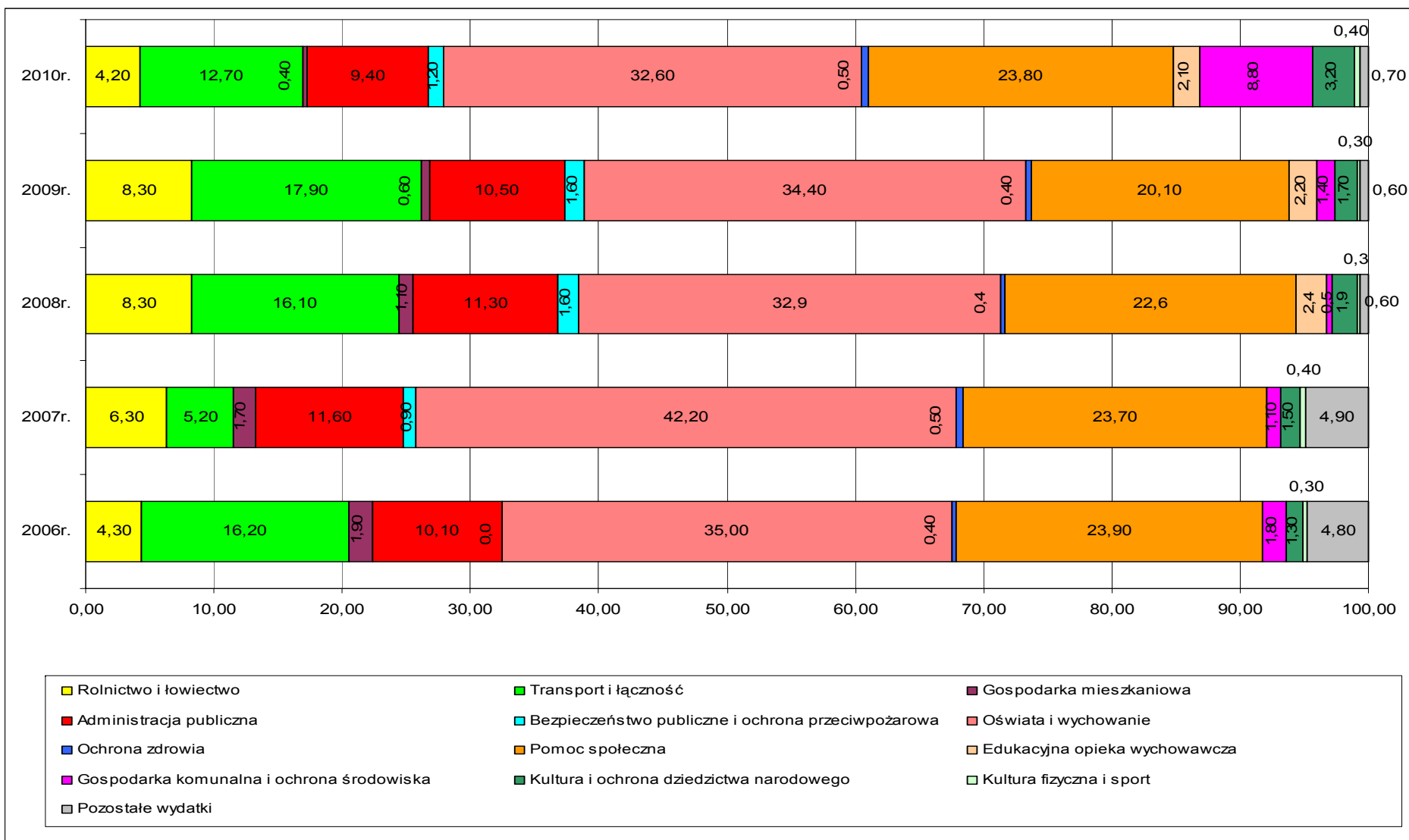
Analiza dochodów budżetu gminy Tłuchowo za lata 2006-2010 (Tabela 29) pozwala stwierdzić, że budżet gminy corocznie wzrasta i w 2010 roku wynosił: 15 569 888,74 zł. Jak w większości gmin dominują wydatki na oświatę i wychowanie oraz pomoc społeczną. Udział rolnictwa i łowiectwa w wydatkach gminy w analizowanym okresie nie jest zbyt duży i wynosił średnio 6,27% wydatków gminy. Mimo stosunkowo dużego udziału wydatków na transport i łączność (średnio 13,9% wydatków budżetu gminy w analizowanym okresie) i przeprowadzonych inwestycji, potrzeby w zakresie modernizacji dróg są w gminie nadal znaczne.

Sumaryczna wielkość kosztów wszystkich prac urządzeniowo – rolnych (66,8 mln złotych) w zderzeniu z wysokością budżetu gminy sprawia, że warunkiem koniecznym do ich realizacji będzie pozyskanie środków finansowych z zewnątrz. Zdobywanie środków finansowych, w dużym stopniu będzie zależało od stopnia zaangażowania Władz Gminy i jej mieszkańców.

Tabela 29 Wydatki budżetu gminy w latach 2006-2010

Lp.	Wyszczególnienie	2006r.		2007r.		2008r.		2009r.		2010r.	
		tys. zł	%	tys. zł	%	tys. zł	%	tys. zł	%	tys. zł	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Rolnictwo i łowiectwo	519392,86	4,3	678592,78	6,3	1104724,71	8,3	1128043,23	8,3	632643,57	4,2
2	Transport i łączność	1942459,29	16,2	552257,95	5,2	2147608,58	16,1	2437385,29	17,9	1919944,54	12,7
3	Gospodarka mieszkaniowa	222302,88	1,9	187085,08	1,7	139879,27	1,1	79395,38	0,6	68069,42	0,4
4	Administracja publiczna	1208741,80	10,1	1237289,12	11,6	1504810,18	11,3	1432245,09	10,5	1420099,24	9,4
5	Urzędy naczelnych organów władzy	b.d.		b.d.		750,00	0	9267,17	0,1	30361,79	0,2
6	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	b.d.		95162,10	0,9	217545,14	1,6	217259,89	1,6	180972,89	1,2
7	Obsługa długu publicznego		0		0	11073,00	0,1	13600,80	0,1	11691,22	0,1
8	Oświata i wychowanie	4190583,93	35,2	4510144,92	42,2	4383589,28	32,9	4684333,39	34,4	4952103,86	32,6
9	Ochrona zdrowia	48454,11	0,4	50317,90	0,5	51556,84	0,4	51556,84	0,4	74665,07	0,5
10	Pomoc społeczna	2868491,84	23,9	2536880,15	23,7	3009817,82	22,6	2732551,39	20,1	3617179,48	23,8
11	Edukacyjna opieka wychowawcza		0		0	318321,06	2,4	292961,82	2,2	320398,36	2,1
12	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	215449,13	1,8	122047,93	1,1	63945,26	0,5	194226,44	1,4	1329318,53	8,8
13	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	150698,24	1,3	158000,00	1,5	252976,74	1,9	233167,71	1,7	478594,72	3,2
14	Kultura fizyczna i sport	37339,10	0,3	42390,27	0,4	45950,00	0,3	44092,79	0,3	60366,30	0,4
15	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię					28286,00	0,2	1898,51	0	33741,93	0,2
16	Działalność usługowa					16960,41	0,1	16141,12	0,1	26341,78	0,2
	Wydatki ogółem	11981333,40		10697706,45		13316445,55	100	13608574,19		15176953,19	

Źródło: analiza własna na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rysunek 18 Wydatki budżetu gminy w latach 2006-2010
 Źródło: analiza własna na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Województwo Kujawsko – Pomorskie, jak i gmina Tłuchowo korzysta przede wszystkim z następujących funduszy i programów:

- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013,
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2013,
- Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego,
- Terenowego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych,
- Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Program Rozwój Obszarów Wiejskich, realizowany w latach 2007 – 2013 na terenie całego kraju. Podstawą realizacji założeń strategicznych tego Programu, opisanych w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich, są działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi priorytetowych:

Oś 1 - Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego i ich działania:

- Szkolenie zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie
Doskonalenie zawodowe rolników i posiadaczy lasów, prowadzące do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, zwiększenia konkurencyjności i dochodowości działalności rolniczej lub leśnej oraz do spełnienia odpowiednich norm krajowych i UE,
- Ułatwienie startu młodym rolnikom
Stymulowanie zmian strukturalnych w sektorze rolnym przez ułatwienie przejmowania lub zakładania gospodarstw rolnych przez osoby młode o odpowiednich kwalifikacjach,
- Renty strukturalne
Poprawa struktury agrarnej kraju oraz przyspieszenie procesu wymiany pokoleniowej wśród osób prowadzących gospodarstwa rolne, a także poprawę rentowności i konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich przejmowanie przez osoby młodsze,
- Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów
Umożliwienie rolnikom i posiadaczom lasów otrzymania wsparcia poprzez korzystanie z doradztwa rolniczego, związanego z zasadami gospodarowania,
- Modernizacja gospodarstw rolnych
Wsparcie modernizacji gospodarstw w celu zwiększenia rolnej ich efektywności poprzez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt,
- Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej
Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw w sektorze przetwórstwa i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, uwarunkowana wzrostem wartości dodanej, jakości produkcji, obniżeniem kosztów oraz rozwojem nowych produktów, procesów i technologii produkcji, jak również poprawa warunków produkcji w odniesieniu do obowiązujących lub nowowprowadzanych standardów,
- Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa
Działanie wdrażane będzie w ramach dwóch schematów:
 - - schemat I -scalanie gruntów,
 - - schemat II – gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi,
- Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności
 - Poprawa jakości produkcji i produktów rolnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi,
 - Zwiększenie spożycia żywności wysokiej jakości,
 - Wsparcie rolników wytwarzających żywność wysokiej jakości,

- Działanie informacyjne i promocyjne
 - Zwiększenie popytu na produkty rolne i środki spożywcze objęte mechanizmami jakości żywności,
 - Pogłębienie wiedzy konsumentów o zaletach produktów objętych mechanizmami jakości żywności,
 - Pogłębienie wiedzy konsumentów o mechanizmach jakości żywności,
 - Wsparcie grup producentów skupiających podmioty aktywnie uczestniczące w systemach jakości żywności,
- Grupy producentów rolnych
Wzmocnienie struktury instytucjonalnej w sektorze pierwotnej produkcji rolnej w celu wsparcia funkcjonowania producentów rolnych poprzez zachęcanie ich do tworzenia grup producentów rolnych i współpracy,

Oś 2 - Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich oraz ich działania:

- Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania
 - Zapewnienie ciągłości rolniczego użytkowania ziemi i tym samym utrzymanie żywności obszarów wiejskich,
 - Zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich,
 - Utrzymanie zrównoważonego sposobu gospodarowania uwzględniającego, aspekty ochrony środowiska,
- Program rolno – środowiskowy
Poprawa środowiska przyrodniczego i obszarów wiejskich, w szczególności:
 - przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo oraz zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich,
 - promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania,
 - odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód,
 - ochrona zagrożonych lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych,
- Zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż rolne
 - Powiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie,
 - Utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych,
 - Zwiększenie udziału lasów w globalnym bilansie węgla oraz ograniczeniu zmian klimatu,
- Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych
Odnowienie i pielęgnacja drzewostanów zniszczonych przez czynniki biotyczne i abiotyczne oraz wprowadzanie mechanizmów zapobiegających katastrofom naturalnym, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeń przeciwpożarowych,

Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, w tym działania:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem, co wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów, promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich,
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji -wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej

Poprawa podstawowych usług na obszarach wiejskich, obejmujących elementy infrastruktury technicznej, warunkujących rozwój społeczno-gospodarczy, co przyczyni się do poprawy warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej,

- Odnowa i rozwój wsi
Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich,

Oś 4 – Leader

- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju
Działanie ma na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) realizacji projektów w ramach tej strategii. Realizacja strategii powinna przyczynić się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy,
- Wdrażanie projektów współpracy
W ramach działania pomoc jest przyznawana LGD na realizację projektów współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej,
- Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja
Działanie zapewni sprawną i efektywną pracę lokalnych grup działania wybranych w ramach realizacji osi 4 PROW 2017-2013 oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji lokalnych strategii rozwoju. Działanie przyczyni się także do budowania kapitału społecznego na wsi, a poprzez to do pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich.

Większość przewidzianych w Programie działań jest kontynuacją instrumentów wdrażanych w latach 2004 – 2006, w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004- 2006 oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”.

W dniu 25 kwietnia 2012 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia **Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012 - 2020**, przedłożoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Jest to jedna z dziewięciu zintegrowanych strategii rozwoju, które będą stanowiły podstawowe instrumenty realizacji aktualizowanej *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 r. oraz Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 r.*

W dokumencie nakreślono następującą wizję: „Obszary wiejskie w 2020 r. będą atrakcyjnym miejscem pracy, zamieszkania, wypoczynku i prowadzenia działalności rolniczej lub pozarolniczej, które w sposób komplementarny przyczynią się do wzrostu gospodarczego. Tereny te będą dostarczały dóbr publicznych i rynkowych z zachowaniem unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych dla przyszłych pokoleń. Mieszkańcy obszarów wiejskich będą posiadać szeroki dostęp do wysokiej jakości edukacji, zatrudnienia, ochrony zdrowia, dóbr kultury i nauki, narzędzi społeczeństwa informacyjnego i niezbędnej infrastruktury technicznej. Obszary wiejskie zachowają swój unikalny charakter dzięki zrównoważonemu rozwojowi konkurencyjnego rolnictwa i rybactwa”.

Głównym celem działań w niej zaprojektowanych jest „poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju”. Cel główny oraz cele szczegółowe:

1. wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,

2. poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej,
 3. bezpieczeństwo żywnościowe,
 4. wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego,
 5. ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich
- zostały zaprojektowane pod kątem wykorzystania potencjałów i znoszenia barier rozwojowych.

Celom szczegółowym zostały przypisane priorytety, a priorytetom kierunki interwencji. Strategia posłuży m.in. do ukierunkowania wsparcia w ramach polityk UE, w tym Wspólnej Polityki Rolnej i Polityki Spójności na rozwój obszarów wiejskich w nowej perspektywie finansowej UE 2014-2020 a możliwość osiągnięcia celów określonych w strategii w dużej mierze będzie zależała od wartości wsparcia, jaka w ramach Polityki Spójności na lata 2014 – 2020 zostanie przeznaczona bezpośrednio na realizację kierunków interwencji.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013 jest jednym z 16 programów regionalnych dla realizacji Strategii Rozwoju Kraju i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 – 2013, w zakresie polityki wzrostu konkurencyjności i wyrównania szans rozwojowych realizowanych przez samorządy województw. Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w lata 2007-2013 jest „poprawa konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru”, to jest stanowienie w nim warunków dla dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, wzrostu potencjału i efektywności gospodarowania, kreowanie zdolności do skutecznej gospodarczej rywalizacji z otoczeniem przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Program jest finansowany z: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, publicznych środków krajowych, środków prywatnych. Za wdrażanie programu odpowiedzialny jest Zarząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Cel główny programu realizowany jest poprzez następujące cele szczegółowe i przynależne im priorytety i ich cele:

Cel 1-Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko – pomorskiego:

- Oś priorytetowa 1 – Rozwój infrastruktury technicznej
Poprawa zagospodarowania regionu w infrastrukturę techniczną, przede wszystkim związaną z transportem dla zwiększenia dostępności zewnętrznej regionu. Spójności wewnętrznej oraz zwiększenia bezpieczeństwa transportowego,
- Oś priorytetowa 2 – Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska
Poprawa jakości środowiska przyrodniczego, jego racjonalne kształtowanie i zachowanie zasobów naturalnych dla polepszenia warunków życia mieszkańców i stanowienia korzystnych warunków dla rozwoju gospodarki, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju,

Cel 2– Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu:

- Oś priorytetowa 4 – Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
Zwiększenie dostępu do szerokopasmowej sieci informatycznej, a przy jej wykorzystaniu dostępu do światowych zasobów informacji, usług internetowych, usług multimedialnych oraz stosowanie w usługach publicznych i gospodarce technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- Oś priorytetowa 5 – Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw
Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw województwa kujawsko – pomorskiego, w tym wzrost ich potencjału ekonomicznego, innowacyjnego, wzrost przedsiębiorczości oraz zwiększenie zatrudnienia,
- Oś priorytetowa 6 – Wsparcie rozwoju turystyki
Wzrost znaczenia turystyki, jako czynnika rozwoju społeczno – gospodarczego województwa, poprzez lepsze wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wzbogacenie oferty usług turystycznych i poprawę jakości, rozwój nowych, zrównoważonych rodzajów turystyki,

Cel 3 – Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców:

- Oś priorytetowa 3 – Rozwój infrastruktury społecznej
Poprawa jakości i dostępności usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną, w tym dla osób niepełnosprawnych oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- Oś priorytetowa 7 – Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy
Ożywienie gospodarcze i społeczne oraz odnowa infrastrukturalna i architektoniczno –urbanistyczna zdegradowanych części miast, terenów i obiektów po przemysłowych i po wojskowych

Oraz oś priorytetowa 8 – Pomoc techniczna – mająca na celu zapewnienie sprawnego i efektywnego przebiegu realizacji regionalnego programu operacyjnego, skutecznej informacji i promocji programu oraz wsparcie procesu przygotowania do korzystania z funduszy strukturalnych, w tym przygotowania projektów dla optymalnego ich wdrażania. Ponadto celem osi jest zapewnienie pełnego uczestnictwa w jednolitym systemie informatycznym monitoringu i kontroli.

Pozostałe fundusze przedstawiono poniżej:

Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy jest dodatkowym źródłem bezzwrotnych pożyczek finansowych, na które rząd Polski 14 października 2003r., podpisał umowę o rozszerzeniu Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W czerwcu 2011 roku podpisane zostały umowy na mocy których Polska, w okresie nowej perspektywy finansowej Mechanizmów na lata 2009-2014, otrzyma pulę środków w wysokości 578 mln euro.

Głównymi celami Mechanizmów Finansowych – podobnie jak w poprzedniej edycji – jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Okres przyznawania dofinansowania upłynie 30 kwietnia 2014 roku a kwalifikalność wydatków w ramach wyłonionych projektów zakończy się 30 kwietnia 2016 roku.

Minimalna wartość dofinansowania została ustanowiona na 170 tys. euro ale w ramach wybranych programów przewidziano możliwość ustanowienia Funduszu małych grantów, gdzie minimalna wartość dofinansowania może wynosić od 5 tys. euro do 250 tys. euro.

W Mechanizmie Finansowym Europejskiego Obszaru Gospodarczego środki przyznawane będą na obszary tematyczne:

- różnorodność biologiczna i działania na rzecz ekosystemów,
- monitoring środowiska oraz zintegrowane planowanie i kontrola
- efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii
- fundusz dla Organizacji Pozarządowych
- lokalne i regionalne inicjatywy na rzecz zmniejszenia nierówności i promowania spójności społecznej
- inicjatywy na rzecz ochrony zdrowia
- konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego
- fundusz stypendialny

W Norweskim Mechanizmie Finansowym środki przyznawane będą na obszary tematyczne:

- technologie wychwytywania i składowania CO₂(CCS)
- globalny fundusz na rzecz godnej pracy i dialogu trójstronnego
- dwustronna współpraca badawcza
- dwustronny program stypendialny
- inicjatywy na rzecz zdrowia
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć

- współpraca w obszarze Schengen oraz walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną, w tym przeciwdziałanie handlowi ludźmi oraz migracjom grup przestępczych
- budowanie potencjału instytucjonalnego i współpraca w obszarze wymiaru sprawiedliwości
- wsparcie służby więziennej, w tym sankcji pozawięziennych

W obydwu funduszach przewidziano fundusz pomocy technicznej.

Do roku 2010 funkcjonował **Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych**, który na podstawie zapisów art. 90 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241 z późn. zm.) z dniem 31 grudnia 2010 r. uległ likwidacji.

Środki finansowe pochodzące z należności i opłat rocznych naliczanych z tytułu wyłączeń gruntów rolnych z produkcji rolniczej z dniem 1 stycznia 2011 r. stały się środkami budżetu województwa, a ich przeznaczenie wskazuje art. 22 c ust. 1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266 z późn. zm.).

Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego Uchwałą Nr 34/563/11 z dnia 19 maja 2011r. ustalił regulamin naboru i rozpatrywania wniosków dotyczących realizacji zadań z zakresu ochrony, rekultywacji i poprawy jakości gruntów rolnych w województwie kujawsko-pomorskim przy udziale środków budżetu Województwa Kujawsko-Pomorskiego pochodzących z tytułu wyłączenia gruntów z produkcji rolnej.

Możliwe jest uzyskanie dofinansowania z budżetu województwa w wysokości do 50% faktycznych kosztów niżej wymienionych inwestycji:

- budowa/modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych
- rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych, w tym:
 - rekultywacja na cele nierolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową wskutek działalności nieustalonych osób,
 - rolnicze zagospodarowanie gruntów zrekultywowanych,
 - przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych, w tym zwrot kosztu zakupu nasion i sadzonek,
 - budowa i renowacja zbiorników wodnych służących małej retencji o powierzchni minimalnej 0,25ha.

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska, jako:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Narodowy Fundusz i Wojewódzkie fundusze mają osobowość prawną i w rozumieniu ustawy o finansach publicznych są odpowiednio państwowym funduszem celowym oraz wojewódzkimi funduszami celowymi. Gminne i powiatowe fundusze są funduszami celowymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych. Środki funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

Realizacja ustaleń planu urządzeniowo - rolnego, będzie w dużym stopniu uzależniona od działań podejmowanych przez Wójta Gminy na zewnątrz w celu pozyskania środków finansowych oraz pomocy organizacyjnej i prawnej dla rolników. Pomocną w pozyskiwaniu środków będą umieszczone w opracowaniu powyższe fundusze i programy Unijne.

W nowej perspektywie finansowej (2014-2020) fundusze trzech polityk unijnych: Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej mają wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu – trzy główne priorytety strategiczne „Europa 2020”. Według wstępnych projektów struktury udziału poszczególnych celów w całości alokacji dla Polski na lata 2014-2020 w porównaniu do takiej samej struktury ale dla okresu 2007-2013 można zaobserwować, że:

- nastąpi znaczący wzrost w obszarze dotyczącym wspierania badań naukowych oraz przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną,
- większe wsparcie nastąpi w obszarze kapitału ludzkiego,
- niewielkie zmiany proponuje się w obszarze dotyczącym technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- nadal największy udział w alokacji mieć będzie cel związany z promocją zrównoważonego transportu ale nastąpi znaczne obniżenie jego alokacji,
- znaczący spadek zostanie zaobserwowany w obszarze ochrony środowiska naturalnego.

W obecnej propozycji UE brakuje możliwości finansowania dużych projektów energetycznych (poza OZE), podobnie sytuacja wygląda z publicznym wsparciem dla komercyjnych przedsięwzięć w sferze rekreacji (aqua parki) oraz sportu (stadiony), co nie oznacza, że mała infrastruktura w tym zakresie nie będzie mogła być wspierana jako element planów lokalnych (EFRR, EFS, EFROW) lub element działań na rzecz edukacji. Brakuje również odniesień bezpośrednich do turystyki. Powinna być ona traktowana jako element strategii lokalnych, czy też element powiązany z kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Na lata 2007-2013 Bruksela przyznała Polsce ponad 67 mld euro (ok. 282 mld zł), przy czym pieniądze mogą być wydawane do 2015 roku. Około 90% środków zostało już zagospodarowane. Obecnie trwają negocjacje dotyczące finansowania w nowym okresie programowania 2014-2020; szacuje się, że Polska otrzyma 70-80 mld euro.

7 Ważniejsze ustalenia planu urządzeniowo – rolnego

Urządzenia rolne są to zabiegi, w których postęp i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich jest kompleksowym i całościowym ujęciem możliwości i kierunków rozwoju gminy Tłuchowo. Określone są specyficznymi uwarunkowaniami społecznymi, gospodarczo – przestrzennymi oraz przyrodniczymi, a ich celem jest wykorzystanie powyższych zasobów, tak aby możliwe było doskonalenie głównych funkcji obszarów wiejskich.

Osiągnięcie przedstawionych celów wymagać będzie wielu zmian w dotychczasowym sposobie gospodarowania i wykorzystywania środowiska oraz określenia optymalnych rozwiązań gospodarczych oraz kształtowania prawidłowych struktur przyrodniczo – przestrzennych gminy. Podstawowy zakres tych zmian pozwala na sformułowanie wniosków, zamieszczonych poniżej, wyznaczających dalsze kierunki działań mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców gminy.

- Mając na uwadze cele europejskiej polityki spójności, w odpowiedzi na wyzwania odnowionej Strategii Lizbońskiej, realizacja wskazanego zakresu prac urządzeniowo – rolnych pozwoli na osiągnięcie postawionego celu strategicznego Narodowej Strategii Spójności na lata 2007 – 2013, tj., że:

Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej oparte będzie na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

- Modernizacja struktury funkcjonalno – przestrzennej obszaru gminy Tłuchowo osiągnięta zostanie głównie poprzez realizację celów wyznaczonych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo, w których dążyć powinno się do stopniowej likwidacji zagrożeń i wykorzystywania szans jakimi gmina dysponuje.

- Celami tymi są:
 Cel nadrzędny: **Wykorzystanie przestrzeni gminy Tłuchowo dla rozwoju gospodarczego i społecznego, przy zachowaniu równowagi ze środowiskiem przyrodniczym i kulturowym**, który realizowany będzie przez następujące cele główne:
 1. Podwyższenie konkurencyjności przestrzeni poprzez kształtowanie prawidłowej struktury przestrzennej, w tym:
 - Kształtowanie strefy rolniczej dla racjonalnej i wysokiej jakości produkcji rolnej,
 - Kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej,
 - Kształtowanie przestrzeni dla turystyki,
 - Kształtowanie strefy inwestycyjnej w oparciu o standardy urbanistyczne,
 - Przebudowa i dalsze wyposażenie terenu gminy w sieci infrastruktury technicznej,
 - Zachowanie ładu przestrzennego
 2. Poprawa spójności i dostępności gminy, w tym:
 - Kształtowanie prawidłowego systemu osadniczego,
 - Wspieranie realizacji przedsięwzięć celu publicznego i przewyższanie barier zagospodarowania przestrzennego,
 - Wzmacnianie zewnętrznego i wewnętrznego systemu komunikacyjnego
 3. Osiągnięcie, utrzymanie w dobrym stanie wartości naturalnych i kulturowych środowiska, w tym:
 - Kształtowanie systemu przyrodniczego gminy – korytarzy,
 - Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska,
 - Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
 - Minimalizacja skutków negatywnych zjawisk naturalnych, przeciwdziałanie poważnym awariom oraz wspieranie bezpieczeństwa ludności i zdolności obronnych
- Wykorzystanie walorów przyrodniczo -krajobrazowych gminy do jej rozwoju gospodarczego, powinno zaktywować gminę do podjęcia działań, które polegać będą głównie na rozwoju funkcji turystycznej: turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej (pieszej, rowerowej, konnej), wypoczynku sobotnio-niedzielnego i pobytowego opartego na wynajmie kwater w zabudowie zagrodowej (agroturystyka i turystyka wiejska), edukacji ekologicznej (zielone szkoły).
- Osadnictwo wiejskie, jako kolejny element przestrzenny, ukształtowany w oparciu o rozwój społeczno -gospodarczy gminy, powinno przedstawiać się następująco:

poziom pierwszy - wieś Tłuchowo w zespole z miejscowością Tłuchówek – wielofunkcyjny ośrodek gminny o znaczeniu lokalnym, siedziba władz samorządowych, główne centrum usługowe gminy,

poziom drugi - wsie: Jasień, Mysłakówko, Trzcianka, Źródła, Kłobukowo i Koziróg Leśny pełniące funkcję ośrodków pomocniczych, uzupełniających wieś gminną, siedziby różnych usług,

poziom trzeci - pozostałe miejscowości: Kamień Kmiecy, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Suminek, Julkowo, Borowo, Koziróg Rzeczny, Małomin, Marianki, Wyczałkowo pełniące funkcje rolnicze i działalności okołorolniczych, np. obsługa rolnictwa, leśnictwa, przetwórstwo rolno-spożywcze.

Ze względu na wyróżniające się walory wsie: Koziróg Rzeczny, Tłuchówek, Kłobukowo, Borowo i Małomin wskazuje się do rozwoju funkcji turystycznych.
- Do zalesienia, proponuje się przeznaczać grunty nieprzydatne rolniczo zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo.

- Realizacja projektowanych zalesień na obszarze gminy Tłuchowo, zapewnić powinna między innymi:
 - prowadzenie gospodarki w istniejących lasach zgodnie z planami urzędowymi gospodarki leśnej,
 - pozostawienie wszystkich oczek wodnych, torfowisk i bagien,
 - możliwość lokalizowania działalności rekreacyjnej, wypoczynkowej turystycznej,
 - wzbogacenie struktury drzewostanów,
 - poprawę sytuacji materialnej rolnikom, dając dodatkowe środki finansowe.

Występowanie dużych obszarów lasów oraz wszelkiego rodzaju zadrzewień śródpolnych i przydrożnych, przyczyniają się najbardziej do zmniejszenia, a nawet wyeliminowania zjawisk erozyjnych.

- Należy rozpoznać i objąć ochroną prawną obszary i obiekty, np. użytki ekologiczne.
- Nie zostały wskazane obszary, na których mogłyby powstać większe instalacje wykorzystujące OZE. Należy jednak promować i wykorzystywać źródła energii odnawialnej, głównie jako instalacje indywidualne, zaspokajające potrzeby własne inwestorów. Dbać przy tym o zachowanie ładu przestrzennego.
- Realizować zadania w ramach 9 pakietów rolno -środowiskowych, które przyczynią się do poprawy jakości środowiska i zachowania walorów przyrodniczych obszarów wiejskich.
- Rozwijać w strefie rolnej aktywizacji działań wielofunkcyjnych działania pozarolnicze przy intensywnej produkcji rolnej, poprzez:
 - rozwój lokalnego przetwórstwa rolno – spożywczego,
 - rozwój bazy obsługi rolnictwa,
 - rozwój gospodarstw agroturystycznych o wysokim standardzie bazy noclegowej,
 - rozwój produkcji surowców nie stanowiących produktów rolniczych,
 - lokalizację urządzeń infrastruktury technicznej wynikających z potrzeb gminy.
- Aktywizować obszary wiejskie gminy Tłuchowo, poprzez rozwój wielofunkcyjny wsi, do którego zaliczamy między innymi:
 - stworzenie warunków organizacyjnych i zachęt sprzyjających rozwojowi rolnictwa ekologicznego, szczególnie dla gospodarstw małych, chcących zmienić profil swojego gospodarstwa,
 - rozwój agroturystyki w gospodarstwach zlokalizowanych na terenach predysponowanych do jej uprawiania, a ze względu na niskie skażenie środowiska, gospodarstwa te mogłyby produkować zdrową żywność,
 - rozwój integrowanej produkcji, który jest bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na ochronę środowiska i produkcję żywności oraz podnoszącym świadomość rolniczą i ekologiczną.
- Dla rozwoju wielofunkcyjnego obszaru gminy, należy ustalić formy wsparcia przedsiębiorczości między innymi takie, jak:
 - wyznaczenie terenów inwestycyjnych,
 - uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
 - przygotowanie terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych wraz z ich infrastrukturą,
 - wsparcie szkolnictwa i edukacji,
 - wsparcie lokalnej inicjatywy gospodarczej i kulturalnej.
- Poprawę struktury obszarowej gospodarstw można osiągnąć poprzez:
 - powiększenie gospodarstw (zakup lub dzierżawa gruntów od sąsiadów),
 - korzystanie przez rolników z systemu rent strukturalnych,
 - prowadzenie prac urządzeniowo – rolnych (scalanie gruntów).
- Rozwój gospodarstw rolniczych w gminie powinien opierać się na:
 - rozwoju gospodarstw rolniczych ekonomicznie silnych z typową produkcją rolniczą,
 - rozwoju gospodarstw rolniczych ze specjalistyczną produkcją,

- przekształceniu gospodarstw rolnych położonych na glebach słabych w gospodarstwa leśne i leśno – turystyczne,
- różnicowaniu źródeł dochodów gospodarstw niepełnoetatowych,
- pomocy gospodarstwom słabszym ekonomicznie w opracowaniu planu osiągnięcia żywotności ekonomicznej oraz zamierzającym zaprzestać produkcji.
- Realizacja zadań inwestycyjnych mogłaby pomóc w zmniejszeniu bezrobocia na terenie gminy.
- W celu poprawy warunków wodnych należy:
 - dokonać modernizacji melioracji szczegółowych na powierzchni 542 ha użytków rolnych (obręb Koziróg Rzeczny),
 - wybudować nowe urządzenia melioracyjne w obrębie Kamień Kotowy oraz w części obrębów: Turza Wilcza, Tłuchowo, Tłuchówek i Jasień.
- W wyniku wstępnej analizy struktury gospodarstw producentów rolnych, tereny w obrębach: Borowo, Turza Wilcza i Trzcianka, proponuje się zakwalifikować do przeprowadzenia prac scaleniowych. Przeprowadzenie tego typu zabiegu na obszarze tych wsi wymagać będzie jednak dodatkowych analiz i zgody właścicieli gruntów.
- Przebudowy lub modernizacji wymagają w zasadzie wszystkie gruntowe drogi gminne oraz znaczna część dróg tłuczniowych, żwirowych i wzmocnionych żwirem lub żuzłem. Jest to jednak zadanie nierealne do wykonania. W związku z powyższym w planie wskazuje się do przebudowy i modernizacji 6,080 km dróg wynikających ze Strategii rozwoju gminy Tłuchowo na lata 2005-2013, niezbędnych dla potrzeb transportu rolnego. Modernizacja polegać będzie na poszerzeniu jezdni, budowie podbudowy i nawierzchni asfaltowej oraz, gdzie będzie to możliwe, wyodrębnionej ścieżki dla rowerów.
- Wybudowanie lub wyremontowanie obiektów infrastruktury społecznej przyczyni się do zaktywizowania ludności wiejskiej, a tym samym może to doprowadzić do wstrzymania migracji mieszkańców wsi.
- Szacunkowy koszt realizacji planu urządzeniowo – rolnego gminy Tłuchowo wynosi 66,8 mln. zł, przy czym najwięcej środków przypada na drenowanie gruntów.

Prace urządzeniowo – rolne, jako instrument kształtowania krajobrazu są z założenia bardzo skuteczne i praktyczne w zastosowaniu, ale bez zgody właścicieli gruntów (na niektóre z nich), nie mogą być realizowane (problem edukacji i świadomości ekologicznej). Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych powinna stać się podstawowym czynnikiem warunkującym poprawę warunków życia mieszkańców, przystosowując ich wiedzę do szybkich przemian społeczno – ekonomicznych w systemie gospodarki rynkowej. Upowszechnienie edukacji, zapewni dopływ ludzi wykształconych do działalności w sferze pozarolniczej oraz siły roboczej dla rolnictwa, co z kolei będzie impulsem do podejmowania działań w kierunku restrukturyzacji gospodarstw rolnych i rozwoju obszarów wiejskich.

Realizacja ustaleń planu urządzeniowo – rolnego będzie wymagała pozyskania środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej przeznaczonych na lata 2007 – 2013, ale głównie już z nowej perspektywy finansowej (2014-2020).

Efektywne wykorzystanie funduszy unijnych w dużym stopniu zależy od poziomu wiedzy rolników na temat zasad ich funkcjonowania. Istnieje więc potrzeba pomocy rolnikom w ich pozyskaniu, a także pomocy w efektywnym wykorzystaniu środków finansowych. Cel ten można osiągnąć poprzez odpowiednie zaangażowanie doradztwa rolniczego i leśnego oraz realizacji szkoleń.

Plan urządzeniowo – rolny nie wprowadza konkretnych działań służących przekształceniu środowiska, a stanowi jedynie propozycję rozwiązań dążących do poprawy warunków wodnych i przestrzennej organizacji gospodarstw rolnych, kształtowania krajobrazu naturalnego i ochrony przyrody. Wszystkie prace nie wprowadzają nowych funkcji do środowiska, a jedynie odtwarzają i przywracają pierwotny stan, który wskutek wieloletnich zaniedbań uległ degradacji.

Plan urządzeniowo – rolny nie jest podstawą do realizacji poszczególnych przekształceń, natomiast zawarte w nim ustalenia mogą być pomocne do przygotowania opracowań programowych oraz planistycznych i powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego.

Prace urządzeniowo-rolne należy ocenić jako zdecydowanie przyjazne środowisku. Zapewniają one zachowanie walorów środowiskowych, a nawet je zwiększają uwzględniając jednocześnie zasadę zrównoważonego rozwoju.

Rzeczywisty wpływ na środowisko prac urządzeniowo-rolnych zależy będzie m.in. od ilości projektów, które będą wdrażane w ramach poszczególnych działań, od ich zakresu czy sposobu uwzględnienia w nich zasad ochrony środowiska, a także od ich lokalizacji. Takich kwestii Plan urządzeniowo-rolny nie jest w stanie przewidzieć, ponieważ realizacja prac zależy będzie od jednostek samorządowych i podmiotów gospodarczych podejmujących decyzję lub przygotowujących wnioski o wsparcie finansowe dla zaproponowanych prac, od indywidualnych decyzji rolników, grup producenckich, organizacji pozarządowych. Realizacja ustaleń planu zależy będzie również od dostępnych środków finansowych, w tym także zabezpieczenia funduszy własnych czy możliwości pokrycia niezbędnych wydatków do czasu ich zrefundowania.

Realizacja planu urządzeniowo – rolnego oraz pozostałych dokumentów strategicznych i planistycznych gminy, z którymi plan jest spójny powinna umożliwić właściwy rozwój społeczny i gospodarczy gminy a tym samym realizację celów stojących przed Samorządem Gminy Tłuchowo.

Literatura i materiały źródłowe:

Do sporządzenia niniejszego planu posłużyły dostępne prace dokumentacyjne, studialne i opracowania kartograficzne dotyczące problematyki rolnictwa, środowiska przyrodniczego lub jego poszczególnych komponentów. Wykorzystano także wyniki i materiały własne, zebrane podczas rekonesansu terenowego. Wśród opracowań, w szczególności wymienić należy:

1. Uchwała Rady Gminy Tłuchowo Nr XIII/82/2012 z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia niniejszego planu;
2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo, wraz z materiałami wejściowymi, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego we Włocławku, Włocławek 1998/1999 r.;
3. Opracowanie ekofizjograficzne wykonane na potrzeby zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuchowo, maj 2012;
4. Zmiana „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tłuchowo” – projekt – maj 2012;
5. Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Tłuchowo na lata 2011 – 2014 z perspektywą do roku 2018;
6. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego, Kujawsko - Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, czerwiec 2003 (obecnie sporządzana zmiana planu);
7. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, Uwarunkowania wewnętrzne, zeszyt 7 - Środowisko przyrodnicze, Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego,
8. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2020, Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego Nr XLI/586/05 z dnia 12 grudnia 2005r.
9. „Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2011r.” - Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2011r. oraz „Raporty...” z lat wcześniejszych;
10. Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2010 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa (<http://surowce-mineralne.pgi.gov.pl/index.htm>);
11. Strategia rozwoju gminy Tłuchowo na lata 2005-2013 (Uchwała Nr XXI/120/2005 Rady Gminy Tłuchowo z dnia 22 marca 2005r.);
12. Strategia Rozwoju Powiatu Lipnowskiego na lata 2006-2016, (Uchwała Nr XXXIII/148/2001 z dnia 16.11.2001 Rady Powiatu w Lipnie);
13. Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe opracowana w 2008r.
14. Plany odnowy miejscowości na lata 2010-2017 - sołectwa: Jasień, Borowo, Tłuchowo, Źródła i Mysłakówko;

15. Odnawialne źródła energii – zasoby i możliwości wykorzystania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego – KPBPPIR we Włocławku, 2010.
16. Przyroda Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Konserwator Przyrody, Bydgoszcz, 2001 r.,
17. Raport o stanie przyrody województwa kujawsko-pomorskiego. Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Konserwator Przyrody, Bydgoszcz 2004,
18. „Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018”,
19. „Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko – pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023”.
20. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko – Pomorskiego,
21. Piąta roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2006, WIOŚ Bydgoszcz, 2007 r.,
22. Program zwiększania lesistości i zadrzewień w latach 2001-2020, Wojewoda Kujawsko-Pomorski, Bydgoszcz 2001 r.,
23. Województwo kujawsko-pomorskie. Obszary chronione. Mapa 1:250000, Wydział Ochrony Środowiska, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki, Bydgoszcz 2001,
24. Klimat akustyczny województwa kujawsko-pomorskiego w badaniach WIOŚ, WIOŚ Bydgoszcz 2004,
25. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej w województwie włocławskim, IUNG Puławy 1989r.,
26. Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, PWN Warszawa 1980,
27. Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2005 r., Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2006,
28. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2005 r. wraz z aktualizacją.
29. Poradnik dotyczący gospodarki ściekowej w kontekście wykonywania krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Warszawa 2010.
30. Bank Danych Lokalnych (BDL) www.stat.gov.pl;
31. Strona internetowa Ministerstwa Środowiska <http://www.mos.gov.pl/>
32. Strona internetowa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej <http://kzgw.gov.pl/>
33. Strona internetowa Urzędu Gminy Tłuchowo <http://www.tluchowo.com.pl/>,
34. Strona internetowa <http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000>.
35. Materiały i obserwacje własne z wizji lokalnej;